

**ВОЛИНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: ТЕОРІЯ, МЕТОДИКА, ІННОВАЦІЇ

Матеріали XI Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції

ЛУЦЬК – 2024

МІНІСТЕРСТВО НАУКИ І ОСВІТИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ
УКРАЇНКИ

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА:
ТЕОРІЯ, МЕТОДИКА, ІННОВАЦІЇ
Матеріали XI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції
(27 листопада 2024 року)

Луцьк – 2024

УДК 373.2(082)

Д 71

Рекомендовано до друку Вченою радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 16 від 25.11.2024 року)

У Збірнику представлено Матеріали виступів учасників Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Дошкільна освіта: теорія, методика, інновації».
Матеріали подано в авторській редакції.

Наукова рада:

Алендарь Н. І., кандидат педагогічних наук, доцент; Антонюк В. З. кандидат педагогічних наук, доцент; Бартків О. С., кандидат педагогічних наук, доцент; Гавриш Н. В., доктор педагогічних наук, професор; Дурманенко О. Л., кандидат педагогічних наук, доцент; Ємчик О. Г., кандидат педагогічних наук, доцент; Заремба Л. В., кандидат педагогічних наук, доцент (відповідальна за випуск); Здіховський А. М. старший викладач; Мельник І. М., кандидат педагогічних наук, доцент; Семенов О.С., доктор педагогічних наук, професор (голова); Семенова Н. І., кандидат педагогічних наук, доцент; Смолюк І. О., доктор педагогічних наук, професор; Смолюк С.В., кандидат педагогічних наук, доцент; Фенко М. Я., кандидат філологічних наук, доцент.

Технічний редактор: Богдан І. О.

Рецензенти:

Андрющенко Т. К., доктор педагогічних наук, професор, Комунальний навчальний заклад «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

Мачинська Н.І., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри початкової та дошкільної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка

Улюкаєва І. Г., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри дошкільної освіти Бердянського державного педагогічного університету

© Волинський національний університет імені Лесі Українки
© Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи
© Кафедра загальної педагогіки та дошкільної освіти

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	12
Базюкевич Ангеліна	12
ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНИХ ПОНЯТЬ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ САМОСТІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	12
Богайчук Богдана	17
ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВОЇ ГОТОВНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ДО НАВЧАННЯ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ.....	17
Бойко Марія	21
ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В НАВЧАЛЬНО-ІГРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ	21
Бугайчук Олександра	25
ВИХОВАННЯ ПОЗИТИВНИХ ВЗАЄМВІДНОСИН ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У РУХЛИВИХ ІГРАХ.....	25
Вітчук Діана.....	30
ПОГЛЯДИ М.МОНТЕССОРІ НА ФОРМУВАННЯ ОСНОВ СЕНСОРНОЇ КУЛЬТУРИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	30
Воробей Богдана.....	35
ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДИТИНИ ПЕРШОГО РОКУ ЖИТТЯ В УМОВАХ РОДИНИ	35
Гурманська Юлія.....	39
СПІВПРАЦЯ ПЕДАГОГА З БАТЬКАМИ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ	

ДІТЕЙ.....	39
Жилко Тетяна	43
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ	
ПРОБЛЕМИ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ	
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПРОФЕСІЯМИ ДОРΟΣЛИХ ...	43
Журавель Марія.....	48
РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ УЯВИ ДІТЕЙ СТАРШОЇ ГРУПИ	
ЗАСОБАМИ АПЛІКАЦІЇ	48
Ємчик Олександра.....	53
ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ПЕДАГОГІЧНОЇ	
ТВОРЧОСТІ ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ	
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	53
Камінська Антоніна.....	57
ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ В	
ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ ЯК ПЕДАГОГІЧНА	
ПРОБЛЕМА	57
Кіпень Надія	61
РОЗВИТОК МАТЕМАТИЧНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ	
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІГРОВИМИ МЕТОДАМИ	61
Кидун Надія	66
ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПАТРІОТИЧНОГО	
ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ В	
ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗДО	66
Майструк Вікторія.....	71
Романюк Олександр	71
ХАРАКТЕРИСТИКА ПОНЯТТЯ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ З	
ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ	71
Макарська Ярослава	74
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ	
СЕНСОРНИХ ЗДІБНОСТЕЙ В ДІТЕЙ	

МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	74
Парфенюк Вікторія	78
ТВОРЧІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СТАТЕВО- РОЛЬОВИХ ВІДНОСИН У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	78
Пишук Ольга.....	83
ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗА ДОПОМОГОЮ КІЛЕЦЬ ЛУЛЛЯ.....	83
Полюхович Тетяна	87
ПРОГРАМА ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ПРИРОДНИЧО- ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСОБАМИ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	87
Рудецька Вікторія.....	90
ЗАВДАННЯ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ	90
Сільчук Анна	95
ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ МАРІЇ МОНТЕССОРІ ЩОДО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	95
Склезь Руслана	98
ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ	98
Фесюк Аліна	102
АСПЕКТИ ЗАСВОЄННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	102
Філіпчук Каріна.....	107
ЄДНІСТЬ СКЛАДНИКІВ РОЗВИВАЛЬНОГО	

СЕРЕДОВИЩА ЯК УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	107
Цьось Олександра.....	111
ВПЛИВ ІЛЮСТРАЦІЙ ДО ХУДОЖНІХ ТВОРІВ НА РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ.....	111
СЕКЦІЯ 2. ЗМІСТ ТА МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	116
Ботвинник Оксана	116
РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ ЯК ОДИН З ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	116
Дурманенко Оксана.....	120
ІНТЕГРАЦІЯ МЕДІАОСВІТИ В НАВЧАЛЬНО- ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	120
Зіміч Софія.....	125
МІЖОСОБИСТІСНЕ ПАРТНЕРСТВО У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	125
Майструк Вікторія.....	130
Клімчук Іван	130
СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ ЗАСОБАМИ ФОРУМ-ТЕАТРУ	130
Палецька Аліна	133
АНАЛІЗ СТАНУ СФОРМОВАНOSTІ ОСНОВ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ У ВИХОВАНЦІВ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	133
Савенюк Людмила.....	136

МНЕМОТЕХНІКА – ТЕХНОЛОГІЯ ЕФЕКТИВНОГО ЗАСВОЄННЯ ІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	137
Теслюк Мар'яна.....	141
ТРАДИЦІЙНІ ТА НЕТРАДИЦІЙНІ ЗАСОБИ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ РОБОТИ В СУЧАСНИХ ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	141
Юсенко Марина.....	145
ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	145
СЕКЦІЯ 3. ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД РОЗВИТКУ І	
ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ РАННЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	151
Байгота Руслана.....	151
СЕНСОРНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ІГРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	151
Бойко Марія	155
ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В НАВЧАЛЬНО-ІГРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ	155
Головій Ілона	157
ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ.....	157
Дорош Наталія.....	161
ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	161
Забейда Юлія	165

ВЗАЄМОДІЯ СІМ'Ї ТА ЗДО В РОБОТІ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ РАННЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	165
Здиховський Андрій	169
ОСОБЛИВОСТІ ВАЛЕОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	169
Калінчик Наталія	174
ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	174
Кальчук Оксана	178
ІГРОВІ ФОРМИ РОБОТИ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	178
Капітула Ірина	181
ЦІЛІСНИЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ У ДОШКІЛЬНІ РОКИ....	181
Кондратюк Інна	184
ВИКОРИСТАННЯ ТЕРАРОБІКИ У ФІЗКУЛЬТУРНО – ОЗДОРОВЧІЙ РОБОТІ В ЗДО	184
Кулик Лідія	189
РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ РАННЬОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	189
Левчик Юлія	193
ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	193
Майструк Вікторія.....	197
Бреднев Олексій	197
КОРЕКЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ПОРУШЕНЬ У ДІТЕЙ З ВАДАМИ СЛУХУ ЗАСОБАМИ АДАПТИВНОГО ВИХОВАННЯ.....	198

Паньковець Наталія.....	200
ГУМАННА ПОВЕДІНКА ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	200
Пеқун Марина.....	204
РОЗВИТОК ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ РУХЛИВИХ ІГОР	204
Плясун Анна	208
РУХЛИВА ГРА ЯК ЗАСІБ РОЗУМОВОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	208
Прибиш Катерина.....	213
ХАРАКТЕРНІ РИСИ ВИХОВАННЯ УСПІШНОСТІ У ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	213
Прокопчук Оксана.....	217
ІНІЦІАТИВНІСТЬ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	217
Свінтуховська Оксана	220
ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	221
Якобчук Оксана.....	225
ЯК ПІДТРИМАТИ ТА ЧИМ ЗАЙНЯТИ ДІТЕЙ В УКРИТТІ.....	225
Ящинська Лариса	230
СТВОРЕННЯ Й ВИКОРИСТАННЯ КОРЕКТУРНИХ ТАБЛИЦЬ – ОДИН З КЛЮЧОВИХ ЗАСОБІВ ЗБАГАЧЕННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ДОСВІДУ ДОШКІЛЬНИКІВ	230
СЕКЦІЯ 4. ПІДГОТОВКА І ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ВИХОВАТЕЛЯ ДІТЕЙ РАННЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	235

Бартків Оксана.....	235
ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОНФЛІКТОЛОГІЇ	235
Пугач Ірина.....	240
АСЕРТИВНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВИЙ НАВИК У РОБОТІ ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	240
Смолюк Світлана.....	244
РОЛЬ І МІСЦЕ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО ТРЕНІНГУ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	244
Щербакова Світлана.....	248
Піддубна Лариса.....	248
ПРОФЕСІЙНА МОБІЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГА ЗДО В КОНТЕКСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	248

СЕКЦІЯ 1. ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Базюкевич Ангеліна

*Здобувачка 2 курсу ОР Магістр Волинського національного університету
імені Лесі Українки*

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент О.Г.Ємчик

ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНИХ ПОНЯТЬ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ САМОСТІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Перебування дітей у закладі дошкільної освіти насичене різними видами діяльності, які задовольняють їх пізнавальні інтереси, духовні потреби, сприяють різносторонньому розвитку особистості. Важливою формою організації життєдіяльності дітей у стінах закладу дошкільної освіти є їх самостійна діяльність, що передбачена в режимі дня кожної вікової групи.

Згідно інструктивно-методичних рекомендацій «Про організовану і самостійну діяльність дітей у дошкільному навчальному закладі», викладених у листі Інституту інноваційних технологій і змісту освіти, самостійна діяльність дітей визначається як «специфічний спосіб організації життєдіяльності дітей, яка розгортається у час, вільний від організованих форм освітньої роботи (в ранкові та вечірні години, на прогулянках, в інші періоди дозвілля), як правило, з ініціативи та за бажанням малюків» [1].

Даний документ зазначає, що діти, перебуваючи у закладі дошкільної освіти, повинні мати час і можливість для усамітнення, організації і проведення гри (чи будь-якої іншої діяльності) за власним бажанням, вибором і на власний розсуд. Це в значній мірі сприятиме розвитку самостійності, самоствердження дитини, починаючи із дошкільного віку [1].

Самостійна діяльність дітей у закладі дошкільної освіти може бути як індивідуальною, так і груповою чи колективною, що залежить від багатьох обставин: особистих бажань дітей, проявів їх творчих задумів, особистих

симпатій, спільних чи індивідуальних планів. У ході самостійної діяльності діти можуть організовувати гру, дослідницьку діяльність, займатися різними видами творчості, спілкуватися між собою і т.п. По мірі того, як діти дорослішають і набувають певного досвіду у самоорганізації, самостійна діяльність набуває більш змістовних форм та сприяє розвитку позитивних якостей кожної дитини.

Проводячи дослідження за даною темою, ми дійшли висновку, що для того, щоб самостійна діяльність відбувалася продуктивно, необхідно, щоб у закладі дошкільної освіти було наявне відповідне розвивальне предметно-ігрове та соціальне середовище, куточок усамітнення, де дитина змогла б реалізувати свої природні потреби для роздумів.

Аналіз наукових праць В. Старченко підтверджує нашу думку про те, що, самостійно створюючи ігрові ситуації, діти вчаться моделювати власну поведінку в імпровізованих трудових відносинах, врегульовувати конфлікти [5].

Нема нічого дивного в тому, що досить часто діти, які звикли до того, що поруч із ними повсякчас перебувають дорослі, не вміють самостійно заповнити своє дозвілля, знайти справу до душі, організувати свій вільний час навіть при достатній кількості іграшок. Грамотне керівництво з боку дорослого сприяє виробленню у дітей позитивних якостей, формує та розвиває їх уміння організувати самостійну діяльність. Разом з тим, контроль зі сторони дорослого має бути мінімальним або опосередкованим, тобто, вихователь може не брати безпосередньої участі у даному виді діяльності, проте тримати у полі зору усіх дітей, а при потребі чи за проханням малюків може провадити компетентне керівництво, яке може бути прямим чи непрямим [1].

Пряме (безпосереднє) керівництво самостійною діяльністю дітей згідно інструктивно-методичних рекомендацій характеризується тим, що педагог може запропонувати дітям певний вид діяльності, який співзвучний їхнім бажанням, настроям, прагненням; допомогти визначитися із спрямованістю, надати поради щодо вибору місця, атрибутів, необхідних іграшок чи

обладнання; підказати алгоритм дій, щоб діти не конфліктували між собою; посприяти тому, щоб при великій кількості учасників кожен із них діяв злагоджено [1].

Якщо серед дітей виникає конфлікт інтересів щодо визначення теми чи спрямування вільної діяльності, то вихователь може толерантним втручанням розвести діяльність різних груп у просторі чи в часі. Також педагог має слідкувати за тим, щоб було рівномірним фізичне та психічне навантаження на організм кожної дитини, при потребі мотивувати до зміни виду діяльності. Разом з тим, при безпосередньому керівництві самостійною діяльністю дітей в жодному разі не варто надмірно втручатися в дії дошкільників – навпаки, варто всіяко стимулювати прояви ініціативи [1].

Спостерігаючи за дітьми у ході їх самостійної діяльності, педагог може виявити здібності дитини та спрямувати їх у правильне русло, де ці здібності зможуть активно розвиватися.

Інститут інноваційних технологій і змісту освіти у своєму інструктивному листі рекомендує роботу по організації і керівництву самостійною діяльністю розпочинати з раннього віку дітей. При правильно організованій роботі у цей період, при досягненні дітей старшого дошкільного віку, у них вже з'являються навички в організації вільної діяльності, тоді роль дорослого у керівництві зводиться до мінімуму [1].

Згідно вищезгаданих рекомендацій непряме (опосередковане) керівництво самостійною діяльністю дітей проявляється у тому, що дорослі забезпечують дітям відповідне розвивальне середовище (ігрове, природне, предметне), насичують життя малюків максимальною кількістю позитивних вражень, які згодом знайдуть своє втілення у самостійних проявах. Непряме керівництво самостійною діяльністю дітей є важливим та обов'язковим на усіх етапах дошкільного дитинства, адже тільки дорослі можуть забезпечити дитині відповідні умови для розвитку [1].

Як зазначають у своєму дослідженні Н. Тарнавська, Н. Рудницька та Ю. Мурашевич, важливість проявів самостійної діяльності старших

дошкільників у тому, що вони можуть за власним бажанням практично реалізувати набутий досвід. Це стосується використання знань і умінь із різних сфер пізнання і, зокрема, із області математики [6].

Згідно наукових розвідок учених, формування математичних понять в дітей старшого дошкільного віку у процесі самостійної діяльності проявляється на основі досвіду, набутого у повсякденному житті в закладі дошкільної освіти, в колі сім'ї, у процесі спілкування із дорослими чи ровесниками. Наприклад, здійснюючи з батьками покупки у магазині, дитина стає свідком та учасником торгівельних відносин [6].

Вчені зазначають, що наявність в ігровому середовищі різноманітних цифрових карток, малюнків, фішок, ігрових атрибутів, предметів-замінників, моделей монет та паперових гривень слугують стимулом для організації дітьми гри «в магазин», в ході якої діти мають змогу самостійно виконувати роль «покупця», «касира» чи «продавця» [6].

У процесі засвоєння дітьми основних математичних понять на організованому занятті з логіко-математичного розвитку вихователь може спрямувати дітей до самостійної організації сюжетно-рольових ігор «В овочевому магазині», «В супермаркеті», «В іграшковому магазині», розмістивши в полі зору дітей ігрові атрибути: наприклад, кошечки чи візочки для здійснення покупок, іграшковий касовий апарат, паперові грошові купюри різного номіналу, макети овочів, фруктів, солодошів, невеличкі стелажі для розміщення «товару», маленькі іграшки для наповнення полицок іграшкового «супермаркету» [6].

Ми неодноразово спостерігали, як у ході організації гри діти вчаться співвідносити товар із його вартістю. Наприклад, «продавець» вказує, що більша за розміром іграшка вартуватиме дорожче, ніж маленька. Діти можуть самостійно встановлювати цінову політику: маленька лялька – 2 грн, більша – 5 грн, велика – 10 грн і т.п.

С. Татарінова вважає, що вихователь може стати учасником організованої дітьми гри та спрямувати її хід у потрібному напрямку.

Наприклад, виконуючи роль мами, послати дитину за покупками в «овочевий магазин», вказавши множину овочів, які дитина має «купити» в магазині: одну цибулину, дві морквини, п'ять картоплин, три буряки і т.п., видавши дитині певну суму «грошей». Стимулом для організації дітьми подібної сюжетно-рольової гри може бути бесіда про похід в магазин чи екскурсія у супермаркет [7].

Н. Тарнавська, Н. Рудницька та Ю. Мурашевич переконані, що важливу роль в організації самостійної діяльності дітей відіграє використання новітніх інформаційних технологій та мережі Інтернет [6]. За нашими спостереженнями, діти дуже люблять переглядати мультиплікаційні фільми. Використовуючи ці дитячі захоплення на користь навчання, можна знайти та продемонструвати малюкам мультиплікаційні навчальні фільми на ютуб-каналах «Дошколятко», «Першосвіт», ТВ Няня, а також встановивши додаток YouTube Kids.

У процесі спілкування з дітьми ми помітили: ютуб-канал «Першосвіт» приваблює малюків тим, що навчання відбувається непомітно, тому що супроводжується веселою пісенькою. Наприклад, наспівуючи пісню про веселих жабенят, діти вчаться віднімати і додавати [4], а з піснею про цукерки на Хелловін діти засвоюють додавання в межах 10 [3]. У ході знайомства із літачком Жужою, який перевозить овочі та фрукти, наспівуючи веселу пісеньку, діти засвоюють лічбу у межах 10 [2].

Переглядаючи мультиплікаційні фільми, дошкільники не тільки набувають математичної компетентності, але й засвоюють правила поведінки, ввічливі слова, знайомляться із народними традиціями.

Допомагають урізноманітнити спочатку заняття з формування математичної компетентності старших дошкільників, а згодом і використання їх у самостійній діяльності, палички Дж. Кюїзенера, дидактичні блоки Дьенеша, картки-властивості Семадені, ігри з використанням коректурних таблиць (за авторською технологією Н. Гавриш), робота з дарами Фребеля, конструктором Lego та ін. [8].

Підсумовуючи викладене, можна зазначити, що формування математичних понять в дітей старшого дошкільного віку у процесі самостійної діяльності проходить в активній формі у тому випадку, якщо у дітей будуть вироблені навички самостійної роботи, наявний досвід в організації самостійної діяльності, створене відповідне освітнє середовище.

Список використаних джерел

1. Інструктивно-методичні рекомендації «Про організовану і самостійну діяльність дітей у дошкільному навчальному закладі» *Лист Інституту інноваційних технологій і змісту освіти №1.4/18-3082* від 26.07.10 року. URL : <https://osvita.ua/legislation/doshkilna-osvita/9091/> (дата звернення 17.09.2024)
2. Літачок Жужа. Розвиваючий мультимедіа. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=CucxWS04hqs> (дата звернення 15.09.2024)
3. Пісенька на Хелловін про цукерки. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=tuMKPIkavCg> (дата звернення 15.09.2024)
4. П'ятеро жабенят. Пісенька для малюків. Вчимося рахувати. *Веселі пісні українською мовою*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=9k86-F3KVi0> (дата звернення 15.09.2024)
5. Старченко В. Формування логіко-математичної компетентності у старших дошкільників. URL: <https://inpleno.com.ua/product/48950-Formuvannya-logiko-matematichnoyi-kompetentnosti-u-starshih-doshkiln.html> (дата звернення 03.09.2024).
6. Сучасні технології формування логіко-математичної компетентності в дітей дошкільного та молодшого шкільного віку / за заг. ред. Н. П. Тарнавської, Н. Ю. Рудницької, Ю. М. Мурашевич. Житомир : ФОП «Левковець», 2015. 430 с.
7. Татарінова С.О. Проблема формування логіко-математичних понять у теорії і практиці дошкільної освіти. URL: <http://surl.li/sxsdd> (дата звернення 03.09.2024).
8. Шаран О. В., Шаран В. Л. Особливості використання LEGO-технології у процесі формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 44(2). С. 51–54.

Богайчук Богдана

Здобувачка 2 курсу ОР Магістр Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент В. З. Антонюк

ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВОЇ ГОТОВНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ДО НАВЧАННЯ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Особливе місце в процесі формування особистості старшого дошкільника належить емоційно-вольовому розвитку, оскільки емоційна та вольова поведінка є одним з найбільш загальних і суттєвих проявів суб'єктності

людини. За відсутності умов розвитку емоційно-вольової поведінки дитини у дошкільному періоді відбувається уповільнення процесу розвитку в дитини: стійкості й незалежності від випадкових зовнішніх обставин і утворюваних внутрішніх потягів; здатності «володіти собою»; активного ставлення до навколишньої дійсності (ініціювати будь-які починання, цілеспрямовано їх утілювати в життя, наполегливо долати перешкоди на шляху до успіху), що призводить до деформації зростаючої особистості, її творчої та перетворювальної функцій. Вказане вище загострює проблему дослідження питань формування емоційно-вольової готовності дошкільників до навчання в Новій українській школі.

Переорієнтація системи освіти на дитячу особистість в дошкільному навчальному закладі та Новій українській школі передбачає спрямування педагогічного процесу на досягнення вихованцями високого рівня сформованості їх емоційно-вольової поведінки.

У Законі України «Про дошкільну освіту» вказується, що необхідними завданнями дошкільної освіти є дотримання вимог та положень Державного стандарту дошкільної освіти, сприяння адаптації у соціумі, підготовка дітей до навчання у Новій українській школі [3].

Базовий компонент дошкільної освіти України акцентує на наступності між дошкільням та початковою ланкою освіти, у ньому, зокрема, зазначається, що ключові компетентності для дитини дошкільного віку, набуті у закладі дошкільної освіти, продовжуються потім у Новій українській школі та на протязі усього життя особистості [1].

Т. Поніманська, розглядаючи питання готовності дітей до шкільного навчання, слушно зауважує, що це проблема « зрілості дитини», це інтегративна характеристика її розвитку. Іншими словами, це феномен, який складається з низки компонентів: мотиваційної готовності до навчання; емоційно-вольової; розумової готовності дитини до шкільної освіти та психологічної готовності до спілкування та спільної діяльності [4].

У працях вітчизняних дослідників (В. Котирло, О. Кононко, Я. Котлярова, С. Ладивір, О. Проскура) підкреслюється, що готовність до навчання в школі – це багатокомпонентне утворення. Готовність як інтегральна характеристика особистості 6-річного школяра є цілісним утворенням, що містить морфологічний, інтелектуальний, мотиваційний, емоційно-вольовий, комунікативний компоненти і складається на кінець дошкільного дитинства.

Вступ до школи означає для дитини нове емоційне життя, пов'язане з новими обов'язками, незвичним характером відносин з педагогами і ровесниками. Джерелом дитячих переживань є діяльність. За переживаннями лежить світ потреб дитини у співвідношенні з можливостями їх задоволення. Ставлення дитини до навчання залежить від того, якою мірою навчання виявилось засобом реалізації її прагнення до нового суспільного статусу.

О. Галян стверджує, що готовність дитини дошкільного віку до навчання в школі – це сукупність здатностей дитини (соціальних, розумових, емоційних, особистісних), які формуються у дитини перед вступом до школи и [2].

Школа і навчання вимагають від дитини розуміння, усвідомлення необхідності дотримання певних правил на уроці, під час виконання навчальних завдань у школі і вдома, у роздягальні, їдальні, спортивному залі, а також у свій вільний час – на вулиці, у театрі, парку тощо. У зв'язку з цим надзвичайно важливою є готовність емоційно-вольової сфери дитини, яка зумовлює вміння регулювати свою поведінку у складних ситуаціях, мобілізуватися у стані втоми, завершувати справу до кінця.

З метою діагностики рівнів сформованості емоційно-вольової готовності старших дошкільників до навчання у НУШ було проведено педагогічний експеримент, який проходив у закладі дошкільної освіти ясла-садок «Колобок» с.Галузія і у закладі дошкільної освіти ясла-садок «Колобок» с.Прилісне. Педагогічний експеримент проходив у три етапи: констатувальний, формувальний і контрольний.

У педагогічному експерименті брали участь дві групи дітей старшого дошкільного віку. На констатувальному етапі експерименту був здійснений

відбір традиційних методик, які представлені зокрема такими: діагностика рівня тривожності, діагностика адекватності емоційних проявів та реакцій відбувалася з допомогою методики-гри «Абетка настрою», визначення емоційного ставлення старшого дошкільника до себе та своїх ровесників – тест «Дві хатки», визначення сформованості вольової сфери – тест «Графічний диктант» .

На констатувальному етапі експерименту було виявлено, що в експериментальній групі лише 15,03% мають високий рівень сформованості емоційно-вольової готовності; 66,37% із середнім рівнем; 18,6% з низьким рівнем умінь. У контрольній групі ми бачимо, що високий рівень сформованості емоційно-вольової готовності має 16,7%; 65% із середнім рівнем; 18,3% з низьким рівнем умінь. Це свідчить про необхідність проведення експериментальної роботи.

На формувальному етапі експерименту, з метою виявлення ефективності запропонованої методики формування емоційно-вольової готовності дітей дошкільного віку до навчання в НУШ, було проведено контрольний зріз, у ході якого дітям пропонувались завдання, що і на констатувальному етапі експерименту. Оцінка результатів здійснювалася за критеріями, визначеними на констатувальному етапі роботи.

На контрольному етапі експерименту було виявлено, що підвищилася кількість дітей з високим рівнем. Дані контрольного етапу в експериментальній групі експерименту наступні: 27,64% дітей з високим рівнем емоційно-вольової готовності до навчання в НУШ, 65% дітей – із середнім, 7,33% – з низьким рівнем, тоді як у контрольній групі високий рівень відповідальності мали 21,67% учнів, середній – 68,33% дітей, низький – 10%. У дітей експериментальної групи значно понизився рівень тривожності, зросла адекватність емоційних проявів, вольовий розвиток, емоційне ставлення до своїх ровесників та оточуючих дорослих, а саме: покращилися міжособистісні стосунки у площині «дитина-батьки», «дитина-вихователь», «дитина-дитина», успіхи в навчальній діяльності, розширилося коло позитивних захоплень та

інтересів. Діти стали виконувати доручення за бажанням, за переконанням в їх необхідності та з почуття обов'язку.

Співставлення показників констатувального і формувального етапів експерименту дає підстави зробити висновок, що експериментальна робота є результативною, оскільки забезпечує більш високий рівень сформованості емоційно-вольової готовності до школи у дітей експериментальній групі та зменшення показника середнього рівня, який досить високий у контрольній групі. Контрольний експеримент засвідчує зменшення показника низького рівня готовності у експериментальних групах. Експериментальна група характеризується збільшенням показника високого рівня готовності за рахунок зменшення його на середньому та низькому рівнях.

Перспективу дослідження вбачаємо у перевірці системи роботи щодо оптимізації процесу формування емоційно-вольової готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання у НУШ.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти: державний стандарт дошкільної освіти. Нова редакція / Байер О. М. та ін., під наук. кер. Т. О. Піроженко. Київ, 2021. 37 с.
2. Галян О. І. Психологія дитяча: посібник. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2023. 90 с.
3. Про дошкільну освіту: Закон України від 11.07.2001 р. № 2628-III. Дата оновлення: 31.03.2023. (підстава – 2849-IX).
4. Поніманська Т. І., Дичківська І. М. Дошкільна педагогіка. Практикум: навч. посібн. Київ: Видавничий дім «Слово», 2007. 352 с.

Бойко Марія

Здобувачка 2 курсу ОР Магістр Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент С. В. Смолюк

ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В НАВЧАЛЬНО-ІГРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Пізнавальні інтереси дітей старшого дошкільного віку є важливим аспектом їхнього розвитку. Вони визначаються як стійка потреба дитини в

отриманні нових знань і проявляються в активному пізнавальному процесі. Виховання пізнавальних інтересів під час навчання дітей дошкільного віку сприяє їхньому всебічному розвитку, формуванню навичок критичного мислення та творчого підходу до вирішення завдань. Навчально-ігрові серіали є ефективними інструментами стимулювання допитливості та навчання, оскільки поєднують навчальні завдання з ігровою діяльністю.

Пізнавальний інтерес є ключовим фактором у розвитку дитини, оскільки він стимулює активне залучення до процесу навчання та саморозвитку. Діти, які мають високий рівень пізнавального інтересу, зазвичай демонструють кращі результати в навчанні, більш активно беруть участь у навчальних заходах та проявляють більшу самостійність у вирішенні завдань. Важливо зазначити, що пізнавальний інтерес формується не лише в навчальному середовищі, але й у повсякденному житті дитини, тому роль вихователів та батьків у цьому процесі є надзвичайно важливою.

Основна мета дослідження полягає в тому, щоб дослідити, як структуровані навчально-ігрові серіали можуть сприяти розвитку пізнавальних інтересів і залучати дітей до активного навчання. Це включає аналіз впливу таких серіалів на мотивацію дітей, їхню залученість у навчальний процес та розвиток когнітивних навичок.

Навчально-ігрові серіали мають великий потенціал для стимулювання пізнавальних інтересів, оскільки вони поєднують навчальні завдання з елементами гри, що робить процес навчання більш захоплюючим та мотивуючим для дітей. Вони можуть включати різноманітні завдання, які сприяють розвитку логічного мислення, творчих здібностей та навичок вирішення проблем. Крім того, навчально-ігрові серіали можуть бути адаптовані до індивідуальних потреб та інтересів кожної дитини, що робить їх ефективним інструментом для диференційованого навчання.

Дослідження базується на теоріях когнітивного розвитку, таких як стадії когнітивного розвитку Жана Піаже та соціокультурна теорія Льва Виготського. Піаже підкреслював важливість активного пізнання та експериментування для

розвитку мислення дітей, тоді як Виготський наголошував на ролі соціальної взаємодії та гри в навчанні. Інтеграція гри та навчання в дошкільній освіті підтримується цими теоріями, оскільки вони сприяють розвитку пізнавальних інтересів та навичок.

Жан Піаже вважав, що діти проходять через різні стадії когнітивного розвитку, кожна з яких характеризується певними особливостями мислення та розуміння світу. На стадії конкретних операцій (від 7 до 11 років) діти починають розуміти логічні операції та концепції, що робить цей період особливо важливим для розвитку пізнавальних інтересів. Виготський, у свою чергу, підкреслював важливість соціальної взаємодії та гри для когнітивного розвитку дітей. Він вважав, що навчання відбувається найефективніше в зоні найближчого розвитку, де дитина може виконувати завдання з допомогою дорослого або більш досвідченого однолітка.

Для спостереження та оцінювання пізнавальних інтересів дітей під час навчальної та ігрової діяльності використовується комплексний підхід. Методологія включає якісні спостереження, структуровані інтерв'ю з вихователями та батьками, а також експериментальний дизайн з контрольною та експериментальною групами. Це дозволяє отримати всебічну картину впливу навчально-ігрових серіалів на розвиток пізнавальних інтересів дітей.

Якісні спостереження включають детальний аналіз поведінки дітей під час навчально-ігрових занять, зокрема їхню залученість, рівень активності та взаємодію з іншими дітьми та вихователями. Структуровані інтерв'ю з вихователями та батьками дозволяють отримати додаткову інформацію про вплив навчально-ігрових серіалів на розвиток пізнавальних інтересів дітей, а також про їхні враження та спостереження. Експериментальний дизайн з контрольною та експериментальною групами дозволяє порівняти результати дітей, які брали участь у навчально-ігрових серіалах, з результатами дітей, які не брали участь у таких заняттях.

Результати дослідження показують, що освітні та ігрові серіали позитивно впливають на розвиток пізнавальних інтересів дітей. Діти, які брали

участь у навчально-ігрових серіалах, демонстрували вищий рівень залученості, кращу концентрацію уваги та здатність переносити вивчені концепції в нові ситуації. Ключові спостереження включають підвищення мотивації до навчання та розвиток навичок самостійного мислення.

Наприклад, діти, які брали участь у серіалах, що включали завдання на логічне мислення та вирішення проблем, показали значне покращення в здатності аналізувати ситуації та знаходити рішення. Крім того, вони демонстрували більшу зацікавленість у навчанні та бажання дізнаватися нове. Вихователі відзначали, що такі діти були більш активними під час занять, задавали більше запитань та проявляли ініціативу у виконанні завдань.

Значення цих висновків для педагогів раннього віку та розробників навчальних програм є значним. Освітні та ігрові серіали можуть бути включені в повсякденне навчання, щоб виховувати любов до знань і досліджень. Вони сприяють створенню сприятливого навчального середовища, яке стимулює пізнавальні інтереси та підтримує розвиток когнітивних навичок.

Педагоги можуть використовувати навчально-ігрові серіали для створення інтерактивних та захоплюючих занять, які стимулюють пізнавальні інтереси дітей. Важливо також забезпечити різноманітність завдань та активностей, щоб задовольнити індивідуальні потреби та інтереси кожної дитини. Розробники навчальних програм можуть враховувати результати дослідження при створенні нових навчальних матеріалів та програм, які поєднують навчання з грою та сприяють розвитку пізнавальних інтересів.

Раннє стимулювання пізнавальних інтересів є важливим для навчання впродовж життя. Педагогам та батькам рекомендується вибирати або створювати освітні та ігрові серіали, які відповідають потребам розвитку дітей. Це сприятиме формуванню стійкої мотивації до навчання та розвитку пізнавальних інтересів, що є ключовим для успішного навчання в майбутньому.

Важливо також зазначити, що пізнавальні інтереси дітей можуть бути стимульовані не лише в навчальному середовищі, але й у повсякденному житті. Батьки можуть сприяти розвитку пізнавальних інтересів своїх дітей, залучаючи

їх до різноманітних активностей, таких як читання, експериментування, дослідження природи та участь у відвідуванні музеїв та наукових центрів. Навчання вдома може включати в себе перегляд документальних фільмів, спільне виконання наукових експериментів або вивчення культурних традицій. Таким чином, батьки грають ключову роль у підтримці пізнавальної активності своїх дітей, забезпечуючи різноманітні можливості для дослідження та навчання у повсякденному житті. Активна участь сім'ї у процесі навчання сприяє розвитку допитливості та інтелектуальних здібностей, що закладає міцний фундамент для майбутнього академічного та особистого успіху дітей.

Список використаних джерел

1. Косарева О. І. Психолого-педагогічна сутність взаємин батьків та дітей дошкільного віку. *Іноватика у вихованні*. 2018. Вип. 7 (2). С. 114-123.
2. Фролова Г. С. Наукові підходи до визначення феномену “емоційний інтелект”. *Теорія і практика сучасної психології*. Вип. № 1. 2018. С. 107-111.
3. Яценко Т. Пізнання психіки в її цілісності: теорія і практика. *Цілісний підхід у психології та соціальній роботі: теорія та практика* : матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 24 лютого 2023 р., м. Кропивницький. Кропивницький: ЦДУ, 2023. С. 7–15.

Бугайчук Олександра

Здобувачка 2 курсу ОР Магістр Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Н. І. Алєндарь

ВИХОВАННЯ ПОЗИТИВНИХ ВЗАЄМОВІДНОСИН ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У РУХЛИВИХ ІГРАХ

По при численні теоретичні розробки в галузі дошкільної педагогіки, не всі вихователі та педагоги достатньо усвідомлюють роль рухливих ігор у формуванні важливих соціальних навичок у дітей, таких як співпраця, взаємопідтримка, комунікація та повага до інших. Порівняно з іншими методами виховання, рухливі ігри часто недооцінені або не інтегруються в повсякденну практику педагогічного процесу на належному рівні, що може призвести до того, що діти не досягають соціальних компетентностей, що

ускладнює їх подальшу адаптацію в колективі, як у дошкільному, так і в шкільному віці. Тому актуальним є детальне дослідження впливу рухливих ігор на формування позитивних взаємовідносин між дітьми, а також розробка рекомендацій для педагогів щодо ефективної організації таких ігор, що сприяють розвитку соціально-емоційних навичок у старших дошкільників.

Виховання позитивних взаємовідносин дітей старшого дошкільного віку у рухливих іграх є напрямком у дошкільній педагогіці, що спрямований на соціальний розвиток дітей та їх інтеграцію в колективі. Виховання взаємовідносин через рухливі ігри сприяє розвитку таких якостей, як дружелюбність, співпраця, відповідальність, повага до оточуючих.

В XIX столітті одним із перших педагогів, які звернули увагу на виховання в колективі, був Фрідріх Фребель, німецький педагог, засновник дитячих садків. Ф. Фребель вважав, що навчання у формі гри розвиває індивідуальні здібності та сприяє соціалізації дітей, формуючи вміння працювати разом і відчувати відповідальність за колективний результат. Його підхід став фундаментом для виховання дошкільників, наголошуючи на значущості соціального середовища та взаємодії дітей з однолітками у процесі навчання і виховання [3, с.15].

У XX столітті педагогічні теорії виховання взаємовідносин у дошкільників зазнали значного розвитку під впливом ідей таких видатних педагогів, як Марія Монтесорі та Джон Дьюї. Марія Монтесорі у своїй методиці, розробленій на початку 1900-х років, акцентувала увагу на індивідуальному розвитку дитини в сприятливому середовищі, яке водночас сприяло і розвитку колективних якостей. М. Монтесорі стверджувала, що позитивні взаємовідносини формуються тоді, коли дитина відчуває свою значущість у колективі та може самостійно вибирати діяльність, уникаючи примусовості. В останні десятиліття дослідження виховання взаємовідносин у дошкільників зосереджуються на культурній специфіці та різноманітності підходів. Зокрема, вітчизняні дослідники наголошують на важливості врахування національних традицій та цінностей у вихованні позитивних

взаємовідносин. Використання українських народних ігор у дошкільних закладах стає важливим засобом для фізичного розвитку дітей та для формування національної ідентичності та соціальної згуртованості. Сучасні методики спрямовані на комплексне формування особистості, де рухливі ігри стають важливим інструментом виховання фізичних та моральних та соціальних якостей [5, с.96].

Виховання позитивних взаємовідносин у рухливих іграх полягає в цілеспрямованому розвитку у дітей навичок співпраці, комунікації, взаємоповаги та відповідальності через організаційні ігри, що сприяють їх соціалізації. Рухливі ігри як форма діяльності, особливо сприятливі для цього завдання, залучають дітей до активного фізичного та емоційного спілкування, сприяють формуванню позитивного емоційного фону. У грі діти вчаться дотримуватись правил, зважати на потреби інших, оцінювати свої дії та дії оточення. Рухливі ігри, завдяки своїй динамічності та різноманітності, є ідеальним середовищем для закріплення таких якостей, як взаємодопомога, чуйність, терпимість. Тож, сутність виховання через гру полягає в тому, щоб забезпечити кожній дитині досвід позитивної взаємодії в безпечному та комфортному середовищі, де формується моральна поведінка та повага до інших [1, с. 31].

Досвід практичних занять показує, що такі ігри, як «Естафета», «Передай м'яч» та «Ланцюжок дружби», стимулюють взаємодію дітей, допомагають їм почуватися частиною спільноти і формують навички взаємної підтримки. Окрім цього, у виховному процесі особливе значення надається організації ігрового середовища, яке включає чіткі правила та завдання для кожного учасника. Вихователі відзначають, що залучення дітей до таких ігор допомагає знизити рівень конфліктності серед них, оскільки вони вчаться поважати думки одне одного, поступатися й працювати на спільний результат. Використання рухливих ігор також допомагає дітям навчитись дотримуватись особистих меж та виявляти терпимість до особливостей інших. Позитивні результати демонструють ігри, які вимагають координації рухів та узгоджених дій, як-от

«Паровозик дружби» чи «Місток довіри», де діти вчаться взаємодіяти і синхронізувати свої дії.

Методики оцінювання ефективності рухливих ігор у багатьох країнах Європи є більш структурованими порівняно з українськими практиками. У Швеції та Норвегії спостереження доповнюється структурованими оцінками з залученням батьків, що дозволяє детально відстежувати рівень соціалізації дітей. У Японії моніторинг емоційного стану дитини вважається критичним аспектом, тому вихователі регулярно оцінюють емоційну залученість дітей, що дозволяє адаптувати ігрові стратегії. Ігровий асортимент у країнах, таких як Іспанія, Італія та Великобританія, включає як кооперативні, так і індивідуальні ігри. Вони спрямовані на фізичний розвиток та на навчання дітей командній роботі, розвитку лідерських якостей та адаптації до групових динамік. Багато ігор також сприяють емоційному розвитку, допомагаючи дітям навчитися розуміти та підтримувати одне одного [4, с.32].

Однією з основних проблем є недостатня підготовленість вихователів до організації рухливих ігор. Багато педагогів не мають достатніх знань і досвіду щодо правильного використання рухливих ігор для розвитку взаємовідносин між дітьми. Відсутність відповідних методичних матеріалів і програм може призвести до того, що рухливі ігри не використовуються повною мірою для виховання важливих соціальних якостей, таких як співпраця, емпатія та комунікація. Діти старшого дошкільного віку можуть проявляти бажання брати участь у рухливих іграх через їхню низьку мотивацію або через появу цікавої ігрової діяльності, що може бути зумовлено недостатньо захоплюючими правилами ігор, однаковими видами діяльності або відсутністю індивідуального підходу до кожної дитини [4, с.27].

Часто вихователі стикаються з проблемою недостатнього простору для проведення рухливих ігор. У міських дошкільних закладах або в дитячих садках з обмеженими можливостями можливість ігрових майданчиків або великих кімнат може бути обмежена, що ускладнює організацію активних рухливих ігор, що потребують простір для групових або командних ігор. Деякі

рухливі ігри можуть бути надто складними для дітей старшого дошкільного віку, що може призвести до фрустрації та втрати інтересу. Ігри, що не відповідають віковим та індивідуальним особливостям дітей, можуть не тільки не сприяти розвитку взаємовідносин, але й погіршити атмосферу в групі. Інколи педагоги недостатньо ефективно організовують рухливі ігри, що до того, що діти не підтримують необхідного досвіду у спілкуванні та співпраці. Якщо не встановлені чіткі правила гри або якщо діти не розуміють мету ігор, вони не можуть досягти бажаного ефекту в розвитку соціальних навичок.

Для вирішення проблеми недостатньої підготовленості вихователів необхідно проводити регулярне навчання та тренінги для педагогів, які стосуються організації рухливих ігор. Використання сучасних методичних матеріалів, а також обмін досвідом з колегами дозволяє педагогам опанувати нові методи і стратегії роботи з дітьми, які сприяють розвитку взаємовідносин через гру. Щоб підвищити мотивацію дітей до участі в рухливих іграх, необхідно розробляти різноманітні форми та бачити ігри, враховуючи інтереси та уподобання дітей. Включення в ігри елементів творчості, використання ігрових ситуацій, що стимулюють уяву, допоможе зробити ігри більш захоплюючими. Ігри повинні бути цікавими, доступними та стимулювати взаємодію між дітьми.

Виховання позитивних взаємовідносин у дітей старшого дошкільного віку через рухливі ігри є ефективним методом розвитку соціальних навичок, таких як співпраця, комунікація, емпатія та взаємопідтримка. Рухливі ігри допомагають дітям не тільки розвивати правила взаємодії з однолітками, але й сприяють формуванню здорових емоційних зв'язків у колективі. Однак для досягнення максимального результату важливо підтримувати індивідуальні особливості дітей, правильно організовувати ігри та навчати педагогів методам їх використання. Таким чином, рухливі ігри можуть стати потужним інструментом у процесі виховання гармонійних взаємовідносин у дошкільному колективі.

Список використаних джерел

1. Голенкова Ю. Рухливі ігри як засіб розвитку фізичних здібностей в процесі підготовки юних спортсменок в спортивній аеробіці. *Виклики сучасності*: зб. ст. III наук.-практ. конф. Харків, 2023. С. 32–41.
2. Круцевич Т., Воробйов, Безверхня Г. Контроль у фізичному вихованні дітей, підлітків та молоді. М. К. : І. Олімпійська література, 2011. 224 с.
3. Мудрик С. Б. Рухливі ігри від інстинкту до соціалізації. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2010. № 2. С. 14–17.
4. Моїсеєв С. О. Рухливі ігри як важлива складова реалізації компетентнісного підходу до навчання учнів 1–4 класів на уроках фізичної культури у Новій Українській школі. *Спортивні ігри*. 2019. № 2. С. 29–40.
5. Матвієнко С. І., Заплішний І. І. Українські народні рухливі ігри в дошкільному навчальному закладі: навч.-метод. посібн. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 114 с.

Вітічук Діана

Здобувачка 2 курсу ОР Магістр Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Алендарь Н.І.

ПОГЛЯДИ М.МОНТЕССОРІ НА ФОРМУВАННЯ ОСНОВ СЕНСОРНОЇ КУЛЬТУРИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

На початку 90-х років ХХ століття пошуки шляхів удосконалення змісту та нових методів сенсорного виховання дітей старшого дошкільного віку спонукало українських науковців, методистів, педагогів звернутися не тільки до національної, а й світової педагогічної спадщини. Так, набувають актуальності гуманістичні ідеї М. Монтессорі, що потребують удосконалення й адаптації до умов сучасних закладів освіти, з метою відповідності вимогам сучасного українського суспільства до системи освіти в цілому і її змісту зокрема.

У періодичних фахових виданнях України є чимало статей, присвячених аналізу окремих аспектів виховання і навчання в системі М. Монтессорі. Б.Жебровський описав українську модель школи Марії Монтессорі; М.Головко визначив основні завдання і функції педагога, який працює у системі М.Монтессорі; З.Борисова, Р.Семернікова неодноразово аналізують спадщину М.Монтессорі у періодичних виданнях; А.Ільченко звертає увагу на ідеї сенсомоторного виховання Марії Монтессорі в сучасних навчальних закладах;

Т.Михальчук аналізує яке значення відіграє сім'я в системі Монтесорі; Н.Прибильська охарактеризувала метод спостереження як основний інструмент роботи вчителя Монтесорі; К.Стрюк проаналізувала систему Марії Монтесорі; В.Даниленко охарактеризувала спадщину Марії Монтесорі і зробила висновок, що система Марії Монтесорі надзвичайно ефективна для навчання і виховання дітей [3].

Сучасні педагогічні дослідження, присвячені сенсорному вихованню дошкільнят у різних видах діяльності, відіграли істотну роль у розробці проблем формування сенсорної культури дітей старшого дошкільного віку.

У сучасному педагогічному словнику поняттю сенсорна культура дитини дається таке визначення. Сенсорна культура дитини – (лат. *sensus* – почуття, відчуття) - поняття, яке вживається в педагогіці для позначення рівня відчуттів і сприйняття дитини як основи її успішної пізнавальної діяльності [4]. Важливе значення має розвиток уміння розрізняти висоту і тембр звуків, їх тривалість і силу, кольори, відтінки, форми, величини, поєднання форм і кольорів, що дає можливість краще розуміти твори музичного та образотворчого мистецтва, отримувати задоволення від слухання музики, розглядання картин, скульптур та ін.

Жодна педагогічна система не ігнорує роль сенсорного виховання. М.Монтесорі вбачала у сенсорному вихованні неабиякі можливості щодо підготовки дитини до повноцінного життя у природному і соціальному середовищах. Формування повноцінної особистості, на її погляд, неможливе без належного розвитку органів чуття, оскільки чуттєве сприймання є основою розумового і морального буття. Це означає, що розвинуті органи чуття є передумовою інтелекту й вихованості особистості. Тому система сенсорного виховання має бути спрямована на формування сенсорної культури дитини – культури сприйняття зовнішнього світу. Дитина, яка оволоділа сенсорною культурою, не тільки звертатиме увагу, виокремлюватиме якості предметів і явищ навколишнього світу, а й самостійно набуватиме знань, відкриватиме свій

внутрішній світ, що значно важливіше для неї, ніж готові повідомлення дорослих.

Марія Монтессорі визначила, що для інтелектуального та духовного розвитку дитини важливо навчити її відчувати. Вона розкрила свій талант педагога, насамперед у навчанні дітей моторики та сенсорики. Монтессорі-матеріали є складовою частиною, так званого педагогічного "підготовленого середовища", яке спонукає дитину виявити можливості її власного розвитку через самодіяльність, відповідну до її індивідуальності. Монтессорі-матеріали за рівнем ясності, структури і логічної послідовності відповідають періодам найбільшою сприйнятливості розвитку дитини. Ці періоди сприятливі для навчання певних видів діяльності, виявлення обдарувань, виховання вміння володіти собою і формування ставлення до світу, можуть бути оптимально використані за допомогою розвивальних матеріалів. Матеріали та їх функції повинні розглядатися у взаємозв'язку з прийнятим Марією Монтессорі баченням дитини, а саме з її антропологією. Вона бачила як формується в дитини потужні внутрішні творчі сили, які виконують роботу з розвитку та становлення її власної особистості. При цьому матеріали суттєво допомагають упорядкувати досягнення дитиною навколишнього світу. Дидактичні матеріали служать, перш за все, тому, щоб сприяти інтелектуальному та духовному становленню дитини через відповідний віку розвиток її моторики і сенсорики. Дитина діє самостійно, її внутрішні сили звільнені, щоб поступово крок за кроком вона могла стати незалежною від дорослих. Індивідуальний і соціальний розвиток утворюють єдність протилежностей. Тільки вони дають можливість автономної і незалежної особистості реалізувати складну поведінку в суспільстві.

Для дитини Монтессорі-матеріали є ключем до світу, завдяки якому вона упорядковує і вчиться усвідомлювати свої хаотичні та необроблені враження про світ. За їх допомогою дитина вростає в культуру та сучасну цивілізацію. На власному досвіді вчиться розуміти природу і орієнтуватися в ній [3].

Основний принцип використання дидактичного матеріалу М.Монтессорі — "від простого до складного" [3]. Для кожної сфери почуттів є матеріали різного ступеня складності. Кожен окремий матеріал розрахований на визначену ступінь складності, але всі разом матеріали пов'язані між собою і утворюють єдине ціле. Дитина займається з одним матеріалом доти, поки вдалась не насолодитися ним і не перейде на наступний щабель складності. Дитина не любить повторення і припиняє заняття тоді, коли її потреба задоволена. При цьому вона у рівній мірі тренує свою моторику і сенсорики.

М.Монтессорі вбачала в сенсорному вихованні неабиякі можливості щодо підготовки дитини до повноцінного життя в природному і соціальному середовищах. Формування повноцінної особистості, на її погляд, неможливе без належного розвитку органів чуття, оскільки чуттєве сприймання є основою розумового та морального буття. Це означає, що розвинуті органи чуття є передумовою інтелекту й вихованості особистості. Саме тому система сенсорного виховання має бути спрямована на формування сенсорної культури – культури сприйняття зовнішнього світу. Дитина, яка оволоділа сенсорною культурою не тільки звертатиме увагу, а й самостійно набуватиме знань, відкриватиме свій внутрішній світ, що значно важливіше для неї, ніж готові повідомлення дорослих [4].

Система сенсорного виховання М.Монтессорі включала поняття "сенсорна культура дитини" [3]. Вона розглядала сенсорний культуру як важливу складову частину і основу формування особистості: без розвинутих органів чуття не може бути інтелекту і вихованої людини. Чуттєве сприймання є основою розумового і морального життя. Метод М.Монтессорі не просто вказує дитині на якості предметів і явищ навколишнього світу, а дає можливість самостійно набувати знання і відкривати свій внутрішній світ, що значно важливіше, ніж повідомлення з боку дорослих.

М.Монтессорі виділила такі основні вимоги для формування сенсорної культури дітей старшого дошкільного віку:

1) Треба вибирати такий матеріал, який би викликав активність і вправи. Відповідні предмети повинні бути розміщені так, щоб давати можливість дитині помічати і виправляти свої власні помилки самостійно. Тільки лише за такої умови виховання зовнішніх відчуттів буде самовихованням.

2) Зводиться до того, щоб за допомогою повторних вправ відбувалося поступове удосконалення різних видів сприйняття. Наприклад, дітям пропонують розмістити у певному порядку вісім різних квітів за вісьмома різними відтінках. Мова йде не про те, щоб відразу ж дати дитині знання про явища, що можна сприймати чуттєво, все полягає лише у вправлянні дитини в чуттєвому розрізненні.

3) Це вимога полягає на ізолюванні відчуття, яке виховується, якщо це можливо. Так, наприклад, вправи зі слуховими відчуттями проходять набагато успішніше, якщо будуть не лише тиша, але і морок. Тому для виховання відчуттів треба зав'язувати дитині очі: це підвищує увагу і інтерес дитини до даного відчуття.

4) Треба починати вправи з небагатьох різко контрастних предметів і т.п. і лише поступово переходити до безлічі стимулів, причому різниця між ними стає все тоншою і непомітною [3].

Таким чином, аналіз теоретичних джерел щодо поглядів М.Монтессорі на формування основ сенсорної культури в дітей старшого дошкільного віку дає змогу зробити такі висновки: М.Монтессорі вважає чутливим періодом сенсорного розвитку вік дітей від 0 до 5,5 років; дидактичні матеріали сприяють інтелектуальному та духовному становленню дитини через розвиток її моторики і сенсорики; дидактичні матеріали М.Монтессорі скомпоновані так, щоб розрізняти величину, колір та форму предметів; основний принцип використання дидактичного матеріалу М.Монтессорі для формування основ сенсорної культури – «від простого до складного»; у процесі виховання важливо організувати педагогічне «підготовче середовище», в якому через самостійну діяльність дитина могла б формувати сенсорну культуру: розрізняти величину, колір та форму предметів; сенсорне виховання за М.Монтессорі

включає в себе формування сприйняття форми, величини, просторових відношень між предметами, кольору; основним методом педагогіки М.Монтессорі є – метод спостереження, який використовувався і при вихованні відчуттів; важливою основою для формування основ сенсорної культури у дітей старшого дошкільного віку є сприйняття ними форми, величини і кольорів; цінність системи виховання М.Монтессорі полягає у тому, що дидактичний матеріал у ній – не самоціль, а засіб.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України № 33 від 12.01.2021 р. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Дитина: Освітня програма для дітей від 2 до 7 років / Наук. кер. проекту Огнев'юк В.О.; авт. кол. Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білокаленко [та ін.]; наук. ред.: Г. В. Беленька, М. А. Машовець; Мін. осв. і науки Укр.; Київ. ун-т ім. Грінченка. К.: Київ. ун-т ім. Грінченка, 2020. 440с.
3. Малишко М. В. Монтессорі – ключ до світу : метод. посіб. для працівників дошк. закладів, вчителів початк. кл. Тернопіль – К., 1998. 48 с.
4. Сенсорний розвиток : з досвіду роботи (3-4 роки) / упоряд. М. Л. Кривоніс, О. Л. Дроботій, В. М. Ачкасова. Х. : Ранок, 2012. 240 с.

Воробей Богдана

Здобувачка 2 курсу ОР Магістр Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Н. І. Алендарь

ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДИТИНИ ПЕРШОГО РОКУ ЖИТТЯ В УМОВАХ РОДИНИ

Фізичне виховання дитини першого року життя в умовах родини є надзвичайно важливим, оскільки в цей період відбуваються основні етапи розвитку, які впливають на всі наступні етапи життєдіяльності дитини. Важливість фізичного виховання на цьому етапі зумовлена рядом фізіологічних, психологічних та соціальних факторів, які визначають здоров'я, емоційне благополуччя і загальний розвиток дитини.

Сучасне суспільство стикається з проблемою зниження рівня фізичної активності серед дітей на всіх етапах розвитку. Часто це пов'язано з технологічними змінами, такими як широке використання гаджетів і телевізорів. Особливо це стосується дітей першого року життя, коли часто виникає спокуса використовувати пасивні форми стимуляції (наприклад, перегляд телевізора або мобільних пристроїв). Враховуючи це, важливо звертати увагу на фізичну активність як важливий елемент розвитку дитини в умовах сім'ї.

У перші роки життя дитина майже повністю залежить від батьків та найближчого оточення. Родина є тим середовищем, де дитина проводить більшу частину часу і де можуть створюватися оптимальні умови для рухової активності: від масажів і гімнастики до прогулянок та активних ігор. Тому важливою є роль батьків у забезпеченні рухового розвитку дитини, їхнє розуміння основ фізичного виховання, здатність адаптувати рекомендації педіатрів до повсякденного життя.

Сьогодні зростає усвідомлення важливості здоров'я дітей, зокрема на етапі раннього розвитку. Вивчення особливостей фізичного виховання на першому році життя дозволяє батькам краще зрозуміти, як правильно допомогти дитині розвивати рухові навички, не завдаючи шкоди її здоров'ю.

У перший рік життя дитина проходить критично важливі етапи психофізіологічного розвитку, які формують основу для подальшого функціонування нервової системи, сенсорних і моторних навичок, мовлення, емоційної та соціальної взаємодії. Цей період насичений становленням основних сенсорних аналізаторів (наприклад, зорового та слухового), а також моторних функцій, що допомагає дитині краще сприймати та взаємодіяти з навколишнім світом. Ранні відхилення у психофізіологічному розвитку, зокрема перинатальні ураження, потребують своєчасного впровадження психолого-педагогічних інтервенцій для мінімізації їхнього впливу та сприяння гармонійному розвитку [3].

Протягом першого року життя відбувається активне формування сенсорних і моторних функцій, що є основою для когнітивного розвитку. Наприклад, зоровий аналізатор новонароджених починає функціонувати з перших днів, дозволяючи дитині фіксувати погляд на обличчях дорослих і стежити за рухомими об'єктами, що сприяє розвитку просторових уявлень. Аналогічно, слухові реакції новонароджених поступово вдосконалюються: від базових реакцій на звук до здатності розрізняти інтонацію дорослих, що є підґрунтям для розвитку фонематичного слуху й мовлення [1].

Взаємодія дитини з дорослими на перших етапах життя сприяє формуванню її емоційної сфери та закладає основи для майбутньої соціальної взаємодії. На початку емоції новонароджених мають переважно фізіологічний характер, проте з віком вони ускладнюються. Емоційні реакції, такі як сміх і посмішка у відповідь на обличчя дорослих, є не тільки показником здорового емоційного розвитку, а й підґрунтям для розвитку міжособистісних стосунків. Таким чином, батькам важливо надавати емоційну підтримку, спілкуватися з дитиною, що сприяє її психологічному комфорту та соціальному зростанню [3].

Фізична та рухова активність сприяють розвитку нервової системи, стимулюють мозкову діяльність, покращують взаємодію між нейронами. У цей період відбувається формування нейронних зв'язків, що забезпечує можливість подальшого розвитку пам'яті, уваги та інтелектуальних здібностей. Діти, які активно рухаються, швидше освоюють різні сенсорні та когнітивні навички, що, в свою чергу, сприяє їхньому успішному розвитку в подальшому житті.

Раннє фізичне виховання закладає основи здорового способу життя та формує правильні звички до фізичної активності. Якщо дитина з раннього віку звикне до регулярних рухів і вправ, це стане для неї нормою і в подальшому житті. Важливим є також зміцнення імунної системи через фізичну активність, що допомагає дитині бути менш вразливою до різних захворювань. Фізичне виховання дітей першого року життя є також основою для подальшого навчання. Правильний розвиток рухових навичок дозволяє дитині легше

адаптуватися до нових умов, таких як відвідування закладу дошкільної освіти, центрів розвитку.

Фізичні вправи в ранньому віці мають важливе значення для емоційного розвитку дитини, оскільки допомагають дитині відчувати себе більш впевнено. Під час рухливих ігор або вправ дитина отримує емоційне задоволення, що зміцнює зв'язок із батьками і дає їй відчуття безпеки та підтримки. Фізична активність також стимулює виділення гормонів щастя (ендорфінів), що сприяє покращенню настрою та загального психоемоційного стану.

Своєчасне і регулярне фізичне виховання допомагає формувати правильну поставу, зміцнювати хребет і суглоби. Це дуже важливо, оскільки в майбутньому проблеми з опорно-руховим апаратом, такі як сколіоз або плоскостопість, можуть виникати через недоліки в розвитку на ранніх етапах. Регулярне виконання простих фізичних вправ на першому році життя дозволяє уникнути таких порушень у майбутньому.

В умовах родини фізичне виховання дітей першого року життя потребує залучення батьків і базується на їхніх знаннях про розвиток дитини. Проте через брак необхідної інформації і належної підготовки батьки часто недооцінюють свою роль у фізичному розвитку дітей, обмежуючись лише базовими діями. Важливо, щоб батьки розуміли значення рухових активностей і стимулювали цікавість дитини до навколишнього середовища. Рекомендації щодо режиму дня, фізичних вправ і стимулюючих ігор сприяють гармонійному розвитку дитини і підвищують її адаптацію до соціального середовища [1; 2].

Таким чином, дослідження і практичні рекомендації з фізичного виховання дітей першого року життя в умовах родини є надзвичайно важливими для розвитку здорових дітей. Правильне, регулярне та помірковане впровадження фізичних вправ і активності, підтримка та емоційна турбота з боку батьків допоможуть не тільки зміцнити здоров'я дитини, але й сприятимуть розвитку її моторних навичок, емоційної стабільності та гармонійного росту.

Список використаних джерел

1. Верещак-Курдіна С. Розвиток дитини по місяцям. URL: <http://surl.li/ltgnqi>
2. Дрозд Л. В. Особливості психомоторного розвитку дітей першого року життя. Синергетичний підхід до проектування життєвого простору особистості : зб. наук. матеріалів Міжнарод. наук.-практ. онлайн-конф. м. Полтава, 27-28 квітня 2021 р., Полтава, 2021. С. 84–88.
3. Кравцова А. Ранній розвиток дитини. Посібник для батьків. Благодійний фонд «Інститут раннього втручання». Київ, 2015. UNICEF, URL: <https://www.unicef.org/ukraine/media/13461/file/Early%20child%20development.pdf>

Гурманська Юлія

Здобувачка 2 курсу ОР Магістр Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Семенова Н.І.

СПІВПРАЦЯ ПЕДАГОГА З БАТЬКАМИ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО- КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДІТЕЙ

У закладі дошкільної освіти дитина постійно спілкується зі своїми однолітками та дорослими. Таке спілкування для дошкільника життєво необхідне. Граючись і навчаючись, обмінюючись думками, сперечаючись і поступаючись, радіючи і співчуваючи, дошкільник водночас набуває навичок людських взаємин. І від того, в якій формі він встановлює контакти з іншими дітьми та дорослими, залежить його комунікабельність, вміння взаємодіяти із соціумом.

Предметом її уваги все більше стає світ соціальних відносин дорослих людей, в який дитина намагається увійти. Центром для неї та її щоденного буття є дорослий як носій суспільних функцій та вимог. Основна потреба – прагнення жити з людьми, що її оточують, спільним життям, входити з ними у безпосередній контакт, постійно перетинатися з проблемами дорослого світу. Проте життя дитини проходить в умовах опосередкованого, а не прямого зв'язку зі світом дорослих. Розрив між ідеальними прагненнями та реальними можливостями дошкільника усувається шляхом моделювання дитиною бажаних відносин у сюжетно-рольовій грі.

У 5-6 років дитина засвоює всю пізнавальну інформацію. Науково доведено, що дитина в цьому віці запам'ятовує стільки матеріалу, скільки не запам'ятає потім ніколи в житті. У цьому віці дитині цікаво все, що пов'язане з навколишнім світом, розширенням її світогляду. Найкращим способом отримання саме наукової інформації є читання дитячої енциклопедії, в якій чітко, науково, доступною дитині мовою описується будь-яка інформація про навколишній світ.

Протягом цього вікового періоду ускладнюється провідна діяльність дитини – сюжетно-рольова гра. У сюжетно-рольовій грі старший дошкільник програє різноманітні ситуації, пов'язані з людськими відносинами, систему своїх дій у цих ситуаціях та систему наслідків цих дій для себе та оточення. У сюжетно-рольовій грі дитина спочатку дієво, емоційно, а потім й інтелектуально засвоює систему людських відносин [2]. В процесі гри в дитини виникає потреба у товаришах, співниках, без яких гра втрачає сенс. Спілкуючись з однолітками, дитина навчається співпрацювати, підпорядковуватися, керувати, розподіляти функції, вчиняти справедливо, відчувати себе членом групи, відстоювати власну гідність.

Урізноманітнюються творчі дитячі ігри. Дитина виявляє інтерес не лише до сюжетно-рольових, а й до ігор-драматизацій, інсценівок, театралізацій, ігор з елементами праці та художньо-естетичної діяльності, конструктивних, спортивних, дидактичних, рухливих, інтелектуальних. Гра як провідна діяльність дошкільного віку відіграє визначальну роль у розвитку психіки та особистості дитини: в ній формуються довільна увага і пам'ять, розвивається розумова діяльність (предмет-замінник, що використовується в грі, стає опорою для розвитку мислення, дитина фантазує з ним, наділяє певними характеристиками), вдосконалюється уява (дитина замінює одні предмети іншими, бере на себе різні ролі, створює нові сюжети), відбувається подальший соціальний розвиток (дитина приглядається до поведінки та взаємин дорослих, однолітків, набуває навичок спілкування, навчається діяти за правилами), розвиваються почуття (вона тонше диференціює різні почуття, розпізнає та

передає мімікою основні з них, адекватно реагує, робить припущення з приводу ймовірних причин), розвивається воляова регуляція поведінки (дошкільник навчається очікувати, утримуватись від чогось, доводити розпочате до кінця, долати труднощі, виявляти наполегливість тощо) [2].

Ключове значення для формування соціально-комунікативної компетенції старшого дошкільника має визначення системи чинників та умов, що детермінують цей тривалий та нелегкий процес. Серед цих чинників можна виділити зовнішні (виховання і навчання, діяльність, середовище, соціальна взаємодія) і внутрішні (індивідуально-особистісні особливості дитини) детермінанти [3].

Соціально компетентний старший дошкільник має розвинену потребу в контактах з іншими дітьми та дорослими, у соціально вмотивованій спільній діяльності; вміє регулювати власну поведінку; володіє яскраво вираженими моральними почуттями співраді, співпереживання, готовності прийти на допомогу. Така дитина постійно виявляє інтерес до ровесників; вміє налагоджувати з ними контакти; проявляти доброзичливе ставлення, сприяючи активній взаємодії; відчуває себе впевнено з однолітками; дотримується загальноприйнятих норм спілкування; уникає конфліктів тощо.

Отож, особливо актуальною проблемою сьогодення є формування в майбутніх учнів гуманних взаємовідносин з людьми, які їх оточують, що передбачають дружнє співробітництво, взаємоповагу, піклування один про одного, взаємодопомогу. Питання про співпрацю закладу дошкільної освіти з родинами вихованців завжди було і залишається надзвичайно важливим для дошкільної педагогіки. Адже першою фазою соціалізації дитини є виховання у сім'ї. Тут дитина встановлює свої перші зв'язки з іншими людьми, з рідними. У сім'ї складаються емоційно насичені взаємини між батьками й дітьми, які мають особистісний характер, набувається необхідний соціальний досвід.

Другою фазою соціалізації є формування початкових соціальних зв'язків дитини поза межами родини. Такі зв'язки діти встановлюють з однолітками й новими дорослими в дошкільному закладі. Саме в дошкільному закладі вони

набувають важливого суспільного досвіду, основних знань і вмінь, необхідних для подальшого життя серед людей, залучаються до різних видів діяльності. Інакше кажучи, якщо в сім'ї дитина соціалізується у визначених умовах взаємин членів родини, то дошкільний заклад, значно розширюючи коло близьких і далеких людей, презентує їх взаємини у виховному контексті.

Відтак першим соціальним інститутом, що відповідає за соціальну зрілість дітей дошкільного віку, має бути дошкільний заклад з його виховною, консультативною та просвітницькою функціями. Саме специфіка дитячого садка сприяє полегшенню процесу входження зростаючої особистості в широкий світ реальних соціальних відносин, прищепленню навичок практичного життя, її індивідуалізації та соціалізації. Неабияку роль у цій роботі відіграють дорослі, а саме: батьки, вихователі. Дорослий презентує для дитини суспільство, займає центральне місце в духовному світі дитини, виступає носієм знань, умінь, моральних цінностей, а з іншого боку - безпосереднім організатором виховного процесу. Перебування дитини в людському оточенні сприяє становленню соціального досвіду, соціальної компетентності, досвідченості, обізнаності; у дошкільника формуються певна соціальна поведінка, здатність бути адекватним ситуації, вимогам і сподіванням авторитетних дорослих; розвиваються соціальні потреби, здібності, мотиви поведінки та діяльності. Значення соціального розвитку для особистісного становлення полягає передусім у формуванні соціальної компетентності, гарантує усвідомлення дитиною того, як слід себе поводити, щоб бути гармонійною, співзвучною з іншими, почувати себе в будь-якому товаристві комфортно. Сім'я і дитячий садок мають свою специфіку, особливості впливу на дитину, свої виховні засоби. Ці осередки не взаємовиключають один одного й не конкурують між собою, а взаємодоповнюють і коригують впливи один одного.

У взаєминах з батьками педагоги прагнуть керуватись такими принципами побудови стосунків, як принцип єдності й наступності, відмовляються від принципів паралельних взаємин, спроб підмінити один

одного. Партнерство педагогів і батьків – партнерство рівних учасників спілкування, які прагнуть оволодіти мистецтвом спільної дії, налагодити співробітництво. Формування соціальної компетентності дошкільника розпочинається в родині та продовжується в дошкільному закладі. Тому соціальний розвиток дитини залежить від спільних зусиль батьків та педагогів.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України № 33 від 12.01.2021 р. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Дитина: Освітня програма для дітей від 2 до 7 років / Наук. кер. проекту Огнев'юк В.О.; авт. кол. Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білоskalенко [та ін.]; наук. ред.: Г. В. Беленька, М. А. Машовець; Мін. осв. і науки Укр.; Київ. ун-т ім. Грінченка. К.: Київ. ун-т ім. Грінченка, 2020. 440с.
3. Єрмаков І. Г. Життєва компетентність особистості: від теорії до практики: наук.-метод. посібник. Запоріжжя: Центріон, 2005. 640 с.
4. Програми розвитку дітей дошкільного віку / Департамент освіти і науки Запорізької міської ради. URL: <https://osvita.city/osvita/doskilna-osvita/programi-rozvitku-ditej-doskilnogo-vidku>

Жилко Тетяна

Здобувачка 2 курсу ОР Магістр Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Антонюк В.З.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПРОФЕСІЯМИ ДОРΟΣЛИХ

Трудове виховання в українській народній педагогіці з давніх-давен виступало досить суттєвою педагогічною тенденцією. Наш народ завжди вважав працю, трудову діяльність першоосною буття людини, нації. Трудове виховання дітей, починаючи з дошкільного віку, здійснювалося шляхом створення умов, які сприяли ранньому залученню до справжньої продуктивної праці, формуванню особистості трудівника, господаря.

Професія – з латинської „оголошую свою справу”, характеризує певну категорію людей, які займаються певним видом трудової діяльності.

Суспільству потрібні спеціалісти різних професій, тому обираючи майбутню професію необхідно узгодити свій вибір з потребами суспільства у фахівцях. Праця людини не може бути особистою справою, вона має велике суспільне значення.

Провідні представники педагогічної думки А. С. Макаренко, В. О. Сухомлинський, В. К. Котирло, В. Й. Логінова, Я. З. Неверович, Т. В. Введенська бачили в праці велику перетворюючу силу, яка забезпечує прогресивний розвиток як суспільства в цілому, так і кожної людини зокрема. Праця дошкільника є умовою всебічного розвитку особистості, дієвим фактором його громадянського становлення, засобом підготовки до життя.

Дитяча праця у порівнянні з працею дорослих як зазначено у дослідженнях В. Й. Логінової має свої особливості. Вона не створює ні матеріальних, ні культурних цінностей. Винятком є праця дітей у природі, коли вирощуються квіти, овочі, ягоди, або ручна праця, в якій діти виготовляють різні іграшки з паперу, картону, дерева, граються ними, передають їх молодшим дітям. В основному ж (в самообслуговуванні, господарсько-побутовій праці) результат праці має лише виховний характер і в цьому полягає його педагогічна цінність. Особливість дитячої праці полягає в її тісному взаємозв'язку з грою, який виявляється на всіх ступенях дошкільного дитинства. В грі діти відображають бачене в спостереженнях за працею дорослих, в трудові дії, навпаки, вносять елементи гри. Спираючись на гру, використовуючи взаємозв'язок між грою і працею, вихователь успішніше вирішує питання цілеспрямованого керівництва як дитячою працею, так і грою.

Психологічні дослідження В. К. Котирло підтверджують думку про те, що діяльність людини відіграє вирішальну роль у формуванні людської психіки. Саме в ній розкриваються і формуються психічні процеси і якості людини: розум, воля, почуття, увага, пам'ять, здібності, риси характеру.

Дослідники аналізують різні аспекти готовності старших дошкільників до праці, соціально-педагогічні передумови виникнення у дітей інтересу до праці дорослих, роль знань у формуванні у дітей перших професійних уподобань;

простежують динаміку знань про суспільну значущість професійної діяльності дорослих, розкривають можливості формування у дітей старшого дошкільного віку системи знань про працю дорослих і виховання до неї шанобливого ставлення.

За твердженням науковців, таких як Г. М. Годіна, О. В. Запорожець, В.К. Котирло, В. Й. Логінова, Я. З. Неверович у старшому дошкільному віці спостерігається активізація соціального розвитку дитини, що супроводжується особливим статусом і швидким темпом розвитку процесів уяви і фантазії, які стають можливими в контексті цілісних змін пізнавальної сфери особистості.

С. Ф. Русова розкриваючи значення трудового виховання дітей в умовах дошкільного дитинства, посилається на особливості української нації, яка відзначається старанністю і потягом до праці. Дитяча праця, на думку С. Русової, є головною основою виховання і до неї треба залучати дітей з наймолодшого віку. Особливо підкреслює С. Русова значення ручної праці, яка повинна забезпечити активність дітей, свідоме прагнення їх до праці, насолоду від отриманих результатів, створення позитивного настрою дітей під час праці, задоволення та ін. Праця дітей старшого дошкільного віку може носити ознаки соціального змісту, діти бачать наслідки своєї праці, її значення для інших, для добробуту сім'ї. Соціальне значення праці і в тому, «що вона найкраще регулює відносини окремої дитини до усього колективу з погляду засвоєння конкретних обов'язків й зміцнення почуття відповідальності.»

Погляди педагогів А. С. Макаренка і В. О. Сухомлинського на роль праці у всебічному розвитку дітей зумовлені потребами суспільства радянського періоду, в якому працювали ці діячі. В «Лекціях про виховання дітей» А.С. Макаренко визначає основні завдання трудового виховання дітей в сім'ї, підкреслюючи, що діти живуть не підготовкою до якогось майбутнього життя, а теперішнім життям. Він вчить батьків, як треба залучати дітей до праці з раннього дитинства: спочатку підказати, заохотити, а потім вести дитину до того, щоб вона сама бачила необхідність тієї чи іншої справи. Обов'язково треба викликати у дитини інтерес до роботи, але зловживати цим не можна, бо

вирішальним моментом у трудовому зусиллі повинен бути не інтерес до тієї чи іншої праці, а усвідомлення її корисності, необхідності для людини, суспільства, в цілому.

Борисова З. зазначає, що у трудовому вихованні дитини дошкільного віку велику роль відіграє сім'я, особистий приклад батьків, старших братів і сестер. Саме вони мають привчати дошкільника до праці, спонукати потребу працювати, вміти все робити [2].

Питанням формування системних знань дітей про працю дорослих, цілісного розвитку дитини-дошкільника як суб'єкта трудової діяльності присвячено наукові дослідження В. Й. Логінової, М. В. Крулехт. В їх працях доведено, що в умовах науково-обґрунтованого трудового досвіду дошкільника, завдяки використанню сучасних педагогічних технологій, рівню кваліфікації педагогів, взаємодії дитячого садка і сім'ї забезпечується активна позиція дошкільника в доступній трудовій діяльності.

Для реалізації програмних завдань з ознайомлення дітей з працею дорослих використовують різноманітні методи, а саме: спостереження за працею дорослих, екскурсії (вони можуть бути найрізноманітніші), бесіди, читання художніх творів, розгляд картин, розповіді вихователя, демонстрування діафільмів і кінофільмів, дидактичні спостереження, сюжетно-рольові ігри і звичайно участь дітей у праці дорослих.

Поніманська Т. І. вважає, що трудова діяльність дітей і ознайомлення їх з працею дорослих виступають ефективним засобом у вихованні в дітей відповідальності і цілеспрямованості [5].

Формування знань про професії передбачає використання вихователем різних методів і прийомів роботи: бесіди, спостереження, дидактичної гри, розгляд картини тощо.

Знання про сучасні професії старші дошкільники можуть отримувати із трьох основних джерел: в ЗДО, в родині (сім'ї та найближчі родичі), а також із засобів масової інформації, переважно телебачення, радіо та художня література для дітей.

Особливого значення надається дидактичним іграм, використання яких можливе як продовження виховної діяльності, оскільки це своєрідна ланка між виховної і самостійною ігровою діяльності дітей, а також сюжетно – рольова гра. Також при формуванні знань про сучасні професії необхідно враховувати особливості становлення інтересу до праці, що є наступною педагогічною умовою.

Науковцями були визначені принципи на яких ґрунтується трудове виховання:

- єдності трудового виховання і загального розвитку особистості (морального, інтелектуального, естетичного, фізичного);
- виявлення і розвиток індивідуальності в праці;
- високої моральності праці, її корисної спрямованості;
- залучення дитини до різноманітних видів продуктивної праці;
- постійності, безперервності, посильності праці;
- наявності елементів продуктивної діяльності дорослих у дитячій праці;
- творчого характеру праці;
- єдності праці та багатогранності життя.

На всіх етапах трудового виховання дітей необхідно формувати потребу в праці, творче ставлення до неї, залучати до реальних виробничих відносин і формувати розвинуте, зорієнтоване на особливості ринкового мислення, розвивати загальні (інтелектуальні, психофізіологічні, фізичні та ін.) і спеціальні (художні, технічні, математичні тощо) здібності, відроджувати національні традиції, народні промисли та ремесла, виховувати культуру особистості в усіх її проявах.

Отже, існує ряд психолого-педагогічних досліджень, в яких переконливо доведено необхідність ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з професіями дорослих та здійснення ранньої пропедевтики вибору професії.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України № 33 від 12.01.2021 р. URL:

https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

2. Виховання дошкільника в праці / З. Н. Борисова, Г. В. Беленька, М.А. Машовець та ін. 2-ге вид., стер. К., 2002. 112 с. Бібліогр.: с.109-111

3. Дитина: Освітня програма для дітей від 2 до 7 років / Наук. кер. проекту Огнев'юк В.О.; авт. кол. Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білоskalенко [та ін.]; наук. ред.: Г. В. Беленька, М. А. Машовець ; Мін. осв. і науки Укр.; Київ. ун-т ім. Грінченка. К.: Київ. ун-т ім. Грінченка, 2020. 440с.

4. Єрмаков І. Г. Життєва компетентність особистості: від теорії до практики: наук.-метод. посібник. Запоріжжя: Центріон, 2005. 640 с.

5. Поніманська Т. І. Дитина і навколишній світ / відп. ред. З. П. Плохій. Методичні рекомендації до програми виховання дітей дошкільного віку «Малютко». К.: «СВЕНАС», 1993. С. 64–67.

Журавель Марія

Здобувачка 2 курсу ОР Магістр Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор О.С.Семенов

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ УЯВИ ДІТЕЙ СТАРШОЇ ГРУПИ ЗАСОБАМИ АПЛІКАЦІЇ

У дитячому садку образотворча діяльність включає такі види занять, як малювання, ліплення, аплікація, конструювання. Кожен з цих видів має свої можливості у відображенні вражень дитини про навколишній світ.

У процесі занять аплікацією діти знайомляться з простими формами різних предметів, частини і силуети яких вони вирізають і наклеюють. Створення силуетних зображень вимагає великої роботи думки і уяви, тому що в силуеті відсутні деталі, які є часом основними ознаками предмета.

Аплікація – це один з видів зображувальної техніки, що ґрунтується на вирізуванні, накладанні різних форм, фігур і закріпленні на іншому матеріалі, що слугує фоном [4]. Заняття з аплікації розвивають у дітей художній смак, уміння помічати красиві форми, забарвлення предметів, матеріалів. Крім того виховують у них спостережливість, самостійність, акуратність, наполегливість у досягненні мети.

Образотворча діяльність тільки тоді може мати творчий характер, коли у дітей розвивається естетичне сприйняття, образне мислення, уява, здібності і коли вони оволодівають необхідними для створення зображення навиками та вміннями. Творчий характер діяльності передбачає виникнення та розвиток задуму. В аплікацію дитина переносить не тільки те, що запам'ятала: у неї виникають якісь переживання в зв'язку з цим предметом, певне відношення до нього. В одне уявлення включається те, що сприймалось в різний час, в різній обстановці. Зі всього цього складається образ, який дитина виражає за допомогою образотворчих засобів.

Вихователь пропонує дітям таку тему для аплікації, яка викликає необхідність згадати, видумати, уявити. Важливо також, щоб вихователь зумів пояснити завдання, роздивитися з дітьми предмет, викликати бажання його зобразити. Для цього, насамперед, треба звернути увагу на красу предмета чи явища, знайти образні, виразні слова.

Однією з важливих умов розвитку творчої діяльності дітей є ставлення оточуючих до продуктів художньої дитячої творчості. Увага до дитячої творчості, серйозне, бережне відношення до неї з боку педагогів та батьків сприяє творчій активності дітей.

Слід визначити, що найбільш цікавими та виразними виходять аплікації у тих дітей, які оволоділи навиками і вміннями вирізувати. Це служить творчому виразному рішенню. В процесі занять аплікацією у дітей розвивається уява. Дитина створює зображення не тільки на основі того, що вона безпосередньо сприймала. Образ тільки-що сприйнятого предмета вступає у взаємозв'язок з досвідом минулих вражень і уявленнями, які склались. Специфіка аплікації дає дітям можливість активніше засвоювати знання про колір, побудову предметів, їх величину, площину, форму та композицію. В аплікації є можливість передавати виразні елементи, порівнювати, наклеювати. Це дозволяє швидше засвоювати композиційні знання та вміння, що важливо не тільки для складення сюжетних та декоративних аплікацій, але й для малювання.

У дитячому садку діти знайомляться з кращими зразками окремих видів російського декоративного мистецтва і творами українських майстрів кераміки, вишивки, декоративного розпису. Візерунки, які бачила раніше дитина, не утримуються в її пам'яті повністю, але збагачують її уявлення. Дитина поєднує елементи візерунків по-своєму, придумує нові, а це сприяє розвитку творчої ініціативи, активності. Самостійне виконання декоративних робіт дітьми дає можливість виховувати у них охайність, самостійність, уміння цінувати творчі здобутки своїх товаришів [3].

Діти старшої групи знайомі з декоративною аплікацією. У віці п'яти-шести років інтенсивно розвивається пам'ять, уява, увага, спостережливість дітей, їх діяльність набуває більш усвідомленого характеру, вони здатні спочатку уявити собі те, що збираються зобразити, а потім приступити до виконання завдання. Діти уже розуміють, як вони зробили аплікацію, чи може вона сподобатися іншим. Підвищується самостійність у процесі виконання завдання, виявляється творчість, особистий смак, розвивається відчуття кольору, ритму композиції.

Цілеспрямоване використання орнаменту в роботі з дошкільниками має велике значення в розвитку у них інтересу до народного мистецтва, сприяє формуванню їх художнього смаку. Виконуючи аплікації за мотивами народного орнаменту, діти вчаться розуміти принципи народного узагальнення, пізнають прийоми творчої імпровізації, декоративних образів. Вчаться бачити в орнаментах комбінації кольорів, співставляти форми, величини, положення елементів на площині предметів. Розкриття специфіки декоративної творчості повинно іти в тісному взаємозв'язку з формуванням естетичного сприйняття і відчуття дітей, розвитку їх потреб, відтворення прекрасного, виховання в них бережного відношення до творів народного мистецтва.

Чи доводилося вам складати візерунок з об'ємних паперових елементів : катишків, грудочок, кульочки, гармошок, пружинок, спіралей і т.д.? Якщо не доводилося, тоді з різних кольорових шматочків паперу необхідно зробити об'ємні форми шляхом скручування, стиснення, комкання, згортання і т.д.

Подивіться уважно на ці форми, це і є елементи майбутнього візерунка або орнаменту. Для початку складіть схематичний візерунок на папері, підготуйте всі необхідні елементи, розкладіть на фоні й тільки після цього приклеюйте [3].

Особливий інтерес викликає у дітей і дорослих створення сюжетно-тематичної аплікації. Вона являє собою приклеєні на фон зображення, які пов'язані між собою темою або сюжетом.

Зазвичай діти виконують такого виду аплікацію з використанням шаблонів. Послідовно вирізуючи деталі зображення, вони приклеюють їх на фон. Діти, що мають хорошу підготовку зі створення аплікації, можуть створювати композиції самостійно, без шаблонів.

Не знадобляться шаблони, якщо спробувати створювати сюжетно-тематичні аплікації з паперового сміття : обривків, обрізків. Ось де для дітей надається можливість «підключити» образне, абстрактне мислення й пофантазувати.

Різноманітність геометричних форм дозволяє створювати геометричні аплікації . Традиційно вони представляють собою приклеєні на фон зображення предметів, які повністю або частково складені із деталей, що мають геометричну форму. Таку геометричну фігуру можна використовувати як елемент геометричних орнаментів та візерунків, або коли необхідне продумане поєднання фігур, їхніх форм, розмірів, кольорів, а також їхній порядок і чергування. Ця вправа дуже ефективна для розвитку логічного мислення, фантазії та творчості.

Ще один варіант використання різних геометричних форм - це конструювання з їх допомогою різних складних фігур (будиночків, машин та ін.). Таке моделювання на площині з фігур однакової або різних форм, надає не лише можливість створювати цікаві сюжетні композиції, а ще й аналізувати форми предметів із точки зору їх розділення на геометричні фігури, що допомагає підготуватися до об'ємного конструювання.

З геометричних форм легко отримати площинні конструкції, які відкривають перед дітьми додаткові образотворчі та конструкторські

можливості. Основні геометричні фігури симетричні. Дуже цікавим в даній техніці буде використання фігур з нерівними краями: у вигляді зубчиків, хвилі, пелюсток і т.д. Тоді у отриманих фігур не тільки внутрішня частина буде виглядати декоративною, але і зовнішня теж. Можливий варіант вирізання з однієї геометричної фігури іншої. Наприклад: з квадратної форми виріжемо коло, а з отриманого кола – трикутник [4].

Заняття аплікацією сприяють розвитку математичних уявлень. Дошкільнята знайомляться з назвами та ознаками найпростіших геометричних форм, отримують уявлення про просторове положення предметів та їх частин (ліворуч, праворуч, у кутку, в центрі і т.д.) і величин (більше, менше). Ці складні поняття легко засвоюються дітьми в процесі створення декоративного візерунка або при зображенні предмета по частинах.

У процесі занять у дошкільників розвиваються почуття кольору, ритму, симетрії і на цій основі формується художній смак. Їм не треба самим складати кольори або зафарбовувати форми. Представляючи дітям папір різних кольорів, в них виховуються вміння підбирати красиві поєднання. З поняттями ритму і симетрії діти знайомляться вже в молодшому віці при розподілі елементів декоративного візерунка. Заняття аплікацією привчають малюків до планової організації роботи, яка тут особливо важлива, тому що в цьому виді мистецтва велике значення для створення композиції має послідовність прикріплення частин (спочатку наклеюються великі форми, потім деталі; в сюжетних роботах спочатку фон, потім предмети другого плану, що затуляють інші, і в останню чергу предмети першого плану). Виконання аплікативного зображення сприяє розвитку мускулатури руки, координації рухів. Дитина вчиться володіти ножицями, правильно вирізати форми, повертаючи аркуш паперу, розкладати форми на аркуші на рівній відстані один від одного.

Аплікація - найбільш простий і доступний спосіб створення художніх робіт, при якому зберігається реалістична основа самого зображення. Це дає можливість широко використовувати аплікацію не тільки в оформлювальних цілях (при виготовленні наочних посібників, посібників до різних ігор, іграшок,

прапорців, сувенірів до святкових дат, оформлення стінгазет, виставок, приміщень дитячого садка), а й у створенні картин, орнаментів і т.д.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України № 33 від 12.01.2021 р. / Міністерство освіти і науки України. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Дитина: Освітня програма для дітей від 2 до 7 років / Наук. кер. проекту Огнев'юк В.О.; авт. кол. Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білоskalенко [та ін.]; наук. ред.: Г. В. Беленька, М. А. Машовець; Мін. осв. і науки Укр.; Київ. ун-т ім. Грінченка. К.: Київ. ун-т ім. Грінченка, 2020. 440с.
3. Ликова І.О. Образотворча діяльність у дитячому садку: планування, конспекти занять, методичні рекомендації. Старша група. Х.: Веста: ТОВ Видавництво «РАНОК», 2007. 208с.
4. Ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з мистецтвом витинанки: метод. реком. / Укл. Ликова І.О., К.: ІСДО, 1995.

Ємчик Олександра

кандидат педагогічних наук, доцент,

Волинський національний університет імені Лесі Українки

ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сучасне суспільство стикається із рядом вагомих проблем, що потребують нових, нестандартних рішень. Перебудова свідомості особистості, індивідуалізація та диверсифікація підходів до організації практично усіх сфер суспільної взаємодії зумовлює також і зміни у процесі формування та розвитку цієї таки особистості. Нові екологічні, економічні, соціальні виклики також стимулюють прогрес у доволі неочікуваних галузях та сферах життя людини. Завдання ж освіти та її системи полягає і досі у підготовці людських істот до виконання власних функцій як фізичного індивіда, як громадянина, як члена сім'ї, як окремої свідомої цілісної одиниці – особистості.

Першим виховним інститутом, який відкриває двері в світ удосконалення для такої особистості завжди буде сім'я (батьки, патронатна, спеціальна установа), головним завданням якої є задовольнити базові потреби

новонародженої дитини, котра ще не відокремлює себе як таку від інших оточуючих об'єктів. Наступним же, одним з найважливіших освітніх етапів у житті людини є саме стадія дошкільної освіти. Саме на плечі усіх учасників дошкільного освітнього процесу лягає відповідальна місія – ознайомлення дитини із усіма сферами людського життя, з усіма здобутками людства та фізичними й соціальними небезпеками, які чатують на дитину. У створенні такої бази, підґрунтя для подальшого розвитку дитини особливе місце посідає вихователь закладу дошкільної освіти, оскільки саме він виконуватиме роль компетентного посередника між дитиною та навколишнім світом, ретранслятора, фасилітатора, керівника її пізнавальною діяльністю.

У своїй роботі фахівець з дошкільної освіти постійно стикається із проявами педагогічної творчості. Це може бути педагогічна творчість у широкому її розумінні – створення та розробка підходів, технологій, методик, програм, методичних та дидактичних засобів, які не розглядались та не апробувались раніше та є принципово новими у глобальному значенні, здійснюють переворот та значно оптимізують освітній процес. Проте педагогічною творчістю у вузькому розумінні займаються більшість фахівців, які працюють з дітьми дошкільного віку, адже саме від інтерпретації, організації навчальної або виховної діяльності педагогом буде залежати результат – рівень сформованості дитячих компетентностей, готовність існувати та пристосовуватись до різних освітніх напрямів, зазначених у Державному стандарті дошкільної освіти [1], а інколи навіть видозмінювати та трансформувати їх.

Це означає, що вихователь у певному сенсі повинен випереджувати напрямок розвитку дитини, бути в курсі усіх соціальних змін та технічних новинок, відстежувати та рухатись у ногу з основними тенденціями прогресу, бути готовим до передачі власних знань, умінь, здатностей дітям, адаптуючи їх до вікових та індивідуальних дитячих можливостей, розкриваючи потенціал як власний, так і дитячий. А отже перелік компетентностей та видів готовності такого педагога постійно розширюється. Досить влучним у цьому сенсі є

визначення О. Курило підготовки майбутніх педагогів до творчої професійної діяльності як комплексу психолого-педагогічних впливів, здійснюваних в освітньому процесі закладу вищої освіти, за яких здобувачі набувають стійкого стану налаштованості та активні та доцільні дії стосовно виконання професійних функціональних обов'язків на основі використання елементів творчості у досягненні очікуваних результатів [3, с. 56].

Творчість вихователя – це здатність винаходити в процесі повсякденної професійної діяльності щось нове, комбінувати й видозмінювати, адаптувати відоме до вікових та індивідуальних особливостей кожної дитини; гнучкість у виборі адекватних засобів впливу на малюка; пошук нестандартних способів розв'язання освітніх завдань; оригінальне доцільне застосування засобів стимулювання творчої ініціативи вихованців та їхньої пізнавальної активності [3, с. 56].

Абсолютно доречним також є погляд А. Курчатової на поняття «творчий педагог» у ракурсі впровадження інноваційних ідей у педагогічну діяльність. Результатом творчості вихователя є зростання його професійної майстерності та особистісний саморозвиток [4, с. 87].

Завдання вищої освіти полягає у такому трактуванні в озброєнні майбутнього вихователя різноманітними способами та засобами провадження такої творчої педагогічної діяльності. Так навіть технічний прогрес демонструє нові досягнення в галузі інформаційно-комунікаційних технологій, даючи можливість освоїти нові цифрові інструменти, застосовуючи їх в освітніх цілях.

Щодо використання мультимедійних, інформаційно-комунікаційних, комп'ютерних засобів педагогами закладів дошкільної освіти, то умовно можна поділити їх на дві основні групи стосовно напряму використання та застосування в освітньому процесі:

- 1) Використання інформаційно-комп'ютерних засобів для організації та провадження власної освітньої діяльності – не під час роботи з дітьми, а лише з метою впорядкування та оптимізації, ергономізації робочого місця, тайм-менеджменту,

2) використання готових цифрових продуктів та інструментів в нових умовах роботи з дітьми дошкільного віку;

3) створення нових дидактичних засобів, програм, ігор для досягнення оволодіння дітьми компетентностями, зазначеними у Базовому компоненті дошкільної освіти, використовуючи спеціальні технічні можливості та програмне забезпечення.

Як бачимо, творчі можливості вихователя розширюються шляхом появи можливостей застосувати власний творчий потенціал у процесі розробки або створення цифрового контенту для дітей. Тобто можна виділити певні групи цифрових інструментів в залежності від способу їх використання та професійних завдань вихователя:

– програмне забезпечення, онлайн-інструменти або платформи, додатки та застосунки для створення мультимедійних презентацій, демонстрації картинок, відео, мультиплікації, візуалізації інформації (Microsoft Office Power Point, Prezi, Canva, Keynote, Office Sway, Google Презентації, Clipchamp, Youtube, Movavi Video Editor, Quik, KineMaster, Coggle, Padlet, Mentimeter, Kahoot!, Wordart, Thinglink);

– програмне забезпечення, онлайн-інструменти або платформи, додатки та застосунки для набору, редагування та форматування тексту, таблиць, баз даних (різноманітних документів) (Microsoft Office Word, Microsoft Office Excel, Google Документи, CamScanner, Office Suite, PDF Reader, Simple Notepad);

– програмне забезпечення, онлайн-інструменти або платформи, додатки та застосунки для створення дидактичних ігор та інтерактивних вправ (Microsoft Office Power Point, LearningApps, Padlet, Kahoot!, Quizlet, Storybird, Vaamboozle);

– програмне забезпечення, онлайн-інструменти або платформи, додатки та застосунки для роботи та спілкування з батьками чи колегами (Google Class, Microsoft Office Teams, Gmail, Microsoft Outlook, Telegram, Viber, Facebook, Instagram, TikTok, LMS Moodle, Zoom, Google Meet).

Не варто також нехтувати можливістю використання інформаційних технологій в освітніх вимірюваннях, під час моніторингу діяльності закладу дошкільної освіти, що дозволить виявити актуальні проблеми й ухвалити відповідні рішення, забезпечити дієвість, оперативність і ефективність роботи освітнього закладу [2, с. 11].

Основними способами підвищити готовність вихователів до використання цифрових ресурсів, у тому числі для реалізації власної педагогічної творчості можемо назвати такі: використання досвіду дітей та молоді, звернення за порадами до більш досвідчених колег, навчання на спеціальних курсах, посилення на корисні веб-ресурси, участь у національних і міжнародних он-лайн проектах.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. 2021. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>
2. Іванюк І. В. Використання он-лайн інструментів для оцінювання цифрової компетентності вчителів і керівників навчальних закладів у Норвегії. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2015. Т. 47, вип. 3. С. 11–24.
3. Курило О. Ю. Психолого-педагогічні умови формування готовності майбутніх інженерів-педагогів харчової галузі до творчої професійної діяльності. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 41(2). С. 55–59.
4. Курчатова А. Формування та розвиток педагогічної творчості вихователя засобами саморозвитку. *Acta Paedagogica Volynienses*. 2022. Вип. 1. С. 85–91
5. Міхеєва О.І., Чубкова О.В. Творчість вихователя сучасного дошкільного закладу як фактор оптимізації педагогічної діяльності. *Young Scientist*. 2019. № 10.1 (74.1). С. 73–76.

Камінська Антоніна

Здобувачка 2 курсу ОР Магістр Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник-доктор педагогічних наук, професор О.С.Семенов

ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ В ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Нині особливої гостроти набувають питання формування пізнавального інтересу у зв'язку із змінами в структурі основної загальноосвітньої програми дошкільної освіти, що представлені у Державному освітньому стандарті дошкільної освіти у вигляді цільових орієнтирів, серед яких є характеристики

пізнавального розвитку дитини на рівні завершення дошкільної освіти: розвиток допитливості та пізнавальної мотивації; формування пізнавальних дій, становлення свідомості; розвиток уяви та творчої активності.

Пізнавальний інтерес розглядається як основний мотив розумової діяльності. Процесу пізнання характерне прагнення проникати в суть явищ, відображати у свідомості причинно-наслідкові зв'язки, закономірності та суперечності. Низький рівень розвитку пізнавального інтересу може стати причиною неуспішності дітей у школі, зниження їхньої пізнавальної активності, відсутності мотивації в навчанні тощо.

У наукових пошуках Н.Бібік, А.Богущ, І.Литвинчук, В.Столяр, І.Товкач, Т.Яценко, пізнавальний інтерес було виділено як основний мотив навчально-пізнавальної діяльності.

У наукових розвідках Г.Беленької, А.Богущ, Н.Гавриш, І. Литвиненко, Н.Пастушенко, О.Терещенко показано виявлення пізнавального інтересу, які виражені в емоційних вподобаннях особистості, у дитячих запитаннях, у пошукових діях, а також розкрито чинники, що впливають на розвиток пізнавального інтересу. Вчені виявлено критерії оцінки пізнавального інтересу в дошкільному віці.

Поняття «інтерес» дослідники визначають з позицій філософської, соціологічної та психолого-педагогічної науки. У філософії поняття «інтерес» розглядають контексті з потребами та цінностями, які охоплюють різні сфери життя суспільства та діяльності особистості. Чим різноманітніші інтереси людини, як стверджує філософська наука, тим ширше відображене в них життя суспільства, яке проявляється в науці, мистецтві, техніці, культурі.

Вивчаючи пізнавальний інтерес, вчені Н.Бібік, А.Бондар, Н.Бойко, Л.Терлецька та інші стверджують, що пізнавальний інтерес – це синтетичне утворення, що містить у собі кілька компонентів:

1. Інтелектуальний компонент, що виражається в спрямованості на пізнання об'єкта з різних сторін.

2. Емоційний компонент, для якого характерний прояв позитивного емоційного ставлення до об'єкта.

3. Вольовий компонент пов'язаний із ступенем зосередженості на об'єкті, застосуванні зусиль для досягнення поставленої мети [1,2,3,8].

Наукові розвідки Н.Бібік, Л.Лохвицької, Л.Назарець, приурочені проблемі формування дитячих інтересів, як необхідної умови виховання певної спрямованості поведінки дитини, визначенню критеріїв прояву інтересу дітей. Вчені зазначають, що діти дошкільного віку допитливі, це проявляється в їх численних запитаннях [1,5, 6].

Виокремлюючи в окремий аспект сутність пізнавального інтересу дошкільників, важливо розглянути в даному контексті позицію С.Якименко, який припустив, що «починаючи зі старшого дошкільного віку і, особливо, з молодшого шкільного, ми маємо чітко визначену спрямованість інтересів». Якісні особливості пізнавальних інтересів, під якими автор розуміє: тривалість, інтенсивність, стійкість, характер спрямованості, не можна, пов'язувати віковими обмеженнями [9, с. 141].

Розкриваючи сутність пізнавального інтересу, ми звернулися до різних трактувань інтересу, наведених раніше, в яких прозвучала думка про те, що він визначається спрямованістю особистості на об'єкт або схильністю до діяльності. З одного боку, інтерес – це активне пізнавальне ставлення до предметів і явищ дійсності, а з іншого – це особлива властивість спрямованості особистості, складне динамічне явище, пов'язане з іншими властивостями спрямованості.

О.Терещенко зауважує, що предметом пізнавального інтересу є властивість людини: пізнавати навколишній світ, але не тільки з метою біологічного та соціального орієнтування, а в найсуттєвішому ставленні людини до світу – у прагненні вникати в його різноманіття, відображати у свідомості причинно-наслідкові зв'язки, закономірності та суперечності. У пізнавальному інтересі закладено можливості проникати в наукові істини,

розширювати межі пізнання, шукати нові шляхи і можливості освоєння людиною обраної діяльності, галузі пізнання.

Розвиток пізнавального інтересу визначається соціальним оточенням, сферою і характером діяльності дитини, навчанням і вихованням. Цей процес багато в чому залежить від сім'ї, педагогів, від педагогічних технологій. Розвиток різнобічних пізнавальних інтересів, як вважає Т.Яценко, становить процес заохочення до цінностей. Також вона вказує на віковий аспект у розвитку пізнавального інтересу, наголошуючи на ролі набутих знань, які сприяють динаміці інтересу на вищий рівень [10].

Здійснений аналіз наукових досліджень дає підстави стверджувати, що основною формою пізнавального інтересу в дошкільному віці є ситуативний інтерес. Його особливість полягає в надмірності емоційного переживання. Він має тенденцію до поглиблення, набуття стійкості та значущості вже в старшому дошкільному віці.

В.Суржанська, досліджуючи характер пізнавальних інтересів дітей дошкільного віку дійшла висновку, що вони мають нестійкий характер. В окремих випадках пізнавальні інтереси ситуативні. Найчастіше інтерес виникає на емоційній основі. Однак, вчена зафіксувати випадки спонтанного виникнення стійкого пізнавального інтересу, який відзначався активністю та дієвістю [7].

У дослідженнях І. Литвинчук було доведено, що пізнавальний інтерес у дошкільному віці має ідентичну структуру. Характер проявів, порівняно зі шкільним: емоційні прояви, що виражаються в переважному ставленні до діяльності; прояви інтелектуальної активності; прояви вольових зусиль. У результаті було встановлено, що пізнавальний інтерес представлений такими показниками: активність, самостійність, ступінь зорієнтованості на об'єкт, який вивчається, емоційні прояви, орієнтація на різні види пізнавальної діяльності [4].

Таким чином, формування засад пізнавального інтересу у дітей старшого дошкільного віку є актуальною психолого-педагогічною проблемою.

Задовольняючи базову потребу особистості в пізнавальній діяльності вже на етапі дошкільного дитинства, педагог створює передумови для успішного розвитку особистості в майбутньому: досягати свої життєві цілі, віднаходити своє місце в системі суспільних зв'язків і відносин.

Список використаних джерел.

1. Бібік Н. М. Формування пізнавальних інтересів: монографія. Київ. Ін-т педагогіки АПН України, 1998. С. 190
2. Боднар А.Я. Шляхи формування пізнавального інтересу особистості в процесі професійного самовизначення. *Наукові записки. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота.* 2014. Т. 162. С.32–38.
3. Бойко Н.О. Формування пізнавального інтересу у школярів у колективній діяльності. *Придніпровський науковий вісник.* 1998. № 71 (138). С.19–23.
4. Литвинчук І.В. Розвиток пізнавальних здібностей у молодших школярів. *Психологічна газета.* 2001. №7. С. 3 – 15.
5. Лохвитська Л. В. Формування пізнавальних інтересів дітей старшого дошкільного віку в навчально-ігровому середовищі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Київ, 2000. С. 10.
6. Назарець Л. М. Формування пізнавального інтересу учнів / Л. М. Назарець // Обдарована дитина: *Науково-практичний освітньо популярний журнал для педагогів, батьків та дітей.* 2009. №4. С.61–65.
7. Суржанська В. А. Творчі завдання як засіб формування пізнавальної активності старших дошкільників: автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Дошкільна педагогіка». Київ, 2004. 23 с.
8. Терлецька Л.П. Пізнавальний інтерес як вирішальний чинник діяльнісної активізації учнів. *Наукові записки Національного педагогічного університету ім. М.П.Драгоманова. Серія: Педагогічні та історичні науки.* 2013. Вип. 111. С.172–178.
9. Якименко С. І. Формування світогляду у старших дошкільників та молодших школярів в освітньо-інтегрованому середовищі: теорія та практика : монографія. К.: Видавничий дім «Слово», 2017. 640 с.
10. Яценко, Т.В. Особливості стимулювання пізнавальної активності старших дошкільників через впровадження мультисенсорного підходу. *Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського.* Ч. 2, 134-142.

Кіпень Надія

Здобувачка 2 курсу ОР Магістр Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – доцент О. Г. Ємчик

РОЗВИТОК МАТЕМАТИЧНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІГРОВИМИ МЕТОДАМИ

Актуальність теми дослідження зумовлена сучасними вимогами до розвитку математичних навичок у дітей дошкільного віку, що є важливою

складовою загального розвитку дитини. В умовах швидких змін у суспільстві, технологіях та освітньому процесі, зростає потреба в пошуку ефективних методів для формування основ математичних уявлень у дошкільників. Одним із таких методів навчання є використання ігрових підходів, які дозволяють органічно поєднувати навчання та розвиток через активну діяльність дитини.

Ступінь досліджувальності проблеми. Проблема розвитку математичних навичок у дітей дошкільного віку привертала увагу багатьох вчених і педагогів, таких як М.А. Машовець [2], Т.О. Павлюк [4], Л.В. Своякова [5]. Вони підкреслювали важливість ігрових методів для розвитку когнітивних здібностей дошкільників. Однак, попри численні дослідження, питання ефективного використання гри у навчальному процесі залишається актуальним.

Мета і методи дослідження. Мета дослідження – обґрунтувати ефективність використання ігрових методів для розвитку математичних навичок у дітей дошкільного віку. Під час дослідження використовувалися методи дослідження, зокрема теоретичні та емпіричні. Серед теоретичних методів було застосовано аналіз і синтез, порівняння і зіставлення, а також узагальнення досвіду. Серед емпіричних методів було використано педагогічне спостереження та аналіз діяльності.

Сутність дослідження. В умовах швидких змін у суспільстві та постійного оновлення технологій важливим є пошук таких методів навчання, які б сприяли ефективному засвоєнню математичних знань дітьми. Одним із таких методів є використання ігрових технологій, які дозволяють органічно поєднувати навчання з розвитком через активну діяльність дитини. Ігровий метод має свої переваги, оскільки залучає дітей до навчання через гру, роблячи процес засвоєння знань цікавим та емоційно насиченим.

У процесі дослідження було виявлено, що ігрова діяльність природним чином відповідає психологічним особливостям дітей дошкільного віку, оскільки вона базується на інстинктивному прагненні дитини до гри як основної форми пізнання світу. Завдяки цьому ігрові методи дозволяють засвоювати складні математичні поняття у доступній формі. Це сприяє

формуванню математичних уявлень, що є невід'ємною частиною розумового розвитку дитини.

Математичний розвиток дошкільників включає засвоєння чисел, величин, форм, орієнтації у просторі, основ логічного мислення та розв'язання простих математичних задач. Ці знання є основою для подальшого навчання у школі, що обумовлює необхідність їх ґрунтовного опанування вже у дошкільному віці [2]. Застосування ігрових методів навчання забезпечує розвиток математичних навичок через інтеграцію гри з навчальними завданнями.

Це дозволяє не лише засвоювати конкретні математичні знання, але й формувати вміння та навички застосовувати їх у різних ситуаціях. Під час гри діти набувають досвіду порівняння величин, оперування числовими величинами, аналізу та синтезу інформації. Завдяки ігровій діяльності дошкільники розвивають свою здатність до абстрактного мислення та вирішення логічних завдань, що позитивно впливає на їх подальше навчання у школі[5].

Проблема формування математичних навичок у дітей дошкільного віку привертала увагу багатьох вчених та педагогів. Такі дослідники, як М.А. Машовець, Т.О.Павлюк, Л.В.Своякова, здійснювали наукові дослідження, спрямовані на вивчення особливостей засвоєння математичних знань дітьми дошкільного віку. Вони підкреслювали значення ігрових методів для розвитку пізнавальної активності та когнітивних здібностей дошкільників.

За допомогою гри діти мають змогу на практиці застосовувати отримані знання, що сприяє глибшому розумінню математичних понять. Ігрова діяльність допомагає не лише засвоювати матеріал, але й моделювати реальні ситуації, що стимулює дитину до самостійного пошуку відповідей, розвитку логічного мислення та здатності приймати рішення. Вона дозволяє створювати ситуації, де дитина має діяти в умовах невизначеності, що розвиває критичне мислення та ініціативність [4].

Дослідження показали, що особливості ігрових методів навчання полягають у здатності залучати дитину до процесу навчання як активного

учасника, а не лише як пасивного отримувача інформації. Це, у свою чергу, сприяє розвитку внутрішньої мотивації до пізнавальної діяльності, що є ключовою умовою для подальшого успішного навчання. Одним із важливих завдань сучасної педагогіки є створення умов для активного залучення дитини до освітнього процесу, що можливо завдяки використанню дидактичних ігор

Вони не лише допомагають закріпити вивчений матеріал, але й розвивають інтелектуальні та творчі здібності дитини, сприяють формуванню комунікативних навичок та вміння співпрацювати. Використання ігрових методів у навчанні дозволяє моделювати різні аспекти реального життя, що робить освітній процес більш практичним та наближеним до потреб сучасного суспільства. Наприклад, під час гри діти вчаться рахувати предмети, порівнювати їх, розпізнавати форми та величини, орієнтуватися у просторі [4].

Дослідження підтверджують, що це не лише розвиває математичні навички, але й сприяє формуванню просторового мислення, яке є важливим для подальшого розвитку. Ігрові методи дозволяють враховувати індивідуальні особливості кожної дитини, адаптуючи завдання відповідно до її рівня розвитку та інтересів. Це значно підвищує ефективність освітнього процесу, оскільки діти мають можливість навчатися у власному темпі, не відчуваючи тиску або стресу.

Програми, такі як «Дитина» [1], «Впевнений старт» [3], активно використовують ігрові методи для розвитку математичних навичок дошкільників. Вони спрямовані на формування основних математичних понять через гру, що робить процес навчання цікавим та мотивуючим для дітей. Застосування ігрових методів дозволяє створити позитивний психологічний клімат, що сприяє розвитку довіри між дитиною та педагогом. Це важливо для створення умов, за яких діти відчувають себе впевнено, відкрито демонструючи свої здібності та готовність до пізнання.

За результатами спостережень, вихователі, які використовують ігрові методи, зазвичай відзначають вищий рівень зацікавленості дітей до занять, що позитивно впливає на якість освітнього процесу. Використання ігрових методів

має не лише переваги, але й певні труднощі. Наприклад, ігровий підхід потребує значних часових витрат на підготовку матеріалів, вибір відповідних завдань та їх адаптацію до різних вікових груп. Педагоги повинні мати високі організаційні навички, щоб ефективно проводити заняття, використовуючи гру як основний засіб навчання.

Проаналізувавши науково-методичну літературу та досвід педагогів, можемо стверджувати, що не всі ігри можуть однаково підходити для різних вікових категорій, тому важливо враховувати психологічні особливості кожної групи дітей. Враховуючи ці обставини, ігрові методи мають бути органічно вписані у загальний освітній процес, доповнюючи та збагачуючи традиційні методи викладання.

У процесі дослідження виявлено, що основною умовою ефективного використання ігрових методів є їх інтеграція з навчальними завданнями, що дозволяє дітям сприймати математику як захопливу гру. Це сприяє підвищенню мотивації дітей до навчання, що в подальшому позитивно впливає на їхній розвиток. У процесі дослідження було встановлено, що ігрові методи значно підвищують ефективність засвоєння математичних понять у дітей дошкільного віку. Завдяки цьому діти краще засвоюють числові величини, основні математичні операції, формують логічне мислення та вміння аналізувати інформацію.

Численні дослідження учених підтверджують, що ігрова діяльність сприяє також розвитку уваги, пам'яті, здатності до прогнозування та ухвалення рішень, що є важливими складовими підготовки до шкільного навчання. Розвиток математичних навичок у дошкільників є важливою складовою педагогічного процесу, оскільки саме у дошкільному віці закладаються основи майбутнього інтелектуального розвитку дитини.

Висновки. Результати дослідження підтвердили, що використання ігрових методів значно підвищує ефективність засвоєння математичних понять у дітей дошкільного віку. Ігрова діяльність сприяє розвитку таких важливих навичок, як логічне мислення, здатність до аналізу, просторове уявлення, що

забезпечує гармонійний розвиток особистості. Таким чином, ігрові методи варто розглядати як ефективний засіб не тільки для засвоєння знань, але й для всебічного розвитку дитини, що робить процес навчання не тільки результативним, але й цікавим для дітей.

Список використаних джерел

1. Дитина: Освітня програма для дітей від 2 до 7 років / Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, Н.І. Богданець-Білокаленко [та інші]. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2016. 304 с.

2. Машовець М. А. Про складне – доступно і просто: засвоєння абстрактних математичних понять. *Дошкільна освіта*. 2012. № 5. С. 8-11.

3. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / Н.В. Гавриш, Т. В. Панасюк, Т. О. Піроженко, О. С. Рогозянський, О. Ю. Хартман, А.С. Шевчук; за заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. Київ: Українська академія дитинства, 2017. 80 с.

4. Павлюк Т. О. Навчання дітей старшого дошкільного віку лічби з використанням комп'ютера: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Київ, 2012. 19 с.

5. Своякова Л.В. Формування у дітей дошкільного віку числових уявлень на основі теоретико-множинного підходу. *Сучасні технології формування логіко-математичної компетентності в дітей дошкільного та молодшого шкільного віку*. 2015. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/23362/1/2.PDF>

Кидун Надія

Здобувачка 2 курсу ОР Магістр Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – професор кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти, доктор педагогічних наук І.О. Смолюк

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗДО

Постановка проблеми. В умовах сьогоденної війни, коли боротьба українського народу триває не лише за свободу нашої Батьківщини, а й за відстоювання фундаментальних принципів і цінностей всього демократичного світу, гостро постає проблема патріотичного виховання підростаючого покоління. Державним стандартом дошкільної освіти висувається низка педагогічних завдань, серед яких досить важливу роль відведено організації системної роботи з патріотичного виховання дітей дошкільного віку, яка має бути спрямована на виховання у них любові до Батьківщини, шанобливого

ставлення до народних традицій і звичаїв, національних цінностей, української мови, релігії та мови інших народів. У цьому контексті актуалізується питання патріотичної вихованості старших дошкільників, оскільки цей віковий період є найбільш сприятливим для формування базових основ патріотизму.

Патріотизм, як унікальне явище, всебічно досліджується науковцями, громадськими діячами, політиками і діячами культури. Серед них можна назвати Г. Сковороду, Т. Шевченка, О. Духновича, І. Франка, А. Макаренка, В. Сухомлинського та ін. Сучасні науковці (М. Боришевський, М. Єпіхіна, Н. Курило, А. Солонська та ін.) продовжують пошук найоптимальніших шляхів патріотичного виховання дітей дошкільного віку. З огляду на це метою дослідження є систематизація поглядів дослідників на проблему патріотичного виховання старших дошкільників та визначення педагогічних умов підвищення його ефективності в освітньому процесі ЗДО.

Результати дослідження. На сьогодні українськими науковцями вироблено різні підходи до розуміння сутності патріотизму. Найбільш обґрунтовані концептуальні підходи розроблені М. Боришевським та Т. Анікіною. Перший дослідник розглядає патріотизм як «цінність, яка втілюється в безкорисливій любові до рідної землі, свого народу, Батьківщини. Особистість, яка є патріотом, вболіває за долю своєї Батьківщини, відчуває дієву потребу присвятити всі свої сили служінню співвітчизникам, власній нації» [4, с. 72]. Т. Анікіна влучно охарактеризувала цей феномен як «складну інтегративну якість особистості, що містить емоційно-чуттєвий, інтелектуальний та діяльнісний компоненти» [1, с. 7].

В основі патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку лежить його структура, яка представлена взаємопов'язаними компонентами [5]:

- когнітивний компонент (уявлення, знання і судження про свою родину, країну, Батьківщину);

- емоційно-ціннісний компонент (ціннісне ставлення до Батьківщини, сімейних цінностей, інтерес до національних традицій, гордість за досягнення своєї країни);

– поведінковий компонент (збереження і відтворення традицій, участь у колективних патріотичних заходах, дотримання суспільно корисних правил).

Старший дошкільний вік є періодом інтенсивної соціалізації дитини, інтеграції в культуру, розвитку спілкування з навколишнім світом, формування морально-патріотичних та естетичних категорій. Соціально-педагогічний вплив на виховання патріотизму є логічним і послідовним. Від любові до сім'ї та батьків, свого будинку, дошкільник поступово дізнається про цінність свого народу та країни, в якій він живе. Соціальне патріотичне виховання безпосередньо пов'язане насамперед з передачею життєвого досвіду підростаючому поколінню. Цінний соціальний досвід, накопичений дітьми під умілим керівництвом дорослого, формування необхідних соціальних навичок сприяють розкриттю їх вікового потенціалу та правильній орієнтації в соціальному світі навколо них [3, с. 96].

Процес патріотичного виховання старших дошкільників виділяється певними особливостями, які зумовлені віковими та психологічними характеристиками. Завдання патріотичного виховання дошкільників та його зміст визначаються ДСДО [2], яким висуваються завдання патріотичного виховання, зокрема розширити і збагатити знання дітей старшого дошкільного віку про рідний край, його природу; про Україну; виховати почуття гордості за свою країну, дбайливе ставлення до навколишньої природи; формувати особистість, яка володіє національно-культурними нормами мовленнєвої поведінки у різних ситуаціях; створити умови для розвитку інтелектуального, морального, естетичного потенціалу особистості; виховувати громадянина, патріота. Вирішуючи завдання патріотичного виховання та здійснюючи вибір змістового наповнення для цього процесу, кожен педагог ЗДО має будувати свою роботу відповідно до місцевих умов та вікових особливостей дітей.

З метою досягнення позитивного результату в патріотичному вихованні старших дошкільників в освітньому процесі закладу дошкільної освіти, на нашу думку, слушним було б використання сучасних технологій, які невимушено і гармонійно наповнювали б дітей світоглядним змістом.

Серед технологій, які успішно використовуються з метою формування патріотичних почуттів у старших дошкільників помітно виділяються квест-ігри: історичні «Історія мого міста», екологічні «Подорож до дідуся-лісовичка» та інші. Доцільним є також застосування технологій проектної діяльності («Моє місто», «День матері», «Свято Покрови») та дослідницької діяльності (краєзнавство). Технологія дозвілєвої діяльності сприяє входженню дитини в культуру через творчість (проведення свят, розваг, вікторин, змагань). Також у групах ЗДО доречним є створення куточків, де дошкільники не лише розглядатимуть книги і репродукції, листівки і карти, справжні предмети і речі, а й самі читатимуть вірші, ставитимуть запитання тощо. Впровадження в освітній процес нових інформаційних технологій покликане сприяти залученню дітей до історії та культури рідного краю та успішно доповнювати традиційні форми і засоби. Проведення тематичних акцій («Нагодуйте птахів узимку»; «Листівка воїну ЗСУ») націлено на підвищення ролі та відповідальності батьків у справі громадянської освіти й виховання дитини [3, с. 97].

Спираючись на теоретичні основи проблеми, нами було вирішено провести практичне дослідження, яке засвідчило, що у дітей старшого дошкільного віку виховання патріотизму як соціально-морального почуття є недостатнім за когнітивним, емоційним і поведінковим критеріями. Тому, виникла необхідність розробки й організації ефективних педагогічних умов, спрямованих на виховання патріотизму у дітей шостого року життя.

Основними педагогічними умовами патріотичного виховання стали:

- організація і створення розвивального предметно-просторового середовища (патріотичні зони: інформаційна, образотворчої діяльності, ігрової діяльності та фізичного розвитку);
- емоційна забарвленість, вплив на почуття дитини (читання художньої літератури «День Державного прапора України», «День українського козацтва та захисників і захисниць України» та ін.);
- взаємодія трьох компонентів: інтелектуального, чуттєво-емоційного та дієво-практичного (пізнавати-споглядати-творити);

– організація творчої діяльності як засобу вираження почуттів та емоцій (ізо діяльність, драматизація, концерти та виступи перед публікою та ін.).

– організація спільної партнерської діяльності і самостійної діяльності дітей через різноманітний мотиваційний матеріал, орієнтування на інтереси дітей, їх потреби і завдання держави, підвищення компетентності і зацікавлення батьків, які стали партнерами у цьому процесі [3, с. 98].

Впровадження в освітню діяльність зазначених педагогічних умов патріотичного виховання старших дошкільників показало позитивні результати. На завершальному етапі дослідження у порівнянні з його початковим етапом, (високого рівня досягли 35% дітей, хоча на початку кількість дітей, які досягли високого рівня, відповідала 15%); на 10% збільшилася кількість дітей з середнім рівнем (на констатувальному етапі було 45%, на контрольному – стало 55%). Дітей з низьким рівнем сформованості патріотичних якостей за усіма критеріями було виявлено лише 10% (на початку було 40%). Отримані дані засвідчили ефективність організаційно-педагогічних умов патріотичного виховання старших дошкільників в освітньому процесі ЗДО. Усі представлені педагогічні умови були враховані нами і сприяли досягненню поставленої мети.

Висновки. У патріотичному вихованні старших дошкільників особливу увагу варто зосередити на організації педагогічних умов спрямованих на формування ціннісного ставлення дітей до природи, праці, розширення уявлення про рідний край, місто, державу, розвиток почуття відповідальності, гордості за досягнення своєї країни, впровадження методик і технологій необхідних для становлення основ патріотичної свідомості у дітей старшого дошкільного віку. Створення середовища, яке мотивувало б їх на пізнання, й організація спільної партнерської та самостійної діяльності дітей через різноманітний мотиваційний матеріал, орієнтування на їх інтереси, потреби й завдання держави, підвищення компетентності та зацікавлення батьків, які стали партнерами у цьому процесі, є одними з основних чинників формування патріотичних почуттів старших дошкільників на базі оптимального залучення

освітнього потенціалу культурно-історичного, краєзнавчого та соціально-педагогічного досвіду багатьох поколінь українців.

Список використаних джерел

1. Анікіна Т. О. Патріотичне виховання майбутніх учителів музики засобами художнього краєзнавства : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01; АПН України. Інститут педагогіки. Київ, 2003. 16 с.
2. Державний Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. URL: <http://osvita.kr-admin.gov.ua>
3. Єпіхіна М. А., Курило Н. О. Формування основ патріотичного виховання у дошкільників засобами народознавства. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». 2017. Випуск 1 (40). С. 96–99.
4. Розвиток громадянської спрямованості : М. Й. Боришевський, Т. М. Яблонська, В. В. Антоненко та ін. / за заг. ред. М. Й. Боришевського. Київ, 2017. 186 с.
5. Солонська А. Критерії, показники та рівні патріотичної вихованості і дітей старшого дошкільного віку. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 34. Том 5. 2020. С. 217-222. URL: http://www.apfn-journal.in.ua/archive/34_2020/part_5/35.pdf.

Майструк Вікторія

кандидат психологічних наук, завідувач кафедри фізичної терапії та корекційної діяльності Луцького інституту розвитку людини університету «Україна»

Романюк Олександр

здобувач 2 курсу ОР Магістр Луцького інституту розвитку людини університету «Україна»

ХАРАКТЕРИСТИКА ПОНЯТТЯ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Термін «соціалізація» вперше вжив Г. Тард для позначення процесу інтеріоризації соціальних норм шляхом соціальної взаємодії. У наукову систему понять термін «соціалізація» ввів американський соціолог Ф. Гідінгс наприкінці XIX ст., який тлумачив це поняття як «процес розвитку соціальної природи людини». Упродовж останнього сторіччя наукові дослідження проблеми соціалізації здійснювались як міждисциплінарний науковий напрям, що обумовлює різноманіття підходів до його вивчення на основі філософських, соціологічних, психологічних, педагогічних поглядів [2]

У соціологічному контексті проблему соціалізації досліджували Є. Ануфрієв, В. Афанасьєв, Я. Гілінський, В. Дмитрієнко, Л. Зеленов, Л. Коган, І. Кон, О. Кравченко, Ю. Левада, І. Мартинюк.

У педагогічних дослідженнях соціалізація визначається як процес при звичаєння людини для подолання суперечностей, що постають перед нею у соціальному житті (Б. Вульф); процес передачі дитині соціального досвіду, який містить суспільні уявлення, ідеали, цінності та норми, алгоритми форм поведінки з метою формування в неї необхідної сукупності соціальних ролей (Н. Лавриченко) [5].

Соціальні педагоги розглядають соціалізацію як двоєдиний процес, що, з одного боку, передбачає адаптацію до соціального середовища, засвоєння його норм і цінностей, а, з іншого, активну діяльність, включення в соціальне середовище, здатність створювати щось нове (О. Безпалько, О. Караман, Г. Лактіонова, А. Капська, Ж. Петрочко, І. Пінчук) [3]. Соціалізація нерозривно пов'язана з індивідуалізацією особистості: не існує однакових процесів соціалізації, індивідуальний досвід кожної особистості є унікальним і неповторним. Незважаючи на достатнє висвітлення проблеми соціалізації особистості у філософських, психологічних, соціологічних та педагогічних дослідженнях, питання аналізу соціалізації особистості на міждисциплінарній основі потребує подальшого дослідження.

У роботі з дітьми з ООП є процес спостереження за їх розвитком. Аналіз результатів допомагає педагогу визначити сильні якості, схильності і потреби дитини з особливими освітніми потребами. Все це є кроком до розробки відповідних заходів для попередження і вирішення проблем дитини. Спостереження за дитиною ведеться безперервно, результати аналізуються, і на основі результатів аналізу коригуються дії вчителів. Планування індивідуальної роботи з дитиною є своєрідним прогнозом стосовно дитини. Він дозволяє побачити цілісну картину особистості дитини, її можливе майбутнє. Таким дітям потрібен більш тривалий час для оволодіння функціональними навичками, тому педагогам в першу чергу, необхідно приділяти увагу розвитку

вмінь, які дають дитині з особливими освітніми потребами розвитком відчуття самостійності та власної значущості. Вчителі інклюзивних класів намагаються створити демократичну атмосферу і всіляко сприяти формуванню міцних дитячих колективів. Всі діти, незалежно від стану їхнього здоров'я повинні мати однакові права і можливості. Сприятливе середовище заохочує всіх дітей, незалежно від їхніх можливостей, до досліджень, ініціативи, творчості, що забезпечує успішне навчання і розвиток [1]. Почуття приналежності є дуже важливим для дітей. Тому вчитель має створювати ситуації позитивних соціальних взаємин учнів. Завдяки контактам з однолітками діти розвиваються емоційно і соціально, вони вчаться жити у злагоді з людьми, у них формується самоповага. Адаптація та соціалізація дітей з особливими освітніми потребами в суспільстві здійснюється через залучення їх до тренінгових занять, лекторіїв, виступів на класних та загальношкільних заходах, індивідуальної роботи.

У листі Міністерства освіти і науки, молоді і спорту №1/9-1 від 02.01.2013 «Про визначення завдань працівників психологічної служби системи освіти в умовах інклюзивного навчання» визначено наступні завдання соціального педагога щодо організації інклюзивного навчання у загальноосвітньому навчальному закладі.

1. Захист і забезпечення прав і свобод дитини з особливими освітніми потребами в умовах навчального закладу та під час перебування дитини в сім'ї.
2. Виявлення дітей, у яких виникають труднощі спілкуванні та взаємодії з оточуючими або які проживають у сім'ях, які опинилися у складних життєвих обставинах.
3. Визначення соціальних питань, які потребують негайного вирішення причин та труднощів; при потребі, скерування до відповідних фахівців з метою надання відповідної допомоги.
4. Визначення статусу дітей з особливими освітніми потребами в колективі, надання рекомендацій класоводу, класному керівникові щодо шляхів ефективної інтеграції такої дитини в колектив однолітків, формування позитивного мікроклімату в дитячому колективі.

5. Поширення інформації про засади інклюзивного навчання серед педагогів, батьків, дітей з метою формування дружнього та неупередженого ставлення до дитини з особливими освітніми потребами.

6. Участь у складанні розгорнутої психолого-педагогічної характеристики на дитину та її індивідуального плану розвитку; участь в роботі психолого-педагогічного консилиуму.

7. Забезпечення дитини з особливими освітніми потребами та її батьків інформацією про інфраструктуру позашкільних навчальних закладів у мікрорайоні, місті, селі, сприяння щодо участі дитини в гуртках, секціях з урахуванням її можливостей.

8. Представлення інтересів дитини з особливими освітніми потребами у відповідних органах і службах [4].

Список використаних джерел

1. Декларація про права інвалідів: Декларація Орг. Об'єдн. Націй від 09.12.1975 р. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_117#Text

2. Захарчук М. Становлення та розвиток інклюзивної освіти у США : автореф. дис.... канд. пед. наук. Тернопіль, 2013. 17 с.

3. Колупаєва А., Савчук Л. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання: наук.-метод. посіб. Київ : Наук. світ, 2010. 196 с.

4. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 р. № 463-IX : станом на 1 лип. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

5. Сабат Н. Соціально-педагогічний аспект інклюзивного навчання. *Соціальний педагог*. 2008. № 3. С. 43–44.

Макарська Ярослава

Здобувачка 2 курсу ОР Магістр Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент О.Г. Ємчик

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ СЕНСОРНИХ ЗДІБНОСТЕЙ В ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Розвиток сенсорних здібностей у дітей молодшого дошкільного віку є надзвичайно важливою складовою їхнього загального розвитку. В українській науці ця проблема набуває все більшої актуальності через розуміння

значущості сенсорного розвитку для формування когнітивних та моторних навичок, емоційної та соціальної адаптації дитини.

Сенсорні здібності включають здатність сприймати та інтерпретувати інформацію, отриману за допомогою органів чуття – зору, слуху, дотику, смаку та нюху. У дітей молодшого дошкільного віку ці здібності ще тільки починають утверджуватись, тому важливо створити оптимальні умови для їх стимулювання та розвитку.

Проблемам сенсорно-пізнавального розвитку дітей раннього і дошкільного віку присвячено багато наукових праць видатних представників класичної (Н. Аксаріна, Л. Венгер, О. Запорожець М. Кистяківська, Я.А. Коменський, М. Красногорський, М. Монтессорі, Й.-Г. Песталоцці, Ф. Фребель, М. Щелованов та ін.) та сучасної світової і вітчизняної психолого-педагогічної думки (Ш. Амонашвілі, Л. Артемова, І. Бех, О. Богініч, А. Богуш, С. Васильєва, Н. Гавриш, Т. Гурковська, О. Кононко, О. Кошіль, К. Крутій, Т. Науменко, Т. Поніманська, В. Рогозіна, О. Саприкіна, Н. Шкляр та ін.). Водночас, поза увагою залишаються педагогічні дослідження з проблеми організації роботи з сенсорно-пізнавального розвитку дітей саме молодшого дошкільного віку та вплив на це різних форм освітньої діяльності закладу дошкільної освіти.

Не можна не погодитись із А. Михайленко та О. Холтобіною, котрі стверджують, що проблема сенсорного розвитку дітей раннього та дошкільного віку є однією з найбільш дискусійних та важливих у контексті забезпечення дошкільної освіти. Суперечності насамперед обумовлюються тим, що велика кількість дітей зіштовхуються з різноманітними проблемами сенсорного сприймання довкілля через вплив різних факторів: індивідуальні особливості, віддаленість від природного середовища, статичних способів життя, обмежена мотивація, інтереси дитини тощо [3, с. 206].

З моменту народження дитина постійно використовує усі п'ять органів чуття, щоб досліджувати та розуміти своє оточення [3, с. 207]. Загальними напрямками становлення перцептивної (сенсорної) сфери визнано формування

еталонів, що відображають ознаки, властивості, відношення предметів і об'єктів довколишнього світу, та оволодіння способами застосування цих уявлень у пізнанні дійсності, а показником сенсорної обізнаності – здатність застосовувати отримані знання в різних видах практичній діяльності (ігровій, трудовій, математичній тощо) [2, с. 43].

Науковці визначають сенсорний розвиток дитини – це розвиток сприймань та відчуттів, формування уявлень про зовнішні властивості предметів: форму, колір, розмір, положення у просторі тощо [1, с. 93].

Як узагальнюють фахівці з даної проблематики, науковці А. Богущ, О. Брежнєва, Н. Гавриш, Т. Дуткевич, М. Машовець, Т. Поніманська, М. Фіцула, Н. Чабан та інші, сенсорно-пізнавальний розвиток дитини дошкільного віку – це сформованість доступних для дошкільника уявлень та еталонів, що відображають ознаки, властивості та відношення предметів і об'єктів довкілля. Показником сформованості цих уявлень є здатність малечі застосовувати отримані знання в практичній діяльності, оволодіння засобами пізнання дійсності, розвиток наочно-дійового, наочно-образного та словесно-логічного мислення. Зазначимо також, що сенсорне виховання – це система педагогічних впливів і має дуже важливе значення для всебічного розвитку дитини [1, с. 94].

Підхід до розвитку сенсорних здібностей у Державному стандарті з дошкільної освіти обумовлений певними періодами, відповідно до віку щодо розвитку і формування дитячого організму та особистості відповідно. Виділення таких вікових етапів відповідно до психолого-педагогічних закономірностей розвитку дитини сприятиме і якісним змінам та подальшому становленню складових дитячої психіки та особистісних якостей.

Визначення чітких психолого-педагогічних особливостей розвитку сенсорних здібностей відповідного вікового етапу розвитку дитини створює можливості та підґрунтя для побудови ефективної системи сенсорного виховання в закладах дошкільної освіти.

Таким чином, проведений теоретичний аналіз підходів учених до психолого-педагогічних основ сенсорних процесів у дитини, дають нам підстави узагальнити визначення основних понять дослідження.

Так, сенсорний розвиток визначено нами як процес, під час якого діти отримують, організовують і інтерпретують сенсорну інформацію з навколишнього середовища через свої органи чуття. Він включає розвиток і вдосконалення здібностей до сприйняття через зір, слух, дотик, смак і запах. Цей розвиток є фундаментальним для формування інших пізнавальних і фізичних навичок, таких як мова, координація рухів і соціальна взаємодія.

Сенсорний розвиток починається з народження і триває протягом усього дитинства, сприяючи створенню комплексного уявлення про світ і полегшуючи навчання через досвід і спостереження. Він має важливе значення для загального розвитку дитини, впливаючи на її емоційний стан, здатність до навчання і взаємодію з іншими людьми.

Сенсорні здібності узагальнено нами як вміння організму отримувати, сприймати і інтерпретувати інформацію, що надходить через органи чуття: зір, слух, дотик, смак і запах. Ці здібності дозволяють людині орієнтуватися в навколишньому середовищі, реагувати на подразники і забезпечують основу для подальшого когнітивного розвитку та навчання.

Розвиток сенсорних здібностей дітей молодшого дошкільного віку інтерпретовано як процес вдосконалення і формування навичок сприйняття і обробки інформації, яка надходить через органи чуття: зір, слух, дотик, смак і запах. У цей період діти активно досліджують навколишній світ, і їхні сенсорні системи розвиваються завдяки взаємодії з різноманітними стимулами.

Забезпечити розвиток сенсорних здібностей покликане саме сенсорне виховання, яке визначається ученими як цілеспрямований педагогічний процес, спрямований на розвиток і вдосконалення сенсорних здібностей дітей. Воно включає організацію діяльності та створення умов, що сприяють активному сприйняттю і обробці сенсорної інформації через органи чуття: зір, слух, дотик, смак і запах.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у детальному розгляді методів, прийомів та засобів сенсорного виховання та забезпечення розвитку сенсорних здібностей.

Список використаних джерел

1. Бакай С. Деякі аспекти вікових особливостей сенсорно-пізнавального розвитку дитини під час підготовки майбутніх вихователів. *Новий Колегіум*. 2023. № 1-2. С. 93–97.
2. Барбашова І. А. Неперервність сенсорного розвитку особистості: дошкільня, шкільна освіта. *Педагогічний дискурс*. 2013. Вип. 14. С. 42–48.
3. Михайленко А. Р., Холтобіна О. У. Особливості розвитку сенсорних здібностей дітей раннього віку. *Problems and prospects of modern science and education: the 10th International scientific and practical conference (March 12–15, 2024)*. Stockholm, Sweden. International Science Group. 2024. С. 206–207.

Парфенюк Вікторія

Здобувачка 2 курсу ОР Магістр Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Н.І. Семенова

ТВОРЧІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СТАТЕВО-РОЛЬОВИХ ВІДНОСИН У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Центральне місце в дошкільному дитинстві в процесі формування статево-рольових відносин займає творча гра. Як стверджує Д. Ельконін «на основі взаємно суперечливих тенденцій дитини до самостійності й до спільного життя з дорослими, зароджується новий тип діяльності - гра, в якій дитина бере на себе роль дорослого і, відтворюючи його життя, діяльність і ставлення до інших людей, тим самим живе з ним спільним життям. Через зміст гри дитина долучається до життя дорослих» [3].

Гра - активна форма пізнання навколишньої дійсності. Різноманітність форм її проведення вводить дитину в коло реальних життєвих явищ. Дитина пізнає якості та властивості предметів, їх призначення, способи використання, засвоює зв'язки і взаємостосунки між людьми, правила і норми поведінки, пізнає саму себе. Дошкільник через гру має можливість відкрити для себе свою стать (фізичну, соціальну, поведінкову, рольову та ін.), придбати статево-

рольовий досвід і в підсумку сформувані стійкий, позитивний образ "Я - хлопчик" чи "Я - дівчинка" [4,5].

У грі здійснюється практичне і дієве освоєння раніше одержаних знань. Інтерес дитини до тієї чи іншої гри поступово вичерпується в міру засвоєння знань і умінь, тому гра розвивається, з'являються нові сюжети, ролі. У процесі рольової гри діти засвоюють соціально прийнятні норми статевої поведінки й відповідні їхній статі ціннісні орієнтації, апелюють до цих понять [3].

Гра - діяльність свідомо і цілеспрямована. Чим менша дитина, тим більший наслідувальний характер мають ігрові дії. Поступово рівень усвідомлення у ході гри зростає. Щоб досягти мети, дитина відбирає необхідні засоби, здійснює певні дії та вчинки, вступає у різноманітні стосунки з товаришами. Діти домовляються про тему і зміст гри, розподіляють ролі, планують свою діяльність. Усе це свідчить про її цілеспрямованість, свідомий характер [3].

Гра - це вільна, самостійна діяльність, що здійснюється за особливою ініціативою дитини, де значною мірою реалізується бажання виявити свій задум, по-своєму діяти, відтворювати реальне життя. Вона є своєрідним проявом їх самодіяльності. Самодіяльний характер ігрової діяльності дітей полягає в тому, що вони відтворюють ті чи інші явища, дії, взаємовідносини активно і безпосередньо. Своєрідність обумовлена особливостями сприйняття дітей, розуміння та осмислення ними тих чи інших фактів, явищ, зв'язків, наявністю або відсутністю досвіду і безпосередністю почуттів. Воля і самостійність дитини виявляється у виборі гри чи її змісту; у добровільності об'єднання з кимось для гри; у вільному входженні в гру і виході з неї.

Особливе місце у формуванні статево-рольових відносин у дошкільників займають ігри, які створюються самими дітьми, - їх називають творчими або сюжетно-рольовими. Творча гра найбільш повно формує особистість дитини, тому є важливим засобом у формуванні статево-рольових відносин. На думку психолога Д. Ельконіна рольова, або так звана творча, гра дітей дошкільного віку в розвиненому вигляді являє діяльність, в якій діти беруть на себе ролі

(функції) дорослих і в узагальненій формі в спеціально створюваних ігрових умовах відтворюють діяльність дорослих і стосунків між ними. Психолог зазначає, що для цих умов характерне використання різноманітних ігрових предметів, що заміщають справжні предмети діяльності дорослих [3].

Одна з особливостей творчої гри - наявність творчої основи, вона пов'язана з ініціативою, вигадкою, кмітливістю. Творчий елемент завжди глибоко індивідуалізований, він є носієм індивідуальності кожного гравця, тому важливо при формуванні статево-рольових відносин у дітей старшого дошкільного віку, враховувати індивідуальність кожної дитини. Важлива риса творчої гри - її емоційна насиченість. Більшість сучасних дослідників відзначають силу і природність почуттів, які переживає дитина і які пов'язані з ролями, що виконують діти: турбота, ніжність "матері", відповідальність "лікаря", справедливість "вихователя", тощо.

У колективних іграх виявляється дружба, товариськість, взаємна відповідальність. Спілкування хлопчиків і дівчаток у 5-6 років має особливий характер: з одного боку, це спілкування з приводу гри, в якій ролі розподілені відповідно до статі, з іншого - це безпосереднє спілкування з однолітками. У старшому дошкільному віці продовжує розвиватись самосвідомість, яка характеризує дитину як хлопчика або дівчинку. Це виявляється, перш за все, в іграх дітей, в яких вони наслідують соціальні ролі дорослих. В іграх діти цілеспрямовано відшліфовують, можливі для чоловічої і жіночої ролей, форми відповідної поведінки. У рольових іграх хлопчики беруть на себе ролі тат, представників різних чоловічих професій, солдатів; дівчатка - мам, лікаря, виховательки тощо [4,5].

Отже, гра - справжня соціальна практика дитини, її реальне життя в суспільстві однолітків, тому такою актуальною для дошкільної освіти є проблема використання гри з метою формування статево-рольових відносин у дітей старшого дошкільного віку. Гра для дошкільників – захоплююче заняття, разом з тим вона є найважливішим засобом формування статево-рольових відносин, але це відбувається тоді, коли гра включається в організований

педагогічний процес. Отже, вихователь повинен впливати на хід творчої гри, керувати нею.

Керівництво творчими іграми у процесі формування статево-рольових відносин - одне з актуальних питань статево-рольового виховання дітей старшого дошкільного віку. Педагог не може заздалегідь передбачити, що придумують діти і як вони будуть вести себе під час гри, проте це не означає, що роль вихователя у творчій грі менш активна, ніж на заняттях або в іграх з правилами. Своєрідність дитячої діяльності вимагає і своєрідних прийомів управління.

Склалися різні підходи до керівництва творчими іграми дітей. Один із них представлений у працях Р. Жуковської, Д. Меджерицької і включає наступні компоненти:

- збагачення змісту ігор;
- збагачення життєвого досвіду дітей, поповнення їх знань;
- своєчасна зміна розвивального ігрового середовища;
- активізація спілкування дорослого з дітьми в процесі їх гри, що спрямована на спонукання і самостійне застосування дітьми нових способів рішення ігрових завдань, на відображення в грі нових сторін життя;
- вміння підтримувати ініціативу, бажання дітей організувати гру з власної ініціативи.

Слід виділити основні вміння, якими має володіти вихователь, здійснюючи керівництво іграми, спрямованими на формування статево-рольових відносин старших дошкільників:

- аналітичні - вміння аналізувати і діагностувати рівень сформованості статево-рольових відносин у дітей (необхідно аналізувати і діагностувати групу дітей в цілому і кожну дитину окремо);
- проєктувальні (конструктивні) - вміння проєктувати рівень вияву статево-рольових ролей, якої б вихователь бажав би досягнути як для колективу в цілому, так і для окремих дітей в процесі формування статево-рольових відносин у дітей старшого дошкільного віку;

- організаторські та комунікативні - вміння організувати дітей, прищеплювати інтерес до дитячої гри, включатись самому у гру.

Завданням вихователя є збагачення змісту ігор направлених на формування статево-рольових відносин у дітей, створення умов для їх розгортання. У процесі гри вихователь організовує з дітьми спілкування, направлене на формування статево-рольових відносин у дітей. Роль вихователя в грі буває різною: він може бути прямим учасником гри, радником, помічником і т.д., але у всіх випадках вихователь, уважно ставлячись до задумів і прагнень дітей, не повинен пригнічувати їх ініціативу і самостійність. Ігри дають можливість організувати більш широкі соціальні відносини між дошкільниками, дошкільником і вихователем. У процесі спілкування відбувається засвоєння реальних правил статево-рольово-рольової поведінки, моральних норм і взаємин статей; формується уявлення дітей про статево-рольові ролі, про внутрішньосімейні відносини.

Підсумовуючи вищевикладене можна зробити наступний висновок: у старшому дошкільному віці продовжує розвиватись самосвідомість, яка характеризує дитину як хлопчика або дівчинку. Це виявляється, перш за все, в творчих іграх дітей, в яких вони наслідують соціальні ролі дорослих. Творча гра найбільш повно формує особистість дитини, тому є важливим засобом формування статево-рольових відносин у дітей старшого дошкільного віку. Дошкільний навчальний заклад, реалізуючи процес формування статево-рольових відносин дошкільників, покликаний забезпечити повноту і цілісність соціально-педагогічного і культурно-освітнього середовища, в якому дитина, живучи і розвиваючись, мала би можливість через творчі ігри відкрити для себе власну стать (фізичну, соціальну, поведінкову, рольову та ін.), придбати статево-рольово-рольовий досвід і в підсумку сформувати стійкий, позитивний образ "Я – хлопчик" чи "Я – дівчинка". Зміст роботи вихователя з керівництва творчою грою спрямований на поступове ускладнення способів рішення ігрових завдань, розвитку сюжету, взаємовідносин дітей [4,5].

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України № 33 від 12.01.2021 р. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

2. Дитина: Освітня програма для дітей від 2 до 7 років / наук. кер. проекту Огнев'юк В.О.; авт. кол. Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білоskalенко [та ін.]; наук. ред.: Г. В. Беленька, М. А. Машовець; Мін. осв. і науки Укр.; Київ. ун-т ім. Грінченка. К.: Київ. ун-т ім. Грінченка, 2020. 440 с.

3. Ельконін Д. Б. Основні питання теорії дитячої гри. *Психологія і педагогіка гри дошкільника*. К., 1986.

4. Кочерга О. Дівчатка: які вони? Психологічні особливості. *Дошкільне виховання*. 2007. № 3. С. 5-8.

5. Кочерга О. Хлопчики: які вони? Психологічні особливості *Дошкільне виховання*. 2007. № 2/ С. 5–7.

Пишук Ольга

Здобувачка 2 року навчання ОР Магістр Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент О.С. Бартків

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗА ДОПОМОГОЮ КІЛЕЦЬ ЛУЛЛІЯ

У Базовому компоненті дошкільної освіти виділено напрям «Мовлення дитини», в якому ставляться вимоги перед вихователями не лише щодо вирішення окремих завдань мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку, а й до цілісного підходу формування мовленнєвої компетенції, що є одним з ключових критеріїв та умовою становлення й розвитку мовленнєвої особистості дошкільника [1].

Своєчасний мовленнєвий розвиток дитини дошкільного віку забезпечує оптимальні умови для розкриття потенційних здібностей і суб'єктивних проявів, становлення особистості, яка доречно, вільно і творчо використовує мовлення в різних життєвих ситуаціях, володіє культурою мовленнєвого етикету, розвинутими комунікативними здібностями.

Неабиякий потенціал у формуванні мовленнєвої компетентності дітей мають круги Луллія, які є одним із засобів активізації аналітичного та

критичного мислення дітей та забезпечують розвиток їх монологічного, діалогічного мовлення та творчого мислення у дітей дошкільного віку.

З метою ефективного формування мовленнєвої компетентності дітей старшого дошкільного віку нами розроблена програма «Кільця Луллія на заняттях використовуємо – мовленнєву компетентність дошкільників формуємо».

Мета програми формування мовленнєвої компетентності дітей старшого дошкільного віку за компонентами: фонетичний, лексичний, граматичний, монологічний та діалогічний, використовуючи систему вправ з використанням кругів Луллія (таблиця 1).

Таблиця 1

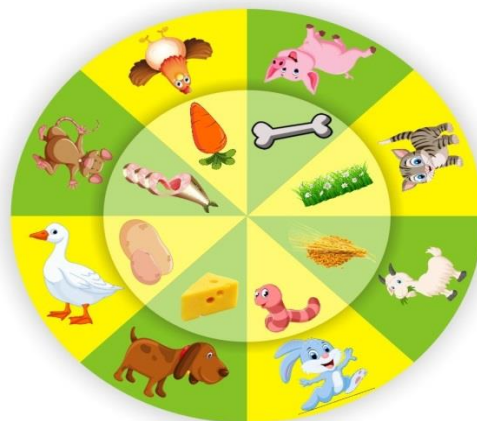
Програма «Кільця Луллія на заняттях використовуємо – мовленнєву компетентність дошкільників формуємо».

<i>Компонент</i>	<i>Метод</i>	<i>Мета</i>
Фонетичний	- вправа «Учимо звуки»; - дидактична гра «Визнач відповідний звук»; – дидактична гра «Голосні і приголосні звуки», – заняття «Подорож країною Економіки» (Додаток Г)	Удосконалення вимови окремих звуків за допомогою кілець Луллія
Лексичний / граматичний	- вправа «Чарівні букви».	Розвиток знань про букви та їхні звукові відповідності
Лексичний	– вправа «Збільшуємо словниковий запас»; – дидактична гра «Що кому належить?»; дидактична гра «Знайди відповідність»; евристична гра «Знайди предмет за формою».	Розширення активного словникового запасу дітей
Монологічний та діалогічний	Дидактична гра «Розкажи про тварину»; – дидактична гра «Де чий хвіст?»; – евристична гра ««Що в корзині?»»; –сюжетно-рольова гра «Кожен майстер свою справу знає»; творча гра «Що було спочатку, що потім?».	Формування здатностей будувати розповідь за сюжетною картинкою, ставити запитання по ній. Доповнювати сюжетні картинки уявними героями і складати розповіді по них.

Розглянемо окремі вправи з використанням кілець Луллія для формування мовленнєвої компетентності дітей старшого дошкільного віку.

Наприклад, вправа «Учимо звуки» мала на меті визначення правильності вимови дітьми окремих звуків.

У процесі її виконання ми визначали рівень сформованості фонетичного компонента мовленнєвої компетентності дошкільнят, який базується на правильній вимові звуків. Нами було запропоновано малюкам розглянути малюнки та дати відповіді на питання:

Що ви бачите на картинках?

Тварини - це живі істоти?

Як ми запитуємо про живих істот? (Хто на картинці зображений?)?

Завдання: співвіднесіть тварин з тим, що вони їдять.

Давайте складемо розповідь про зайчика.

За допомогою даних кілець Луллія діти навчалися розпізнавати звуки та відтворювати їх, що в цілому сприяло їхньому мовленнєвому розвитку.

Вправа «Збільшуємо словниковий запас» мала на меті розширення активного словникового запасу дітей та була спрямована на формування лексико-граматичного компонента мовленнєвої компетентності. Разом з дітьми ми розглядали запропоновані круги Луллія, детально аналізували їх, називали склади зовнішнього і внутрішніх кругів.

Завданням для дітей було скласти слова за складами, а також правильно їх вимовити.

Під час виконання вправи лише 20% (6) дітей не зуміли надати правильну відповідь до двох слів: мухомор та соловей. А всі інші: 80% (24) дітей із захопленням складали слова та впорались із поставленим завданням.

Цівкам та захоплюючим для дітей було інтегроване заняття з використанням кругів Луллія «Подорож країною Економіки».

Мета заняття передбачала формування мовленнєвої компетентності дітей за допомогою використання кілець Луллія «Виробничі ланцюжки»; здатностей розрізняти якісний та неякісний товар та сортувати його за категоріями, долати труднощі та життєві негаразди; вміння розв'язувати економічні задачі; виховувати у дітей основи економічної культури, економного ставлення до води та електроенергії, виховання бережливого ставлення до грошей; розвиток логічного та критичного мислення, пам'яті, уваги, уяви.

Серед обладнання були: скарбнички, паперові та металеві гроші, дзвіночки, круги Луллія «Виробничі ланцюжки», дидактична гра «Якісний – неякісний товар», економічне лото, наочність до економічних задач, скринька з сюрпризом. На занятті ми використали дидактичну гру «Виробничі ланцюжки» (за допомогою кругів Луллія). Для цього пропонували дітям розглянути три круги Луллія та скласти виробничі ланцюжки, прокрутивши відповідно кола та вказівник.

Наприклад,

свиня – м'ясо – ковбаса,

саджанець помідора – помідор – кетчуп,

яблуня – яблука – яблучний сік і так далі.

У ході самостійної роботи дітей постійно заохочували до пояснення складених ланцюжків. Пропонували скласти розповідь з використанням групи слів, пофантазувати, уявити нереального героя, використавши групи слів і побудувати діалог з іншими дітьми, використавши названі групи слів.

Під час реалізації програми ми прийшли до висновків, що використання кілець Луллія в закладах дошкільної освіти дозволяє: збагачувати, уточнювати й активізувати словниковий запас дітей; розвивати фонематичні процеси; удосконалювати складову структуру слова; автоматизувати звуки мови; формувати структуру пропозицій; удосконалювати розвиток зв'язного мовлення [2].

Отже, з огляду на розроблену програму та результати спостереження, ми можемо стверджувати, що кільця Луллія є ефективним інструментарієм для навчання дошкільників, зокрема для формування в них мовленнєвої компетентності.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти, 2021. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf.
2. Пишук О. Використання кругів Луллія у процесі мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку: матеріали X Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Дошкільна освіта: теорія, методика, інновації», м. Луцьк, 15 травня 2024 року. С. 120-124.

Полюхович Тетяна

Здобувачка 2 року ОР Магістр Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент О.С.Бартків

ПРОГРАМА ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСОБАМИ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Беззаперечним є той факт, що дошкільний вік – це важливий етап інтенсивного нагромадження знань про навколишній світ, розвитку різнобічних відносин дошкільника з природного й соціальним оточенням, що сприяє формуванню в нього природничо-екологічної компетентності.

На сучасному етапі природничо-екологічну компетентність досліджують науковці як О. Гаврилюк, В. Бутенко, О. Грошовенко, Н. Лисенко, О. Маланчук, Т. Поніманська, Л. Присяжнюк і ін. Питання формування природознавчих знань та природоохоронної діяльності описана в низці досліджень, але проблема формування природничо-екологічної компетентності дітей молодшого дошкільного віку через залучення їх до дослідницької діяльності потребує глибшого вивчення. Особливої уваги потребує визначення ефективних форм формування природничо-екологічної компетентності дітей молодшого дошкільного віку.

На основі аналізу поглядів учених до трактування поняття «природничо-екологічна компетентність» та узявши до уваги його основні характеристики, природничо-екологічну компетентність дітей молодшого дошкільного віку визначаємо як здатність дитини 3-4 років до оволодіння уявленнями про природу, правилами поведінки в природі, доцільної поведінки в різних життєвих ситуаціях загалом та у природі зокрема, емоційно-ціннісного ставлення до природи та відповідальності за природу [1].

З метою ефективного формування в дітей молодшого дошкільного віку еколого-природничої компетентності нами розроблено програму «Природу досліджуємо – природничо-екологічну компетентність формуємо».

Провідна ідея програми – оптимально використовувати можливості віку дитини для її повноцінного дослідницького розвитку та формування її природничо-екологічної компетентності.

Розроблена Програма мала на меті формування природничо-екологічної компетентності засобами дослідницької діяльності. Серед форм дослідницької діяльності використано спостереження за природою з формулюванням висновків, проєктна діяльність, екскурсії, піші переходи, евристичні бесіди та цільові прогулянки.

Для реалізації мети, нами за освітніми напрямками Базового компоненту дошкільної освіти були реалізовані такі завдання:

- визначити теми занять;
- підібрати форми дослідницької діяльності з дітьми за вказаними темами;
- описати результати дослідницької діяльності дітей у природі.

Запропоновані заходи сприяли формуванню в молодших дошкільників природничо-екологічної компетентності в процесі пошукової діяльності. Так, пошукова прогулянка на тему «Досліджуємо дерева парку» передбачала дослідження дерев парку, а саме їх різновидів, мешканців парку, різнобарв'я кольорів та дарів осені. Під час прогулянки у дітей розвиваються вміння: спостерігати, описувати та класифікувати. Назбираючи різноманітних

листочків, у закладі дошкільної освіти малюки виготовляли аплікації та складали розповіді за ними.

Змістовною і значимою для дітей стала евристична бесіда на тему «Повітря навколо нас», у ході якої малюки визначали ознаки повітря та резюмували: повітря є всюди й завжди навколо нас, воно невидиме/прозоре і ін. Дошкільнята проводили дослід, приклавши долоню до рота, вдихнути носом повітря і видихнути його ротом. Робили висновки за результатами дослідів.

Неабияке захоплення викликало в малюків завдання спіймати повітря. Молодші дошкільники приходили до висновків, що руками піймати повітря неможливо, проте поліетиленовими пакетами можна.

Захоплюючими стали спостереження за погодою, під час яких діти досліджували погоду та опановували вміннями спостерігати, аналізувати та описувати, робити припущення, висновки і ін.

Корисною для дітей стала бесіда на тему: «Ми і природа». Під час цієї розмови дошкільники досліджували позитивний та негативний вплив людини на оточуюче середовище.

Пізнавальним став і піший перехід на тему: «Стежками галявини». Під час переходу діти досліджували породи дерев, різновиди листя на них, їх колір, форму, величину; описували тварин, які зустрічалися на шляху; училися їх порівнювати, визначати відмінності, описувати та ін.

Із задоволенням малюки гралися з піском і його досліджували. Давали чіткі відповіді на запитання: «Якого кольору пісок?», «Він твердий, м'який, рідкий чи сипучий?», «Який він на дотик (теплий, холодний?)», «Чи можна малювати на піску і що?». З допомогою вихователя експериментували з піском, поливаючи його, виготовляючи з нього різні споруди. У період бесіди наголошували малюкам та тому, що пісок брати у рот неможливо, після користування піском потрібно добре помити руки.

Отже, процес формування природничо-екологічної компетентності засобами дослідницької діяльності є дуже складний, але захоплюючий. Він потребує багато зусиль як зі сторони педагога, так і зі сторони дитини. За

допомогою таких форм роботи, як цільові прогулянки, екскурсії, спостереження, бесіди та пішохідні переходи діти оволодівають такими пошуково-дослідницькими вміннями: спостерігати, аналізувати, описувати та класифікувати.

Список використаних джерел

1. Полюхович Т. Сутність природничо-екологічної компетентності дітей молодшого дошкільного віку. Матеріали X Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Дошкільна освіта: теорія, методика, інновації», 15 травня 2024 року. С. 53-58.

Рудецька Вікторія

Здобувачка 2 курсу ОР Магістр Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Н.І. Семенова

ЗАВДАННЯ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Навчити кожного бути людиною – головна мета виховання. Відображаючи народну мудрість про виховання, яка зберігалася і передавалася з покоління у покоління, народна педагогіка метою виховання вважає досконалу особистість, визначальними рисами якої є працелюбність, людяність, уміння долати труднощі, доброта і любов до життя.

Мета виховання є єдиною для всіх ланок системи освіти. Цим забезпечується повноцінний всебічний розвиток особистості від народження і протягом усього життя. Реалізація мети здійснюється відповідно до особливостей кожного вікового етапу з орієнтацією на наступність у вихованні повноцінної особистості. І саме у дошкільному віці закладаються основи фізичного, розумового і морального розвитку особистості, розвиваються пізнавальні й творчі здібності дитини.

У статті 26 “Дошкільне виховання” Закону України “Про дошкільну освіту” відзначено: “Дошкільне виховання здійснюється у сім’ї, закладах дошкільної освіти у взаємодії з сім’єю і має на меті забезпечення фізичного,

психічного здоров'я дітей. Їх повноцінний розвиток, набуття життєвого досвіду, вироблення умінь, навичок, необхідних для навчання в школі". Вимоги суспільства та держави до вихованості, обізнаності й навченості дошкільника, а також умови, за яких вони можуть бути досягнуті, визначаються базисним компонентом дошкільної освіти, що являє собою мінімально необхідний і водночас достатній для нормального функціонування дитини рівень обізнаності, знань, умінь і навичок, або ступінь компетентності [3].

Як визначено у сучасних концепціях дошкільного виховання, важливе значення дитинства полягає у тому, що дитина набуває основ особистісної культури, її базису, який відповідає загальнолюдським духовним цінностям. Це власне людське начало у людині, осередок загальнолюдських цінностей (краса, добро, істина тощо) та відповідних їм засобів життєдіяльності (уявлення про дійсність, способи активного впливу на світ, прояви емоційно-оцінювального ставлення до того, що відбувається). До базису особистісної культури включається орієнтація дитини у соціальній дійсності, природі та у власному житті [4].

У вихованні дітей дошкільного віку особливо важливо врахувати загальнорозвиваючі цілі педагогічного впливу. Мета виховання повинна передбачати, що дитина – це особистість, яка сама себе створює. Вихователю у своїй роботі потрібно виходити з особливостей індивідуального розвитку, неповторності особистості, яка формується.

Моральне виховання дітей здійснюється при виконанні всіх розділів програми з наймолодшого віку. Воно включає виховання в дітей любові до Батьківщини, почуття дружби, товариськості, колективізму, поваги до старших, турботи про молодших, навичок культурної поведінки. Дітей навчають бути правдивими, чесними, формують навички утримуватись від небажаних вчинків.

Світ людей відкривається для дитини реальними взаєминами між дорослими, їх ставленням до дитини. У спільній діяльності з дітьми дорослий створює цікаві ситуації: знайти і подати потрібний предмет, привітатися, поспівчувати, щось разом зробити. Свої побажання вихователь має

висловлювати ласкавим, спокійним тоном, щоб дитина поступово усвідомлювала, що на таке ставлення дорослого слід відповідати певною поведінкою. У дітей старшого дошкільного віку продовжується формування усвідомленого ставлення до навколишнього на прикладі поведінки дорослих. Інтерес до дорослих і позитивне ставлення до близьких людей у 3-4-річних дітей повинні “організовуватись” у певні форми етики спілкування: вітатися, бажати “на добраніч”, ввічливо звертатися з проханням, дякувати, відгукуватися на пропозиції і прохання близьких людей, допомагати дорослим (складати свій одяг, іграшки, берегти речі, якими користується сім’я).

Протягом дошкільного дитинства за умови правильного виховання прояви моральних рис усталюються, що приводить до формування моральної активності – готовності до належної поведінки, вміння бачити необхідність застосування того чи іншого способу дій відповідно до моральних норм, домагатися утвердження їх у поведінці однолітків. Ці прояви свідчать про формування початків морального самовдосконалення особистості. В ознайомленні дітей із суспільним життям важливо дотримуватися принципу відповідності сучасності: дитина виховується в певний час і не чекає, поки час, у якому вона живе, зміниться на краще, а вже живе – спостерігає, аналізує, діє в ньому. Навколо відбуваються події, які у виховному значенні можуть справляти і позитивний, і негативний вплив на особистість. Тому важливо використати їх для вирішення завдань виховання, пояснивши дитині як позитивне, так і негативне, особливо, якщо вона виявляє цікавість. Орієнтиром для вихователя має бути принцип гуманізації знань, а метою – виховання усвідомленого миролюбства.

Неабияке значення у вихованні дошкільнят мають акції милосердя. Турбота про малюків, допомога людям похилого віку, природоохоронна діяльність – усе це позитивно впливає на формування гуманістичної спрямованості виховання.

Система виховання серед інших завдань виділяє: виховання моралі, громадської і соціальної відповідальності; формування в учнів розуміння

загальнолюдської і народної моралі, набуття та усвідомлення історичних знань; вивчення і пропаганда культурних надбань свого народу та світового духовного розвитку; озброєння знаннями про пріоритети загальнолюдських цінностей, ознайомлення з проблемами, які набувають життєвого значення для долі цивілізації, – збереження природи, охорона навколишнього середовища, атомне роззброєння; готовність жити і діяти за принципами гуманізму; оволодіння народною мораллю, етикою, цілісною народною культурою; ознайомлення з родинною та батьківською педагогікою; виховання поваги до Батька, Матері, Бабусі, Дідуся, свого Роду [4].

Процес морального виховання характеризується передусім цілеспрямованістю. Його мета – формування особистості – досягається лише за умови знання педагогом можливостей морального розвитку дітей і загальних закономірностей, а також завдань і методів виховання на кожному віковому етапі дошкільного дитинства.

У дошкільному віці формуються елементарні уявлення про мораль, початки суджень про те, що добре і що погано, що можна робити і чого слід уникати, які учать дитину правильно оцінювати вчинки, вибирати форму поведінки та усвідомлювати свої дії. Дитина навчається оцінювати вчинки за їх формою здійснення (як вчинив), результатами (які наслідки вчинку) та мотивами (чому так вчинив) у єдності.

Навички моральної поведінки складають суттєву частину розвитку дитини, визначають її поведінку, виражають ставлення до навколишнього, дорослих і однолітків. Важливо не лише те, як дитина поводить себе, а й те, як вона приймає рішення про певний вчинок: самостійно чи під впливом дорослих. Звичні форми поведінки складаються поступово в результаті досвіду. Моральний досвід дитини – явище індивідуальне, він містить як навички поведінки, так і уявлення та почуття. У дітей дошкільного віку слід виховувати навички організованої поведінки, самостійності, взаємин з дорослими та однолітками, культури спілкування у різних видах діяльності.

Вже 3-4-річні діти здатні виконувати малопривабливі для них, зовні нецікаві справи, керуючись важливою для них метою, а також можуть відмовитися від чогось, що їх безпосередньо приваблює, наприклад, від нової цікавої іграшки, для того, щоб принести задоволення товаришеві по грі. Разом з тим постійно вимагати від дитини такої поведінки – передчасно саме через небезпеку виникнення штучної, показної “вихованості”. Слід вирішувати завдання виховання мотивів поведінки в єдності з вихованням свідомого ставлення до задоволення власних потреб. Засвоєння моральних норм має бути педагогічне спрямованим і керованим, щоб дитина відчувала особистісне значення виконання моральних вимог [4].

Успішне здійснення завдань морального розвитку дітей можливе за умови правильної побудови всього процесу виховання. Головні закономірності виховання зумовлені особливостями засвоєння дитиною моральних цінностей.

Процес морального виховання має двосторонній характер. Дитина – співучасник виховного процесу – активно сприймає педагогічні впливи, а вихователь організовує процес морального виховання, орієнтуючись на характер дитячого сприймання. Перебіг психічних процесів і станів, які відбуваються під час морального виховання і становлять основу розвитку тих чи інших потреб, мотивів, якостей, носить не поверховий, а глибинний характер. Тому аналіз його ходу, результатів кожного етапу вимагає від вихователя значної уваги і педагогічної майстерності.

Процес морального виховання відзначається певною тривалістю. Результати педагогічного впливу не можуть бути виявлені відразу після його здійснення. Цей процес вимагає постійності і безперервності у вирішенні завдань та аналізу їх здійснення на кожному етапі протікання.

Моральне виховання – важливий компонент педагогічного процесу в дитячому садку. Принципова своєрідність його полягає в тому, що він не виділяється в окрему спеціальну діяльність, а здійснюється в усіх її видах протягом усього життя дитини. Ця цілісність вимагає вирішення головних завдань виховання в тісному взаємозв’язку.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України № 33 від 12.01.2021 р. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Дитина: Освітня програма для дітей від 2 до 7 років / Наук. кер. проекту Огнев'юк В.О.; авт. кол. Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білокаленко [та ін.]; наук. ред.: Г. В. Беленька, М. А. Машовець; Мін. осв. і науки Укр.; Київ. ун-т ім. Грінченка. К.: Київ. ун-т ім. Грінченка, 2020. 440с.
3. Закон України «Про дошкільну освіту»: Дошкільна освіта в Україні: Нормативно-правове регулювання / упоряд. Л.Гураж, Т.Вороніна. К.: Вид.дім «Шкіл. світ»: Вид.Л.Галіцина, 2006. 120 с.
4. Поніманська Т.І. Моральне виховання дошкільників: навч. посібник. К.: Вища школа, 1993. 111 с.

Сільчук Анна

*асистент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Волинського національного університету імені Лесі Українки*

ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ МАРІЇ МОНТЕССОРІ ЩОДО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Значний внесок у розвиток дошкільної освіти здійснила видатний італійський вчений, психолог та педагог-гуманіст Марія Монтессорі. До її ідей щодо виховання дітей дошкільного віку зверталися педагоги-практики з усього світу, адже її система знань немає рівних і нині.

Марія Монтессорі підкреслювала, що метою у вихованні маленьких дітей є сприяння будівництву інтелектуально, емоційно та фізично розвиненої особистості, та розкриттю її внутрішнього потенціалу.

Педагог була прихильником теорії вільного виховання дітей, яка базується на інтересах дитини та врахуванні її природних можливостей. Монтессорі виступала проти авторитарного тиску на особистість, адже була переконана, що саме свобода дає можливість сформувати вільну, самостійну і активну особистість. Педагог стверджувала, що дитину з малку потрібно вчити самостійності. Ні батьки, ні педагоги не повинні робити усе за малюків. Їхня

роль лише показати дитині як досягти усього самостійно, щоб дитина у майбутньому була пристосована до дорослого світу.

Монтесорі підкреслювала важливість врахування індивідуальних потреб вихованців, адже кожна дитина неповторна і їй необхідний індивідуальний підхід. Діти з народження наділені талантами, тому в ранньому віці потрібно розвивати задатки кожної дитини, використовуючи різні види занять, які сприяють їхньому розвитку. Завдання педагога, на думку вченої, вчасно розгледіти таланти вихованців, під час спостереження за їхньою діяльністю.

Важливе значення Монтесорі відводила сенсорному вихованню, адже розвинуті органи чуття є фундаментом для розумового і морального розвитку. Саме у дошкільному віці усі знання дитині потрібно сприймати через зір, дотик, слух, нюх, смак, а не отримувати готову інформацію від дорослого. Пізнання світу через органи чуття – перший крок до розвитку самостійної свідомості дитини.

Особливу увагу Монтесорі приділяла організації середовища у якому навчається дитина. Кожен куточок, кожен предмет повинен стимулювати дитину до навчання і викликати у неї інтерес. Дорослим потрібно подбати про те, щоб дитина мала самостійний доступ до іграшок, могла обирати різноманітні матеріали для пізнання. Монтесорі вважала, що підготовлене середовище – це простір де дитина проявляє свою активність і свободу, а педагог надає дитині можливість для власної активності. Саме у такому середовищі дитина починає розвиватися повноцінно, здобуває нові знання, уміння та застосовує їх у практичній діяльності.

Основним способом навчання Монтесорі вважала практичний досвід дитини, тому потрібно пропонувати дитині взаємодіяти з якомога більшою кількістю дидактичних матеріалів, щоб пізнати їх властивості у порівнянні (форму, об'єм, кількість, колір).

Педагог позитивно ставилася до того, щоб у групах навчалися діти різного віку, адже саме під час такої взаємодії вони краще розуміють,

підтримують один одного, навчаються допомагати меншим та переймають досвід старших.

Марія Монтессорі приділяла увагу і фізичній активності дошкільників, особливо розвитку координації, рівноваги та сприйняттю простору. Вона стверджувала, що найефективніше проводити заняття з фізкультури на свіжому повітрі тому, що можна залучити дітей до активних рухливих ігор та досліджень. На думку Монтессорі, фізичний розвиток тісно пов'язаний з розумовим, нею доведено, що психічний розвиток неможливий без фізичної активності.

Великого значення педагог надавала пізнанню дитиною природи. Монтессорі радила проводити екскурсії природними стежками та садами, щоб розвивати допитливість дитини та вчити піклуватися про природу. На думку вченої, ігри у піску та у водних зонах дозволяють краще відчути дитині світ природи.

Італійський педагог вважала, що діти здатні до самонавчання та самовиховання, тому немає потреби змушувати дитину до пізнання. Дошкільники можуть набагато більше навчитися під час спонтанної діяльності і сенситивного періоду розвитку. Дошкільний вік, на думку Марії Монтессорі, сприятливий для сенсорного, мовленнєвого, емоційного та фізичного розвитку.

Отже, педагогічні ідеї Марії Монтессорі щодо виховання дітей є актуальними і створили надійний фундамент для розвитку дітей дошкільного віку. Враховуючи принципи виховання Монтессорі, ми маємо змогу виховати активних, мотивованих та самостійних дітей, які досягнуть чудових результатів у житті. Головне, щоб педагог будував свою діяльність на засадах гуманізму та партнерства, надаючи дитині свободу у пізнавальній діяльності.

Список використаних джерел

1. Бондар В. І. Психолого-педагогічні основи розвитку дітей в системі М. Монтессорі: навч. посіб. Полтава: РВВ ПДАА, 2009. 252 с.
2. Кос, Л. Ідеї М. Монтессорі про виховання дітей в дошкільному закладі. *Наук. вісн. Чернів. ун-ту*. 2001. Вип. 122. С. 57– 60.

Склезь Руслана
Здобувачка 2 курсу ОР Магістр Волинського національного університету
імені Лесі Українки
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент В. З. Антонюк

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

У зв'язку з гострою соціальною кризою та суспільно-політичними подіями які відбуваються в нашій країні на сьогоднішній день, питання виховання поваги та любові до рідного краю, почуття належності до свого народу, поваги до його надбань, розуміння необхідності та бажання боронити та відстоювати інтереси своєї Батьківщини набувають неабиякої актуальності.

Патріотизм – явище соціально-історичне і різні періоди має розбіжний класовий і соціальний зміст.

Вивчення питання національно-патріотичного виховання зобов'язує дати характеристику сутності поняттям «патріотизм» та «патріотичне виховання».

Поняття «патріотизм» є словом яке має грецьке походження, що у перекладі означає «батьківщина, вітчизна», воно вперше з'явилося ще за часів Великої французької революції де патріотами називалися борці за права республіки.

В українському педагогічному словнику поняття «патріотизм» трактується так: «Патріотизм – одне з найглибших громадянських почуттів, змістом якого є любов до батьківщини, відданість своєму народові, гордість за надбання національної культури. Патріотизм виявляється в практичній діяльності, спрямованій на всебічний розвиток своєї країни, захист її інтересів. Патріотизм – соціально-історичне явище.» [5].

На думку І. Бега, патріотизм – це безумовне і високо смислове почуття-цінність, яке характеризує ставлення особистості до народу, Батьківщини, держави та до самої себе, причому воно має характеризуватися самозначущістю та пов'язуватися із життєвизначальними орієнтирами особистості [1].

Будову патріотизму вчені визначають через такі компоненти: почуття, потрібність, мотиви, патріотичні навички, усвідомлення, національні цінності.

Питання патріотичного виховання відноситься до наукових інтересів сучасних науковців, які досліджують психолого-педагогічні аспекти формування особистості.

Вивчивши праці науковців ми дійшли до суті патріотичного виховання дітей дошкільного віку як послідовний, організований процес, який за мету має передавання, засвоєння культурного та історичного досвіду українського народу, творення в дітей почуттєво-ціннісних відносин до сім'ї, рідного краю, Батьківщини, почуття приналежності до нації.

Щоб визначити специфіку патріотичного виховання дітей старшого віку, ми звернулися до педагогічного словника і знайшли значення терміну «виховання». Отже, виховання – процес цілеспрямованого, систематичного формування особистості, зумовлений законами суспільного розвитку, дією багатьох об'єктивних і суб'єктивних факторів. У широкому розумінні В. — це вся сума впливів на психіку людини, спрямованих на підготовку її до активної участі у виробничому, громадському й культурному житті суспільства. Сюди входить як спеціально організований вплив виховних закладів, так і соціально-економічні умови, що діють певною мірою стихійно. У вузькому розумінні слова В. є планомірним впливом батьків і школи на вихованця. Метою В. є сприяння розвитку у вихованця виявленого обдарування чи отримання якихось задатків відповідно до мети (“ідеал виховання”) [5].

Національна свідомість є основою для виховання патріотизму.

Національна самосвідомість, за визначенням І. Газіної, є усвідомленням людиною себе об'єктом (представником) національного світу, своєї національної приналежності, оцінка себе як носія національних цінностей [4, с. 5].

Досить багато цінних ідей з цієї проблеми виклали в своїх працях вчені Г.Ващенко, Я. А. Коменський, С. Русова та ін. Сучасні дослідження в галузі українознавства пропонують нашій увазі безліч цікавого матеріалу, котрий

вдало можемо використовувати в процесі патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку.

У дітей від 3 до 6 років зароджується потенціал для наступного пізнавального, вольового та емоційного розвитку дошкільника. Протягом перших шести років життя дитина проживає три ключові періоди свого розвитку, які відрізняються один від одного загальнолюдськими цінностями і можливостями до пізнання, перетворення, вивчення світу. Ці етапи життя відокремлені один від одного досягненнями в психічному розвитку дитини.

Організація роботи з патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку визначає свою своєрідність пов'язану з віком вихованців. Старший вік має великі можливості щодо формування патріотичних почуттів, коли закладається основа, на якій в майбутньому відбуватиметься виховання майбутнього громадянина держави та патріота.

Проаналізувавши літературні джерела, ми змогли визначити основні напрями виховання патріотичних почуттів:

- Народознавчий напрям – сюди відноситься ставлення до своїх батьків, сім'ї, родини, народу;
- Краєзнавчий напрям – ставлення до місця народження, проживання;
- Українознавчий напрям – відношення до мови, культури, народних традицій та звичаїв, історичного минулого.

Активне використання державної мови у житті дитини є одним із засобів патріотичного виховання. Хочемо зазначити, що регіони України, де мало спілкуються державною мовою, на сьогодні перебувають в зоні воєнного конфлікту. Це нам дає підставу визнавати про важливість національної мови у розвитку патріотичних почуттів у дітей.

Велику роль у патріотичному вихованні відіграє заклад дошкільної освіти. Популярності набирають бесіди на відповідну тематику, обговорення художніх творів та творів мистецтва, різноманітні свята та заходи. Саме тому основи, зміст та завдання патріотичного виховання, які є у змісті Базового компоненту дошкільної освіти можемо знайти у всіх освітніх лініях.

Багато українських педагогів, зокрема, І. Огієнко, С. Русова, Б.Грінченко, В. Сухомлинський у своїх працях наголошують, що на дитину впливають середовище і оточення в якому вона зростає. Саме через це важливо виховувати дитину рідною мовою ще із самого народження.

Сучасною на сьогоднішній день є авторська концепція Г. Ващенка. Г. Ващенко є фундатором української освіти. Також він збагатив історію української педагогіки своїми дослідженнями: «Виховання любові до Батьківщини», «Виховна роль мистецтва», «Виховний ідеал» та інші. Г. Ващенко обожнював народнопісенний фонд України, вважав, що художні твори та фольклор визначають ідеал українця від давніх часів до сьогодення. Підручник Г. Ващенка «Виховний ідеал» завершується такими словами: «Плекаючи свої кращі традиції, борючись за свою самостійну державу, українська молодь разом з тим мусить не тільки плекати загальнолюдські ідеали, а й активно боротись за них...Віримо, що ця боротьба закінчиться перемогою Правди і Добра» [3,с.190]. Важливою є думка педагога щодо початку такого виховання ще з раннього дитинства, адже «раннє дитинство – один з найщасливіших періодів у житті дитини», коли такі емоції як радість, переживання, захоплення «глибоко западають у душу дитини, пов'язують її з довкіллям, у якому вона живе, викликають любов до нього, спочатку стихійну, а потім і свідому» [2,с.17].

Процес патріотичного виховання важливо розпочинати з дошкільного дитинства. Дошкільний вік важливий у процесі патріотичного виховання. У цьому віці в розвитку дитини з'являються новоутворення, завдячуючи яким дозволено успішно організовувати певну роботу. Патріотичне виховання у дітей старшого дошкільного віку базується на почуттях любові до рідної домівки, країни, переживання радості від єдності з рідною природою.

Список використаних джерел

1. Бех І. Патріотизм: сучасні ознаки та орієнтири виховання. *Рідна школа*. 2015. № 1-2. С. 3–6.
2. Ващенко Г. Виховання любові до Батьківщини (націоналізм і інтернаціоналізм). Лондон, 1954. 40 с. URL:<https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/12319/file.pdf>(дата звернення: 03.10.2024).
3. Ващенко Г. Виховний ідеал. Полтава : Полтавський вісник,1994.191с.

4. Газіна І. О. Формування першооснов національної самосвідомості у дітей старшого дошкільного віку засобами української народної музики: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Київ, 2008. 20 с.
5. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 373 с.

Фесюк Аліна

Здобувачка 2 курсу ОР Магістр Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Мельник І. М.

АСПЕКТИ ЗАСВОЄННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сучасна дитина живе у створеному людством навколишньому середовищі, в якому люди, природний і соціальний світ взаємопов'язані. Роз'яснювати значення діяльності людей у навколишньому середовищі, формувати у дитини певне розуміння того, що допомагати природі чи поліпшувати її можна в різних умовах (у місті, селі, парку, на ділянці, городі, в куточку природи), є завданням вихователя .

Успіх екологічного виховання старших дошкільників значною мірою залежить від того, який зміст знань про досить складний і багатоманітний світ природи їм пропонують. Знання засвоюватимуться дитиною та сприятимуть її розвитку лише за умови врахування психічних та фізичних можливостей дитини, способів її орієнтації у довкіллі, характеру педагогічного впливу.

Зміст екологічного виховання включає два аспекти: засвоєння екологічних знань та їх трансформацію у ставлення. Знання – обов'язковий компонент процесу формування екологічної компетентності, ставлення – його кінцевий продукт. Бо ж, коли дитина нічого не знає про об'єкт, то й ставиться до нього байдуже. Екологічні знання сприяють формуванню усвідомленого ставлення й закладають початок екологічної свідомості. Якщо ж ставлення побудовано поза розумінням закономірностей зв'язків у природі, соціоприродних зв'язків людини з природним довкіллям, воно може бути

стрижнем екологічної культури, оскільки при цьому ігноруються об'єктивно існуючі процеси і враховується лише суб'єктивний фактор. Екологічні знання допомагають старшому дошкільнику усвідомити причини можливих геологічних змін, підказують шляхи запобіганню їм [1].

Зміст виховання екологічної культури полягає в усвідомленні дитиною того, що світ природи є середовищем існування людини, тому вона має бути зацікавлена в збереженні його цілісності, чистоти, гармонії. Екологічне виховання неможливе без уміння осмислювати екологічні явища, робити висновки щодо стану природи, виробляти способи розумної взаємодії з нею. Водночас естетична краса природи сприяє формуванню почуттів обов'язку і відповідальності за її збереження, спонукає до природоохоронної діяльності, запобіганню нанесенню збитків природі .

Психолого-педагогічними основами формування первинних екологічних явлень у старших дошкільників є ідеї провідних учених С.Л.Рубінштейна, Л.С.Виготського, О. В Запорожця, М. М. Поддякова, В.В. Давидова, де вони пропонують:

- дітей дошкільного віку можна ознайомлювати з будь-якою сферою дійсності за умови, що її об'єкти та зв'язки між ними представлені наочно і є можливість включати їх у практичну діяльність дитини;
- добираючи зміст та обсяг інформації, слід враховувати особливості інтелектуального розвитку та мислення дітей, в яких переважає дієвість та образність, а система знань може бути у формі уявлень, а не понять;
- зміст має ускладнюватися не за рахунок розширення засвоєних фактів, а через устанавлення зв'язків та залежностей між об'єктами та явищами дійсності;
- для систематизації знань необхідно виокремити центральну ланку, навколо якої групувати конкретні знання. Такою ланкою може бути найважливіший зв'язок та залежність певної сфери [2, с. 121].

Завдання екологічного виховання полягає в нагромадженні, систематизації, використанні екологічних знань, вихованні любові до природи,

бажання берегти і примножувати її, у формуванні вмінь і навичок діяльності в природі. Зміст його полягає в усвідомленні того, що світ природи є середовищем існування людини, тому вона має бути зацікавлена в збереженні його цілісності, чистоти, гармонії.

Слід комплексно реалізовувати завдання екологічного виховання, а саме:

- виховання гуманного ставлення до природи;
- формування системи екологічних знань та уявлень про природу;
- розвиток уміння бачити і відчувати красу, привабливість кожного елемента довкілля, милуватися і захоплюватися ними;
- включення у посильну еколого-зорієнтовану діяльність.

Вирішення цих завдань забезпечить активне спілкування старших дошкільнят з природним довкіллям і сприятиме їх соціалізації.

Систематизовані знання значно розширюють можливості дошкільнят в осягненні прихованих істотних зв'язків у певній сфері дійсності. Докорінно змінюється підхід дитини до аналізу об'єктів та явищ дійсності, в неї формується потреба знайти приховані внутрішні зв'язки та закономірності. Формування системи конкретних уявлень, упорядкованих поступовістю їх отримання, забезпечує вихід за межі безпосереднього сприймання. Здійснювати перцептивні та інтелектуальні дії можливо за допомогою схем, картин, моделей, використання яких передбачає практичну діяльність.

За умови послідовно організованих спостережень у природі, використання моделей екосистеми діти старшого дошкільного віку простежують взаємозв'язки починаючи з однієї-двох ланок, пізніше – ланцюжок до п'яти ланок: температура повітря – температура ґрунту – стан рослин – поведінка комах – зміна поведінки птахів [3].

Метою екологічного виховання є формування в особистості екологічної культури, свідомості і мислення. Передумова для цього - екологічні знання, наслідок – екологічний світогляд. Екологічну свідомість як моральну категорію потрібно виховувати у дітей з раннього дитинства.

На основі екологічного мислення і свідомості формується екологічна культура, яка передбачає глибокі знання про навколишнє середовище (природне і соціальне), екологічний стиль мислення і відповідальне ставлення до природи, вміння вирішувати екологічні проблеми, безпосередню участь у природоохоронній діяльності [4; 73].

Отже, якщо головною метою екологічної освіти є формування екологічної культури особистості, то розглянемо, що ж таке «екологічна культура». Нині вона посідає одне з вагомих місць серед різноманітних форм культури. Екологічна культура звернена до двох світів – довкілля і внутрішнього світу людини. Своїми цілями вона спрямована на створення бажаного устрою в природі і на виховання високих гуманістичних цінностей та орієнтирів у людському житті.

Екологічна культура спрямована на подолання власної обмеженості людини як природної істоти щодо її пристосування у біосфері в умовах постійної конкуренції з боку тих чи інших живих форм. Людина, позбавлена звичних засобів впливу на довкілля, має сумнівні шанси вижити й утвердитися в природних екосистемах. І навпаки, маючи їх, вона, по суті, виводить себе за межі конкуренції. Тому екологічна культура не є чимось несуттєвим і вторинним для існування людини: вона становить саму його функціональну основу, роблячи можливим доцільне й ефективне використання природних багатств [5].

Свідоме і бережливе ставлення кожної людини до природи можливе тільки при наявності екологічної культури, широких екологічних знань, які повинні формуватись, починаючи з дитинства. Знання екологічних норм, закономірностей розвитку природи, знайомства з загадковим світом тварин, рослин, з особливостями їх поведінки, проблемами, які виникають в їх житті, дуже часто з вини людини, дадуть можливість кожному відчутти особисту відповідальність за майбутнє природи.

Екологічну культуру розуміють по-різному: для одних – це традиційне, шанобливе ставлення до природи, засвоєне з молоком матері; для інших – наслідок пізнання, саморозвитку, вдосконалення [6].

Екологічна культура, згідно з проектом «Концепції неперервної екологічної освіти», характеризується:

- різнобічними глибокими знаннями про навколишнє середовище;
- наявністю світоглядних ціннісних орієнтацій стосовно природи;
- екологічним стилем мислення і відповідальним ставленням до природи і свого здоров'я;
- набуттям умінь і досвіду вирішення екологічних проблем;
- безпосередньою участю у природоохоронній діяльності;
- передбаченням можливих негативних наслідків природоперетворюючої діяльності людини.

Основу екологічної культури становлять елементарні знання про природу:

- орієнтування у найближчому природному середовищі;
- усвідомлення життєво необхідних потреб живих істот в умовах існування;
- ознайомлення з елементарними відомостями про взаємозв'язки живої природи, значення її в житті людини.

На думку педагогів, головною умовою успішного формування в дітей екологічної культури є вміння поєднання навчального матеріалу екологічного змісту із практичною діяльністю дітей у природному середовищі.

Перед педагогами стоїть завдання – виховати підрастаюче покоління у традиції гармонійного співіснування з природою, раціонального використання та відтворення її багатств, у психологічній готовності оберігати природні цінності.

Список використаних джерел

1. Дитина: Програма виховання і навчання дітей від 3 до 7 років / наук. кер.: О.В. Проскура, Л.П. Кочина, В.У. Кузьменко. К.: Київ, ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 492с.
2. Беленька Г., Науменко Т., Половіна О. Дошкільнятам про світ природи : старший дошкільний вік : навч.-метод. посібник. К. : Генеза, 2013. 112 с.

3. Горопаха Н. М. Виховання екологічної культури дітей. Рівне: Волинські береги, 2001. 212 с.
4. Половіна О. До проблеми спілкування дітей та дорослих: забезпечення екології дитинства. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*: зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Умань: ПП Жовтий О.О., 2012. Випуск 42. Ч.1. С. 138–146.
5. Пустовіт Г.П. Теоретико-методичні основи екологічної освіти та виховання дітей / Г.П. Пустовіт. К.: Луганськ, 2004. 250 с.
6. Гамонова І.М. Юні екологи. Тривалий дослід природоохоронної тематики для старших дошкільнят. *Дошкільне виховання*. 2011. №6. С. 34–35.

Філінчук Каріна

Здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент С.В.Смолюк

**ЄДНІСТЬ СКЛАДНИКІВ РОЗВИВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК
УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Головне завдання кожного закладу дошкільної освіти – ретельно аналізувати стан розвивального середовища в групах, яке має сприяти індивідуальному розвитку кожної дитини і поступово розширюватися та збагачуватися з переходом дітей до старших вікових груп. Потрібно створити розвивальне середовище, яке буде ще більш різноманітним, варіативним і доступним для ознайомлення та використання дітьми. Це сприятиме тому, щоб діти розвивалися практично, ставали вправнішими, кмітливішими. При правильній організації розвивального середовища діти швидше опануватимуть правила доцільної та безпечної поведінки, вчитимуться цінувати зроблене руками людей, ставати працездатнішими, життєво компетентними та налаштованими на оптимізм.

Питанню сутності освітнього середовища були присвячені дослідження, авторами яких є І. Бех, В. Вербицький, Дж. Гібсон, В. Давидов, І. Єрмаков, Л. Макар, Ю. Мануйлов, В. Орлов, С. Поздняков, В. Панов, В. Рубцов, Н. Різник, С. Сергєєв, В. Ясвін та інші. У цьому напрямку сучасними підходами

щодо проблеми створення освітнього середовища дошкільної освіти опікуються А. Богуш, О. Ковшар, С. Смолук, Т. Степанова, К. Суятинова. У психолого-педагогічній літературі значна увага приділяється вивченню особливостей середовища предметного, ігрового, творчого М. Басов, П. Блонський, Ю. Мануйлова, Д. Узнадзе, І. Якиманської та інші.

Базовий компонент дошкільної освіти [1] спрямовує педагогів на створення в дошкільному навчальному закладі розвивального освітнього середовища, що сприятиме повноцінному розвитку дітей, забезпечить успіх діяльності дорослого в розвитку кожної дитини та підвищення якості дошкільної освіти в цілому.

Розвивальне середовище – це єдність соціальних і природних чинників, які можуть впливати прямо чи опосередковано, миттєво чи довготривало на життя дитини.

В цілому розвивальне середовище можна представити у вигляді круга, в центрі якого розташоване «Я» (мій простір, середовище мого внутрішнього життя) і який поділено на: предметно-ігрове, природне та соціальне середовище.

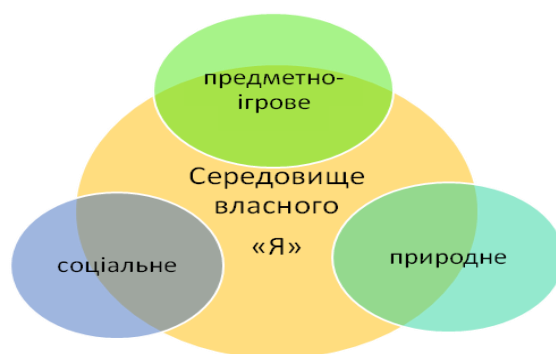

Рис. 1. Складники розвивального середовища.

Природне середовище вважається розвивальним за умови, якщо воно сприяє становленню у дітей цілісного сприйняття природного довкілля, прояву інтересу до нього; оволодінню елементарними уявленнями про явища та об'єкти природи, взаємозв'язки між ними; розвитку у дітей емоційно-

ціннісного ставлення до природи; формуванню навичок екологічно доцільної поведінки [4, с.189].

Предметно-ігрове середовище є розвивальним, якщо воно розширює, поглиблює та систематизує елементарні уявлення дитини про довкілля; вдосконалює вміння дитини використовувати за призначенням предмети та знаряддя, виготовляти найпростіші вироби; вправляє в умінні самостійно визначати ігровий сюжет, робити його змістовним, розподіляти ігрові ролі, дотримуватися правил рольової поведінки, налагоджувати ігрову взаємодію, використовувати й розподіляти іграшки та ігрові атрибути, реалізовувати ігровий задум, перетворювати ігровий простір; орієнтує в творах мистецтва (образотворчого, музичного, театрального, літературного), допомагає опанувати мову цих видів мистецтва, передавати художній образ різними мистецькими засобами, стимулювати до творчості [4, с. 189]

Мовленнєве середовище є розвивальним, якщо воно забезпечує доброзичливу атмосферу, в якій діти проявляють мовленнєву активність, вільно спілкуються з однолітками та вихователем, навчаються, відкривають для себе нове та цікаве, чують зразки літературної мови, мають можливість самостійно обирати партнерів для спілкування, ігор, праці чи інших занять, а також залучаються до мовленнєвої творчості.

Створення розвивального освітнього мовленнєвого середовища складається з таких компонентів: спеціально організована мовленнєва діяльність дітей; спільна доросло-дитяча (партнерська) мовленнєва діяльність; вільна самостійна мовленнєва діяльність дітей. Розвивальний ефект середовища залежить не стільки від умов, скільки від характеру мовленнєвого спілкування вихователя та дошкільника, від тих ситуацій, способів, завдань, які будуть стимулювати мовленнєвий розвиток, активність і самостійність дитини дошкільного віку [3].

Середовище власного «Я» дитини є розвивальним і сприяє її особистісному зростанню, якщо дитина має уявлення про своє тіло та органи чуттів, розуміє умови свого розвитку, дотримується правил гігієни, розрізняє

ознаки здоров'я та хвороб, проявляє інтерес до здорового способу життя, відзначається витривалістю, усвідомлює свою статеву належність і покладається на власну вправність. Вона володіє азбукою емоцій, виявляє високу пізнавальну активність, здатна до вольових зусиль, довіряє своїй самооцінці, прагне визнання, має базову життєву перспективу. Також дитина характеризується комунікативними здібностями, відчуває себе частиною соціальної групи, вміє організовувати спільну діяльність, протистояти асоціальній поведінці однолітків, розв'язувати конфлікти та діяти за совістю.

Розвивальний ефект середовища залежить не стільки від умов, скільки від характеру мовленнєвого спілкування вихователя та дошкільника, від тих ситуацій, способів, завдань, які будуть сприяти і стимулювати мовленнєвий розвиток, активність і самостійність дитини дошкільного віку [2, с. 153].

Отже, єдність складників розвивального середовища, таких як предметно-ігровий, природний, соціальний та власне «Я», є необхідною умовою для забезпечення ефективного розвитку дитини дошкільного віку. Кожен із цих компонентів відіграє важливу роль у формуванні всебічного розвитку дитини. Предметно-ігровий компонент стимулює пізнавальну активність, уяву та творчість, природний – сприяє екологічному вихованню та розвитку сенсорних здібностей, соціальний – формує комунікативні навички та соціальну адаптацію, а власне «Я» допомагає дитині усвідомити себе як особистість, що є основою для розвитку самостійності та відповідальності. Гармонійна інтеграція цих складників створює сприятливе середовище, яке забезпечує максимальний розвиток потенціалу дитини, сприяючи її фізичному, емоційному, соціальному та інтелектуальному розвитку.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) (Нова редакція). 2021. Режим URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Кошіль О.П. Освітнє середовище дошкільного навчального закладу: генеза та сутнісний зміст поняття. *Освітологічний дискурс*. 2017. № 3-4. С. 150-162. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/22857>
3. Крутій К. Освітній простір дошкільного навчального закладу.: Концепції проектування технології створення. Запоріжжя : ЛПКС, 2009. Ч. 1. 320 с.

4. Смолюк С. В. Створення розвивального освітнього середовища в умовах закладу дошкільної освіти. *Науковий журнал «Інноваційна педагогіка»*. Одеса, 2019. Вип. 14. Т.2. С. 188–192. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/14/part_2/40.pdf

Цьось Олександра

Здобувачка 2 курсу ОР Магістр Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук Н.А. Антонюк

ВПЛИВ ІЛЮСТРАЦІЙ ДО ХУДОЖНІХ ТВОРІВ НА РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ

Використання художньої ілюстрації в роботі з дітьми дошкільного віку дозволяє збагатити й розширити безпосередній чуттєвий досвід дитини; уточнити її чуттєві уявлення, а також розвивати спостережливість, значення якої в навчальній діяльності досить велика. Діти п'яти-шести років мають значний досвід, багатий словник, вміють описувати предмети, іграшки, встановлювати прості причинні зв'язки між предметами та явищами. Від них треба вимагати вміння не тільки розповідати за змістом репродукції, складати описову та сюжетну розповідь, а й виходити за межі зображеного художником, пов'язувати зміст картини зі своїм досвідом.

У методиці розвитку зв'язного мовлення дошкільнят Н. Гавриш виокремлює кілька видів занять зі складання розповіді за змістом картини, які подаються за ступенем ускладнення:

- 1.Складання розповіді-опису предметної картини.
- 2.Складання сюжетної розповіді за змістом картини.
- 3.Порівняльний опис двох картин [2].

Ілюстрація (від латинського “*illustratio*”) – це освітлення, наочне зображення; пояснення з допомогою наочних прикладів; зображення, що супроводжують і доповнюють текст (малюнки, фотознімки, репродукції, карти, схеми і т.ін., зображення у книзі чи журналі, що пояснює, відтворює зміст тексту [1]. Ілюстрація є художнім засобом, що допомагає повністю сприймати

літературний образ. Завдяки вмінню художника наочно, доступно, емоційно передавати ідею твору, образи в ілюстраціях мають великий вплив на розуміння дитиною тексту. Розгляньмо деякі різновиди ілюстрацій за розміщенням у книзі: на початку тексту; на початку розділу, такі ілюстрації називаються заставкою; у кінці тексту, – називаються кінцівкою; ілюстрації, які займають всю сторінку і застосовуються в кінці певних частин книги, – називають полосними ілюстраціями; ті, які займають половину сторінки, називають півполосними; маленькі, щільно оточені текстом – нелицеві ілюстрації.

Залежно ж від мети ілюстратора ілюстрації поділяють на ті, що зображують предмети і явища, що мають вузькопізнавальне або наукове призначення й дохідливо пояснюють те, про що йдеться в тексті (науково-пізнавальні ілюстрації), та такі, які зорозово розкривають образи, створені письменником, і трактують літературний твір засобами графіки (художньо-образні). Ілюстрація несе в собі не тільки пізнавальну функцію, а й світоглядну, допомагає дитині адаптуватися до змісту твору, уявити літературні образи, яскраво відтворює змальовані в тексті події, демонструє ставлення художника до твору, конкретизує, уточнює текст, часто доповнює його деталями, про які не сказав письменник; оживляє твір, допомагає дітям зрозуміти мораль твору. Ілюстрація нерідко відіграє велику роль у формуванні й вихованні особистості дитини ще Я.Коменський у творі “Велика дидактика” підкреслював, що книги з малюнками підсилюють у дітей враження від предметів, про які в них розповідається, приваблюють молодий розум, полегшують сприймання науки. Після сприймання ілюстрацій покращується розуміння основних змістових моментів, збільшується кількість відтворюваних дітьми уривків; зростає зв’язність переказу змісту твору.

Трудність у сприйманні ілюстрації дошкільниками полягає в їхньому невмінні керувати процесом сприймання, тобто організувати свою увагу, вибірково спрямовувати її на істотні та основні елементи об’єкта сприймання, вміти не лише дивитись, але й бачити. Тому для розуміння ілюстрації

необхідно встановити зв'язок зображеного предмета з наявним в дитини образом і знаннями, тобто дитина повинна впізнати в зображуваному предметі знайому річ. Сприймання ілюстрацій залежить також від виду малюнка, який подає художник-ілюстратор. А.Богущ зазначає, що діти старшого дошкільного віку більш підготовлені до сприймання світлотіньових малюнків, бо в них вже сформовані поняття про форму і колір, а також лінійних малюнків, в яких їм доступне сприймання як об'єму, так і ритміки ліній. Діти старшого дошкільного віку сприймають усі видимі малюнки: лінійний, світлотіньовий, умовний. Це означає, що для розуміння дитиною ілюстрації потрібно допомогти їй установити головний зв'язок зображеного на ілюстрації, послідовний хід дії. Цей зв'язок - перша умова розуміння. Про розуміння можна говорити тоді, коли дитині вдалося, по-перше, встановити зв'язок між частинами сприйнятого цілого і, по-друге, між новим предметом і знаннями, які є.

Підвести дітей до більш високого естетичного сприймання і водночас розвинути і збагатити їхнє мовлення можна за умови розвитку здатності дітей емоційно сприймати й оцінювати в художній ілюстрації елементарні естетичні якості, гармонію кольору, композицію. У процесі читання твору з допомогою ілюстрацій повнота його розуміння зростає. Дослідження педагогів засвідчили, що дошкільники розуміють текст тоді, коли він встановлює зв'язок кожного слова з відповідним образом предмета, його якістю чи його дією. Те ж саме відбувається і при сприйманні дітьми ілюстрації. Для розуміння ілюстрації необхідно встановити зв'язки між частинами сприймаючого цілого та між новим предметом і наявними в дитини знаннями.

Таким чином, сприймання дитиною ілюстрації є більш складним для неї процесом, ніж безпосереднє сприймання реального предмета, бо ілюстрацію дитина сприймає лише зором. Аналіз психолого-педагогічних досліджень щодо сприймання ілюстрації дошкільниками дозволив дійти висновку, що повнота сприймання ілюстрації залежить від доступності змісту зображеного, художньої форми передачі змісту; характер сприймання – емоційно-насичений.

Дітям дошкільного віку доступне сприймання ілюстрацій, якщо створити для цього відповідні педагогічні умови, які сприятимуть не тільки поглибленому розумінню дітьми тексту художніх творів, а й стимулюватимуть складання дітьми розповідей за змістом ілюстрацій. Необхідною умовою навчання дітей розповідання за ілюстрацією є систематична цілеспрямована робота над формуванням уміння сприймати її сюжет, розуміти зображувану ситуацію, формування граматично правильного мовлення. Правильний добір ілюстрацій, поступове ускладнення завдань, методів і прийомів роботи роблять процес навчання дітей доступним, цікавим, ефективним. Вихователі дитячих садків і наші спостереження підтверджують, що описуючи ілюстрації, діти будують речення, добирають потрібні слова і вислови і відповідно збагачують своє мовлення, вчаться висловлювати свої думки, після сприймання ілюстрації збільшується загальна кількість відтворюваних дітьми моментів тексту, зростає зв'язність переказу, виклад тексту стає більш образний, виразний, іноді з елементами творчості. При цьому ілюстрація дає тему, зміст, матеріал, на якому розвивається мовлення дітей.

При навчанні дітей дошкільного віку розвитку мовлення засобами розповіді за ілюстраціями нами використовувалися дошкільникам такі слова, як ілюстрація, обкладинка, сторінка, художник-ілюстратор, книжка-картинка, книжка-іграшка, книжка-забава, листівки, зображення, кольорові, чорно-білі, великі, маленькі, дрібні та інші. Отже, ілюстрації відіграють важливу роль у процесах сприймання, аналізу, синтезу, умовисновків, розуміння, що становлять основу формування мовної особистості дитини під час навчання мовленнєвої компетентності.

У змісті загально-педагогічних програм “Малятко”, “Дитина”, “Українське дошкілля”, “Дитина в дошкільні роки”, у розділі “Мовленнєве спілкування” подано завдання з навчання дітей різних видів розповідання за картиною: описова розповідь за картинами; порівняльна описова розповідь про предмети, дидактичні картинки; сюжетна розповідь за картиною, за серією картин, за сюжетно-ігровою ситуацією, розповіді за частинами картини

(колективна розповідь), описово-сюжетна розповідь за змістом картини. Завдання навчання дітей розповідання за ілюстраціями подано лише у програмах “Дитина”, “Українське дошкілля”, де зазначається “вчити дітей розповідати за серією малюнків” [3,4]. Аналіз загально-педагогічних програм засвідчив, що в розділі „Художня література” чітко визначено завдання щодо роботи з ілюстраціями. У програмі “Дитина” передбачається “розповідати за ілюстраціями (після слухання), переказувати уривки за ілюстраціями до тексту”.

У програмі “Дитина в дошкільні роки” ставляться завдання: “розповідати за ілюстраціями до казок; залучати дітей до розглядання ілюстрацій та обговорення їх змісту, ознайомити дітей з листівками-ілюстраціями, видами ілюстративного рисунка (світлотіньовий, лінійний, умовний)” [5].

Отже, ілюстрації відіграють важливу роль у процесах сприймання, аналізу, синтезу, умовисновків, розуміння, що становлять основу формування мовної особистості дитини під час навчання української мови.

Список використаних джерел

1. Білан О.І. Навчаємо розповідати за ілюстраціями (старший дошкільний вік): навч.-метод. посібник. Тернопіль: Мандрівець, 2012. 60 с.
2. Гавриш Н. В. Розвиток мовленнєвої творчості в дошкільному віці: монографія. Донецьк : Лебідь, 2001. 218 с.
3. Дитина: Освітня програма для дітей від 2 до 7 років / Наук. кер. проекту Огнев'юк В.О.; авт. кол. Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білоskalенко [та ін.]; наук. ред.: Г. В. Беленька, М. А. Машовець ; Мін. осв. і науки Укр.; Київ. ун-т ім. Грінченка. К.: Київ. ун-т ім. Грінченка, 2020. 440с.
4. Програма розвитку дитини дошкільного віку "Українське дошкілля" / О.І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко. Тернопіль : Мандрівець, 2013. 264 с.
5. Програми розвитку дітей дошкільного віку / Департамент освіти і науки Запорізької міської ради. URL: <https://osvita.city/osvita/doskilna-osvita/programi-rozvitku-ditej-doskilnogo-viku>

СЕКЦІЯ 2. ЗМІСТ ТА МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Ботвинник Оксана

*Здобувачка 2 курсу ОР Магістр Волинського національного університету
імені Лесі Українки*

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент Фенко М.Я.

РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ ЯК ОДИН З ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Мова – невичерпне багатство, яким природа обдарувала людину. Його можна примножити, а можна й непомітно розгубити. Тож перед вихователями і вчителями, методистами завжди стоїть завдання: прищепити дитині любов до слова, навчити її чітко, красиво і влучно висловлюватись. Формування культури мовлення і спілкування дітей є одним із пріоритетних напрямів роботи у ЗДО. Ідеї модернізації дошкільної освіти спрямовані на створення сприятливих умов для розвитку, самореалізації кожної дитини, формування її компетентності та ціннісного ставлення до світу, до самої себе. Саме на це орієнтує педагогів Базовий компонент дошкільної освіти, державна Базова програма розвитку особистості у дошкільному віці, методичні рекомендації, що розробляються до неї, спираються на життєві досягнення дитини, на високу культуру педагогічних оцінок та узгодження їх із самооцінкою самого дошкільника.

Неоціненне значення для розвитку інтелекту, особистості, моральних якостей дитини, а також мови і мислення є художнє слово, зокрема неоціненний скарб народу – усна поетична творчість, адже вона зберігає духовні скарби свого етносу і всього людства. Спілкування з фольклорним твором – це особливе таїнство, яке збагачує душу. Художнє слово є ефективним засобом розширення кола дитячих уявлень про природу і довкілля, збагачення запасу різногалузевих знань, а також морального та емоційно-

ціннісного розвитку. Водночас будь-який фольклорний твір стимулює мовленнєву й інтелектуальну активність дитини, її уяву та фантазію, є для маленького читача (слухача) об'єктом цілеспрямованих спостережень, елементарного аналізу, творчих дій.

Усна творчість нашого народу багата і різноманітна. Найпопулярнішим жанром серед дітей є казка. У ній гармонійно поєднуються реальне й фантастичне, зачаровуючи малих красою українського слова – мудрого, доброго, оптимістичного. Споконвіку старші покоління передавали в казках своїм нащадкам власний світогляд, морально-етичні та естетичні принципи, мрії про нездоланність добра і правди, про щасливе життя.

Значення казок у вихованні дітей важко переоцінити. Це не лише скарбниця народної мудрості, а й невичерпне джерело розвитку емоційної сфери і творчого потенціалу дитини. Казка збагачує соціальний і предметний досвід, живить комбінаторну здатність розуму, показує способи розв'язання моральних суперечностей і, до того ж у ній завжди перемагає добро. Казки, при наявності багатого й різноманітного змісту, відзначаються великою простотою й дохідливістю, емоційальною силою, майстерним розгортанням сюжету, яскравою образністю й мовою.

Використання лексичних засобів української народної казки у роботі зі старшими дошкільниками сприяє розвитку у дітей мовлення, є важливою передумовою розширення їх словникового запасу; сприяє оволодінню переносним значенням слова, розумінню можливості його використання у різних ситуаціях тощо.

Для з'ясування питання щодо організації роботи з розвитку мовлення у закладах дошкільної освіти було проаналізовано програми навчання і виховання дітей старшої і підготовчої груп [4]. Аналіз програм навчання і виховання в закладі дошкільної освіти дозволив зафіксувати, що загалом програмові вимоги досить поверхово враховують у такий напрям словникової роботи, як розвиток експресивного мовлення. До обігу понять жодної з проаналізованих програм не введено поняття "експресивна лексика". Увага

акцептується передусім на збагаченні словника приказками, прислів'ями, образними виразами, багатозначними словами, поетичними виразами, порівняннями, фразеологічними зворотами, словами в переносному значенні.

У підрозділі "У світі слів" завданням є збагачення мовлення епітетами, метафорами, порівняннями, приказками. Одним із чинників поповнення словникового запасу дітей програмою "Дитина" [3] є знайомство зі значенням багатозначних та узагальнюючих слів (5 рік); стимулювання дітей до образного вживання слів (6 рік); фольклорних виразів (7 рік).

У програмі "Дитина в дошкільні роки" виокремлено вміння дошкільника вживати в мовленні слова різної складності з абстрактним і переносним значенням, синоніми, антоніми, омоніми, епітети, метафори, багатозначні слова, фразеологічні звороти; знання прислів'їв, приказок, скоромовок (4).

Програмою "Дитина" у старшій групі в підрозділі "У нас у гостях книжка" передбачено привчати дітей уважно слухати тексти різних жанрів (казки, оповідання), переказувати, відповідати на запитання, впізнавати на слух казки, вірші тощо (старша група) [3]. Робота з казкою обмежується формуванням у дошкільників уміння: зосереджено слухати зміст казки; розповідати за допомогою вихователя добре знайомі казки; розповідати вперше почуті казки за допомогою вихователя (послідовно передавати зміст, називати імена персонажів. Автори програми лише подекуди послуговуються термінами дотично означеної теми "художньо-зображувальні засоби".

Зауважимо, що у програмах відсутнє теоретичне обґрунтування понять "експресивна лексика", "експресивність мовлення". Автори чинних програм послуговуються термінами "виразні засоби казок", афористичність мови", "виразна мова", "виразність мовлення", "образні вирази", "слова з переносним значенням", "художньо-зображувальні засоби тексту", "художньо-поетичні вирази", "образні словосполучення", виразно-емоційна компетенція", "переносне значення слів". Дошкільники повинні: вміти самотійно інсценувати казки; переказувати казки, переказувати дослівно казку або уривок,

самостійно розповідати 3-5 знайомих казок, легко орієнтуватися у структурі казок, визначати зачин, кінцівку, образні вирази.

Аналіз програм із означеної проблеми дозволили дійти висновку щодо недостатнього використання українських народних казок із метою розвитку експресивного мовлення старших дошкільників та дали вагомі підстави вважати доцільним теоретичне обґрунтування і експериментальну розробку методики використання української народної казки з метою збагачення словника старших дошкільників експресивною лексикою.

Педагогами плануються всі види казок, проте питома вага російських, українських та казок інших народів світу на заняттях не однакова. Найбільша кількість занять із художньої літератури, на яких використовуються казки, це заняття з читання і розповідання. На них вихователі здебільшого використовують російські казки (52%), казки народів світу (20%) і українські народні казки (28%). За російськими казками проводять етичні бесіди 50% вихователів, 18% - за казками народів світу і 32% - за українськими народними казками. Заняття з художньої літератури. Тема: читання соціально-побутової казки "Про правду і кривду". Бесіди за змістом російських казок планують 50% вихователів, 30% - за змістом казок народів світу, і лише 20% - за змістом українських народних казок. Заняття з творчого розповідання за народними казками вихователі планують переважно за змістом російських казок (50%), 20% - за змістом казок народів світу і 30% - за українськими народними казками. Переказ російських казок планує 46% вихователів, 20% використовує казки народів світу і 34% вихователів використовують українські народні казки. Використовуються народні казки і в інших видах діяльності: 48% вихователів в інших видах діяльності використовують російські казки, 22% - казки народів світу і лише 30% - українські народні казки.

Анкетування вихователів і батьків дозволяє засвідчити рівень їх низької компетенції щодо цієї проблеми і спонукає до подальшої роботи над собою.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України № 33 від 12.01.2021 р. / Міністерство освіти і науки України. URL:

https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doskumnoyi%20osvity.pdf

2. Гавриш Н. В. Розвиток мовленнєвої творчості в дошкільному віці: монографія. Донецьк : Лебідь, 2001. 218 с.

3. Дитина: Освітня програма для дітей від 2 до 7 років / наук. кер. проекту Огнев'юк В.О.; авт. кол. Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білокаленко [та ін.]; наук. ред.: Г. В. Беленька, М. А. Машовець ; Мін. осв. і науки Укр.; Київ. ун-т ім. Грінченка. К.: Київ. ун-т ім. Грінченка, 2020. 440с.

4. Програма розвитку дитини дошкільного віку "Українське дошкілля" / О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко. Тернопіль : Мандрівець, 2013. 264 с.

5. Програми розвитку дітей дошкільного віку / Департамент освіти і науки Запорізької міської ради. URL: <https://osvita.city/osvita/doskilna-osvita/programi-rozvitku-ditej-doskilmogo-viku>

Дурманенко Оксана

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки

ІНТЕГРАЦІЯ МЕДІАОСВІТИ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У сучасному світі, де інформація та технології швидко розвиваються, медіаосвіта стає невід'ємною частиною освітнього процесу. Впровадження медіаосвіти в закладах дошкільної освіти є важливим кроком у підготовці дітей до життя в інформаційному суспільстві. Саме в дошкільному віці формується основа для розвитку критичного мислення, навичок аналізу й розуміння інформації, яку дитина отримує з різних медіа-джерел. Медіаосвіта сприяє вихованню медіаграмотності, яка допомагає дітям свідомо сприймати й оцінювати медіапродукти. Інтеграція медіаосвіти в освітній процес дошкільного закладу дозволяє вихователям використовувати інноваційні методи для розвитку когнітивних та комунікативних навичок у дітей. Такий підхід сприяє підвищенню зацікавленості дітей у навчанні, а також формуванню основ безпечної поведінки в інформаційному середовищі. Важливо, щоб медіаосвіта на цьому етапі була орієнтована на розвиток емоційної та соціальної компетентності, адже це допомагає дітям розуміти вплив медіа на їхні почуття та поведінку.

Використання медіаосвітніх елементів у роботі з дітьми також сприяє розвитку творчих здібностей, адже дітям надається можливість створювати власні прості медіапродукти. Поступове знайомство з медіа у дошкільному віці допомагає сформуванню основи для подальшого навчання медіаграмотності у школі. Таким чином, інтеграція медіаосвіти в закладі дошкільної освіти є важливим етапом у становленні майбутнього покоління свідомих і відповідальних споживачів інформації.

Медіаосвіта – вважається одним з сучасних і важливих засобів виховання та навчання дітей. Методика медіаосвіти в основному базується на здійсненні творчих завдань різного виду. Сучасна педагогіка крок за кроком відходить від повноцінного педагогічного керування процесом виховання та навчання, де дитина є «об'єктом» впливу, а натомість повертається до системи активізації самостійної пізнавальної діяльності дошкільників, а також створюють відповідні умови для творчості, креативності та командної роботи.

Інформація, що транслюється за допомогою різних медіа-джерел, на відміну від традиційних методів подання інформації, має в собі чимало властивостей, які є досить привабливими для дітей: актуальність, доступність, емоційна забарвленість, інтерактивність і динамічність, а також новизна.

Телебачення, кіно, мультфільми, комп'ютерні технології, телефон та Інтернет активно переплелись з нашим життям, та впливають на розвиток дитини ще з народження. Дитини пізнає світ за допомогою усіх органів чуття, проте та маса інформації, яка надходить до неї з різних джерел часто не дає сприйняти світ в цілому, адже діти дошкільного віку ще не можуть повноцінно сприймати інформацію та якісно її аналізувати і сприймати. Тому вихователі повинні допомагати дітям засвоювати інформацію та готувати до освоєння світу.

Процес отримання знань через медіа стане легшим, якісним, плідним та ефективним, але за умови, якщо цей процес не буде стихійним, а цілеспрямованим, систематичним відповідно до певної програми. Саме тому

робота з інформаційною базою й медіапродукцією стає провідним напрямком освітнього процесу в закладі дошкільної освіти.

Правильно організований процес медіаосвіти в закладі дошкільної освіти забезпечує загальнокультурний ріст і підвищення рівня медіаграмотності дорослих. Також вона дає можливість для інтелектуального, особистісного та всебічного розвитку дітей, допомагає навчити їх усвідомлено сприймати, критично осмислювати, інтерпретувати медіатексти, а також самостійно, чи з допомоги дорослих, шукати потрібну їм інформацію. А ще сприяє підвищенню інтересу до навчання та його ефективності [1].

Перш за все щоб навчити дітей, педагоги самі повинні бути компетентними у сфері, якій вони будуть вчити дітей.

За допомогою різноманітних технологій, програм та вихователів, можна розробляти ігри, мультики та інші цікавинки для дітей.

Як свідчить практика, ознайомлювати дітей із засобами масової комунікації та формувати в них навички їх використання, як і все інше, найліпше в ігровій формі. Тому потрібно розробляти й активно застосовувати в освітньому процесі медіаігри. Дидактичні матеріали до них можна добирати в Інтернеті чи виготовляти самостійно. Це можуть бути тематичні картки, серії зображень, предмети-замісники, ряди з зайвими предметами тощо. Також ігри часто допомагають в навчальній діяльності, при ознайомленні з різноманітними темами занять [3].

Така діяльність сприяє розвитку творчих здібностей і креативності дітей. Створені фільми вихователі надалі можуть використовувати на заняттях та під час роботи з батьками [4].

Існує багато видів діяльності, де медіаосвітні засоби допомагають вихователям та дітям зробити процес навчання цікавішим та ефективнішим. Під час виготовлення засобів медіаосвіти за допомогою комп'ютерних програм педагоги удосконалюють професійну компетентність, а діти мають змогу опановувати окремими способами роботи на комп'ютері, підвищувати рівень медіаграмотності, знайти свій, цікавий від діяльності за комп'ютером.

Медіа можна назвати збірним засобом освоєння дітьми навколишнього світу, а медіаосвіту – фундаментом формування нового типу культури особистості. Медіазаняття вигідно відрізняються від традиційних форм освітнього процесу новизною, атмосферою самодіяльності й творчості, наочністю результатів виконуваної діяльності, а також можливістю реалізовувати творчі потреби, які до цього були лише фантазією.

Аудіопродукція, також, є важливою для дітей старшого дошкільного віку, оскільки вони постійно чують різні розповіді, розмови та слухають до прикладу казки. Аудіопродукція впливає на слухача у двох напрямках: логічній та емоційній. Тому, дуже важливим є той факт, які емоції у дитини викличе почута ним розповідь. Від цього залежить розуміння дитиною змісту, правильність почутих фактів за зіставлення їх з дійсністю, а також бажання дитини усвідомлювати та сприймати почуте та адекватність її поведінки [2].

Сучасні діти не уявляють свого життя без телевізора, телефона та інше. Такі характеристики технічних засобів, як звук, зображення, аудіовізуальні образи – сприймаються одночасно різними органами чуття (зором і слухом). Вони напряму пов'язані з емоційною сферою дитини. Саме тому аудіовізуальна медіапродукція є найбільш привабливою та легкою для дитячого сприйняття. Проте батькам потрібно слідкувати, що саме їхні діти бачать, в що грають та чим цікавляться. Слід обмежувати дітей від аудіовізуальної медіапродукції, яка може викликати у них агресію чи неадекватну поведінку. Проте для дітей 6 років характерна у сприйманні медіапродукції є мимовільна пам'ять. Вона базується на емоціях, та на інтересі, тобто усе, що дитині сподобалось чи зацікавило вона легко запам'ятає, але швидко забуде. Щодо емоційного сприйняття можна сказати, що воно чітко виражається в імпульсивності, невмінні стримувати свої почуття і переживання, прагненні миттєво втілити свої відчуття в дії [1].

Діти старшого дошкільного віку, переважно, мають великий досвід використання медіапродукції. У сучасному світі діти, навіть молодшого дошкільного віку, вміло користуються різноманітними гаджетами і забороняти

це робити немає сенсу, адже дане покоління, росте разом із розвитком нових технологій. Л. Лещенко зазначає, що відгороджувати дітей від сучасних технологій є неприпустимою помилкою, оскільки вони є частиною майбутнього [5]. Тому, ми вважаємо, що доцільним є розкриття специфіки сприймання медіапродукції дітьми дошкільного віку, які необхідно враховувати, організовуючи медіа освітній процес.

Сприйняти та опанувати необхідні знанням дитина зможе лише тоді, коли сама виявлятиме до них інтерес, і в тому разі, коли вихователь зможе зацікавити її. Тому процес медіаосвіти має бути чітко спланований, медіапродукція має добиратися так, щоб її зміст передбачав формування не лише елементарних уявлень, а й розвиток пізнавальних процесів та пізнавальної активності [2].

Також, беручи до уваги вік дошкільників, ми можемо сказати, що діти вже знайомі з друкованою медіапродукцією, а саме з книгами чи журналами, які їм читають їх батьки. Точно можна сказати одне, що зараз книзі не так легко конкурувати з іншими медіа, хоча друкована медіапродукція має виключне значення у збагаченні молодого покоління знаннями, культурними цінностями, вихованні особистості, організації дозвілля [3].

В результаті медіаосвітнього процесу повинен підвищитись рівень медіа компетенції, або так званої медіаграмотності. Медіа грамотна особистість здатна до творчого підходу в роботі, вона може інтерпретувати, експериментувати, створювати, оцінювати та аналізувати медіатексти. А також вільно орієнтуватися в обсязі інформації та з легкістю знаходити та використовувати потрібні їй матеріали.

За допомогою використання медіаосвіти в дитини швидко можна розвинути пізнавальну активність, адже діти старшого дошкільного віку часто виявляють інтерес до навколишнього світу та різноманітних предметів і їм надзвичайно цікаво все дізнатись. Не дарма їх часто називають «чомучками» [3]. Діти дуже люблять дивитись мультики, розглядати ілюстрації, слухати пісеньки чи казки та багато іншого. Без цього усього ми вже і не уявляємо свого життя. За

допомогою новітніх технологій медіаосвіти можна самостійно створювати різні презентації, відеоролики, аудіозаписи з такою інформацією, яку ви вважаєте за потрібне використовувати.

В результаті аналізу літератури можна визначити особливості дитячого сприйняття сучасної медіапродукції. як-от: сприймання, сприйняття, наївний реалізм; труднощі в розумінні просторово-часових і причинно-наслідкових зв'язків а також подій реального життя; зрозуміла відсутність життєвого і естетичного досвіду.

Список використаних джерел:

1. Гавриш Н. В. Діти і соціум: особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: монографія. Альма Матер. 2006. 368 с.
2. Іванов В. Ф., Волошенюк О. В. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник. Київ: Центр вільної преси. 2012. 431 с.
3. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні. URL: Київ. 2010.
4. Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід. навч.-метод. посібник / за ред. Л. А. Найдюнової, О. Т. Баришпольця. К. Міленіум. 2010. 440 с.
5. Петрунько О. С. Діти і медіа: соціалізація в агресивному медіа середовищі: монографія. Ніжин. 2011. 480 с.

Зіміч Софія

Здобувачка 2 курсу ОР Магістр Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник: Здіховський Андрій, старший викладач кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти

МІЖОСОБИСТІСНЕ ПАРТНЕРСТВО У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Формування навичок співпраці через ігрову діяльність у дітей старшого дошкільного віку є одним із ключових елементів їхнього соціально-емоційного розвитку. Особливо це стосується побудови міжособистісного партнерства, яке проявляється через взаємодію дітей у різноманітних ситуаціях, що виникають під час ігрових процесів. Ігрові технології мають значний потенціал для розвитку цих навичок, оскільки вони створюють унікальні умови для дітей, в

яких можна спільно працювати, досягати певних цілей, вирішувати конфлікти та формувати партнерські стосунки на основі підтримки та співпраці.

Гра виступає як основний вид діяльності для старших дошкільників і є природною формою їхньої активності, через яку діти сприймають світ, засвоюють соціальні ролі та вчаться спілкуватися. У процесі гри діти моделюють різноманітні життєві ситуації, у яких їм необхідно взаємодіяти з іншими учасниками гри. Це дозволяє формувати навички колективної діяльності, розвивати почуття відповідальності за свої дії перед іншими дітьми, а також вчитися ставити та досягати спільних цілей. В ігровій діяльності діти вчаться ділитися своїми ідеями, слухати думки інших, приймати компромісні рішення і, що найголовніше, підтримувати один одного. У таких умовах діти поступово розуміють, що успіх їхньої діяльності багато в чому залежить від ефективної співпраці та здатності до спільного вирішення завдань [2, с. 95].

З точки зору психології розвитку, співпраця в ігровій діяльності сприяє розвитку вищих психічних функцій, таких як планування, саморегуляція та рефлексія. Під час гри діти спільно аналізують ситуацію, обговорюють можливі варіанти дій і приймають рішення щодо подальшого ходу гри. Цей процес дозволяє їм оволодівати навичками колективного мислення, розвивати вміння співставляти свої дії з діями інших, прогнозувати наслідки своїх рішень для колективу та коригувати свою поведінку відповідно до змін у грі. Така взаємодія створює умови для розвитку соціальної взаємозалежності, де кожен учасник усвідомлює значущість своєї участі для досягнення спільної мети.

Ігрові технології сприяють розвитку таких важливих навичок співпраці, як комунікація, емпатія та взаємодопомога. Під час спільної гри діти вчаться ефективно обмінюватися інформацією, використовувати вербальні та невербальні засоби спілкування для досягнення взаєморозуміння. Вони поступово оволодівають такими елементами комунікативної компетенції, як здатність чітко висловлювати свої думки, ставити запитання, уважно слухати співрозмовника та підтримувати діалог. Спілкуючись один з одним, діти вчаться розуміти емоційний стан інших, розвивають емпатію та здатність до

співпереживання. Емпатія є важливою складовою партнерської взаємодії, оскільки вона допомагає дітям усвідомлювати потреби та бажання інших учасників гри, будувати свої дії таким чином, щоб не лише досягати власних цілей, але й допомагати іншим у досягненні їхніх цілей.

Крім того, ігрові технології дозволяють дітям освоювати навички розв'язання конфліктів у колективі. Під час гри нерідко виникають ситуації, коли інтереси дітей можуть стикатися, що призводить до конфліктів. Такі конфлікти є важливою частиною соціального досвіду дитини, оскільки вони дозволяють навчитися мирно вирішувати суперечності, знаходити компромісні рішення та відновлювати гармонійні стосунки в колективі. В ігровому середовищі діти вчаться дотримуватися правил гри, що формує в них почуття відповідальності за дотримання соціальних норм, а також розвиває здатність підпорядковувати власні інтереси інтересам групи.

Говорячи про міжособистісне партнерство у старших дошкільників, варто звернути увагу на важливість емпатії, як центрального компонента цієї форми взаємодії. Емпатія в контексті ігрових технологій стає основним механізмом, який дозволяє дітям розвивати емоційне розуміння та підвищувати рівень взаємодії з однолітками. Емпатія сприяє не тільки здатності розуміти емоційний стан іншого, але й враховувати цей стан у процесі взаємодії, що є необхідним для побудови гармонійних стосунків у колективі. Завдяки ігровим технологіям, старші дошкільники мають змогу інтерактивно практикувати різні форми емпатичної поведінки, такі як вміння вислухати, співпереживати, підтримувати однолітків у складних емоційних ситуаціях.

Ігрові технології є також ефективним засобом для розвитку емоційного інтелекту у дітей. У старшому дошкільному віці емоційний інтелект перебуває на стадії активного формування, і саме через гру дитина починає усвідомлювати власні емоції, вчиться регулювати їх та відповідно реагувати на емоційні прояви інших. У процесі гри діти можуть відтворювати різні соціальні ролі, змодельовувати складні ситуації, що виникають у реальному житті, та на практиці застосовувати навички вирішення конфліктів чи врегулювання

суперечок. Ігрові технології створюють умови, за яких діти можуть безпосередньо навчатися соціальним нормам, що регулюють їхні стосунки з іншими, зокрема – вчитися встановлювати довірчі відносини, проявляти співчуття та розуміти позицію однолітка [3, с. 54].

Важливим елементом ігрових технологій у розвитку міжособистісної взаємодії є їх здатність створювати ситуації емоційного зворотного зв'язку. Через ігрові сценарії діти отримують можливість експериментувати з емоціями, відчуваючи, як їхні дії впливають на інших. Такий досвід допомагає краще усвідомлювати емоційні реакції своїх однолітків, а також дозволяє вчитися ефективно взаємодіяти, враховуючи емоційний контекст. Це особливо важливо у старшому дошкільному віці, коли діти починають усвідомлювати складність соціальних зв'язків та необхідність співпраці для досягнення спільних цілей. Ігрові технології створюють природне середовище, де можливе опанування цих навичок, оскільки гра – це сфера, де діти не бояться помилятися, можуть пробувати різні моделі поведінки та отримувати негайний зворотний зв'язок від однолітків.

Крім того, ігрові технології сприяють розвитку співпраці та командної взаємодії, що є ще одним важливим аспектом міжособистісного партнерства у старших дошкільників. У контексті колективних ігор діти мають змогу навчатися працювати разом для досягнення спільної мети, вирішувати завдання колективно, розподіляти обов'язки та вчитися підтримувати один одного. Це сприяє формуванню довіри та взаємоповаги між дітьми, що є ключовими складовими партнерських відносин. Крім того, через гру діти вчаться бути чутливими до потреб і очікувань інших, вчаться слухати та враховувати думки оточуючих, що сприяє розвитку більш гармонійної соціальної взаємодії.

Емпатія, як здатність до емоційного сприйняття та розуміння почуттів іншого, відіграє одну з ключових ролей у процесі міжособистісної взаємодії в колективі старших дошкільників. В контексті ігрових технологій емпатія розвивається через взаємодію з однолітками в різних ігрових ситуаціях. Наприклад, рольові ігри, де діти моделюють реальні життєві ситуації,

допомагають їм краще розуміти емоційні стани інших і розвивати вміння приймати на себе відповідальність за власні дії. У таких іграх діти вчаться виявляти співчуття, допомагати одноліткам у складних ситуаціях, що стає підґрунтям для формування довірливих та партнерських відносин у майбутньому.

У результаті, використання ігрових технологій у процесі розвитку емоційної взаємодії та емпатії у старших дошкільників сприяє більш глибокому розумінню власних та чужих емоцій, підвищенню рівня соціальної компетентності та здатності до ефективної взаємодії в групі. Старші дошкільники, які активно залучені до ігрових технологій, демонструють вищий рівень емоційної стабільності, гнучкість у вирішенні конфліктів та здатність до глибшого розуміння інших. Це стає особливо значущим у контексті подальшої соціалізації дитини, коли вона переходить на наступні етапи свого розвитку, зокрема до шкільного віку, де емоційна та соціальна компетентність набувають ще більшої ваги [1, с. 74].

Таким чином, ігрові технології є потужним засобом для розвитку міжособистісного партнерства у старших дошкільників. Вони сприяють формуванню емпатії, емоційного інтелекту, вміння враховувати емоційні потреби інших та ефективно співпрацювати у колективі. Завдяки ігровим методикам діти мають можливість опановувати складні соціальні навички у доступній та зрозумілій для них формі, що дозволяє їм успішно взаємодіяти з однолітками та будувати гармонійні відносини на основі взаємної підтримки, довіри та співпраці.

Список використаних джерел

1. Корольова О. В. Розвиток емоційного інтелекту молодших школярів засобами ігрових технологій: кваліфікаційна робота магістра спеціальності 053 «Психологія» / наук. кер. Н. О. Губа. Запоріжжя. ЗНУ. 2022. 74 с.
2. Морщ У. С. Підготовка майбутніх учителів до організації партнерської взаємодії підлітків засобами ігрових технологій: магістерська робота / наук. кер. доктор педагогічних наук, доцент С. Л. Кучер. Кривий Ріг. КДПУ. 2023. 95 с.
3. Проторенко І. П. Розвиток емоційного інтелекту молодших школярів засобами ігрових технологій: кваліфікаційна робота. Запоріжжя. ЗНУ. 2022. 54 с.

Майстрок Вікторія

кандидат психологічних наук, завідувач кафедри фізичної терапії та корекційної діяльності Луцького інституту розвитку людини університету «Україна»

Клімчук Іван

здобувач 2 курсу ОР Магістр Луцького інституту розвитку людини університету «Україна»

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ ЗАСОБАМИ ФОРУМ-ТЕАТРУ

Форум-театр – це унікальний інструмент соціальної дії, який через мистецтво сприяє вирішенню конфліктів, руйнуванню стереотипів та інтеграції різних груп у суспільстві. Його сила полягає у здатності залучати людей до активної участі, формувати емпатію та стимулювати зміни на особистісному і суспільному рівнях. Це форма інтерактивного театру, що виникла в 1960-х роках у Бразилії завдяки режисеру та драматургу Аугусто Боалу. Цей метод є частиною концепції "Театру пригноблених" і спрямований на вирішення соціальних проблем через творчий діалог між акторами та глядачами.

В чому ж полягають основні особливості цієї творчої взаємодії? Форум-театр залучає глядачів до активної участі. Під час вистави глядачі можуть зупиняти дію, пропонувати свої рішення конфлікту, замінювати акторів і на практиці перевіряти альтернативні сценарії розвитку подій. Постановки в інтерактивному театрі завжди пов'язані з актуальними проблемами: дискримінацією, насильством, нерівністю, соціальною ізоляцією тощо. Мета – виявити причини конфліктів та знайти можливі шляхи їх подолання. Головною метою форум-театру є створення простору для діалогу між різними сторонами. Глядачі виступають не лише як спостерігачі, а як активні учасники, які можуть впливати на розвиток подій. Учасники, як актори, так і глядачі, мають можливість поставити себе на місце іншої людини, зрозуміти її емоції та позицію. Це сприяє глибшому розумінню проблеми і пошуку конструктивних рішень. Посередником між акторами та аудиторією є фасилітатор («джокер»). Його роль надзвичайно важлива. Він допомагає глядачам висловлювати свої

ідеї, спрямовує обговорення і підтримує конструктивний діалог, а також стимулює щодо соціальних змін через обговорення і пошук конструктивних рішень.

Надання голосу вразливим групам, які часто залишаються непочутими, зміцнення взаєморозуміння, толерантності та співпраці між різними соціальними групами, поширення навичок вирішення конфліктів та критичного мислення - основні цілі форум-театру.

Цей вид театрального мистецтва використовується в різних сферах, таких як:

- освіта (для вивчення соціальних тем і побудови комунікаційних навичок);
- соціальна робота (для роботи з особами з особливими потребами, постраждалими від домашнього насильства та гендерно-зумовленого насильства, мігрантами тощо);
- медіація конфліктів (для аналізу та вирішення суперечливих ситуацій);
- громадська активність (як спосіб привернути увагу до соціально значущих проблем) [3].

Форум-театр є потужним інструментом соціалізації, який поєднує творчість, діалог і терапевтичний вплив. Його застосування для людей з інвалідністю сприяє інтеграції цих осіб у суспільство, допомагає подолати бар'єри спілкування та адаптуватися до соціальних умов.

Інтерактивна взаємодія створює унікальний простір, де люди з особливими потребами можуть висловити свої емоції, переживання і проблеми через театральні постановки. У цьому процесі активну участь беруть глядачі, які не лише спостерігають, але й пропонують шляхи розв'язання ситуацій. Такий формат сприяє взаєморозумінню та зменшенню соціальної дистанції між людьми з інвалідністю та іншими членами суспільства [3].

Однією з головних проблем цієї категорії людей є їх соціальна ізоляція. Форум-театр допомагає подолати цю проблему, залучаючи їх до колективних

проектів. Участь у театральній діяльності дає змогу не лише знайти нові соціальні зв'язки, але й стати активними учасниками суспільного життя [1].

Творча взаємодія сприяє розвитку комунікативних здібностей, таких як вираження думок, ефективне слухання та взаємодія з іншими. Люди з інвалідністю під час участі в постановках набувають навичок працювати в команді, висловлювати свої почуття та думки, що особливо важливо для їхньої соціалізації. Участь у театральних виставах дозволяє людям з інвалідністю відчувати власну значущість, побачити свої сильні сторони та усвідомити, що їхні здібності можуть приносити користь суспільству. Це суттєво зміцнює їх самооцінку і допомагає подолати страх перед соціумом. Форум-театр сприяє руйнуванню стереотипів та упереджень, з якими стикаються люди з інвалідністю. Через постановки, які демонструють реальні проблеми і виклики, суспільство починає краще розуміти їхню ситуацію. Це формує більш толерантне і дружнє ставлення до таких осіб, виступає опорою між людьми з інвалідністю та суспільством, створюючи умови для їх активної участі в соціальних процесах. Інтерактивність та спільна творчість сприяють зміцненню зв'язків і формуванню відчуття рівності. Театральна діяльність допомагає учасникам опрацьовувати особисті переживання та знижувати психологічну напругу. Завдяки цій практиці вони можуть краще зрозуміти свої емоції, знайти внутрішню рівновагу та отримати підтримку від інших учасників [2].

Отже, соціалізація осіб з інвалідністю засобами форум-театру є ефективним способом подолання соціальної ізоляції, розвитку навичок комунікації та формування позитивного ставлення до себе і суспільства. Цей метод допомагає створити інклюзивне середовище, де кожна людина, незалежно від своїх фізичних чи психологічних обмежень, може знайти своє місце і реалізувати свої можливості.

Список використаних джерел

1. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи (модульний курс дистанційного навчання) / за заг. ред. А. Й. Капської. К., 2012.
2. Зайцевська Г., Лукашов С. Досвід проекту ЮНІСЕФ «Діти вулиці» в Україні 1997–2000 р.: дослідження та методичні рекомендації. К.: ЮНІСЕФ, 2000.
3. Кравченко Р. Соціальна робота з розумово відсталими людьми: навч. посібник. К.: Віпол, 2011.

4. Зверева І. Д., Безпалько О. В., Харченко С. Я. та ін. Соціальна робота в Україні: навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 256 с.

Палецька Аліна

Здобувачка 2 курсу ОР Магістр Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – доцент, Семенова Наталія Іванівна

АНАЛІЗ СТАНУ СФОРМОВАНOSTI ОСНОВ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ У ВИХОВАНЦІВ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Здоров'я є однією з найактуальніших категорій у наш час, що перетворилась на глобальну проблему існування сучасного світу. Майбутнє всієї Землі, кожної країни залежить від усвідомлення цієї цінності, від конкретних зусиль, які будуть спрямовані на збереження та покращення здоров'я підрастаючого покоління.

У сучасному українському суспільстві є нагальна потреба в зміні точки зору населення щодо власного здоров'я та впровадженні оздоровчої філософії в практику. Основою цих змін має бути філософська система поглядів на світ і місце людини в ньому, природо-відповідні життєві позиції людини щодо світу та самої себе, включаючи власне здоров'я, розробка стратегії буття і створення нового світосприйняття на основі оздоровчої свідомості, яку кожна людина отримує від народження.

Важливо, щоб знання про здоровий спосіб життя увійшли в наш побут, були усвідомлені та впроваджені, а також стали переконанням і мотивацією до дій, які сприяють здоров'ю. Стійка мотивація, навички прийняття здорових рішень, приклад для наслідування та психологічна підтримка є необхідними для створення здорової життєвої позиції людини. У будь-якій системі виховних цінностей основними мають бути такі поняття: пріоритет повноцінного життя та здоров'я; пріоритет фізичного, психологічного, духовного та соціального

розвитку; і пріоритет життєвого мети, тобто бажання бути здоровим, визначити власний життєвий шлях і прагнути до ідеалу.

Об'єктивними причинами необхідності формування здорового способу життя у цілісній системі виховних цінностей є:

- погіршення екологічного стану планети як результату згубного впливу людини на навколишнє середовище (забруднення довкілля, слід Чорнобиля, епідемічні катастрофи);
- процеси перебудови суспільно-економічного життя;
- неефективна стратегія нинішньої системи охорони здоров'я;
- незадовільний стан здоров'я населення;
- негативні наслідки науково-технічного прогресу, що призвели до техногенної катастрофи та витіснення моральних принципів буття;
- піратське засилля іноземної масової культури, коли телебачення, комп'ютерні ігри виховують у дітей агресію, ознайомлюють із засобами насилля та руйнації свого здоров'я;
- інтенсивність життя, що призводить до хвороби XXI століття — «хронічної втоми»;
- проблема якості продуктів харчування (пестициди, нітрати);
- низький рівень загальної освітньої культури;
- освітні технології, що ігнорують проблеми здоров'я підростаючого покоління, підміняючи здоров'ятворчу філософію інтелектуалізацією особистості.

Суб'єктивні причини:

- незадовільний спосіб життя (гіподинамія, лінощі, нераціональне харчування, недотримання режиму праці і відпочинку);
- негативні емоції (роздратованість, агресивність, заздрощі, ненависть тощо);
- духовне зубожіння (сплюндрована мораль, нівелювання загальнокультурних цінностей, відсутність ідеалу, критиканство та неспроможність самовдосконалення);

- шкідливі звички (куріння, вживання алкоголю та наркотичних речовин, нерозбірливість у статевих стосунках).

У сучасній психології та педагогіці чітко встановлено, що знання є основною характеристикою людини. З іншого боку, зазначається, що дитина не може використовувати всі знання активно в пізнавальній і практичній діяльності. Ось чому до підбору знань, що засвоюються дітьми, повинні бути високі вимоги. Для досягнення здорового способу життя люди повинні мати знання, які допоможуть їм підтримувати власне здоров'я, доглядати за своїм тілом і орієнтуватися в фізіологічних змінах, які відбуваються в їхньому організмі. Необхідно систематизувати ці знання, щоб підвести дітей до формування узагальнених світоглядних уявлень.

На основі вищесказаного ми визначили критерії, за якими можна перевірити знання дітей знання дітей:

1. Наявність у дітей знань про свій організм (органи, доступні для їхнього сприймання: зовнішні – очі, ніс, рот, вуха, шкіра; внутрішні – серце, нирки, шлунок, печінка).

2. Сформованість знань, умінь і навичок дбайливого ставлення до власного здоров'я.

3. Дотримання дітьми правил збереження і зміцнення здоров'я.

Результати спостережень показали, що діти в основному знають будову тіла в образотворчій діяльності, граючи в сюжетно-рольові ігри «Лікарня», «Перукарня», «Ательє» та виконуючи гігієнічні процедури.

Більшість дітей без нагадування миють пуки після прогулянки, але коли вони повертаються в дошкільний навчальний заклад, забувають це зробити перед прийняттям їжі. Невелика кількість дітей розчісує волосся, прополіскує рот після їжі і вмивається після сну. Це свідчить про те, що у них не вистачає навичок самостійно виконувати гігієнічні процедури.

Згідно з спостереженнями, настрої дітей під час загартовувальних процедур залежить від того, як вихователя поведуться. Вихованці виконують загартовувальні процедури із задоволенням, якщо педагог зацікавлений і

оптимістичний. Невелика кількість дітей проявляє ініціативу щодо проведення загартувальних процедур, якщо вихователь не пропонує розпочати їх. Це означає, що більшість старших дошкільників не вважають загартування необхідним.

Таким чином, спостереження дають підстави вважати, що діти знають про будову тіла. Але гігієнічні навички та уявлення про загартування організму недостатньо розвинені. Для дітей важко пояснити, наскільки важливо дотримуватися режиму дня, вони не демонструють необхідної культури спілкування в стосунках з однолітками та рідними.

Дослідження, яке ми провели, показало, що будь-яка частина навчального процесу повинна включати заняття з виховання здорового способу життя, такі як прогулянки, гігієнічні процедури, заняття з мовлення, фізична культура, малювання тощо. Ми вважаємо, що вихователям дошкільних закладів потрібно забезпечити, щоб діти отримали власний досвід. Українською важливо, щоб це був переважно позитивний досвід як життя в колі сім'ї, так і під час спілкування в групі дошкільного закладу, щоб діти навчилися жити в гармонії з собою та світом.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти : затверджено наказом Міністерства освіти і науки України № 33 від 12.01.2021р. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Vazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк ; авт. кол.: Г. В. Беленька, О.Л. Богиніч, Н. І. Богданець-Білоskalенко [та ін.] ; наук. ред.: Г. В. Беленька, М. А. Машовець ; Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 304 с.
3. Семенова Н. І. Дослідження педагогічної культури батьків щодо формування здорової особистості в процесі взаємодії дошкільного навчального закладу й сім'ї. *Наук. вісн. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки*. Серія „ Педагогічні науки”. Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. № 13. С. 124–132.
4. Семенова Н. І. Взаємодія сім'ї та дошкільного закладу у вихованні дітей дошкільного віку: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. „Сучасне дошкілля: реалії та перспективи”,(Київ, 16 жовт. 2008 р. К. : 2008. С. 106–108.

Савенюк Людмила

Вихователь комунального закладу «Луцький заклад дошкільної освіти (ясла-садок) № 25 Луцької міської ради»

МНЕМОТЕХНІКА – ТЕХНОЛОГІЯ ЕФЕКТИВНОГО ЗАСВОЄННЯ ІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Пересічній людині важко запам'ятовувати абстрактні поняття, цифри та не пов'язані між собою факти. Людський мозок влаштований так, що йому набагато легше засвоїти і відтворити образи, асоціативні зв'язки, емоції та спогади, які викликає той чи інший предмет. Щоб запам'ятати суху теорію чи ряд фактів, з ними слід пов'язати певні образи й асоціації. Цей процес дещо нагадує кодування. Адже кожен факт чи цифра отримує свій образ-символ у нашій уяві. Коли необхідно пригадати дані, спочатку спадають на думку асоціації, а вже потім – абстрактні поняття, які за ними стоять. Таке собі декодування. Наш мозок здатний робити це без жодних труднощів. Тож мнемотехніка не має нічого спільного з механічним запам'ятовуванням.

Мнемотехніка – це система прийомів, яка допомагає запам'ятовувати інформацію. Вік дошкільнят – це період активного розвитку когнітивних здібностей. У закладах дошкільньої освіти використання мнемотехнічних методів може суттєво покращити освітній процес, сприяючи розвитку пам'яті та уваги дітей.

Мнемотехніка дозволяє:

1. Спростувати навчання: діти легше запам'ятовують інформацію завдяки візуалізації та асоціаціям.
2. Розвивати творче мислення: використання ігор та образів стимулює фантазію.
3. Підвищувати мотивацію: інтерактивні методи зацікавлюють дітей, роблять процес навчання захоплюючим.

За допомогою прийомів мнемотехніки:

- розширюються творчі можливості дитини, завдяки гармонійній роботі лівої (логіка) і правої (творчість, образне мислення) півкулі головного мозку;

- формується вміння ефективно і самостійно вчитися;
- підвищується самооцінка дитини завдяки результативності у навчанні;
- зменшуються стреси від навчання;
- збільшується навчальна мотивація, а з нею успіхи;
- звільняється час від запам'ятовування для продуктивної та творчої роботи;
- розвиток образної пам'яті допомагає сприймати навколишній світ у всій красі;
- людина стає більш самостійною в інтелектуальній та практичній роботі, а це підвищує її адаптацію у соціумі;
- активізація внутрішніх механізмів.

Упровадження технології мнемотехніки в освітній процес починається з вивчення науково-методичної літератури, з підбору та створення дидактичних посібників (мнемодоріжок, мнемотаблиць, колажів), а також з вивчення початкових рівнів компетентності дітей.

Мнемотехніка в ЗДО реалізовується за допомогою:

- картинки, на якій зображено слово, словосполучення або ціле речення. Дивлячись на мнемокартинку, малюк відтворює назви пір року, явищ природи, тварин, фруктів, цифр і т.д. Поступово слід ускладнювати візуальні символи;
- ланцюжка із картинок – 3-4 картинки, розміщені у відповідному порядку, які означають послідовність дій. Зазвичай такі доріжки з картинок нагадують дітям про правила поведінки чи обов'язки. Наприклад, помити руки перед їжею, одягнутися в теплий одяг перед виходом на вулицю взимку. Це також можуть бути правила гри чи правила роботи з пензлем і фарбами тощо;
- мнемотаблиці – наступний етап розвитку пам'яті. Мнемотаблиця – сукупність логічно пов'язаних між собою малюнків, букв, слів та символів. Такий прийом підходить для дітей 4-6 років, які оволоділи основами читання

або алфавітом. У таблицях може бути зашифрований сюжет казки чи послідовної розповіді;

- мнемосхеми – схематичні зображення об'єктів, які доповнюються умовними знаками і супроводжуються текстом. Так, кожен рядок вірша представлений у вигляді схемки. Таким способом з дітьми можна вчити віршики і прислів'я з 4-х років.

В молодшому дошкільному віці для дитини дуже важливе сенсорне запам'ятовування, а саме: колір, форма, величина. Тому розробляють мнемоквадрати (картинки із зображенням предметів). Діти розглядають їх, називають, описують, запам'ятовують, збагачують свій словниковий запас. Маленькій дитині важко запам'ятати весь алгоритм дій, придуманий дорослими, тому наочні картинки, дозволяють дитині відтворити етапи. Проговорюючи всі назви картинок, діти запам'ятовують послідовність дій і процесів. Завдяки цьому вони починають легше орієнтуватися в навколишньому середовищі, засвоюють правила спілкування і поведінки.

З дітьми середнього дошкільного віку починають розробляти абетку символів (графічне зображення людини, тварини, предмета, наприклад), яку використовують з дітьми постійно під час роботи з мнемодоріжками, а в подальшому – з мнемотаблицями.

В роботі з дітьми середнього дошкільного віку застосовують мнемодоріжки – це квадрат з чотирьох чи більше картинок, з яких можна скласти невелику розповідь з 2 - 3 речень. За допомогою мнемодоріжок діти складають описові розповіді, відгадують загадки, вчать вірші.

В освітньому процесі з дітьми старшого дошкільного віку використовують мнемотаблиці. Мнемотаблиці – це графічне зображення персонажів казки, явищ природи, віршів, певних дій шляхом виділення головних змістових ланок сюжету казки, оповідання, певної теми. Як і в середній групі, дітей залучають до виготовлення мнемотаблиць разом з дорослим, пояснивши, що як і в мнемодоріжах, в мнемотаблицях є віконечка і кожне віконечко щось означає.

Робота на заняттях з використанням мнемотаблиць будується поетапно.

I етап – демонстрація дітям схеми за певною темою та пояснення змісту умовних позначень.

II етап – подача дітям зразка опису за певною темою.

III етап – самостійне складання дитиною описової розповіді за опорною схемою.

Мнемотаблиці тренують пам'ять, мову, мислення. Робота з мнемотаблицями проходить, як цікава гра.

Наступний прийом мнемотехніки, який використовують – це колаж. Колаж – це один із способів мнемотехніки для подання інформації. Слово «колаж» французькою означає «наклеювання». Колаж – аркуш картону, на якому наклеєні або намальовані від 7 до 50 малюнків. Малюнки повинні бути різноманітними, не повторюватися, різні за змістом та розмірами. В деяких колажах можна використати цифри, букви. Мета - запам'ятати якомога більше назв зображених предметів. Дітям пропонують вибрати головного героя і скласти казку про його пригоди. Незвичайні асоціації роблять образи яскравими, незабутніми і дитина легко відтворює в уяві ланцюжок слів. Спосіб створення колажів цікавий старшим дошкільникам і легко засвоюється. Діти із задоволенням вигадують казку чи розповідь і разом з вихователем роблять колаж замість ілюстрацій. Це дає змогу сконцентрувати на одному аркуші весь сюжет, створити план того, про що дитина розповідатиме.

Робота з мнемотаблицями складається з трьох етапів. 1 етап: розгляд таблиці і розбір того, що на ній змальоване. 2 етап: здійснюється перекодування інформації, тобто перетворення з абстрактних символів слів в образи. 3 етап: після перекодування здійснюється переказ казки або розповідь по заданій темі. У молодших групах це здійснюється за допомогою вихователя, в старших - діти можуть робити це самостійно.

Більшість дітей в групі заучують вірш напам'ять таким чином, ніби «малюють» його. Поступово пам'ять дошкільників зміцнюється, їх образне мислення розвивається, вони запам'ятовують тексти набагато краще, більші за

об'ємом, легше і емоційніше. Вже до кінця старшої групи кожній дитині вистачає 10 - 15 хвилин для заучування віршів.

Використання даної технології в роботі впродовж двох років дає стійкі результати навчання, виховання і розвитку дошкільників. Гарантовано позитивні ефекти від занять мнемотехнікою:

- потужний розвиток візуального мислення;
- вироблення стійкої уваги (здібність до тривалої концентрації);
- формування здібності до ефективного самостійного навчання.

Така робота сприяє розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку та урізноманітнює прийоми навчання дітей. Також за допомогою мнемотехніки можна подолати сором'язливість, розвивати товариськість. Включаючи в роботу обидві півкулі головного мозку, мнемотехніка створює гарні передумови для розкриття творчих здібностей у дітей.

Список використаних джерел:

1. Данилова О. В., Манако В., Манако Д. Мультимедія власноруч: текст, графіка, анімація, відео. – К. : Вид. дім «Шкіл. Світ»: Вид. Л. Галіціна, 2006. 120 с.
2. Пехота О. М., Кіктенко А. З, Любарська О. М. та ін. *Освітні технології* : навч.-метод. посібн. / за ред. О. М. Пехоти. К. : А.С.К., 2003. 255 с.
3. <https://naurok.com.ua/mnemotehnika-priyomi-mnemotehniki-341611.html>

Теслюк Мар'яна

Здобувачка освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент С.В. Смолюк

ТРАДИЦІЙНІ ТА НЕТРАДИЦІЙНІ ЗАСОБИ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ РОБОТИ В СУЧАСНИХ ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Серед основних завдань розвитку та виховання дітей дошкільного віку, визначених Законом України «Про дошкільну освіту», є збереження та зміцнення фізичного, психічного та духовного здоров'я дитини. Задля досягнення цієї мети сучасні дошкільні заклади організовують різноманітну фізкультурно-оздоровчу діяльність. Вона включає охорону та зміцнення

здоров'я дітей, підвищення стійкості та захисних сил організму, покращення працездатності; формування у малюків життєво важливих рухових умінь і навичок, розвиток фізичних якостей та забезпечення належного рівня фізичної підготовки; виховання постійного інтересу до рухової активності, потреби в ній і формування звички до здорового способу життя.

Фізично-оздоровча робота завжди була і залишається актуальною і пріоритетною в системі психолого-педагогічних досліджень. Цій проблемі присвячували свої наукові роботи видатні педагоги Я.А. Коменський, Ж.-Ж. Руссо, Й. Г. Песталоцці, К. Д. Ушинський, Г. С. Сковорода, П. Ф. Лесгафт, В.О. Сухомлинський та сучасні дослідники М. К. Шейко, Г.І. Биков, О.В. Запорожець, Т. І. Осокіна, Е. С. Вільчковський та інші.

Погляди вчених досить близькі між собою в основних принципових поняттях, хоча вони діяли і творили в різні часи. Зміни соціально-економічних умов, розвиток народної і наукової педагогіки, вдосконалення освітнього процесу у зв'язку з науково-технічним прогресом створюють сприятливіші, порівняно з попередніми періодами, умови для реалізації педагогічних принципів, законів і закономірностей фізкультурно-оздоровчої роботи з закладі дошкільної освіти. З огляду на недосконалість традиційного підходу до організації фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми дошкільного віку, розробка цієї проблеми набуває неабиякої актуальності. В сучасному освітньому просторі основна увага повинна спрямовуватися: на вироблення нової філософії виховання; на вдосконалення традиційних і нетрадиційних форм, методів, засобів, побудову нової стратегії фізичного виховання; на визначення шляхів подолання відхилень у фізичному розвитку підростаючого покоління.

Основою фізкультурно-оздоровчої роботи в закладі дошкільної освіти є руховий режим, що включає різні засоби та організаційні форми роботи з дітьми, які раціонально комбінуються і поступово використовуються з урахуванням віку дітей, розпорядку дня та пори року. Фізичне виховання дошкільнят є одним із ключових напрямів роботи дошкільної освіти. Воно

націлене на збереження та зміцнення здоров'я дітей, формування життєво необхідних рухових умінь і навичок, розвиток фізичних якостей, забезпечення належного рівня фізичної підготовленості, формування фізичної культури, виховання сталого інтересу до рухової активності та формування звички до здорового способу життя.

Фізкультурно-оздоровча робота тісно пов'язана з активною руховою діяльністю дітей і спрямована на забезпечення оптимального стану їхнього здоров'я, успішного фізичного розвитку, подолання гіподинамії, формування рухових умінь і навичок, розвитку фізичних якостей та заохочення інтересу до різноманітних видів рухової активності. Адже, малорухливий спосіб життя згубний, особливо для дитини, у якої природна потреба в рухах, тому зниження рухової активності призводить до низки відхилень у стані здоров'я. Це відзначає й народна мудрість: «Якщо дитина бігає і грається, то їй здоров'я усміхається» [5, с. 9].

Формування основ здорового способу життя у дітей дошкільного віку передбачає широке використання у процесі організації дитячої життєдіяльності в ЗДО комплексу різних традиційних та нетрадиційних форм та засобів фізкультурно-оздоровчої роботи. Серед традиційних засобів варто виокремити гігієнічні фактори (режим харчування, сну, діяльності й відпочинку, гігієна одягу, взуття, приміщень, обладнання тощо), фізичні вправи (гімнастика, ігри, елементи спорту і туризму, праця), чинники природного середовища (повітря, сонце, вода) [1].

У сучасних закладах дошкільної освіти до поряд з традиційними засобами фізкультурно-оздоровчої роботи мають місце і нетрадиційні, такі як: фітбол-гімнастика – вправи з використанням м'яча, що має певні властивості (розмір, колір, запах, пружність), застосування яких є доцільним для вирішення оздоровлювальних, корекційних та дидактичних цілей [3, с. 21]; стретчинг – система вправ, заснована на статичних розтягненнях м'язів тіла і хребта, яка дає змогу запобігати порушенню постави, має оздоровчий вплив на весь організм, допомагає активізувати його захисні сили; горизонтальний

пластичний балет (пластик-шоу) – система партерних рухів, спортивного тренування, корекції, оздоровлення і творчого вираження дітей. Всі вправи виконуються у горизонтальних вихідних положеннях від положення лежачи у позі ембріона до положення стоячи на колінах, повільно і плавно, у супроводі класичної і сучасної музики у формі цілісних композицій [6, с. 25]; дихальна гімнастика К. Бутейка – система дихальних вправ, направлена на профілактику та лікування більше як 150 захворювань дихальних шляхів, які виникають через невміння дитини контролювати своє дихання, внаслідок чого виникає гіпервентиляція легенів; хатха-йога – система фізичних вправ, які направлені на покращення кровообігу, формування правильної постави, нормалізації роботи внутрішніх органів, профілактики сколіозу, простудних захворювань, психіки дітей дошкільного віку; «оздоровчий хортинг» – комплексна система фізичних вправ, заснована на культурних, оздоровчих і бойових традиціях українського народу. Він сприяє залученню молодого покоління до загальнолюдських цінностей, а також формуванню внутрішньої культури особистості, її високих вольових якостей, навичок здорового способу життя, гармонійному фізичному розвитку дітей [2, с.52]; Су-Джок терапія – це комплекс особливих прийомів, основною метою застосування яких є вплив на певні точки (БАТ – біологічно активні точки або акупунктурні точки), розміщені на поверхні тіла. У Су-Джок терапії зосереджується увага на існуванні життєвої енергії як однієї з головних енергетичних систем, що визначає загальний стан організму [4, с.30]; «Са-Фі-Дансе» – комплекс нетрадиційних видів вправ: ігропластики, пальчикової гімнастики, ігрового самомасажу, музично-рухливих ігор та ігор-подорожей, які створюють необхідний руховий режим, позитивний психологічний настрій та високий рівень проведення занять [7, с.7].

Отже, система фізкультурно-оздоровчої роботи в закладах дошкільної освіти охоплює широкий спектр традиційних та нетрадиційних засобів, спрямованих на виявлення резервів для повноцінного фізичного розвитку дітей та формування основ здорового способу життя. Задля цього система фізичного виховання пропонує багатий вибір фізкультурно-оздоровчих засобів. Чим

різноманітніші методи виховного впливу застосовують вихователі, тим активніше відбувається процес фізичного розвитку дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Лист МОН від 02.09.2016 № 1/9-456 «Щодо організації фізкультурно-оздоровчої роботи у дошкільних навчальних закладах». URL: <https://drive.google.com/file/d/0B3m2TqVM0APKcEYtUWVYdmtGMVE/view> (дата звернення: 01.11.2024).
2. Формування навичок здорового способу життя засобами фізкультурно-оздоровчої роботи на прикладі педагогічного досвіду роботи НВК № 24 (на засадах хортингу) : метод. посіб. / З. М. Діхтяренко, І. С. Данилюк, Н. І. Складар. К. : ПАЛИВОДА А. В., 2015. 324 с.
3. Чала О.М. Використання фітнес-технології (фітбол) в оздоровчій роботі з дошкільниками. *Дошкільний навчальний заклад*. 2014. № 10. С. 19–27.
4. Чумаченко І. Су Джок терапія в оздоровчо-профілактичній роботі з дітьми.: семінар-практикум для вихователів. *Дитячий садок. Управління*. 2014. С. 30–32.
5. Смолюк В. Виховання здорової дитини в українській етнопедагогіці. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві* : зб. наук. пр. Луцьк, 2016. № 1. (33). С. 5–11.
6. Ярмошенко О. Горизонтальний пластичний балет. *Дитячий садок*. 2016. № 4. С. 24–28.
7. Ярмошенко О. Са-Фі-Дансе. Інновації в роботі інструктора з фізкультури. *Дитячий садок*. 2015. С. 7–9.

Юсенко Марина

Здобувачка 2 курсу ОР Магістр Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Н. І. Алєндарь

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сучасне життя, що характеризується швидкими змінами та високою динамікою, вимагає від особистості інтеграції у різноманітні соціальні взаємини та здатності справлятися зі складними завданнями. Це підвищує вимоги до процесу її становлення та розвитку.

Окрім глибоких академічних знань у певній галузі, успішна соціалізація та ефективна діяльність залежать від уміння швидко адаптуватися до нових умов, нестандартно вирішувати завдання, знаходити оригінальні рішення та

впевнено діяти в швидкозмінних умовах. Усі ці якості є важливими складовими креативного потенціалу особистості.

У зв'язку з цим розвиток творчої та креативної особистості стає пріоритетним напрямом освітньої діяльності. Дошкільний вік вважається сприятливим періодом для формування та розвитку креативності, яка є однією з базових характеристик особистості дитини дошкільного віку. Тому створення необхідних умов, впровадження дієвих методів, а також розробка відповідних засобів для розвитку творчих здібностей є актуальним завданням як для науковців, так і для педагогів-практиків.

Багато наукових праць присвячено вивченню проблеми творчості та креативності дітей. Ці дослідження відображені у працях Б. Ананьєва, І. Білої, А. Богущ, Д. Богоявленської, Л. Виготського, Н. Гавриш, Дж. Гілфорда, О. Голюк, В. Дихти-Кірфф, В. Крамаренко, Л. Зімакової, Н. Пахальчук, О. Кононко, Г. Костюка, Т. Піроженко, О. Проскури, О. Матюшкіна, В. Моляка, К. Рождерса, В. Роменця, С. Рубінштейна, Б. Теплова, Е. Торренса та інших.

Креативність – це одна з базових характеристик особистості дитини дошкільного віку, характеризує активну позицію дитини, готовність до спонтанних рішень, допитливість, здатність до мовленнєвого коментування процесу і результату своєї діяльності, стійку мотивацію досягнень, розвинуту уяву, а також здатність до створення творчого образу, який є оригінальним, варіативним та рухливим.

І. Біла зазначає, що креативність сприймається як синонім творчої активності та представляє собою індивідуальну траєкторію психічного розвитку дитини, її інтегральну якість, яка проявляється у її: спрямованості, що характеризується домінуванням допитливості, прагненням до пізнання; здібностях до подолання стереотипів; характері як системі її ставлень і поведінки [1, С. 15].

Дошкільний вік характеризується особливою чутливістю до впливу соціального середовища, особливо до умов та методів, які використовуються для розвитку творчого потенціалу та креативності дитини. Аналіз наукових

досліджень та практичного досвіду дозволяє визначити низку психолого-педагогічних умов для розвитку креативності у дітей дошкільного віку.

Однією з ключових умов розвитку креативного потенціалу дошкільнят є створення сприятливої психологічної атмосфери, яка включає доброзичливе ставлення дорослих, підтримку та похвалу. Позитивна психологічна атмосфера є необхідною для стимулювання творчої активності дітей. Емоційний стан дитини значно впливає на її творчу діяльність, бажання займатися творчістю та здатність до створення нового. Підтримка сприятливого психологічного клімату та створення ситуацій успіху дорослими підвищує мотивацію, працездатність, ініціативність та креативність. Успіх додає дитині впевненості у власних силах, стимулює до творчості та винахідливості. Саме позитивні емоції та підтримка дорослих є ключовими факторами для розвитку креативності у дітей.

Наступним важливим аспектом розвитку креативного потенціалу дошкільників є розвивальне середовище. Науковці по-різному підходять до розгляду змісту розвивального середовища. Одні стверджують, що елементами розвивального середовища є світ природи, людей, предметно-просторове оточення, інші – що складовими середовища є не лише іграшки, навчальні матеріали, але й все те, що створює зміст діяльності дитини. Усі види середовищ: сім'я, заклад дошкільної освіти, мікрорайон, місто, природні та паркові ландшафти можуть бути джерелом збагачення досвіду дитячої діяльності, психіки, особистості.

А. Залізник зазначає, що усі елементи розвивального середовища покликані забезпечувати та стимулювати вільний вибір і зміну видів діяльності дитини, створювати актуальні для неї і доступні для її розвитку проблемні ситуації. Для цього вони повинні бути інформативними, емоційними, втілювати в собі пізнавальну та емоційну новизну [2, С. 145]

Важливим напрямом роботи вихователів та батьків є підбір завдань, ігор та вправ, що включають проблемні запитання, проблемно-пошукові та нестандартні ситуації. Це сприяє розвитку вміння простежувати причинно-

наслідкові зв'язки, робити узагальнені висновки, висувати гіпотези, будувати альтернативні моделі та знаходити оригінальні рішення. Врахування індивідуальних особливостей кожної дитини забезпечує максимально ефективний розвиток її креативного потенціалу.

У наукових працях А. Богуш, І. Гладиліної, Г. Зінкевич-Євстигнеєвої, Л. Кадченко, О. Кононко, Н. Погосової, В. Сухомлинського та ін. казка розглядається як один із ефективних засобів розвитку креативності. Так, І. Воронюк зазначає, що «у процесі створення казок кожен персонаж проходить через проблемні ситуації, вирішує завдання та розвивається як мисляча особистість, отримуючи знання й навички, удосконалюючи свій духовний світ та збагачуючи етичні норми поведінки». Крім того, казки допомагають дітям розвивати емоційну сферу, вчать співпереживати та розуміти почуття інших, що є важливим аспектом соціального розвитку.

Цікаві творчі методи у роботі з казкою пропонує Дж.Родарі: «Біном фантазії» (придумування нової казки на основі двох малоасоційованих між собою слів), «перебріхування казки» (поступова заміна окремих елементів чи персонажів казки), «казки навпаки» (зміна якостей характеру героїв на протилежні), «салат з казок» (нова казка з героями з різних казок) [3, С. 125].

Однією з ключових умов розвитку креативного потенціалу дошкільнят є їх залучення до різноманітних видів діяльності. Гра, як основний вид діяльності дошкільника, має беззаперечну ефективність у формуванні креативності. Особливу увагу варто приділити творчим іграм, оскільки вони надають широкі можливості для розвитку уяви, фантазії, нестандартного мислення, ініціативності та самостійності. Під час таких ігор діти можуть самостійно створювати ідеї, розвивати сюжети, визначати та виконувати ролі, керувати як ігровими, так і реальними соціальними взаємодіями, аналізувати проблемні ситуації та шукати варіанти їх вирішення. Вони також обирають необхідні ігрові предмети та замітники, оцінюючи результати, що стимулює творчу активність і розвиток креативних здібностей.

Зображувальна діяльність також відіграє важливу роль у загальному психічному розвитку дітей дошкільного віку та формуванні їхньої креативності. Вона сприяє розвитку здібностей, мотивів, знань і умінь, завдяки яким створюються продукти, що відрізняються новизною, оригінальністю та унікальністю. Психологічною особливістю цієї діяльності є її творчий, продуктивний характер, що полягає не лише у використанні вже наявних предметів, але й у створенні нових продуктів (малюнків, аплікацій, скульптур) шляхом реалізації задуму.

Ще одним із дієвих методів створення умов для творчого самовираження дитини є організація діяльності з використанням нетрадиційних технік. Нетрадиційні техніки не передбачають копіювання зразків, що стимулює розвиток уяви, творчості, самостійності, ініціативи та індивідуальності. У такій діяльності особливо добре розвиваються творчі здібності, фантазія, вміння вільно висловлювати свої думки на папері та сміливість експериментувати з кольорами, формами та матеріалами.

Особливе місце в розвитку креативного потенціалу дошкільнят відводиться дорослому. Так, у працях Н. Гавриш, Дж. Гілфорда, Е. Торренса, В. Дружиніна зазначається, що дорослий демонструючи особистий приклад творчого підходу до вирішення нестандартних проблем, забезпечує позитивний зразок креативної поведінки та створює сприятливі умови для наслідування. У зв'язку з цим особливі вимоги висуваються до підготовки фахівців дошкільної освіти, які повинні забезпечити створення оптимальних умов для виховання творчої та активної особистості, враховуючи вікові та індивідуальні особливості психічного розвитку кожної дитини.

Отже, питання креативності та розвитку креативного потенціалу у дітей дошкільного віку викликає значний інтерес. Креативність дитини дошкільного віку – це її інтегральна якість, одна з базових характеристик особистості. Креативність визначається її пізнавальними інтересами, допитливістю, здатністю створювати нові, оригінальні образи, нестандартно діяти в запропонованих ситуаціях.

Можливість процесу розвитку креативності обумовлена сензитивністю дошкільного віку, а його ефективність визначається реалізацією ряду педагогічних умов. Дотримання педагогами запропонованих педагогічних умов щодо розвитку креативності у дошкільників, а також прояв власної творчості та педагогічної майстерності сприятимуть комплексному вирішенню питання розвитку творчої та креативної особистості дитини дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Біла І. М. Психологія дитячої творчості. Київ : Фенікс, 2014. 200 с.
2. Залізник А. Розвивальне освітнє середовище закладу дошкільної освіти. *Актуальні проблеми дошкільної освіти*: колективна монографія. Умань: Візаві, 2021. С. 140–162.
3. Павленко В. В. Креативність: сутнісна характеристика поняття. *Креативна педагогіка*. 2016. Вип. 11. С. 120–131.
4. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція). У 2ч. Ч. II. Від трьох до шести (семи) років / Аксьонова О. П., Аніщук А. М., Артемова Л. В. [та ін.]; наук. кер. О. Л. Кононко. Київ : ТОВ «МІЦФЕР-Україна», 2014. 452 с.
5. Чепур О. С. Умови творчого розвитку дітей дошкільного віку. *Психологія дошкільля*. 2016. № 2. С. 32-33.

СЕКЦІЯ 3. ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД РОЗВИТКУ І ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Байгота Руслана

*Здобувачка 2 курсу ОР Магістр Волинського національного університету
імені Лесі Українки*

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор О. С. Семенов

СЕНСОРНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ІГРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сенсорний розвиток дітей молодшого дошкільного віку є критично важливим етапом у формуванні їхньої особистості, пізнавальних процесів та соціальних навичок. У цьому контексті ігрове середовище закладу дошкільної освіти виступає не лише як простір для гри, але й як потужний інструмент для стимулювання сенсорного розвитку. Сенсорне виховання і сенсорний розвиток є основою розумового виховання дітей дошкільного віку та одним із найважливіших його завдань.

Сенсорний розвиток включає в себе вдосконалення відчуттів, сприйняття та координації рухів, що є основою для подальшого навчання і розвитку. У молодшому дошкільному віці діти активно досліджують навколишній світ, що допомагає їм формувати уявлення про себе та інших.

Сучасна система сенсорного виховання базується на теоретико-методологічних доробках М. Монтесорі, Ф. Фребеля та ін., спирається на теорію сприйняття, розроблену О. Запорожцем, Л. Венгером та ін.

Наявна теоретична база дає можливість дослідити особливості сенсорного розвитку дітей дошкільного віку в зарубіжній і вітчизняній педагогіці.

Є. Тихеева розробила штучний і природний дидактичний матеріал для роботи з дітьми над освоєнням форми, кольору, величини, кількості і т. д..

У посібниках сучасних українських педагогів М. Кривоніс та О. Дроботій «Сенсорний розвиток: з досвіду роботи» подані великі блоки теоретично-

методичного й практичного матеріалу щодо планування й організації роботи із сенсорного виховання дітей дошкільного віку. Матеріали складені на основі вимог Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» й спрямовані на полегшення планування й проведення роботи педагогів із сенсорного розвитку дітей. Крім того, у посібнику подані інноваційні методи роботи з батьками й педагогами закладу дошкільної освіти.

Сенсорний розвиток є підґрунтям для успішного оволодіння будь-якою практичною діяльністю. Встановлено, що більшість людських здібностей мають яскраво виражену сенсорну основу.

Сенсорний розвиток дитини – це розвиток її сприйняття та формування уявлень про зовнішні властивості предметів: їхню форму, колір, величину, розташування у просторі, а також запах, смак тощо.

Зміст сенсорного виховання полягає в ознайомленні дітей із сенсорними еталонами і навчанні їх способів обстеження предметів.

Сенсорні еталони – зразки якостей предметів, створені людством у процесі суспільно-історичного розвитку. Нескінченна їх різноманітність була зведена до небагатьох основних різновидів. Опановуючи такого роду системою, дитина отримує як би набір мірок, еталонів, з якими вона може зіставити будь-яку сприйняту якість і дати їй належне визначення. Засвоєння уявлень про ці різновиди дозволяє дитині оптимально сприймати навколишню дійсність.

Еталонами кольору є сім кольорів спектра та їх відтінки; еталонами форми – геометричні фігури; величини – метрична система мір. У слуховому сприйнятті – фонемі рідної мови, музичні ноти; в смаковому сприйнятті – чотири смаки (солоний, солодкий, кислий, гіркий); в нюховому сприйнятті еталоном є запахи – солодкі, гіркі, свіжі, легкі, важкі.

Засвоєння сенсорних еталонів не обмежується дошкільним віком, а є досить складним і тривалим процесом.

Психологи виокремлюють такі періоди засвоєння еталонів у дошкільному віці:

1) перед еталонний період (від народження до початку 3-го року життя); дитина відображає окремі особливості предметів, здебільшого суттєві, важливі для безпосереднього використання;

2) період предметних еталонів (до 5-ти років); образи якостей предметів дитина зіставляє з певними предметами;

3) набуття якостями предметів еталонного значення (від 5-ти років і далі); дитина співвідносить якості предметів із загальноприйнятими еталонами: вода холодна, стільниця прямокутна, електролампочка скляна тощо.

Особливостями сенсорного розвитку в дошкільному віці є такі аспекти:

- зорове сприйняття стає основним при ознайомленні з навколишнім світом;
- засвоюються сенсорні еталони;
- підвищується ціленаправленність, планомірність, усвідомлення сприйняття;
- зі встановленням взаємозв'язків з мовленням і мисленням сприйняття інтелектуалізується.

Сенсорний розвиток дитини являється необхідним для оволодіння будь якою практичною діяльністю, з нього виростає логічне пізнання. Саме тому, проблема здійснення сенсорного розвитку, який визначається Л. Венгером як розвиток сприйняття й формування уявлень про зовнішні властивості предметів і явищ, є досить актуальною.

Молодший дошкільний вік, за даними психолого-педагогічної науки, є найбільш сприятливим для вдосконалення діяльності органів чуття, одержання повних і вірних уявлень малюків про оточуючу дійсність, отже важливим завданням цього періоду є здійснення сенсорного розвитку дітей, який виступає основою розумового розвитку.

Середовище має забезпечувати:

- максимальну реалізацію освітнього потенціалу природного простору дошкільної організації (групи, ділянки);

- наявність матеріалів, обладнання та інвентарю для розвитку дітей в різних видах дитячої діяльності екологічного змісту;
- можливість спілкування і спільної діяльності дітей старшого дошкільного віку й дорослих з усією групою і в малих групах;
- облік кліматичних умов, в яких відбувається освітня діяльність;
- зважання на вікові особливості дітей молодшого дошкільного віку.

Експериментальне моделювання ігрового середовища у закладі дошкільної освіти є важливою умовою сенсорного розвитку дітей молодшого дошкільного віку. У цьому контексті сенсорний розвиток включає процес формування та вдосконалення сприйняття навколишнього світу через органи чуття (зір, слух, дотик, нюх, смак). У правильно спланованому ігровому середовищі діти отримують можливість досліджувати різноманітні об'єкти та явища, розвиваючи свої сенсорні здібності в інтерактивний та природний спосіб.

Основними аспектами такого моделювання є створення різноманітних зон активності, де використовуються матеріали різних текстур, кольорів, звуків та форм. Це стимулює дітей до самостійного дослідження, підвищує їхню зацікавленість та сприяє розвитку дрібної моторики, спостережливості та вміння диференціювати інформацію, яку вони отримують через свої сенсорні канали.

Отже, сенсорний розвиток дітей молодшого дошкільного віку є важливим компонентом їхнього загального розвитку. Ігрове середовище в закладах дошкільної освіти повинно бути спроектоване так, щоб стимулювати усі сенсорні системи дитини, що сприятиме її пізнавальному, емоційному та соціальному зростанню. Тому важливо створювати умови, які максимально розкриють потенціал кожної дитини в процесі ігрової діяльності.

Список використаних джерел

1. <https://eprints.cdu.edu.ua/4113/1/pavl.pdf>
2. <https://vseosvita.ua/library/sensornij-rozvitok-ditej-doskilnogo-viku-435997.html>
3. <https://ird.npu.edu.ua/files/kachyk.pdf>

Бойко Марія

Здобувачка 2 курсу ОР Магістр Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Смолюк Світлана

ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В НАВЧАЛЬНО-ІГРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Формування пізнавальних інтересів у дітей старшого дошкільного віку в навчально-ігровому середовищі є важливою складовою освітнього процесу. Цей період є вирішальним для встановлення допитливості, активності та самостійності дитини. Пізнавальний інтерес виступає основою розвитку інтелектуальних здібностей, забезпечуючи умови для ефективного переходу до наступного вікового етапу. У закладах дошкільної освіти навчально-ігрове середовище виконує роль інструменту для формування пізнавальних інтересів, стимулювання активності, творчості та ініціативності дітей. Гра, як провідна діяльність дошкільного віку, забезпечує можливість інтеграції нових знань через практичний досвід.

У педагогічній теорії пізнавальний інтерес розглядається як усвідомлена потреба дитини в нових знаннях про навколишній світ. Відомі педагоги й психологи, наголошували, що розвиток допитливості є основою для формування пізнавальної активності. Л. Лохвицька розуміє допитливість як природну потребу, що спонукає дитину до дослідження та засвоєння нового. У контексті дошкільної освіти пізнавальний інтерес активізується через гру, спілкування, експериментування та використання інтерактивних методів навчання.

Навчально-ігрове середовище закладу дошкільної освіти створює умови для гармонійного розвитку пізнавальної діяльності. Це середовище має бути динамічним, інтерактивним та відповідати інтересам і потребам дітей. У межах різних видів ігор: його сюжетно-рольові, дидактичні, рухливі, конструкторські, експериментальні. Сюжетно-рольові ігри стимулюють творче мислення,

сприяють розвитку мовлення та соціальний навичок. Дидактичні ігри дозволяють засвоювати навчальний матеріал у цікавій формі, активізуючи пам'ять, увагу та логічне мислення. Експериментальні ігри сприяють формуванню у дітей навичок аналізу, синтезу та висновків через безпосереднє спостереження за об'єктами й явищами природи.

Методи та прийоми розвитку пізнавальних інтересів у дітей мають включати інтерактивні технології, такі як «Мозковий штурм», «Павутинка», «Мікрофон», які сприяють формуванню комунікативних навичок і вмінню працювати в команді. Особливе місце займають пошуково-дослідницькі завдання. Наприклад, діти можуть проводити прості експерименти з водою, піском, повітрям, досліджувати природні явища під час прогулянок чи екскурсій. Використання природних об'єктів як навчального матеріалу стимулює інтерес до дослідницької діяльності, розвиває спостережливість і формує екологічну свідомість.

Важливим є створення міні-лабораторій у групах дошкільників. такі лабораторії можуть включати зразки природних матеріалів, лабораторне обладнання, мікроскопи, ваги та інші предмети, що стимулюють пізнавальну діяльність дітей. Атмосфера інтересу та відкриттів мотивує дошкільників до самостійного дослідження, сприяючи формуванню стійкого інтересу до пізнання.

Увага педагога має бути зосереджена на створенні емоційного комфорту, підтримці ініціативи дітей, стимулюванні їх до самостійної діяльності. Педагогічна позиція має бути ненав'язливою, спрямованою на заохочення дітей до пізнання світу через власний досвід. У грі вихователь виконує роль партнера, який підтримує, допомагає і спрямовує дитину, але не нав'язує її власного бачення.

У формуванні процесу пізнавальних інтересів важливу роль відіграють казкові сюжети, рольові ігри та інтеграція художнього слова. Використання казкових героїв, загадок, історій стимулює уяву, збагачує мовлення та сприяє творчій активності дітей.

Таким чином, формування пізнавальних інтересів у дітей старшого дошкільного віку є багатограним процесом, який потребує комплексного підходу. Використання навчально-ігрового середовища дозволяє створити сприятливі умови для розвитку пізнавальної діяльності, спрямовуючи її на гармонійний розвиток особистості. Це завдання є одним із ключових для педагогів дошкільної освіти, адже саме на цьому етапі закладу є основи майбутніх навчальних досягнень і життєвого успіху дітей.

Список використаних джерел

1. Артемова Л. Щоб дитина хотіла і вміла вчитися. *Дошкільне виховання*. 2016. №5. С. 6-7.
2. Кіт Г. Г. Формування дослідницьких умінь як складової сенсорнопізнавальної компетентності дітей дошкільного віку. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2014. С. 112–120.
3. Ладивір С. О. Пізнавальна активність старших дошкільнят: індивідуальні особливості. *Дошкільне виховання*. 2016. № 11. С. 3–6.

Головій Ілона

Здобувачка освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Н. І. Алендарь

ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Здоровий спосіб життя є однією з складових гармонійного розвитку дітей молодшого дошкільного віку, адже у цей період формується основа для подальшого ставлення до власного здоров'я, фізичної активності та способу життя загалом. Фізичне виховання, яке включає в себе різноманітні форми рухової активності, є одним із ключових аспектів, що впливає на формування цінностей здорового способу життя.

Педагог Ян Амос Коменський наголошував на важливості ігор у вихованні дітей, вважаючи їх незамінними для вирішення оздоровчих, навчальних та виховних задач. Він підкреслював, що правильне управління ігровими процесами з боку дорослих є критично важливим; при дотриманні

необхідних умов гра повинна не тільки сприяти розвитку здоров'я, а й слугувати відпочинком для розуму.

Схожої думки дотримувався Йоганн Генріх Песталоцці, який також підкреслював значення ігор, вважаючи їх розумною формою відпочинку. Він вважав, що через ігри найкраще виявляються риси характеру та індивідуальні схильності людини. Він високо цінував рухливі ігри, які сприяють розвитку позитивних емоцій у дітей, де вони можуть почуватися вільно та повноцінно виражати своє внутрішнє «Я».

Відповідно до Базового компонента дошкільної освіти, розвиток рухової активності та здатності до саморегуляції є ключовим аспектом психолого-педагогічних основ виховання дітей, які повинні усвідомлювати значення фізичних вправ для зміцнення організму, активно реагувати на власні досягнення в руховій сфері, а також проявляти гнучкість та естетичність рухів.

Важливо, щоб діти вміли самостійно застосовувати свої фізичні здібності у повсякденному житті, оцінюючи можливості свого тіла. Вони мають оволодіти базовими рухами (ходьба, біг, стрибки), виконувати вправи з предметами і без них, а також дотримуватися правил у спортивних іграх, проявляючи чесність та спритність [1].

Фізичне виховання відіграє ключову роль у формуванні цінностей здорового способу життя у дітей, оскільки воно сприяє розвитку фізичних, соціальних, емоційних та психологічних аспектів. Важливість фізичного виховання полягає в його здатності формувати у дітей усвідомлення значення активності для підтримки здоров'я, а також у розвитку цінностей, таких як відповідальність за власне здоров'я, командний дух і самодисципліна [2, с. 272].

Фізичне виховання є основою формування здорового способу життя у дітей молодшого дошкільного віку, адже на цьому етапі закладаються основи фізичної активності, які впливають на фізичний розвиток та позитивне ставлення до руху. Залучення дітей до фізичних вправ та ігор розвиває моторні навички, а також сприяє емоційному розвитку, адже ігрові форми роблять

заняття цікавими. Активне фізичне виховання також розвиває самодисципліну і соціальні навички через дотримання правил та принцип командної роботи. Завдяки фізичній активності дітей засвоюють важливість регулярного здорового способу життя, рухової активності та дотримання режиму дня, що стає основою для відповідного ставлення до свого здоров'я в майбутньому [3, с. 196].

Педагоги можуть активно сприяти формуванню здорових цінностей у дітей, інтегруючи знання про здоров'я в освітній процес та використовуючи різноманітні методи для заохочення дітей до фізичної активності. Це може включати заняття, що поєднують фізичну активність із освітніми елементами, які підкреслюють значущість здорового способу життя. Таким чином, фізичне виховання не лише покращує фізичні здібності, але й сприяє вихованню цінностей, які є фундаментом для здорового способу життя, впливаючи на звички, соціальні відносини та загальний рівень добробуту.

У процесі фізичного виховання діти молодшого дошкільного віку ознайомлюються з основами здорового харчування та гігієни, що є невід'ємною частиною здорового способу життя. Наприклад, вихователі можуть навчати дітей мити руки перед їжею, правильно дихати під час фізичних вправ і дотримуватися режиму харчування та відпочинку. Це сприяє формуванню свідомого ставлення до свого тіла і здоров'я.

Крім того, фізичне виховання зміцнює психологічне здоров'я дитини, адже регулярна фізична активність знижує рівень стресу, покращує настрій і допомагає дітям краще справлятися з емоціями. Залучення дітей до фізичних вправ у групах також розвиває їхні комунікативні та соціальні навички, такі як співпраця, дотримання правил і повага до інших. Вони вчаться ділитися, чекати своєї черги та діяти злагоджено в команді, що закладає основу для розвитку важливих соціальних цінностей, таких як толерантність і відповідальність.

Відповідно, серед сучасних спортивних напрямків, призначених для дітей дошкільного віку, можна виокремити художню гімнастику, гідроаеробіку,

пальчикові вправи та ігри, дихальну і звукову гімнастику, психогімнастику (вправи, ігри, етюди, пантоміми), а також ігровий стретчинг.

Крім того використання інтерактивних технологій у фізичному вихованні робить заняття більш цікавими та сприяє розвитку комплексних навичок, які є важливими для соціалізації дитини. Відповідно інтерактивні ігри та онлайн-ігри, які пропонують рухливі завдання, допомагають дітям активно проводити час, а додатки на смартфонах, що сприяють розвитку фізичних навичок через челенджі, можуть бути використані як у закладах дошкільної освіти, так і вдома.

Взаємодія з батьками і вихователями є не менш важливою у процесі формування цінностей здорового способу життя, адже батьки повинні бути прикладом для своїх дітей у питаннях здорового способу життя, а вихователі – активно залучати батьків до фізичного виховання. Відповідно спільні фізичні активності батьків і дітей, такі як прогулянки, ігри на свіжому повітрі, заняття спортом, допомагають сформувати у дітей позитивне ставлення до фізичної активності та здорового способу життя.

Отже, формування цінностей здорового способу життя у дітей молодшого дошкільного віку є складним і багатограним процесом, який потребує системного підходу. Через різноманітні методи та форми фізичного виховання, діти не тільки розвиваються фізичні навички, але й усвідомлюють важливість здорового способу життя. Тому важливо, щоб батьки і педагоги були активними учасниками цього процесу, створюючи сприятливе середовище для розвитку дітей, а залучення ними сучасних технологій може значно підвищити ефективність фізичного виховання та сприяти формуванню у дітей цінностей, пов'язаних зі здоровим способом життя.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти України: схвал. рішенням колегії М-ва освіти і науки, молоді та спорту України 12.01.2021р. Наказ МОН № 33. Протокол № 12/1-2
2. Загородня Л. П. Фізичне виховання дітей дошкільного віку: навч. посіб. : для студентів ВНЗ / за ред. Л. П. Загородня, С. А. Тітаренко, Г. П. Барсуковська; М-во освіти і науки України. Суми. 2013. 272 с.
3. Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 140-річчю з дня народження Івана Боберського «Проблеми формування здорового способу

життя молоді». Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2013. 196-200 с.

Дорош Наталія

Здобувачка 2 курсу ОР Магістр Волинського національного університету імені Лесі Українки

науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Дурманенко О. Л.

ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Взаємовідносини дітей дошкільного віку побудовані на принципі гуманізму, тобто будування відносин здійснюється на добровільних засадах, повазі, співробітництві і так далі. На сьогоднішній день дошкільна освіта керується принципом гуманізму, оскільки дитина розвивається, вчиться та пізнає світ, тому потребує розуміння, уваги та поваги щодо її інтересів та прав. Для розвитку культури спілкування важливим моментом є свобода у виборі партнера спілкування, пропонуючи це, здійснюється пошук засобів досягнення мети, згідно цього виховання досягає результату під час якого дошкільник мислить та запам'ятовує.

Не варто забувати про цінність співпраці ЗДО та сім'ї, адже якщо її не використовувати то таким чином виховний процес буде ускладнений.

Для того щоб співпраця приносила лише користь, варто вважати на модель організації психолого-педагогічної освіти батьків в сучасних умовах та враховувати їх етнічну, соціальну та культурну належність.

Варто відзначити, що в ЗДО діти рано знайомляться з великою кількістю ровесників і вчать з ними співпрацювати, вміти підтримувати чийсь пропозиції, ставити свої на другий план; допомагати один одному та вболівати за своїх товаришів. Все це є ознаками становлення дитячого колективу, роль якого в житті дитини є значною для подальшого вміння взаємодіяти з дітьми, тут важливим є фактор наставництва дорослого [6; с. 116]. У дошкільників

дуже швидко розвивається граматики, діти вже освоюють побудову слова та побудову фраз. Дитина середнього дошкільного віку не лише активно володіє мовою, а й засвоює мовну дійсність.

Говорячи про формування культури спілкування дітей середнього дошкільного віку, варто зазначити, що на це впливають особисті взаємовідносини дошкільника. При цьому, важливим є педагогічне керівництво, педагог організовує діяльність дітей в ЗДО, під час якої у дітей формується поняття колективу. В садку дошкільники вчаться взаємодіяти з ровесниками, проявляти чутливість, турботу та допомогу один одному. Згідно досліджень А. Богуш дошкільник до 7 років використовує чотири форми спілкування з дорослими, такі як: емоційна, ситуативно-особистісна (1 рік життя); ситуативно-ділова (ранній вік); позаситуативного пізнавального спілкування (молодший та середній дошкільний вік); позаситуативно-особистісна (старший дошкільний вік) [4; с.18].

Необхідно зупинитися на особливостях формування культури спілкування дітей середнього дошкільного віку, адже важливо в ситуаціях вітання збагачувати словник дітей новими формами мовленнєвого етикету, такими як:

- привіт, добрий день;
- як тебе звати, мене звати...;
- дякую, спасибі, я вам (тобі) вдячна (ий);
- вибачте будь ласка, перепрошую;
- компліменти (ти дуже гарний, ти така весела).

Разом з тим, важливо вчити дошкільників культури мовленнєвого спілкування: розмовляти спокійно, не кричати, слухати один одного, не перебивати, дивитися в очі співрозмовнику [5, с. 76].

На сьогоднішній день, у закладах дошкільної освіти спостерігається проблема культури спілкування, діти не вміють спілкуватися в групах, перебивають один одного, та не слухають, тому тут дорослий несе роль керівника, адже він скеровує дітей до спільності, дружби та умінні вислухати та

допомогти при потребі. Ні для кого не секрет, що дорослий в житті дитини відіграє важливу роль, оскільки діти середнього дошкільного віку вже все розуміють, дорослий повинен бути гідним прикладом для наслідування. Вихователь повинен залучати дітей до складання розповідей, переказу художніх творів та стимулювати спілкування дітей з однолітками. Також важливим моментом є те, що дорослий слідкує за власним мовленням, не використовує слова паразити та суржик; під час спілкування з дітьми наголошує на правильності слів.

Згідно Базового компоненту визначено основні завдання, які стосуються безпосередньо культури спілкування, сюди можна віднести формування умінь мовленнєвої поведінки в соціумі, застосування мовних і немовних засобів комунікації, культура діалогу, здатність нормально реагувати на слова та вчинки співрозмовника [1].

Очевидно, що дитина середнього дошкільного віку вступає в розмову як з дорослими, так і з дітьми, бере участь у колективній бесіді. Також вже дошкільник переказує вірші, складає розповіді за картинками з допомогою дорослого. Наприклад, в програмі розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» встановлено показники компетентності дитини, такі як:

- дитина самостійно вступає в розмову з дітьми та дорослими;
- веде діалог на запропоновану тему;
- відповідає повними реченнями;
- складає розповіді за зразком;
- переказує оповідання, казки;
- не втручається в розмову дорослих;
- у разі незгоди з чимось, дитина висловлюється спокійним тоном.

У закладах дошкільної освіти, важливо навчати дітей культури спілкування в різних ситуаціях, таких як привітання, прощання, знайомства, вибачення, прохання і так далі. Також важливо наголошувати на тому, що під час спілкування не можна сваритися, потрібно розмовляти спокійним тоном, а привчати дітей до того, що перебивати дорослих та однолітків не можна,

потрібно вміти вислуховувати один одного. У такий же спосіб, варто давати поняття про культуру взаємин: не можна мовчати коли до нас хтось звертається, не варто відповідати «ага», «мгу», адже такими відповідями ми можемо образити співрозмовника та не вживати слів-вульгаризмів [3; с. 161]. При цьому, не варто забувати про засоби спілкування, адже лише за допомогою їх здійснюється спілкування. Виділяють вербальні і невербальні засоби спілкування, вербальна комунікація здійснюється за допомогою звукової та письмової мови, а невербальна – міміка, жести, вираз обличчя.

Згідно усього цього, можна дійти висновку, що особливість формування культури спілкування дітей середнього дошкільного віку є складним та довгим процесом, адже на це все впливає багато чинників, які перераховувались вище. І тому, варто зазначити, що на сьогоднішній час досить актуально удосконалювати та впроваджувати різні методичні видання щодо формування культури спілкування дошкільників. Безсумнівно, можна стверджувати, що культура спілкування дітей, на даний час, є глибоко досліджуваною проблемою.

Досить актуальними є слова В. Сухомлинського: « Мовна культура – це живодайний корінь культури розумової, високої справжньої інтелектуальності».

Список використаної літератури

1. Базовий компонент дошкільної освіти. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://osvitacv.com/index.php/doshkillya/21555-2011-09-05-05-48-59>
2. Беленька Г. В., Богініч О. Л., Богданець-Білокаленко Н. І. та ін. Дитина, освітня програма для дітей від 2 до 7 років. Київ : ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с.
3. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілья» О. І. Білан; за заг. ред. О. В. Низковської. 256 с.
4. Богуш А. М. Мовленнєво-ігрова діяльність: мовленнєві ігри, ситуації, вправи: навч.-метод. посібник. К. : Видавничий Дім «Слово», 2008. 256 с.
5. Богуш А. М. Мовленнєвий компетент дошкільної освіти. 4-те вид., доопр. і доп. □ Х.: Вид-во «Ранок», 2013. 192 с.
6. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З. В. Огороднійчук. К. : Просвіта, 2001. 416 с.

Забейда Юлія

Здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Н. І. Алендарь

ВЗАЄМОДІЯ СІМ'Ї ТА ЗДО В РОБОТІ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Фізичне виховання є невід'ємною частиною загального розвитку дитини, особливо в перші роки її життя, коли відбувається активний розвиток основних фізичних якостей: сили, витривалості, координації рухів, швидкості, гнучкості. Для дітей дошкільного віку фізична активність є не лише шляхом до здоров'я, але й важливою складовою їхнього когнітивного та емоційного розвитку. Ігри, фізичні вправи, рухова активність сприяють покращенню настрою та формуванню соціальних навичок.

Сім'я є першочерговим середовищем для розвитку дитини. Саме вдома закладаються основи здорового способу життя, режиму дня, харчування та фізичних навантажень. Важливо, щоб батьки активно включалися в процес фізичного виховання дитини, створюючи умови для її рухової активності вдома та на прогулянках. Однак роль сім'ї не обмежується лише наданням базових знань про важливість фізичного виховання. Батьки можуть безпосередньо залучати дітей до активного дозвілля, проводити з ними фізкультурні заняття вдома, організовувати сімейні прогулянки та відвідування спортивних заходів.

Педагогічна діяльність з фізичного виховання в закладі дошкільної освіти включає вирішення оздоровчих, виховних та освітніх завдань, які тісно пов'язані з активною руховою діяльністю дітей дошкільного віку. Важливо, щоб фізична активність була не лише частиною освітнього процесу, але й природним елементом щоденного життя дітей, оскільки це впливає на їх здоров'я, емоційне самопочуття, соціалізацію та когнітивний розвиток.

Основні завдання, які можуть виконувати батьки, включають:

- створення сприятливих умов для фізичного розвитку: організація ігор на свіжому повітрі, відвідування спортивних заходів;

- підтримка фізичної активності як важливого елементу повсякденного життя;
- забезпечення здорового харчування та гігієнічних умов для зміцнення організму дитини;
- виховання у дитини інтересу до рухової активності через приклад батьків.

Заклади дошкільної освіти, на відміну від сім'ї, мають організовану та систематизовану програму фізичного виховання, спрямовану на розвиток основних рухових навичок, зміцнення здоров'я дітей та формування мотивації до активного способу життя. ЗДО надають можливість проводити заняття під керівництвом кваліфікованих педагогів, використовуючи спеціальні методики та інструменти, що відповідають віковим особливостям дітей.

Серед основних завдань закладу дошкільної освіти в контексті фізичного виховання можна виділити:

- формування у дітей основ здорового способу життя;
- виховання рухових навичок, координації, сили, витривалості, швидкості та гнучкості;
- проведення фізкультурних занять, рухливих ігор, спортивних свят;
- підтримка та розвиток інтересу до фізичної активності через творче використання фізкультури, танців, ігор на свіжому повітрі.

Фізична активність позитивно впливає не лише на фізичне, але й на психічне здоров'я дітей. Регулярні фізичні вправи допомагають знизити рівень стресу, покращують настрій та сприяють розвитку соціальних навичок. Спільні зусилля сім'ї та ЗДО у цьому напрямку допомагають створити сприятливе середовище для всебічного та гармонійного розвитку дитини.

У Законі України «Про фізичну культуру і спорт» зазначається, що фізична культура – це «складова частина загальної культури суспільства, що спрямована на зміцнення здоров'я, розвиток фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей людини з метою гармонійного формування її особистості» [2].

Так, О. Кенеман визначає фізичний розвиток як процес зміни форм і функцій організму людини впродовж індивідуального життя. Фізичний розвиток – процес зміни морфологічних і функціональних ознак організму, основою якого є біологічні процеси, зумовлені спадковими генетичними факторами, умовами зовнішнього середовища і вихованням [1].

Позитивний результат у фізичному вихованні дітей дошкільного віку можливий лише за умови активної та конструктивної взаємодії закладу дошкільної освіти та сім'ї. Спільні зусилля педагога та батьків сприяють формуванню стійких звичок до здорового способу життя. Важливо, щоб в ЗДО не тільки проводилися заняття з фізкультури, але й організовувалися заходи для залучення батьків, що дає змогу створити єдиний підхід до фізичного виховання як у ЗДО, так і вдома. Саме ця співпраця дозволяє забезпечити цілісність підходу до фізичного розвитку дитини та гармонійно поєднати можливості, які надають як педагогічний колектив ЗДО, так і сім'я.

Основні напрямки роботи щодо ефективної взаємодії ЗДО та сім'ї:

Підвищення обізнаності батьків. Педагоги можуть проводити інструктажі, консультації, тренінги для батьків щодо важливості фізичного виховання, способів активізації фізичної активності вдома.

Організація спільних заходів. Спільні спортивні свята, дні здоров'я, спортивні змагання за участю дітей та батьків сприяють розвитку позитивного ставлення до фізичної активності.

Індивідуальні рекомендації. Педагоги можуть надавати індивідуальні рекомендації для батьків щодо розвитку фізичних навичок дитини, враховуючи її потреби та інтереси.

Моніторинг фізичного розвитку. Спільна робота педагога та батьків у моніторингу фізичних показників розвитку дітей, таких як рівень рухової активності, сила, витривалість, дозволяє вчасно реагувати на потреби дитини.

Для вирішення завдань фізичного виховання дітей дошкільного віку використовуються: гігієнічні чинники, природні сили природи, фізичні вправи. Повноцінне фізичне виховання досягається при комплексному застосуванні

всіх засобів, оскільки кожен із них по-різному впливає на організм людини. Гігієнічні чинники (режим занять, відпочинку, живлення, сну тощо) складають обов'язкову умову для вирішення завдань фізичного виховання [3].

Фізичні заняття, спільні ігри на свіжому повітрі або спортивні заходи за участю сім'ї та педагогів сприяють розвитку комунікативних навичок, співпраці та командного духу. Це особливо важливо для дітей дошкільного віку, оскільки вони тільки починають опановувати соціальні навички та взаємодії з іншими людьми.

Розуміння важливості фізичного виховання, якщо воно підтримується як в сім'ї, так і в ЗДО, створює для дітей відчуття підтримки та мотивації. Батьки, які активно цікавляться фізичним розвитком своєї дитини, можуть підтримувати її інтереси, допомагати долати труднощі, що виникають під час фізичних вправ або занять спортом.

Попри важливість співпраці між сім'єю та ЗДО, є певні виклики, які потребують уваги. Серед них:

- недостатня поінформованість батьків про важливість фізичного виховання та його методи;
- різні підходи до виховання у сім'ї та ЗДО, що може призводити до непорозумінь або несумісності програм фізичного розвитку;
- обмеженість ресурсів в окремих ЗДО для проведення фізкультурних занять (відсутність спеціалізованих приміщень, недостатнє оснащення).

Тим не менше, співпраця між сім'єю та ЗДО може стати рушійною силою для формування у дітей здорових звичок, активного способу життя та гармонійного фізичного розвитку. Перспективи розвитку цієї взаємодії полягають у:

- подальшому удосконаленні програм фізичного виховання з урахуванням інтересів дітей та потреб батьків;
- залученні нових форм взаємодії через цифрові ресурси, дистанційні консультації та спільні онлайн-заходи;

- розширенні можливостей для розвитку фізичних активностей як вдома, так і в закладах дошкільної освіти.

Таким чином, взаємодія між сім'єю та ЗДО в організації фізичного виховання дітей раннього та дошкільного віку є важливим фактором, який сприяє гармонійному розвитку дітей, формуванню їхніх рухових навичок, здоров'я, емоційного стану та соціальних здібностей. Співпраця між батьками та педагогами допомагає забезпечити комплексний підхід до фізичного розвитку дітей і сприяє створенню здорового середовища для їх виховання, навчання та розвитку.

Список використаних джерел

1. Вільчковський Е. С., Курок О. І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку: навч. посіб. 2-ге вид. Суми: ВТД «Університетська книга», 2005. 428 с.
2. Закон України Про фізичну культуру і спорт Про внесення змін до Закону від 06.09.2022 № 2563-ІХ
3. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка. К.: Академвидав, 2008. 455 с.
4. Фіцула М. М. Педагогіка. К.: Академвидав, 2005. 560 с.

Здиховський Андрій

*старший викладач кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти,
Волинський національний університет імені Лесі Українки*

ОСОБЛИВОСТІ ВАЛЕОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Головне завдання педагогів, які займаються втіленням в життя програми валеологічної освіти, полягає в правильному підборі інформації, що буде подаватися дітям. Вона повинна бути науковою, доступною для сприймання її дошкільниками, зорієнтованою на формування у дітей практичних навичок дбайливого ставлення до свого здоров'я, а також відповідати вимогам “Базового компоненту дошкільної освіти”. Відповідно до “Базового компоненту” дитина дошкільного віку “має цілісне уявлення про будову людського тіла. Визначає і правильно називає елементарні функціональні

можливості людського організму. Орієнтується у призначенні та дотримується правил дбайливого ставлення до органів чуттів ” [1].

Виходячи з вищезгаданих вимог, ми підібрали теми, розглядання яких було цікавим для дітей, в зв'язку з їх доступністю і можливою наочністю. Послідовність подачі тем була визначена складністю сприйняття дітьми матеріалу і зафіксована в графіку. На основі графіка ми склали сітку роботи з валеології, де по місяцям розписали теми занять і супутні види діяльності для закріплення поданих знань.

Спочатку діти ознайомились з будовою зовнішніх органів, потім вивчали будову і функції внутрішніх органів і систем: “З чого складається тіло людини?”, “Орган зору”, “Орган слуху”, “Зуби”, “Органи дихання”, “Шкіра”, “Наші руки”, “Скелет і м'язи”, “Серце, кровообіг”, “Органи травлення”. Під час навчання дітей використовувалися наступні методи: наочні (спостереження, досліди, розгляд картин, ілюстрацій), словесні (бесіди, розповіді вихователя, читання художніх творів фольклорного жанру, вивчення загадок, прислів'їв), практично-ігрові (вправляння в догляді за органами тіла, вивчення валеологічних пам'яток). А також різноманітні форми роботи: розігрування ситуацій на валеологічну тему під час сюжетно-рольових ігор “Лікарня”, “Сім'я”, заняття, екскурсії, валеохвилинки.

Так, до прикладу, у вересні дітям було запропоновано уточнити знання про будову тіла людини. Для більш детального ознайомлення дітей з будовою тіла проводились спостереження в навколишньому. Метою спостережень було закріпити вміння дітей розрізняти і називати окремі частини тіла, вміти визначати за розміром і зовнішнім виглядом частин тіла стать і належність людини до відповідного вікового періоду (дитина, дорослий, стара людина).

На заняттях з мовленнєвого спілкування і під час індивідуальної роботи дітям пропонувалося описати дівчинку або хлопчика, визначити спільні і різні риси зовнішнього вигляду.

На заняттях з ліплення, аплікації і малювання діти зображували людину в різних позиціях: стоячи, в русі.

Під час бесід вихователі ставили за мету виявити наявні знання дітей про будову тіла за допомогою питань:

1. Покажіть, де знаходиться ваша голова?
2. Які органи, розташовані на голові, ви можете назвати?
3. Покажіть на дитині, де в неї тулуб.
4. Що таке “верхні кінцівки”?
5. Де знаходяться нижні кінцівки і як вони називаються?

Для розширення уявлень дітей про будову тіла людини під час бесіди вихователі користувалися ілюстраціями, картинами, атласами з зображенням тіла людини, книгою “Рости здоровим”, “Великою енциклопедією для дошкільників”. За допомогою цих наочних засобів діти засвоювали більш детальні назви частин тіла. На голові: чоло, скроня, вилиця, потилиця, брова, вія, ніс, рот, підборіддя, шия. На тулубі: ключиця, грудина, живіт, статеві органи, лопатка, попереk, сідниці. На руках: плече, лікоть, передпліччя, зап'ястя, кисть. На ногах: стегно, коліно, гомілка, литка, щиколотка, стопа, п'ята, пальці ніг.

Крім того вихователі звернули увагу дітей на наявність у кожної людини волосся і нігтів. Після спостережень за однолітками, вихователями і перехожими діти зробили висновки, що волосся може бути різного кольору (світле, темне, чорне і фарбоване). Також волосся має різну структуру: воно може бути прямим, кучерявим, різну довжину: довге, коротке.

Для створення позитивного емоційного фону і для закріплення вивченого матеріалу під час бесід і в повсякденному спілкуванні з дітьми вихователем використовувались різні види усної народної творчості: загадки про частини тіла, вірши, примовлянки, загадки-добавлянки. Створивши початкову базу знань, вихователі провели чотири заняття.

1. Тема: “З чого складається тіло людини?”
2. Тема: “Взаємозв'язок частин тіла людини”.
3. Тема: “Волосся і нігті”.
4. Тема: “Гарне тіло в здоровій людини”. (Підсумкове заняття).

Для того, щоб переконати дітей у важливості кожного органу вихователі проводили досліди, під час яких дітям було запропоновано:

- роздивитись картинку з зав'язаними очима;
- пройтись по групі на одній нозі;
- зав'язати шнурок однією рукою;
- прослухати і повторити пісню з затуленими вухами;
- з'їсти цукерку, не розкриваючи рота.

Діти на власному досвіді зрозуміли, що виключення з роботи будь-якого органу спричиняє людині безліч незручностей, і дійшли до висновку, що треба берегти свій організм в цілому і кожний орган окремо.

Для підтримування пізнавального інтересу у дітей під час кожного режимного моменту проводились валеохвилинки – невеличкі бесіди за даною темою, в яких вихователі розповідали дітям цікаві відомості про частини тіла людини.

Під час ігрової діяльності діти перевіряли набуті знання, а вихователь планомірно направляв гру в потрібне русло. Так, в сюжетно-рольовій грі “Лікарня” дошкільникам було запропоновано розіграти сюжет “в травмпункті”. “Хворі” заходили до лікаря, називали, які частини тіла в них “травмовані”, а лікар надавав першу допомогу і роз'ясняв заходи профілактики травматизму і, за допомогою вихователя, давав поради щодо догляду за тілом.

Познайомившись з назвами частин тіла людини, діти стали вільно використовувати їх приспількуванні з однолітками, під час сюжетно-рольової гри “Лікарня”, “Сім'я”, “Аптека”. Поглиблено вивчивши дану тему, діти зрозуміли необхідність дотримування правил гігієни і стали без нагадування виконувати гігієнічні процедури. В дітей виріс пізнавальний інтерес щодо власного організму. Вони стали задавати питання стосовно різних органів тіла і їх функцій в організмі людини.

З дітьми була проведена спортивна розвага “Зростаємо здоровими”.

Кожен наступний місяць відповідав певній тематиці: жовтень місяць був присвячений ознайомленню дітей з органом зору – очима. В листопаді

вихователі взяли за мету ознайомити дітей з будовою та функцією органу слуху – вухом. В грудні серйозна увага приділялася поглибленню знань дітей про зуби, рот та органи травлення. В січні вихователі з дітьми розглядали тему “Ніс, органи дихання”. В лютому вихователі почали поглиблено знайомити дітей з будовою і функціями шкіри. В березні діти перейшли до детального ознайомлення з руками: їх зовнішнім виглядом, функціями, вміннями. В квітні вихователі розглядали з дітьми тему “Скелет і м’язи”. В кінці навчального року, в травні, з дітьми була опрацьована достатньо складна тема: “Серце і кровоносна система”.

І в кінці вивчення даної теми, діти прийняли участь в розвазі “Мандрівка в країну Валеологію”.

Під час проведення формуючого експерименту дітям були надані знання і уявлення про зовнішній вигляд людини, про наявність, назви і функції зовнішніх органів, створені умови для розуміння взаємозв’язку між органами і системами організму. Діти навчилися свідомо виконувати гігієнічні процедури. Вивчили правила догляду за органами тіла.

Узагальнюючи, ми можемо стверджувати, що більш успішному засвоєнню дітьми валеологічних знань сприяє використання різноманітних форм і методів роботи: заняття, екскурсії, дидактичні та сюжетно-рольові ігри, валеохвилинки, спостереження, розгляд картин та ілюстрацій, розповіді, бесіди, використання в ході навчання народних джерел, а також додаткових приладів під час проведення дослідів. Наявність уявлень про стан здоров’я і хвороби організму, його залежності від способу життя людини, допомагає дітям сконцентрувати увагу на факторах, корисних для здоров’я. Також констатуємо, що сформовані у дітей початкові валеологічні знання є регулятором їх поведінки в повсякденному житті. Наявність таких уявлень допомагає дошкільникам передбачати наслідки своїх дій, спонукає контролювати поведінку для уникнення негативних наслідків. Це сприяє засвоєнню дітьми валеологічно доцільних норм поведінки як особливо значущих.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) наказ Міністерства науки і освіти України від 21.01.2021 №33 https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

2. Нестеренко В. В. Проблема виховання культури здоров'я дітей дошкільного віку [Електронний ресурс] / В. В. Нестеренко . Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки. Миколаїв, 2018. № 1. С. 233–239.

3. Федорець В. О. Інноваційні здоров'язберігаючі технології в закладах дошкільної освіти. *Дошкільна освіта у сучасному соціокультурному просторі* : зб. наук. праць / за заг. ред. О. А. Гнізділової, відпов. ред. Н.В. Ковалевська. Полтава : ФОП Цьома С.П., 2021. Вип. 5. С. 161–165. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/18762> (дата звернення: 29.10.2024).

Калінчик Наталія

Здобувачка 2 курсу ОР Магістр Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти, кандидат педагогічних наук І.М. Мельник

ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У сучасному світі успіх людини тісно пов'язаний з її здатністю ефективно працювати та адаптуватися до обставин, що швидко змінюються. Вказане включає спроможність швидко реагувати на зміни, аналізувати інформацію, передбачати майбутній розвиток подій, приймати обґрунтовані рішення та виконувати їх, співпрацюючи з іншими. Загальновизнано, що соціальну активність та основи лідерських якостей слід починати розвивати в дошкільному дитинстві.

В умовах швидкого розвитку глобальної динаміки діти старшого дошкільного віку, як і дорослі, потребують певних ключових якостей для досягнення своїх цілей, формування здорової самооцінки та покращення здатності взаємодіяти з іншими. Сюди входять навички, необхідні для того, щоб впливати на інших і відстоювати власну точку зору.

Таким чином, виховання лідерських якостей в дітей старшого дошкільного віку є, як ми вважаємо, актуальною педагогічною проблемою.

Не дивлячись на суттєву кількість досліджень, приурочених проблемам формування лідерського потенціалу у дітей, ми вважаємо, що недостатньо уваги приділено формуванню лідерських якостей дошкільників у ЗДО засобами активних методів навчання, зокрема, ігрових технологій. Окреслений факт обумовлює актуальність теми нашої роботи.

Формування лідерського потенціалу у дітей старшого дошкільного віку є важливим аспектом розвитку дітей дошкільного віку, який привертає все більше уваги в психолого-педагогічних дослідженнях. На цьому етапі життя діти починають демонструвати поведінку та риси, які можна розвивати для формування лідерських якостей. є важливим для педагогів і батьків, які прагнуть виховати майбутніх лідерів.

Дослідження підкреслюють, що старший дошкільний вік, який зазвичай охоплює 5-6 (7) років, є часом значного когнітивного, емоційного та соціального зростання. У цей період діти починають розвивати більш чітке відчуття власного «Я» і починають більш змістовно взаємодіяти зі своїми однолітками. Така взаємодія створює сприятливе підґрунтя задля формування лідерських якостей, таких як ініціативність, здатність приймати рішення, а також впливати на інших [59].

Конструктивістський підхід, заснований на ідеях Піаже і Виготського, заохочує дітей формувати своє розуміння лідерства через активне залучення і дослідження. Цей підхід передбачає надання дітям можливості керувати діяльністю, приймати рішення та рефлексувати над своїм досвідом, тим самим сприяючи розвитку лідерських якостей [56]. Моделі навчання у співпраці зосереджені на взаємодії з однолітками як засобі розвитку лідерських якостей. Соціально-емоційне навчання є наріжним каменем лідерської освіти, зосереджуючись на розвитку самосвідомості, самоменеджменту, соціальної обізнаності, навичок взаємин та відповідального прийняття рішень. Експериментальне навчання, або навчання через практику, є потужною методологією для розвитку лідерських якостей. Завдяки практичному досвіду та застосуванню в реальному світі старші дошкільнята отримують практичні

навички лідерства. Цей підхід передбачає надання дітям можливості брати на себе лідерські ролі, працювати в команді та брати участь у сценаріях розв'язання проблем. Експериментальне навчання дозволяє їм застосовувати абстрактні концепції до конкретних ситуацій, сприяючи глибшому розумінню лідерства та його впливу.

Проектно-орієнтоване навчання – це методологія, яка розвиває лідерські якості, ставлячи перед дітьми складні питання, проблеми чи виклики. Завдяки проектно-орієнтованому навчанню старші дошкільнята розвивають лідерські навички, беручи на себе відповідальність за своє навчання, співпрацюючи з однолітками та застосовуючи свої знання в реальних ситуаціях. Цей підхід сприяє розвитку креативності, критичного мислення та вміння розв'язувати проблеми, надаючи дітям можливість керувати своїм навчальним процесом і знаходити інноваційні рішення.

Розвиток лідерських якостей у дітей старшого дошкільного віку є не лише результатом вроджених рис, але й значною мірою залежить від середовища, у котрому дитина зростає. На розвиток лідерського потенціалу в дітей старшого дошкільного віку здійснюють вплив декілька факторів. Ці фактори включають наступні:

1) сімейне оточення – роль сім'ї є першорядною у формуванні раннього лідерського потенціалу дитини. Діти, які ростуть у середовищі, де заохочується незалежність, відповідальність і відкрите спілкування, мають тенденцію до швидшого розвитку лідерських якостей. Батьки та вихователі, які демонструють позитивну лідерську поведінку, також суттєво впливають на розвиток своїх дітей;

2) дошкільне освітнє середовище, яке сприяє спільному навчанню, заохочує до досліджень і підтримує прийняття рішень, допомагає дітям розвивати лідерські навички. Вихователі відіграють вирішальну роль у виявленні та розвитку лідерського потенціалу, надаючи дітям можливість керувати діяльністю, вирішувати проблеми та брати участь у групових дискусіях;

3) взаємодія з однолітками – соціальна динаміка взаємодії з однолітками сприяє формуванню лідерської поведінки. Діти, які часто взаємодіють з однолітками у спільних іграх та групових заходах, мають більше шансів розвинути лідерські якості. Позитивні стосунки з однолітками, які передбачають взаємну повагу, а також і співпрацю, ще більше посилюють лідерський потенціал;

4) культурні та суспільні норми також можуть впливати на те, як сприймається і розвивається лідерство у дітей молодшого віку. У деяких культурах лідерство може асоціюватися з напористістю та індивідуальними досягненнями, тоді як в інших – з добробутом громади та колективним прийняттям рішень. Розуміння зазначених нюансів важливе для педагогів і батьків, щоб підтримувати розвиток лідерства відповідно до культурних цінностей [56; 57].

Можемо узагальнити, що формування лідерського потенціалу в дітей старшого дошкільного віку виступає багатограним процесом, на який впливають різні фактори, зокрема сім'я, освітнє середовище та взаємодія з однолітками. Розуміючи та підтримуючи унікальні характеристики цього етапу розвитку, викладачі і батьки можуть грати провідну роль у вихованні наступного покоління лідерів. Завдяки цілеспрямованому керівництву та наданню дітям можливостей практикувати лідерство, створюючи сприятливе середовище, яке заохочує ініціативу, співпрацю та рефлексію, педагоги можуть ефективно розвивати лідерський потенціал у дітей дошкільного віку, закладаючи основу для їхнього майбутнього успіху як лідерів.

Список використаних джерел

1. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту. В.О. Огнев'юк; авт.кол.: Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, В.М. Вертугіна та ін.; наук.ред. Г.В.Беленька. Київ: Київ.ун-т ім.Б. Грінченка. Київ: Київ, ун-т ім.. Б. Грінченка, 2020. 440 с.
2. Євтухова Т. І. та ін. Корпоративна культура: навчально-методичний посібник / за ред. Т. І. Євтухова, Ю. В. Легенько, О. В. Родіонов, О. В. Родіонов, О. М. Руденко. Київ: ДП «Укртехінформ», 2013. 185 с.
3. Іванова В. В. Проблема лідерства в колективі дітей дошкільного віку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота* / гол. ред. І.В. Козубовська. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2014. Вип. 32. С. 78–81.
4. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків: Прапор, 2007. 640 с.

Кальчук Оксана

Здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Н. І. Алендарь

ІГРОВІ ФОРМИ РОБОТИ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Одним із найбільш ефективних методів підтримання та розвитку фізичної активності у дітей є використання ігрових форм роботи. Ігри є основною діяльністю здобувачів дошкільної освіти, більш доступним способом перетворення інформації, вражень та знань із навколишнього середовища, вони сприяють розвитку пізнавальної активності дитини. Фізичні вправи підвищують витривалість та гартують організм, готують його до складніших навантажень у майбутньому. Рухова активність також позитивно впливає на психоемоційний стан дошкільнят, підвищує їхню впевненість у собі, знижує рівень тривожності та сприяє розслабленню.

А. П. Кошель та Т. М. Селезньова стверджують, що всебічний і гармонійний розвиток дітей дошкільного віку безпосередньо залежить від фізичного розвитку. Рухи впливають не лише на розвиток опорно-рухового апарату, а й активізують роботу кори головного мозку, яка впливає на центральну нервову систему дитини, її почуття [3, с.12].

Ігрова діяльність – це складна, динамічна система взаємодії дитини з навколишнім середовищем, що включає не лише засвоєння знань, а й інтеграцію культурно-історичного досвіду, сприяє гармонійному формуванню особистості. Важливою особливістю ігрової діяльності є її багатофункціональний та творчий характер: ігри виявляють та закріплюють індивідуальні та колективні аспекти активності дітей, стимулюють їхню креативність, емоційний інтелект та соціальну компетентність.

Як зазначає І. С. Сердюк, основна роль гри – це допомогти дитині увійти в життя дорослих і з'ясувати суспільні функції і сенс людської діяльності. Гра – найкращий спосіб засвоєння інформації, особливо для дитини, яка все життя і

всі соціальні навички сприймає через призму гри. Гра для дитини – це можливість діяти [4, с. 211].

Існують різні типи ігор, зокрема індивідуальні та колективні, тематичні й сюжетні, рольові та ігри з визначеними правилами. Індивідуальні ігри залучають до гри лише одного учасника, а колективні передбачають участь кількох дітей. Предметні ігри вимагають використання різних об'єктів, сюжетні – розвиваються за певним сценарієм, який діти детально відтворюють. Рольові ігри відображають людську поведінку в рамках певних соціальних ролей та дозволяють дітям досліджувати взаємодію між людьми. Ігри з визначеними правилами мають певні умови, що регулюють дії учасників та сприяють розвитку дисципліни та організованості.

Сьогодні ігри стали школою соціальних стосунків для кожної дитини. Під час гри дитина дізнається про широкий спектр людських емоцій та стосунків, вчиться розрізняти добро і зло. Завдяки грі у дітей необхідно розвивати вміння визначати власні особливості, визначати, як їх сприймають оточуючі, і будувати свою поведінку з урахуванням можливих реакцій [2, с. 38].

У структуру дитячої гри входять: ігрова дія як засіб виконання цих ролей, використання предметів у грі, заміна реальних предметів традиційними ігровими предметами, реальні відносини між гравцями. Роль є одиницею гри і центральним пунктом, який об'єднує всі елементи. Ігровий сюжет – це область реальності, яка відтворюється в ігровому сюжеті. Вміст – це те, що діти відтворюють як ключові моменти в діяльності та стосунках між дорослими у своїй роботі та соціальному житті. Гра передбачає формування спонтанної поведінки дитини та її соціалізацію.

Багато педагогів звертають увагу на інноваційні методи організації ігор. Наприклад, ігри на основі сюжетів популярних дитячих казок та мультфільмів викликають у дітей додатковий інтерес. Педагоги використовують музичні та інтерактивні завдання, щоб мотивувати дітей активно рухатися під час гри. Особливе місце займають ігри, що розвивають сенсоріку та моторіку. Стрибки на батуті, біг з перешкодами, вправи з м'ячем вимагають активної участі та

допомагають дитині не лише підтримувати фізичну форму, але й розвивати уважність, зосередженість та спритність.

Ігрова, активна рухова діяльність, позитивні емоції посилюють усі фізіологічні та психологічні процеси в організмі, покращують роботу всіх органів і систем. Правила гри регламентують поведінку гравців і сприяють взаємодопомозі, доброчесності, колективізму, дисциплінованості, відповідальності, наполегливості, здатності долати труднощі, рішучості та мужності.

Під час гри дитина активно рухається, внаслідок чого покращується робота серцево-судинної та дихальної систем, розвивається м'язова сила, формується здатність швидко орієнтуватися в просторі, змінювати напрямок руху та підтримувати рівновагу. На думку С. Замрозович-Шадріної, уведення систематичних активних ігор на свіжому повітрі усуває функціональні зміни в організмі дитини, нормалізує сон. Ігри допомагають функціонально навантажити весь організм, усі його тканини, здійснити позитивний вплив на структурне їх формування, удосконалення [1, с. 47]. Фізичні вправи, інтенсивність та обсяг навантаження, тривалість і частота повторень мають бути адаптовані до стану здоров'я та функціональних можливостей дошкільнят. Важливо враховувати вікові особливості та рівень фізичної підготовки кожної дитини, щоб запобігти перевтомі та забезпечити оптимальний розвиток.

Отже, завдяки постійному впровадженню у виховний процес дітей дошкільного віку рухливих ігор, розвиток фізичних якостей дитини відбувається значно краще. Використання рухливих ігор з дітьми дошкільного віку має велике оздоровче, освітнє та виховне значення. Через гру дитина швидко засвоює правила і норми спілкування з людьми. Різноманітні типи ігор, такі як рольові, сюжетні, ігри з правилами та інші забезпечують багатофункціональний розвиток, збагачують досвід соціальної взаємодії та адаптації. Інноваційні методи організації ігор із залученням музики, інтерактивних елементів та інвентарю дозволяють зробити рухову активність

не лише необхідною частиною дня, а й захопливим процесом, що заохочує та мотивує дітей до фізичних вправ.

Список використаних джерел

1. Замрозевич-Шадріна С. Рухова активність як основа всебічного розвитку дитини дошкільного віку. Обрії. 2016. С. 46-48. URL: file:///C:/Users/Admin/Downloads/obrii_2016_1_14.pdf.
2. Калуська Л. В. Комплексна програма розвитку, навчання і виховання дітей раннього віку. Тернопіль: Мандрівець, 2014. 88 с.
3. Кошель А. П., Селезньова Т. М. Деякі аспекти організації рухової активності дітей дошкільного віку як необхідної умови формування їхнього здоров'я. Педагогічні науки. 2020. С. 11-13. URL: <https://www.semanticscholar.org/reader/306e998f905bde213aa04f3230f33ea915a64c8d>.
4. Сердюк І. С. Деякі аспекти використання ігрових технологій у роботі з дітьми дошкільного віку. International forum: problems and scientific solutions. 2020. С. 208-212. URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Scientific%20Collection_InterConf_2020_1_34.pdf#page=209.

Капітула Ірина

Здобувачка 2 курсу ОР Магістр Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор І.О. Смолюк

ЦІЛІСНИЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ У ДОШКІЛЬНІ РОКИ

Дошкільний період є надзвичайно важливим етапом у житті дитини, оскільки саме в цей час закладаються основи її інтелектуального, емоційного, фізичного та соціального розвитку. Цілісний розвиток передбачає взаємозв'язок усіх аспектів особистості дитини, який реалізується через інтеграцію навчальних, виховних і розвиваючих процесів у дошкільному закладі. У контексті сучасної педагогіки важливим є забезпечення гармонійного поєднання інтелектуального, фізичного, морального, емоційного та соціального розвитку дітей, що сприяє їхньому успішному подальшому навчальному процесу та соціалізації.

Педагоги відіграють ключову роль у створенні умов для гармонійного розвитку дитини, адже їхня діяльність має бути орієнтована на розвиток не лише інтелектуальних, а й соціально-емоційних якостей (Майстренко, 2017).

Важливою особливістю організації цілісного розвитку дошкільників в ЗДО на сучасному етапі є включення ефективних форм роботи з дітьми з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, проєктної діяльності, ігрових та проблемно-навчальних ситуацій у рамках інтеграції освітніх сфер. Одним з головних завдань, які стоять перед педагогічними працівниками закладів дошкільної освіти, є продумування найбільш вдалих форм і методів організації освітнього процесу, за яких діти могли б, з одного боку, працювати індивідуально, з іншого боку, працювати разом, проявляючи ініціативу, радитися один з одним, допомагати [1].

Кожен заклад дошкільної освіти має свої особливості, з яких і вибудовується робота, підбираються найефективніші для цього закладу форми взаємодії з сім'ями вихованців. Батьки вихованців беруть участь у реалізації програми, у створенні умов для повноцінного та своєчасного розвитку дитини. Вони є активними учасниками всіх проєктів, а не просто сторонніми спостерігачами: беруть активну участь у заходах, конкурсах і виставках спільної сімейної творчості [4].

Одним із засобів спілкування батьків вихованців і педагогічних працівників є сайт ЗДО, на сторінках якого відображено актуальну й корисну для батьків інформацію: відомості про заклад, документи, тему тижня, практичні рекомендації та консультаційний матеріал, звіти про проведення заходів, досягнення дітей тощо [2, с. 83].

Відтак, основними завданнями, які стоять перед вихователями під час організації цілісного розвитку дошкільників в освітньому процесі є такі [3]:

1. Наповнити життя дитини цікавим змістом.
2. Творчо підходити до відбору змісту, на основі інтеграції, з використанням різноманітних форм, методів і прийомів.
3. Якнайбільше включати в освітній процес різноманітні ігри, ігрові прийоми та ігрові ситуації.
4. Використовувати принцип варіативності при доборі тем, форм, засобів, методів (новизна та різноманітність).

5. Виключити формалізм, шаблонність, надмірний дидактизм.

Таким чином, приходимо до висновку, що цілісний розвиток дошкільників в освітньому процесі ЗДО полягає в організації різних видів дитячої діяльності та їх інтеграції, у межах якої діти активно розвиватимуться, і вдосконалюватимуть вже існуючі знання, вміння, навички, а також отримуватимуть нову інформацію про навколишній світ у процесі взаємодії один з одним, педагогом та предметно-просторовим середовищем.

Оскільки впродовж дошкільного віку у фізичному, когнітивному, соціальному, емоційному та креативному розвитку дитини відбуваються суттєві зміни, то під час супроводу розвитку дитини цінною є «собівартість» кожного тижня, а в ранньому віці навіть кожного дня, тому необхідно виявляти природу цих змін щоб вчасно відкоригувати роботу з дитиною. Тому запорукою ефективного проектування педагогічного процесу є наявність у педагога інформації про здібності, інтереси та проблеми кожної дитини, щоб оцінити можливості її подальшого цілісного розвитку.

Отже, насичене предметно-просторове середовище, різноманітна ігрова та проєктивна діяльність у взаємодії з дитиною є основою для організації захоплюючого, змістовного життя і різнобічного розвитку кожної дитини. Розвиткове предметне середовище та гра є основними засобами формування особистості дитини і є джерелом її знань та соціального досвіду.

Цілісний розвиток дитини у дошкільні роки є основою для її подальшого успішного розвитку в школі та в житті. Тому важливо створювати умови для розвитку всіх аспектів її особистості, забезпечуючи інтеграцію фізичних, інтелектуальних, емоційних і соціальних факторів. Педагогічна практика повинна ґрунтуватися на принципах індивідуалізації, підтримки і співпраці між батьками, педагогами та громадою.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про дошкільну освіту» 3788-IX від 06.06.2024. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text>.
2. Кругтій К. Освітній простір дошкільного навчального закладу: монографія: у 2 ч. Київ : Освіта, 2009. Ч. 1. 302 с.
3. Розвиток особистості дитини дошкільного віку в різних видах діяльності: монографія / А. М. Богуш та ін.; за заг. ред. А. М. Богуш; Держ. закл. Південноук. нац. уед.

ун-т ім. К. Д. Ушинського, Ін-т дошк. та спец. освіти, Каф. теорії і методики дошк. освіти. Одеса: Букаєв Вадим Вікторович, 2013. 235 с.

4. Терещенко І. І., Зубенко Д. В. Ідея всебічного розвитку особистості у теоретичних та практичних аспектах соціальної роботи. URL: <https://www.google>.

Кондратюк Інна

Інструктор із фізкультури комунального закладу «Луцький заклад дошкільної освіти (ясла-садок) № 25 Луцької міської ради»

ВИКОРИСТАННЯ ТЕРАРОБІКИ У ФІЗКУЛЬТУРНО – ОЗДОРОВЧІЙ РОБОТІ В ЗДО

У дошкільному віці закладаються основи здоров'я, виховуються основні риси особистості людини. Міцне здоров'я – важливе підґрунтя успішного всебічного розвитку дитини і розкриття її особистісного потенціалу. Саме тому принцип оздоровчої спрямованості освітнього процесу можна визначити як один із стратегічних у сучасній системі дошкільної освіти.

Щоб зберегти та зміцнити здоров'я дитини, педагоги та батьки повинні:

– створити у ЗДО та сім'ї умови для зміцнення здоров'я і зниження захворюваності дітей – обладнати зони фізичної активності, забезпечити раціональний режим дня та повноцінне збалансоване харчування, проводити загартовувальні та загально-зміцнювальні процедури (фізичні вправи, масажі тощо);

– забезпечити кваліфікований медичний нагляд;

– формувати навички здорового способу життя, зокрема - власним прикладом.

Під час освітньої діяльності в ЗДО активно застосовуються здоров'язбережувальні технології інноваційного напрямку. Серед них: коригуюча гімнастика для розвитку дрібної моторики за допомогою маленьких м'ячів з шипами, точкового та пальчикового масажу, психогімнастика, стретчинг, кольоротерапія, арттерапія, степ-аеробіка та фітбол-аеробіка, а також тераробіка.

Тераробіка – це оздоровче, низько ударне, високо інтенсивне кардіотренування, що включає танцювальні вправи, силові вправи і стретчинг. Представили новий напрямок німецький тренер Ю. Вайсхарз і швейцарський фізіотерапевт К. Шмідт в 1995 році.

Суттєве збільшення навантаження досягається шляхом використання спеціального комплексу амортизаторів (терасетів), які фіксуються одночасно на руках і на ногах і утворюють єдину взаємопов'язану систему. З цього комплексу латексні стрічки, що фіксуються на руках і ногах, з часом еволюціонували в гумки для фітнесу, які на сьогоднішній день вважаються найбільш безпечним інвентарем для анаеробних тренувань.

Фітнес-гумки – це спортивне обладнання, що представляє собою кольорові еластичні стрічки-петлі, що розрізняються по щільності. Надягають на руки або ноги. Для того, щоб розтягнути їх і зробити який-небудь рух (мах, розведення, присідання, випад), необхідно докласти зусилля, подолавши опір.

По щільності бувають різними — відповідно, надають неоднакове опір. Є малопотужні, що підходять для заняття новачкам і дітям. Є настільки пружні, що не всім професіоналам буває під силу впоратися з ними. Навантаження, що надається на м'язи, визначається кольором: чим темніше, тим вище, чим світліше і яскравіше – тим нижче.

Порівняно з гантелями і штангами є безпечними (при правильній техніці роботи) і коштують у рази менше.

При регулярній і правильній роботі з фітнес-гумками можна домогтися істотного підвищення ефективності тренувань: якісно опрацьовуються м'язи ніг; забезпечується повноцінне навантаження для грудних м'язів, спини і рук; вирівнюється лінія плечей; розвантажуються суглоби, так як тиск на них мінімізується; поліпшується гнучкість; збільшується амплітуда рухів; тренуються рівновага, координація, баланс – всі показники, за які відповідає вестибулярний апарат.

Переваги використання фітнес - гумок:

- однаково ефективно опрацьовуються м'язи будь-якої частини тіла залежно від обраних вправ;
- підходять для тренувань дітям, скелет яких знаходиться на стадії формування;
- дозволені в тих випадках, коли протипоказані гантелі та штанги: при проблемах з хребтом і попереком, захворюваннях опорно-рухового апарату, пошкодження колінних суглобів;
- не вимогливі у догляді та зберіганні, займають мінімум місця – ідеальні для занять удома;
- компактність і легка вага – два аргументи, щоб брати їх на виїзні тренування та змагання;
- дозволяють урізноманітнити заняття і навчитися по-новому виконувати традиційні вправи;
- забезпечують рівномірне навантаження по траєкторії розтягування.

На сьогоднішній день наявний широкий асортимент фітнес – гумок, що часто заплутує новачків. Щоб не помилитися і підібрати оптимальний варіант серед різноманіття моделей, необхідно спочатку розібратися, чим вони відрізняються. Зустрічаються такі види фітнес-гумок:

В залежності від матеріалу:

- Латексні. Найбільш затребувані, основна перевага – добре тягнеться.
- Поліуретанові. Найбезпечніші. Головні переваги – гіпоалергенні, володіють відмінною зносостійкістю. З недоліків – висока ціна.
- Гумові. Самі недовговічні. Виготовляються із багат шарової, еластичної гуми.. Плюс – невисока ціна. Мінус – швидко виходить з ладу і втрачаючи твердість.
- Тканинні. Самі багатофункціональні. Виготовлені не просто з натуральних тканин (у такому разі вони б не розтягувалися) – мають основу з поліестеру і вплетення з латексних ниток. Хороші тим, що не зісковзують з

тіла. Але є і свої недоліки: якщо тканинна складова переважає, на тілі утворюються натертості.

В залежності від розмірів:

- Стрічка. Ширина = 5-6 см. Довжина = 120-250 см. Дозволяє виконувати різні вправи практично на всі групи м'язів.
- Міні-петля. Ширина = 5-10 см. Довжина = 45-60 см. Зручна тим, що не зісковзує, не потрібно відміряти потрібну довжину — вона вже готова.
- Довга петля. Ширина = 2-10 см Довжина = 150-200 см. Підходить для досвідчених спортсменів, хто вже освоївся з стрічкою або міні-петлею.

Залежно від розроблених м'язів:

- Стрічка (стрічковий еспандер). Найпопулярніша. Являє собою плоску еластичну стрічку. Не широка, але довга. Універсальна: може використовуватися у всіх видах вправ для опрацювання різних м'язових груп. Дозволяє витратити на тренуваннях максимум енергії.
- Петлі. Найзручніші. Являють собою широкі смужки, замкнені в єдину окружність. Для кінцівок. Міні-петлі - досить широкі, але короткі. Часто продаються в наборах з різним навантаженням. Зручні і безпечні у використанні. Не перетискають кровоносні судини, не натирають, вважаються найбільш нетравматичними. Довгі петлі - не такі широкі (хоча є різні варіанти), але дозволяють працювати з більшою амплітудою, завдяки збільшеній довжині. Вимагають певних навичок у використанні.
- Гумка-вісімка (метелик). Найкраща для стегон і сідниць, а також передпліч. Являє собою джгут (у кілька гумок або одношаровий), з'єднаний в кільце з перемичкою в центрі для фіксації на кистях або стопах.
- Гумки-еспандери. Оптимальний варіант для рук і спини. Являють собою стрічки з закріпленими на кінцях еспандером.

Знаючи, чим відрізняються гумки для фітнесу, неважко підібрати для тренування оптимальний варіант під свої параметри.

Загальні умови для заняття аеробікою:

1. Частота тренувань, звісно, залежить від способу життя, але мінімальна кількість занять на тиждень 2-3 рази.
2. Заняття повинно тривати 20 - 30 хв.
3. Приміщення, де проводиться заняття, повинно бути просторим, систематично провітраним, мати вільний доступ свіжого повітря.
4. Велике значення має покриття підлоги. Ідеально, якщо це дерев'яна підлога, між дошками якої є невеликий повітряний зазор. Це робить підлогу більш пружною, що запобігає травмуванню.
5. Одяг повинен бути зручним, підібраний так, щоб було і не жарко, і не холодно, дозволяв вільно рухатись.
6. Взуття – тільки спортивне, спеціально підібране для обраного виду занять. Виконувати вправи потрібно легко, без різких рухів, не доводячи себе до стану «горіння» та перевтоми.

Під час занять фізичною культурою з використанням фітнес – гумки у дитини поліпшується настрій, з'являється почуття радості. Фізичні вправи при правильному психолого-педагогічному підході є потужним оптимізуючим фактором, а також засобом оздоровлення і всебічного гармонійного розвитку дитини. Заняття тераробікою позитивно впливають на фізичну підготовленість, на працездатність, силову підготовленість – силу м'язів черевного пресу, плечового поясу, м'язів спини, гнучкість і розвиток координаційних здібностей.

Отже, фітнес-гумки – багатофункціональне, універсальне спортивне обладнання, що дозволяє працювати з різними групами м'язів. При регулярному і правильному застосуванні ефективність гарантована!

Список використаних джерел

1. Москаленко Н. Сучасні підходи до організації фізкультурно-оздоровчої роботи у дошкільних закладах. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2013. – № 1. – С. 40–42
2. Товстоп'яtko, Ф. Ф., Грачова, В. О., Субботіна, О. О. (2022). Тераробіка як засіб підвищення процесу фізичного виховання школярів. *Фізичне виховання та спорт*. (1), 42-47. <https://doi.org/10.26661/2663-5925-2022-1-06>
3. <http://tmfvs-journal.uni-sport.edu.ua/article/view/120825>

Кулик Лідія
Здобувачка 2 курсу ОР Магістр Волинського національного університету
імені Лесі Українки
Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор О.С.Семенов

РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

З прийняттям Базового компонента дошкільної освіти у 2012 році, оновленого, покращеного у 2021 році, його вимоги, особливо до розвитку мовлення, зв'язного мовлення, знання та пошани української мови є наріжним каменем спотикання і невиправданих дискусій як в теоретичній, так і практичній площині виховного процесу. Найважливішим досягненням раннього дитинства є оволодіння мовленням, яке полягає в оволодінні рідною мовою, розвитку вміння користуватися нею як засобом пізнання навколишнього середовища, засвоєння людського досвіду, саморегуляції, спілкування та взаємодії. На зміст і динаміку цього процесу істотно впливають вікові та індивідуальні особливості та стиль спілкування суб'єктів взаємодії в системі «дитина – дорослий». Остання виступає моделлю мовленнєвого самовираження дитини, формування її як мовленнєвої особистості. Власне, на цьому наголошує нова редакція Базового компонента дошкільної освіти в Україні, де «Мовлення дитини» визначено як один із основних напрямків виховання [1].

Друга пріоритетна проблема – зв'язне і різноманітне мовлення дитини раннього віку в підготовці її до шкільного навчання, загалом в житті. Уміння формувати зрозумілі речення, зв'язувати кілька речень в одне ціле, діалогічне мовлення, питальне мовлення, пояснювальне мовлення – все це завдання, які повинні бути виконані на час випуску дитини з ЗДО. В реальних випадках дитина такого віку не завжди може висловити свою думку зрозуміло, точно, поставити питання так, щоб зрозуміти його і дати відповідь. Для цього потрібно в процесі навчально-виховного процесу великої уваги приділяти використанню мови під час ігор, мистецьких навчань. І театралізована діяльність, на нашу

думку, тісно поєднує мову, образність, гру, народні традиції, казку, виховання почуття справедливості, добра та зла. Саме участь дошкільника в театралізованій грі допомагає йому увійти в образ і зрозуміти позитив і негатив дій персонажів, вчить діяти правильно в життєвих ситуаціях.

Педагог повинен прагнути досягти успіху, повинен вміти формулювати і задавати запитання, які стимулюватимуть розумову діяльність дітей, повинен забезпечувати позитивний емоційний клімат у групі, створювати атмосферу довіри, доброзичливості, інтересу до найменших успіхів кожного з них. Сьогодні кожному педагогу важливо усвідомлювати і пам'ятати, що методи роботи з дітьми над розвитком їх мовлення не змінилися, а змінився характер їх застосування та змінилась позиція педагога і дітей у процесі їх застосування.[3]

Основним видом дошкільного віку є гра. Гра як діяльність займає найважливіше місце в розвитку дошкільнят. Це активізує дитину, сприяє підвищенню її життєвих сил, задовольняє особисті інтереси та суспільні потреби. Гра стимулює розвиток мовлення та сприяє усуненню труднощів у спілкуванні дошкільнят ще й тому, що вона здатна подарувати дитині дошкільного віку масу позитивних емоцій, які так потрібні їй для здорового психічного та фізичного розвитку [2].

Базовий компонент дошкільної освіти містить вимоги до випускника дошкільного закладу в царині освітньої роботи з театрального виховання, а саме: «орієнтуватися в основних видах театрального мистецтва, вирізняти гуманний зміст і колективний характер театральної вистави; виявляти особисту позицію, інтегровані навички під час перевтілення у сценічний образ (позитивний, негативний), створювати його за допомогою експресивних засобів (мовлення, міміка, жести, рухи, музика, танці, спів). Запам'ятовувати сюжетну послідовність спектаклю, своєчасно включається в дію. Творчо застосовувати художньо-мовленнєвий і музично-пластично-пісенний досвід у театралізації гри, сценки, самостійно вигаданої казки, творів інших літературних жанрів» [1].

У театралізованій діяльності реалізуються потреби дитини у (рис. 1.1):

Рис. 1.1. Реалізація потреб дитини у театралізованій діяльності

Театралізована діяльність дитини дошкільного віку має види і напрямки (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Види і напрямки театралізованої діяльності дитини раннього віку

Види театралізованої діяльності	Зміст виду	Напрямки театралізованої діяльності	Зміст напрямку
Сприймання театрального видовища →	сприяє засвоєнню найкращих форм літературного мовлення	Пізнавальний →	формування у дитини конкретних знань, умінь, уявлень про театр, театральної термінології; включає ознайомлення з театром, художньо-естетичне сприйняття
Театралізована гра →	Спрямована на активізацію словника і зв'язного мовлення, сюжетоскладання	Ігровий →	створення сприятливих умов для гри, заохочення дитини до імпровізації, використання набутих у грі знань; включає ігри-драматизації та

			ігри-імпровізації
Підготовка театральної вистави →	Репетиції, відпрацювання виразності мовлення	Сценічний →	у дитини формується театральна діяльність, елементи сценічної виразності, навички; включає репетиції, вправи, роботу в театральному гуртку, підготовку вистави

Театрально-мовленнєва діяльність акцентує увагу на розвитку мовлення дошкільників, адже кожен із компонентів цієї діяльності: сприйняття літературних творів засобами театру, театралізована гра як гра для себе та інсценізація як підготовлений виступ дітей для глядачів – виконує свої завдання. Важливою умовою забезпечення успіху театральних занять є особиста зацікавленість педагога в цьому виді діяльності дітей. На думку В. О. Сухомлинського, для того, щоб діти могли яскраво передавати художні образи, у свідомість дитини має бути передана хоча б одна іскра з вогню їхньої творчості.[4]

Таким чином, у роботі з дошкільнятами слід використовувати театралізовані заходи. На думку багатьох вчених, театральна діяльність є одним із компонентів художньо-мовленнєвої діяльності та засобом формування гарного, образного літературного мовлення, що дає змогу дитині виразити свої емоції, ставлення до літературного образу, увійти в роль казки, персонаж казки, самостійно будувати зв'язне висловлювання. Театральна діяльність допомагає дитині у всебічному розвитку з урахуванням індивідуальних особливостей кожного дошкільника.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти / наук. керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; Авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. К.: Видавництво, 2012. 26 с.. URL:

<https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/doshkilna/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-na-sajt-ostatochnij.pdf>.

2. Гра як основна діяльність дитини: методичні рекомендації. URL: <https://korsundruzhba.ck.ua/metodichna-br-skrin-ka/metodychni-rekomendatsii/167-hra-iak-osnovna-diialnist-dytyny>.

3. Звязун Т. Розвиток мовлення дошкільників як проблема сучасної вікової психології. С. 295-296. URL: <http://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Lukacova3/subor/Zavyazun.pdf>.

4. Сухомлинський В. О. Кімната казки. К.: Радянська школа, 1980. Т.3. С. 188 – 200.

Левчик Юлія

Вихователь-методист комунального закладу «Луцький заклад дошкільної освіти (ясла-садок) №33 Луцької міської ради»

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Соціальна компетентність – це вміння правильно взаємодіяти в суспільстві, конструктивно вирішувати проблеми, мати свою власну думку та поважати інтереси, погляди інших людей.

Соціальна компетентність формується в процесі соціалізації. Соціалізація – це складний і багатогранний процес, який триває все життя людини, а його основи закладаються в дошкільному дитинстві.

Соціалізувати дошкільника – означає збагатити його індивідуальний досвід позитивними враженнями від спільної з іншими життєдіяльності, розвинути в нього соціальні потреби, сформувати соціальні вміння та навички працювати в команді та товаришувати ї, в разі потреби, поступатися власними інтересами на користь соціальної групи.

Формування соціальної компетентності у дітей дошкільного віку є одним із найбільш актуальних завдань дошкільної освіти, оскільки життя вимагає від людини громадянської активності та відповідальності в різних ситуаціях. Сформована соціальна компетентність характеризує особистісну зрілість дитини, її досвід взаємодії з навколишнім світом та є основою готовності до навчання в школі.

Конкретизація поняття «соціальна компетентність» потребує змістового й структурного аналізу його тлумачень, які представлені в словниках, нормативних документах, наукових працях. Попередній огляд наукових джерел свідчить про різноманітність підходів у визначенні сутності поняття «соціальна компетентність». У Базовому компоненті дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти, нова редакція 2020) соціально-громадянська компетентність визначена як здатність до прояву особистісних якостей, соціальних почуттів, любові до Батьківщини, готовність до посильної участі в соціальних подіях, що відбуваються в дитячих осередках, громаді, суспільстві та спрямовані на покращення спільного життя.

Взаємодія дитини із суспільством потребує визначення основних складових соціальної компетентності. З одного боку, це повнота знань про навколишню дійсність, навички й уміння знаходити інформацію в будь-якій соціальній ситуації і поводитися згідно з цією ситуацією, спираючись на норми; з іншого боку, компетентність визначається спілкуванням дітей з навколишнім світом, відкритістю дітей до контактів, відповідністю поведінки, здатністю до єднання з групою та збереження своєї індивідуальності, готовністю до спільної діяльності та особистісної взаємодії.

Можна виділити такі складові соціальної компетентності дітей старшого дошкільного віку для підготовки їх до входження у доросле середовище:

- комунікабельність (здатність будувати гармонійні взаємини з іншими людьми);
- спілкування (процес емоційної, інтелектуальної, перцептивної, мовленнєвої, оцінювальної, духовної взаємодії);
- взаємини (духовні утворення);
- статус дошкільника (соціальне становище дитини в колективі інших дітей);
- соціалізація (входження дитини в гурт інших, сприймання нею групових цінностей);
- групова взаємодія (процес конструктивної спільної діяльності);

- соціальна адаптація (процес пристосування дитини до нового соціального середовища).

Отже, соціальна компетентність дітей не зводиться до знань, навичок і умінь, її можна розглядати як можливість зв'язку між знаннями і ситуацією, як здатність знайти, виявити знання і вчинки, які підходять для розв'язання соціальних проблем.

Формування соціальної компетентності дошкільника розпочинається в родині та продовжується в закладі дошкільної освіти. Тому соціальний розвиток дитини залежить від спільних зусиль батьків та педагогів. Питання про співпрацю закладу дошкільної освіти з родинами вихованців завжди було і залишається надзвичайно важливим для дошкільної педагогіки. У сім'ї дитина встановлює свої перші зв'язки з іншими людьми, з рідними. На всіх етапах життя людини сім'я є найважливішим компонентом мікросередовища. У сім'ї набувається необхідний соціальний досвід.

Другою фазою соціалізації є формування початкових соціальних зв'язків дитини поза межами родини. Такі зв'язки діти встановлюють з однолітками й новими дорослими в ЗДО. Саме в закладі дошкільної освіти вони набувають важливого суспільного досвіду, основних знань і вмінь, необхідних для подальшого життя серед людей, залучаються до різних видів діяльності. Інакше кажучи, якщо в сім'ї дитина соціалізується у визначених умовах взаємин членів родини, то ЗДО значно розширюючи коло близьких і далеких людей, презентує їх взаємини у виховному контексті.

Перебування дитини в ЗДО сприяє становленню соціального досвіду, соціальної компетентності, досвідченості, (обізнаності); у дошкільника формуються певна соціальна поведінка, здатність бути адекватним ситуації, вимогам і сподіванням авторитетних дорослих; розвиваються соціальні потреби, здібності, мотиви поведінки та діяльності. Формування соціальної компетентності гарантує усвідомлення дитиною того, як слід себе поводити, щоб бути гармонійною, співзвучною з іншими, почувати себе в будь-якому товаристві комфортно.

Усім нам відомо, що гра є провідним видом діяльності дошкільнят та ефективним засобом соціалізації дитини. Основними принципами формування соціальної компетентності дітей дошкільного віку засобами гри є: комунікативна спрямованість; особистісна орієнтація; автономія дитини; взаємопов'язане навчання мови і мовлення. Ігри та вправи на розвиток соціально-комунікативних навичок у дошкільників допомагають навчитися співпрацювати, активно слухати, переробляти інформацію, говорити самому. Ігри допомагають зблизити дітей, об'єднати їх загальною цікавою для всіх діяльністю. Регулярне проведення спільних ігор збагатить дошкільнят новими враженнями, буде сприяти формуванню навичок соціальної компетентності, дасть їм новий соціальний досвід, який так важливий для розвитку їх особистості.

Значні можливості у формуванні в дітей старшого дошкільного віку соціальної компетентності має проектна діяльність. Метод проектів – це спосіб організації педагогічного процесу за умов взаємодії педагога і вихованця, педагога і батька, педагога і педагога; поетапна практична діяльність щодо досягнення поставленої мети. З метою формування соціальної компетентності у дошкільнят можна впроваджувати такі проекти:

- творчі - проекти які не мають детально відпрацьованої структури спільної діяльності учасників, вона тільки намічається. Надалі взаємодія учасників розвивається та спільними зусиллями досягається кінцевий результат;

- рольові, ігрові - структура проекту також тільки визначається і залишається відкритою до завершення роботи. Учасники приймають на себе певні ролі. Ступінь творчості та соціалізації тут дуже високий, але домінуючим видом діяльності є рольова і ігрова взаємодія;

- літературно - творчі - проекти, де учасники об'єднуються, тому що мають бажання творити, спільно написати чи театралізувати оповідання, казку, вірш;

- ознайомлювально-орієнтовні – проекти, спрямовані на збирання інформації про будь-який об'єкт, явище.

Проектна діяльність, організована з опорою на механізми і принципи соціалізації особистості, стає середовищем, де особистість отримує знання і навички, необхідні для теперішньої і майбутньої ситуації її становлення і зростання.

Отже, основними завданнями соціальної компетентності є адаптація до умов життя, соціалізація, колективна взаємодія, спільна продуктивна діяльність, які допомагають усвідомити свою роль у суспільстві. Соціальна компетентність дитини дошкільного віку – результат соціалізації та адаптації дитини до умов життя в суспільстві відповідно до її вікових особливостей. Суспільне довкілля - це система загальнолюдських цінностей, що сформувалася в соціальному середовищі, яке створили люди за певними нормами та правилами. Період дошкільного віку слід вважати періодом становлення соціального «Я», коли в дитини формується внутрішня позиція, що породжує потребу в суспільній активності і виступає важливим компонентом соціальних утворень зростаючої людини, а ознайомлення з суспільним довкіллям є ефективним методом соціалізації дитини дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Виховуємо соціально компетентного дошкільника (до Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі») / за ред. О. Л. Кононко. Світич, 2008. 276 с.
2. Мудрик А. В. Соціальний інтелект та соціальна компетентність. *Практична психологія та соціальна робота*. 2006. №3. С. 4–6.
3. Поніманська Т.І. Дитина в соціумі: робота за освітньою лінією. Дошкільне виховання. 2012. №9. С. 8–11.
4. Фесюкова Л.Б. Соціально-особистісний розвиток старших дошкільників. Х.: Веста, 2008. 128 с.

Майструк Вікторія

кандидат психологічних наук, завідувач кафедри фізичної терапії та корекційної діяльності, Луцький інститут розвитку людини університету «Україна»

Бреднев Олексій

здобувач освіти 2 курсу ОР Магістр Луцького інституту розвитку людини університету «Україна»

КОРЕКЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ПОРУШЕНЬ У ДІТЕЙ З ВАДАМИ СЛУХУ ЗАСОБАМИ АДАПТИВНОГО ВИХОВАННЯ

В Україні нараховується понад півмільйона дітей із порушеннями слуху, що робить питання формування та реалізації соціальної політики на підтримку таких дітей та їхніх родин надзвичайно важливим. За останні п'ять років щороку реєструється близько тисячі нових випадків погіршення слуху у дітей.

Сучасні дослідження характеризуються зростанням уваги до проблем освіти слабочуючих дітей. Фізичне виховання для цієї категорії дітей є ключовим напрямом корекційно-педагогічної роботи, оскільки воно органічно пов'язане з іншими аспектами їхнього виховання та навчання. Провідні науковці наголошують, що повноцінний розвиток дітей із вадами слуху неможливий без фізичного виховання, яке сприяє не лише формуванню моторики, а й профілактиці та корекції рухових відхилень [3].

Водночас варто враховувати, що діти зі зниженим слухом відстають у темпах біологічного дозрівання. У них частіше спостерігаються порушення роботи серцево-судинної та дихальної систем, а також відхилення у функціях опорно-рухового апарату. Такі діти нерідко мають нижчі показники зросту, ваги, окружності грудної клітки, слабкість м'язів, зниження їхнього тону та вегетативні розлади. У межах однієї вікової групи помітні значні індивідуальні відмінності. Для повноцінного розвитку дітей із порушеннями слуху необхідно застосовувати адаптивне фізичне виховання. Воно спрямоване на корекцію рухової сфери, подолання функціональних порушень і забезпечення необхідного рівня фізичної підготовленості. Особливості психофізичного розвитку таких дітей потребують розробки спеціальних методик і підходів, які враховують специфіку їхніх потреб.

Фізичні вправи є ефективним інструментом для компенсації та корекції рухових порушень. Водночас багато аспектів фізичного розвитку слабочуючих дітей залишаються недостатньо вивченими. Зокрема, потребує глибшого

дослідження вплив різних видів фізичної активності на розвиток рухових якостей і функціональні зміни у фізичному стані дітей з вадами слуху [4].

Враховуючи це, важливо проводити оцінку фізичного стану й рухових особливостей глухих дітей молодшого шкільного віку, а також обґрунтовувати методи й засоби, що сприятимуть їхній корекції в межах адаптивного фізичного виховання.

Вивчення порушень слуху у дітей є об'єктом уваги різних фахівців, зокрема лікарів, сурдопсихологів і сурдопедагогів, які працюють над профілактикою, раннім виявленням, діагностикою, компенсацією та корекцією таких станів. За статистикою, частота порушень слуху становить близько 77 осіб на 100 тисяч населення. Такі відхилення значно ускладнюють соціальний розвиток дітей і негативно впливають на їхній фізичний стан [1].

Залежно від рівня ураження слухової системи, діти поділяються на:

- нечуючих (глухих): це діти, у яких самостійне формування мовлення неможливе через повну відсутність слухового сприйняття або мінімальні залишкові слухові функції, які дозволяють сприймати лише дуже гучні звуки (наприклад, транспорт чи шум потяга);

- слабочуючих (туговухих): діти зі зниженим слухом, які частково здатні розрізняти мовлення та можуть розвивати усне мовлення за умови спеціальних навчальних підходів.

Порушення слуху у дітей можуть бути природженими або набутими. У 85% випадків втрата слуху зумовлена ураженнями слухового аналізатора у перші два роки життя, тоді як природжені порушення зустрічаються значно рідше [1].

Своєчасна діагностика та індивідуальний підхід у навчанні й вихованні дозволяють компенсувати дефіцит слуху та сприяти фізичному й соціальному розвитку таких дітей.

Адаптивне фізичне виховання дітей із розладами слуху спрямоване на досягнення виховних, корекційних та оздоровчих цілей. Для дітей із вадами слуху воно виступає важливим інструментом корекції, який допомагає долати

дефекти розвитку, формувати особистість і створює умови для якіснішої підготовки до життя в суспільстві. Ця форма фізичного виховання базується на активному використанні збережених аналізаторів, врахуванні показників фізичного здоров'я та потенціалу рухового апарату, а також на розвитку рухових якостей дітей із порушеннями слуху. Основними завданнями є забезпечення належного фізичного розвитку, підвищення працездатності й формування навичок, які є життєво важливими для повсякденного та професійного життя.

Адаптивне фізичне виховання глухих дітей сприяє не лише поліпшенню фізичних показників, але й інтеграції в суспільство через розвиток необхідних компетентностей.

Список використаних джерел

1. Афанасьєва О. С. Особливості функціонального стану слабчучючих дітей середнього шкільного віку з порушенням постави. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2012. № 3. С. 111–113.
2. Бабій І. М. Корекція рухової сфери глухих підлітків швидкокісно-силовими вправами : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец.13.00.03 Київ, 2002. 17 с.
3. Байда Л. Інвалідність та суспільство : навч. посіб. / за заг. ред. Л. Байди, О. Красюкової-Енс. К.: Київ. ун-т, 2011. 188 с.
4. Кучеренко Г. В. Вікова динаміка фізичного розвитку глухих підлітків. *Соціалізація молоді в умовах розбудови демократичної правової держави*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих науковців, м. Одеса, 16 лютого 2007 р. Одеса, 2007. 235 с.

Паньковець Наталія

Здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доц. О. Л. Дурманенко

ГУМАННА ПОВЕДІНКА ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Питання гуманізації освітнього процесу багатогранне явище, яке зумовлює реалізацію творчих потенцій дитини, її самоорганізацію і саморегуляцію. Концепція гуманізації освіти виступає відображенням гуманістичних тенденцій у розвитку сучасного суспільства. Полягає цей

принцип у рішучому повороті освітнього закладу до особистості дитини, навіть такої, яка не виявила себе нічим позитивним, у забезпеченні максимально сприятливих умов для виявлення та розвитку її здібностей на основі поваги і довіри до неї, прийняття її особистісних цілей і запитів [4].

Змістову сторону навичок гуманних взаємин становлять визнання інтересів та потреб іншої людини, постійне спрямування уваги на людину, співчуття та співпереживання, своєчасна та безкорислива допомога, милосердя й доброта. У складній структурі індивідуальних зв'язків особистості з дійсністю провідним компонентом будь-якого ставлення виступають потреби: в емоційному контакті, у спілкуванні, у проникненні до духовного світу іншої людини, у повазі й самоповазі, співпереживанні. Брак такої активності або одного з її компонентів негативно відбивається на подальшому розвитку гуманних якостей особистості. Потреба людини в людині лежить в основі гуманного змісту діяльності людей і стає тією дієвою силою, яка залучає кожного до системи суспільних відносин. Сучасність надає виняткового значення духовно-практичному, моральному характеру відносин, бо саме вони є виразниками усєї сукупності суспільних відносин. Моральними вони стають тоді, коли сприяють досягненню суспільного чи особистісного блага, утверджуючи добро, коли в них реалізуються норми гуманістичної моралі. Забезпечити формування різнобічно розвиненої особистості, яка була б зорієнтована на гуманістичні цінності, здатна гуманізована система відносин, яка створює умови для самоактуалізації та творчого саморозвитку особистості.

Особистісно зорієнтована модель виховання дошкільників витікає з трактування позиції долучення дитини до загальнолюдських цінностей. Як прикінцева мета – гуманізація принципів освітньо-виховної роботи з дітьми, забезпечення наступності всіх сфер соціального становлення дошкільника. Гуманізація дошкільної освіти виступає відображенням гуманістичних тенденцій розвитку сучасного суспільства [1]. Становлення стійких навичок гуманних взаємин пов'язується дослідниками з розвитком особистості,

подається цілим спектром моральних цінностей, в центрі яких знаходяться людська гідність і повага.

Займаючись розробкою напряму моральної взаємодії дошкільників, науковці відводять особливе місце розвитку моральних дій в дошкільному віці, актуалізують проблему гуманізації всього навчально-виховного процесу. Моральне виховання передбачає становлення у дитини системи домінуючих мотивів, які відповідають моральним нормам і визначають її взаємини з оточуючими людьми [5]. Виняткове значення має прагнення дітей до контакту з однолітками, що можна задовольнити лише за умови виконання моральних вимог і правил, орієнтуючись на можливість бути зрозумілим в колективі.

Емоційні гуманістичні орієнтири обумовлюють ставлення і трансформуються у регулятивно-поведінкові прояви. Дослідники схиляються до думки про залежність ставлення від частоти спілкування, де дитина, шукаючи співставлення позицій, зазнає поразки чи відчуття гармонії. Еквівалентом взаєморозуміння виступає адекватний емоційний відгук на стан партнера, вміння вислухати думку іншого та викласти свою точку зору. Потреба у взаєморозумінні і співпереживанні відповідає вищій формі комунікативної діяльності [2]. Взаємини дошкільників у товаристві однолітків своєї статі різняться за ознакою емоційності, рівня соціального досвіду, форм поведінки, гуманних ставлень.

Процес становлення навичок гуманних взаємин передбачає безумовне і послідовне ставлення педагога до дитини як до своєрідної особистості, найвищої цінності, прийняття її інтересів, потреб, повагу до її гідності, чеснот. У педагогічному процесі ця умова забезпечує вільний вибір, волевиявлення, реалізацію індивідуальних проявів, власних інтересів, потреб ціннісного ставлення до себе і до інших [3].

Двобічність процесу становлення взаємин передбачає гуманізацію спілкування з ровесниками, під впливом чого розвиваються гуманні якості кожної особистості. Демократизація дошкільного життя спонукає до контактів, які дають змогу інтегрувати знання про іншого, про самого себе на основі

сповідування плюралізму та врахування індивідуальних особливостей. Міжособистісний контакт передбачає безумовне прийняття іншого як рівноправного партнера не залежно від рівня прихильності до нього, статевої ознаки та постійне переборення життєвих суперечностей, які набувають морально-ціннісної сутності.

Отже, гуманні взаємини дітей старшого дошкільного віку є взаємоспрямованим і позитивно забарвленим зв'язком дітей даного віку, здатних до встановлення, узгодження та збереження контактів, розгортання конструктивної спільної діяльності. Взаємоінтерес, взаєморозуміння, взаємопідтримка проявляються в культурі поведінки, в емоційному переживанні задоволення від спільного результату діяльності та процесу спілкування. Цілеспрямований вплив ззовні виступає як фактор виникнення навичок гуманних взаємин, водночас необхідною і вирішальною умовою їх становлення та розвитку є добровільне усвідомлене оволодіння індивідом системою загальноприйнятих норм і правил, понять і уявлень [4].

Становлення та розвиток навичок гуманних взаємин відбувається у специфічних для дошкільного віку видах діяльності: продуктивній, ігровій, художній і спілкуванні. Зміст, форма та динаміка взаємин дітей старшого дошкільного віку суттєво залежить від специфіки їх виховання в сім'ї та дошкільному навчальному закладі. Характер взаємин батьків і педагогів з дітьми слугують орієнтовною моделлю побудови старшими дошкільниками контактів з однолітками, проте однозначно їх не визначають. Сімейний еталон має певний вплив, але якщо він не спрацьовує, то дитина видозмінює його в залежності від інтересу, спільної діяльності. Дошкільник виробляє власну манеру, стиль побудови взаємин у відповідності з тими нормами і правилами, які існують у товаристві однолітків.

Список використаних джерел

1. Балл Г. О. Гуманізація освіти як джерело особистісної свободи. *Кроки до компетентності та інтеграції в суспільстві*: наук.-метод. збірник. К. Контекст. 2000. С. 94-97.
2. Білоусова В.О. Гуманізація відносин у сучасній школі. Психологія і педагогіка життєтворчості: навч.- метод. посібник. К. 1996. С. 298 – 312.

3. Бурова А. П. Організація ігрової діяльності дітей дошкільного віку. Тернопіль: Мандрівець, 2013. 296 с.
4. Гончаренко А.М. Вплив мовленнєвого спілкування на гуманізацію взаємин дошкільників. *Актуальні проблеми дошкільного виховання: міжвуз. зб. наук. праць*. Рівне. 1997. С. 99 – 100.
5. Карасьова К. В., Піроженко Т. О. Ігровий простір дитини. Київ: Шкільний світ. 2011. 128 с.

Пекун Марина

Здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Н. І. Алендарь

РОЗВИТОК ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ РУХЛИВИХ ІГОР

Молодший дошкільний вік — це період активного розвитку дітей, коли закладаються основи фізичної, інтелектуальної та емоційної складових особистості. І саме в цей час фізичний розвиток дитини є критично важливим, адже він впливає не лише на здоров'я, але й на її загальний розвиток. Одним із основних інструментів для розвитку фізичних якостей є рухливі ігри, які виконують низку важливих функцій у вихованні малюка.

Фізичні якості, такі як сила, швидкість, витривалість, гнучкість, спритність і координація, мають фундаментальне значення для формування здорової дитини. Вони сприяють не лише поліпшенню фізичного стану, а й розвитку психічних функцій. Вони допомагають дитині зберігати енергійність, активність і позитивний настрій. Фізична активність сприяє правильному росту і розвитку організму, зміцнює серцево-судинну та дихальну системи, а також має позитивний вплив на нервову систему дитини.

Сила у дітей молодшого дошкільного віку – це здатність м'язів виконувати фізичні дії, що потребують подолання опору. Важливо забезпечити фізичні навантаження, які зміцнюють м'язи без перевантаження організму, зокрема через вправи, що включають підняття невеликої ваги, біг та стрибки [2, с.128].

Швидкість проявляється в умінні дитини швидко виконувати рухові дії, наприклад, біг або реакції на сигнали. Вправи на швидкість, як-от гонки чи ігри з м'ячем, підвищують реакцію, покращують серцево-судинну систему та формують витривалість і спритність [3, с.67].

Спритність – це координація рухів, точність та послідовність. Вправи з м'ячем, балансування, пересування по перешкодах та рухливі ігри з правилами розвивають спритність, сприяють когнітивному розвитку, оскільки дитина не лише виконує рухи, але й аналізує ситуацію та швидко реагує [4, с.129].

Витривалість – це здатність тривалий час виконувати фізичні дії без втоми. Її розвиток починається з легких навантажень, що поступово збільшуються через активні ігри на свіжому повітрі та змагання, які повторюють фізичні дії і приносять дитині задоволення [3, с.68].

Координація рухів передбачає узгодженість рухів різних частин тіла. Вправи на баланс, рухи з м'ячем та танцювальні вправи допомагають розвивати координацію, покращують орієнтацію у просторі та сприяють розвитку моторики [16, с.69].

Розвиток фізичних якостей у дітей дошкільного віку ґрунтується на комплексній взаємодії біологічних процесів та умов виховання і навчання, що підкреслює важливість фізичної активності в гармонійному становленні особистості. На етапі дошкільного віку рухливі ігри та фізичні вправи виконують значну роль у стимулюванні всіх фізичних характеристик дитини, таких як сила, витривалість, спритність та координація. Залучення дітей до активних ігор та занять фізичними вправами в ігровій формі є завданням, яке спільно виконують батьки та вихователі. Завдяки цьому формується стійке позитивне ставлення до фізичної активності, що стає основою для здорового способу життя у майбутньому [1, с.86].

Психічний аспект також має великий вплив на фізичний розвиток дітей молодшого дошкільного віку. Фізичні вправи та ігри допомагають формувати самостійність, впевненість у власних силах, наполегливість та прагнення до досягнення цілей. Діти навчаються долати труднощі, а кожен маленький успіх у

фізичних досягненнях зміцнює їхню віру у власні можливості, що є важливим для їх емоційного та соціального розвитку. Завдяки рухливим іграм покращується моторика та координація рухів, що сприяє активному пізнанню навколишнього світу та полегшує освоєння більш складних фізичних навичок у майбутньому. Рухлива гра, яка є природною для дитини, відіграє особливу роль у розвитку фізичних якостей, адже створює позитивний емоційний фон, стимулюючи до активності, та закладає фундамент для формування рухових навичок. У процесі таких ігор дитина вчиться не тільки контролювати своє тіло, але й взаємодіяти з іншими, що сприяє формуванню комунікативних навичок і почуття командного духу. Ігрова форма, яка відповідає віковим та фізіологічним можливостям дитини, допомагає їй пізнавати власні можливості та поступово долати фізичні обмеження [3, с.69].

Формування фізичних якостей у дітей також охоплює психолого-педагогічні аспекти, адже розвиток фізичних здібностей пов'язаний із загальною мотивацією до рухової активності. Дорослі мають створити такі умови, які стимулюватимуть дітей до активності, а також забезпечуватимуть належний рівень підтримки і заохочення, що є необхідним для гармонійного розвитку дитини. Вихователі повинні враховувати як фізіологічні, так і психічні потреби дітей, формуючи сприятливий простір, у якому малеча відчуватиме себе комфортно та впевнено [1]. Таким чином, комплексний підхід до фізичного виховання в дошкільному віці закладає основу для майбутнього здорового та активного життя, що, у свою чергу, позитивно впливає на розвиток усіх аспектів особистості дитини.

Фізичний розвиток дітей молодшого дошкільного віку набуває особливого значення, тому в закладах дошкільної освіти активно застосовуються методи, спрямовані на стимулювання рухової активності. Рухливі ігри займають центральне місце у фізичному вихованні дошкільнят, сприяючи розвитку фізичних якостей, соціальних навичок, творчих здібностей та емоційного інтелекту. Сучасні підходи до організації рухливих ігор

вимагають творчого підходу від педагогів, адже інтеграція ігрових елементів підвищує мотивацію дітей до активної участі у заняттях [4, с.103].

Педагоги використовують різноманітні сценарії ігор, які містять елементи спортивних змагань, творчих завдань і ігор на свіжому повітрі, що допомагає розвивати фізичні та соціальні навички дітей, зокрема, співпрацю, вміння слухати і дотримуватись правил. Однак недостатнє матеріально-технічне забезпечення і обмеженість спортивного обладнання можуть стати серйозною перешкодою для проведення рухливих ігор [4, с.101]. Додатково, обмежена підготовка педагогів у сфері фізичного виховання впливає на їхню впевненість у застосуванні ігрових методів, що потребує підвищення кваліфікації вихователів.

Важливість рухливих ігор полягає в розвитку фізичних якостей дітей, таких як сила, витривалість, спритність, швидкість та координація. Ігри сприяють розвитку соціальних навичок, зокрема, вчать дітей взаємодіяти з однолітками, працювати в команді та дотримуватися правил [4, с.101]. Крім того, ігри стимулюють креативність і уяву дітей, адже дозволяють вигадувати нові правила та сценарії, що розвиває їх творчі здібності [3, с.67]. Емоційний аспект також важливий, оскільки у процесі гри діти вчаться керувати своїми емоціями, що сприяє емоційній зрілості [4, с.103].

Інтеграція рухливих ігор у повсякденну діяльність закладів дошкільної освіти є важливим етапом у формуванні гармонійно розвиненої особистості. Такі ігри створюють умови для розвитку фізичних, соціальних, емоційних і творчих здібностей, що сприяє всебічному розвитку дітей і їх підготовці до життя в суспільстві. Рухливі ігри є ефективним засобом активного відпочинку, а також допомагають формувати ключові компетенції, необхідні для соціальної адаптації дитини.

Оцінка фізичних якостей дітей під час рухливих ігор є важливою складовою педагогічного процесу. Вона дозволяє вихователям оцінювати фізичний, соціальний та емоційний розвиток малюків, коригуючи навчальний процес відповідно до їх індивідуальних потреб. Основними критеріями оцінки є

сила, швидкість, витривалість, спритність та координація — ці параметри дозволяють визначити готовність дитини до виконання різноманітних рухових завдань.

Отже, розвиток фізичних якостей у дітей молодшого дошкільного віку за допомогою рухливих ігор – це один з найбільш ефективних і цікавих способів забезпечити здоров'я та гармонійний розвиток малюків. Вони не лише розвивають фізичну форму, але й сприяють соціалізації, покращують емоційний стан дитини та вчать її правильно взаємодіяти з навколишнім світом.

Список використаних джерел

1. Безкопильний О. О. Система підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної діяльності в ЗДО: дис. ... доктора пед. наук : спеціальність 13.00.04. Черкаси, 2020. 595 с.
2. Богатирьова Т. В. Проблема збереження здоров'я учнівської молоді в сучасному українському суспільстві. *Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки*. 2021. № 7. С.127–129.
3. Дідик Т. М. Педагогічний контроль підготовки в силових і швидкісносилових видах спорту в системі комплексного контролю. *Теоретико-методичні основи контролю у фізичному вихованні та спорті*: монографія. Вінниця: ТОВ «Планер», 2017. С. 67–94.
4. Моїсєєв С. О., Потеряйко С. М. Ризики та можливості компетентісно орієнтованого фізичного виховання учнів нової української школи. *Проблеми і перспективи розвитку спортивних ігор і єдиноборств у вищих навчальних закладах*: зб. статей XV міжнародної наукової конференції, м. Харків, 8–9 лютого 2019. Харків. 2019. Т. 2. С. 101–105.

Плясун Анна

Здобувач освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Н. І. Алєндарь

РУХЛИВА ГРА ЯК ЗАСІБ РОЗУМОВОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Дошкільний вік є періодом активного фізичного, соціального та розумового розвитку дитини, адже у цей час, особливого значення набувають різноманітні види діяльності, які сприяють гармонійному формуванню дитячої особистості. Серед них важливу роль займають рухливі ігри, які мають значний вплив на розвиток не тільки фізичних здібностей, але й розумових та

когнітивних процесів. Завдяки їх використанню дошкільники не тільки навчаються контролювати своє тіло, але й пізнають навколишній світ через взаємодію з іншими дітьми та дорослими.

Значний внесок у дослідження рухливих ігор як засобу розумового розвитку дітей дошкільного віку зробили: І.О. Бичук, О.В. Валькевич, Л.О. Дубровська, Х.В. Зінчук, Р.Б. Іваніцький, А.А. Собчук, О.І. Пуйо, О.У. Холтобіна, Ю.Ю. Цюпак та інші.

Дошкільний вік – це період життя дитини від трьох до шести-семи років, що характеризується значним підвищенням пізнавальної активності. Дитина починає більш свідомо досліджувати навколишній світ, випробовувати свої можливості в різних сферах діяльності, тому важливим елементом цього процесу є гра, що являє собою природну форму дитячої активності, яка органічно поєднує в собі як фізичні, так і інтелектуальні зусилля та є важливим чинником розвитку всебічних здібностей дитини.

О. Пуйо у своїх працях наголошує на винятковому значенні ігрової діяльності у зародженні й розвитку поведінки дошкільника, адже гра складається з ситуацій, що вимагають від дитини діяти не стандартно, а відповідно до правил гри. Спочатку дитина, зазвичай, внутрішньо чинить супротив тому, що нав'язують їй правила поведінки. Однак, в умовах гри, підпорядкування правилу і відмова від імпульсивних дій стає для дитини джерелом максимального задоволення [4, с. 68].

Важливо розуміти, що рухливі ігри по-різному впливають на розвиток розумових здібностей дитини, залежно від інтенсивності рухів та ігрового характеру завдань. Найефективнішими для дітей дошкільного віку стануть сюжетні та спортивні ігри, кожна з яких має свій вплив на розвиток дітей.

Сюжетні ігри, ґрунтуючись на життєвому досвіді дітей, стимулюють не тільки фізичну активність, а й уяву, мислення та соціальну взаємодію. У таких іграх діти мають можливість імітувати дії дорослих або вигаданих персонажів, створюючи зв'язок між рухом і творчим мисленням. Наприклад, граючи в «лікаря» чи «пожежника», діти вчаться аналізувати поведінку героїв, шукати

логічні рішення в ігрових ситуаціях, а також розвивати здатність до планування та передбачення.

Спортивні ігри спрямовані на більш складні дії, що вимагають від дитини більшої концентрації, координації та витривалості. Такі ігри, як правило, спрямовані на розвиток точності, швидкості реакцій та просторового мислення. Завдяки цим іграм діти розвивають мислення, та вчаться швидко приймають рішення та вирішувати задачі [5].

За рівнем фізичного навантаження ігри бувають великої, середньої та низької інтенсивності.

Ігри великої інтенсивності включають одночасну участь усіх дітей та допомагають розвивати швидкість мислення та координацію. Діти повинні одночасно контролювати свої рухи, стежити за діями інших учасників та реагувати на змінні умови гри.

Ігри середньої інтенсивності, такі як метання м'ячика або рух через перешкоди, розвивають концентрацію та точність, допомагаючи дітям краще контролювати свої дії та обдумувати свої рішення. Під час цих ігор діти працюють над плануванням рухів і навичками вирішення проблем, що сприяють розвитку аналітичного мислення.

Ігри низької інтенсивності, зокрема з повільним пересуванням або легким бігом, забезпечують дітям можливість зосередитись на деталях та продумати свої дії. Вони дають можливість для творчого мислення та уяви, відповідно, діти мають час на створення сценаріїв своїх дій в грі, розробку нових тактик або способів вирішення завдань.

Рухливі ігри (спортивні, народні, музичні) мають особливий потенціал для розвитку ціннісних орієнтацій дітей дошкільного віку, адже саме під час рухливих ігор дошкільники засвоюють чіткі правила взаємодії з однолітками, а за рахунок колективного емоційного накалу, що супроводжує більшість рухливих ігор, отримують можливість емпатійного сприйняття іншого, що стимулює розвиток соціальних навичок [4, с. 62]. У процесі гри діти навчаються працювати в команді, ділитися, допомагати один одному,

розв'язувати конфлікти та слідувати правилам [6, с. 174]. Ці навички стають основою для подальшого соціального функціонування в колективі.

Ключовим аспектом, який підкреслює її значення є фізичний розвиток, адже через рухливі ігри діти покращують свої координаційні здібності, силу, витривалість, баланс, спритність, що позитивно впливає на їх загальний стан здоров'я. правильно підібрані фізичні вправи під час гри сприяють правильному формуванню м'язової системи, що є важливим для нормального росту та здоров'я дитини [3, с. 54].

Досліджуючи вплив рухливих ігор на розвиток розуму дітей, можна виділити, що рухливі ігри є інструментом для розвитку логічного мислення, адже діти в процесі гри можуть аналізувати ситуації, робити прогнози щодо можливих наслідків своїх дій та приймати рішення на основі отриманої інформації. Однією з найпоширеніших ігор, що стимулює розвиток мислення, є гра «Хованки» [1]. У цій грі дитина повинна швидко знайти місце для схованки, передбачивши дії ведучого, що шукає. Крім того, дитина повинна оцінити час, враховуючи можливості напрямки руху ведучого, що сприяє розвитку навичок планування. Як наслідок, діти розвивають навички прогнозувати подій, які ще не відбулися, що формує у них здатність до передбачення наслідків своїх дій.

Варто зазначити, що у дошкільному віці увага дітей є нестійкою, адже вони часто відмовляються від різних стимулів навколишнього середовища. Проте рухливі ігри здатні навчити дітей зосереджувати свою увагу на певному завданні або об'єкті. У таких іграх, як «Чия ланка швидше збереться», діти повинні слідкувати за діями інших учасників, швидко реагувати на сигнали та не відволікатися від сторонніх факторів, що в комплексі сприяє розвитку не лише уваги, але й її стійкості.

Пам'ять у дошкільному віці також розвивається завдяки участі в рухливих іграх, адже діти повинні запам'ятовувати правила гри, дії, які необхідно виконати, та послідовність цих дій. Це у свою чергу активізує процеси як короткочасної, так і тривалої пам'яті. Особливу роль у таких іграх

займає рухова пам'ять, коли діти запам'ятовують не лише самі рухи, але й відчуття, пов'язані з ними [2].

Наприклад, у грі «Саймон каже» діти повинні запам'ятовувати та повторювати рухи ведучого, що вимагає точного відтворення образів у пам'яті. Крім того, запам'ятовування результатів дій допоможе розвивати м'язову пам'ять, коли дитина повинна не тільки пам'ятати певні дії, але й правильно їх відтворювати у відповідній послідовності.

Одним із ключових складових когнітивного розвитку дошкільників є розвиток уяви та фантазії. Тому рухливі ігри створюють для дітей простір для прояву їхньої фантазії та творчого мислення, адже через гру діти можуть перевтілюватися в різних персонажів, досліджувати їх поведінку та придумувати нові історії, що допомагає їм вільно висловлювати свої ідеї та навчитися бачити світ з різних точок зору. Крім того, розвиток уяви через гру допомагає у становленні вербальної творчості. Наприклад, діти можуть придумувати нові правила гри або фантазувати на тему персонажів, створюючи власну історію. Це в свою чергу розвиває мовленнєві навички та вміння будувати логічні ланцюги, що позитивно впливає на когнітивний розвиток дітей.

Рухлива гра є невід'ємним елементом розумового та фізичного розвитку дітей дошкільного віку. Вона сприяє не тільки покращенню фізичних навичок та зміцненню здоров'я, але й розвитку когнітивних функцій, соціального розуму та емоційної стійкості, адже у грі діти вчаться взаємодіяти з навколишнім світом, розвивають своє мислення, увагу та пам'ять, що закладає фундамент для подальшого навчання та успішної соціалізації в суспільстві. Педагогам та вихователям важливо правильно організовувати рухові ігри, враховуючи вікові особливості дітей, їхні інтереси та потреби, адже завдяки різноманітності рухливих ігор можна забезпечити гармонійний розвиток дитини, що включає фізичну активність, розумову діяльність та соціальну взаємодію.

Список використаних джерел

1. Бичук І.О., Іваніцький Р.Б., Валькевич О.В., Цюпак Ю.Ю. Рухливі ігри та методика їх викладання : навч.- метод. рекомендації. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. 64 с.
2. Дубровська Л.О. Гра як засіб розумового розвитку дітей молодшого дошкільного віку. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Науково-педагогічні науки*. 2011. № 5. С. 160–163.
3. Зінчук Х.В., Собчук А.А. Українські народні рухливі ігри як засіб фізичного виховання дітей. *Наука та освіта в умовах воєнного часу*. К., 2023. С. 54–55.
4. Пуйо О.І. Дисертація Рухливі ігри як засіб формування ціннісних орієнтацій дітей старшого дошкільного віку. К: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2021. 276 с.
5. Рухливі ігри. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/000bb0-4c72.docx.html>
6. Холтобіна О.У. Рухлива гра як засіб виховання дітей дошкільного віку. *Theoretical and practical aspects of the development of science and education*. 2024. С. 174–175.

Прибиш Катерина

здобувачка освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент О.І. Дурманенко

ХАРАКТЕРНІ РИСИ ВИХОВАННЯ УСПІШНОСТІ У ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У дошкільному віці поглиблюються уявлення про себе, свій організм, свої особистісні якості, можливості, виховання. Заохочення допитливості, спонукання до вивчення оточуючого світу, всіх можливих форм поведінки і спілкування сприяє розширенню кола уявлень дитини про те, що суспільство приймає, а що відкидає, які норми визнаються у ньому виправданими, а які ні. Чим ширші знання дітей про оточуючий світ, тим вільніше вони себе відчувають у ньому, тим частіше добиваються успіхів. Так, працюючи над певною справою, дитина починає працювати і над собою, над виправленням недоліків, які в собі помічає, і виробленням тих якостей, які необхідні для успіху важливої для неї справи. Переживаючи успіх, який раніше здавався недосяжним, отримуючи високу оцінку дорослих, дитина змінює думку про себе.

Позитивні емоції повинні переважати в житті дитини, оскільки це є першоосновою для нормального її розвитку, прихильного ставлення до

навколишнього світу, його прийняття (що проявляється у доброзичливому стилі спілкування), загальної активності в різних видах діяльності, позитивного сприйняття самої себе [4].

Дитячий успіх може супроводжуватися такими позитивними почуттями, як радість, задоволення собою, гордість, упевненість, допитливість, почуття любові до знань. Найчастіше успіх супроводжується радістю, яка має багато відтінків, як-от: блаженство (повне спокійне щастя); захват (бурхливе короточасне переживання радості, тобто її афект); триумф (переживання видатного, блискучого успіху, перемоги); захоплення, спокійний стан загального задоволення. Переживання гордості за свої успіхи пов'язане із відображенням високої оцінки дитиною своїх досягнень і заслуг, усвідомленням відповідності високим цінностям і стандартам. Регулятивна роль гордості виявляється в орієнтуванні на ці стандарти. Вона спрямовує поведінку дитини, вимагаючи від нього таких діянь, які відповідають його уявленню про себе, і не дозволяє йому робити того, що могло б зменшити його повагу до себе, його гідність.

Вступаючи у суб'єкт-суб'єктні взаємини, дошкільник може відчувати радість прийняття, визнання іншими, задоволення собою, почуття власної гідності. Визначальними у будь-якій діяльності дитини, зокрема й діяльності, що забезпечує успіх, є певні мотиви. Мотив, як відомо, - це внутрішня спонuka до діяльності, що відображає потреби особистості. Для дошкільників характерними є такі спонuki: бути похваленою, не викликати невдоволення, показати себе не гіршою за інших дітей, задовольнити своє прагнення "бути на висоті" вимог дорослих [3]. Основу мотиваційної сфери особистості становлять потреби, поява яких відбиває об'єктивний стан необхідності людини в чомусь і породжує діяльність, спрямовану на зняття цієї необхідності. Потреба, опосередкована мотивацією (процес спонукання індивіда до активної діяльності для задоволення своїх потреб і для виховання цілей), психологічно виявляється як мотив. В основі мотивації успіху лежать потреби у повазі, у визнанні оточуючими, прагнення до особистих досягнень, потреба

самовираження, тобто потреба в особистісному зростанні й у реалізації своїх потенційних можливостей.

Відповідно до зазначених потреб у дітей середнього дошкільного віку провідними є мотиви, пов'язані з інтересом до нових видів діяльності, з їхнім інтересом до світу дорослих, із прагненням бути схожими на них, установлювати і підтримувати з ними позитивні взаємини, а також мотиви особистісних досягнень, самоствердження, змагання та пізнавальні й моральні мотиви [1]. Варто підкреслити, що в цьому віці дитина починає себе оцінювати з погляду інших людей, вона вчиться аналізувати свої вчинки, робити моральний вибір, приймати рішення, дивлячись на себе ніби збоку, враховуючи можливу реакцію на її дії партнерів по діяльності. Отже, розвивається таке важливе новоутворення у сфері самосвідомості, як рефлексія [5].

У дитини, в залежності від її уявлення про свої здібності, можливості, формується рівень домагань, з огляду на який вона ставить перед собою ту чи іншу мету, завдання. Чим частіше дитина переживає успіх, тим вищий її рівень домагань [4]. Діти з високим рівнем успішності, які звикли переборювати труднощі й прагнуть відчувати успіх (який підтверджує похвала, висока оцінка), майже завжди обирають складні завдання. Виняток становлять діти здібні, але ліниві: вони обирають простіше завдання, щоб не переобтяжувати себе. Нескладному варіанту віддають перевагу діти, які невпевнені у своїх силах, вважають себе неспроможними виконати важке завдання.

У житті дитина часто потрапляє в такі ситуації, коли потрібно вибирати з багатьох альтернативних потреб й інтересів, шляхів і засобів реалізації поставлених цілей одну, чомусь віддавати перевагу, від чогось відмовлятися. Вибір залежить від системи моральних цінностей, яка формується під впливом знань про моральні норми, правила поведінки, прикладу членів сім'ї дитини, її соціального оточення. Знання про моральні норми і правила поведінки допомагають зорієнтуватися при виборі методів і засобів виховання успіху. Крім того, важливим є те, на виховання якого успіху спрямована активність дитини: особистісно значущого чи суспільно значущого. Успіх будь-якої

діяльності залежить від уміння її виконувати. Під умінням розуміємо “володіння складною системою психічних і практичних дій, необхідних для доцільної регуляції діяльності наявними у суб’єкта знаннями і навичками” [2]. Різноманітність причин, що впливають на вироблення вмінь, потребує систематичного керування з боку дорослих за ходом вправлення та зростанням вправності, аналізу причин затримок і невдач та надання допомоги в їх усуненні. Чим більшим колом умінь і навичок у даній сфері діяльності оволоділа дитина, тим більше у неї шансів на успіх. На виховання успіху в продуктивній діяльності великий вплив мають творчі уміння, тобто вміння знаходити нові, нетрадиційні способи вирішення завдань. Сприятимуть досягненню успіху дітьми середнього дошкільного віку оволодіння суб’єкт-суб’єктними уміннями, такими, як уміння спілкуватися й співпрацювати з однолітками, рідними, близькими, старшими, вихователями (узгоджувати з ними свої дії, обстоювати власну точку зору, терпляче сприймати чужу думку, поважно ставитися до себе та до інших, уміння співвідносити свої інтереси і бажання з інтересами та бажаннями інших, оволодіння здатністю робити моральний вибір з урахуванням гуманного ставлення до людини, вміння діяти відповідно до засвоєних моральних норм, комунікативні, альтруїстичні вміння (безкорислива для себе дія, спрямована на збільшення благополуччя інших, готовність пожертвувати своїми інтересами для їхньої користі).

Отже, інтерес дитини до будь-якої діяльності (навчальної, ігрової, спілкування, самотворчої) прямо пропорційно залежить від усвідомлення власних успіхів, від свого психологічного та розумового зростання. А тому працювати з дитиною в контексті виховання нею успіху треба починати з раннього дитинства, оскільки дошкільний вік є важливим і сприятливим у реалізації цього процесу.

Список використаних джерел

1. Артемова Л. В. Вчися граючись. *Навколишній світ у дидактичних іграх*. Київ. Томіріс, 2017. 112 с.
2. Говорова Р. Ігри та вправи для розвитку розумових здібностей у дітей. *Дошкільне виховання*. 2018. №5. С. 17–20.

3. У світі дитячої гри. На допомогу організатору дитячого дозвілля / за заг. ред. Н. Олійник, Т. Майданюк. Тернопіль: Збруч, 2019. 136 с.
4. Шумей Л. Т. Маленькі дослідники. Організація пошуково-дослідницької діяльності дітей. *Палітра педагога*. 2018. №5. С. 15–18.
5. Якиманська І. С. Принцип активності у педагогічній психології. *Питання психології*. 2004. №6. С. 43–47.

Прокопчук Оксана

Здобувачка 2 курсу ОР Магістр Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент О.Г. Ємчик

ІНІЦІАТИВНІСТЬ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Тенденція сучасного суспільства полягає в тому, що зміна парадигми освіти, переосмислення її фундаментальних основ і, як наслідок поставлених цілей, завдань і змісту освіти. В даний час соціальне замовлення в галузі освіти зорієнтовано на формуванні особистості, яка має здатність швидко адаптуватися до мінливих соціально-економічних умов життя, впевнено орієнтуватися в сучасних процесах і явища, брати на себе відповідальність за свої дії, виконувати їх, спираючись на ціннісні та моральні орієнтири, появляти ініціативність.

Орієнтація на особистість дошкільника є один із домінуючих пріоритетів державної політики в галузі дошкільної освіти ХХІ століття. А відтак у даному контексті, надважливим є розвиток здібностей та підтримка самостійності особистості, спроможності до активних дій, здатність до прийняття самостійних рішень у нестандартних та стандартних ситуаціях із урахуванням потреб інших людей. Пріоритетною метою системи дошкільної освіти є реалізація сприятливо-комфортних умов для самореалізації дошкільників, особистісного становлення, формування та розвиток його життєвих компетентностей.

Як свідчать дослідження вчених в галузі дошкільної педагогіки виховання фундаментальних якостей особистості починається з дошкільного віку (Г. Беленька, Н. Гавриш, О. Кононко, О. Кошелівська, К. Крутій, Т. Поніманська та ін). Відтак, враховуючи стратегічні завдання дошкільної освіти, проблема виховання ініціативності дітей, як особистісної якості є одним із пріоритетним в освітньому процесі ЗДО.

Поняття ініціативність трактують як особистісну властивість, вияв діяльнісного стану особистості згідно її ставленням до мети та завдань, особливостей. Пов'язують з її із бажанням мобілізувати свої морально-вольові зусилля на досягнення навчально-творчої й професійно-практичної мети [1].

Психолого-педагогічні дослідження вітчизняних і зарубіжних учених торкаються питання ініціативності в дошкільному віці з позицій самоприйняття та самопізнання, самореалізацію особистості пов'язують із розвитком психічних пізнавальних процесів.

Вітчизняна вчена О. Старинська, характеризує ініціативність як вольову якість особистості, що є складовою самостійності та визначають її як якість особистості, яка передбачає уміння за власною ініціативою визначати цілі та без допомоги інших знаходити способи їх досягнення, спроможність виконувати прийняті рішення [5].

У роботах останніх років досліджується індивідуально-типові особливості прояву ініціативи та її структура в залежності від віку, етнічної приналежності, а також порівняльний аналіз ініціативних та інших якостей особистість, така як творчість (О.С.Семенов), самоактуалізація (Л. Коваль,), наполегливість і кар'єрна орієнтація (О. Кононко, К. Крутій) та ін.

Ініціативність є домінуючою передумовою самореалізації особистості, яка розкрита у наукових дослідженнях А. Маслоу, Г. Олпорта, Е. Фромма, Н. Южакової, К. Юнга та інших вітчизняних та зарубіжних авторів. Відомі вчені психологи К. Юнг і А. Маслоу розкривали самореалізацію як особливий прояв особистості. Значний інтерес для дослідження ініціативності особистості

представляють праці психологів К. Роджерса, Е. Еріксона, Е. Фромма, Г. Олпорту.

У наукових розвідках Г. Беленьої, Н.Гавриш, С. Васильєва, В. Маршицька, С. Нечай, Г.Орлова, Н.Шкляр, ініціативність розглядається як інтегрована характеристика особистості дитини, що є базовою і передбачає успішну її самореалізацію на наступних вікових етапах розвитку та впливає на стабільний розвиток активності, вміння самореалізації у життєвому просторі протягом життя [2].

Як вважають А. Богуш та Н.Гавриш, ініціативність – це психологічна властивість особистості, показник розвитку творчого інтелекту дитини, що виявляється в ігровій, продуктивній, художньо-мовленнєвій діяльності.

Ініціативність у сучасній вітчизняній педагогіці – це комплексне поняття. Педагоги і психологи вивчають сутність цього поняття, розглядають його з різних точок зору. На основі аналізу наукової літератури було виокремлено такі підходи до визначення поняття «ініціативність»: системний, особистісний, діяльнісний. Відповідно до системного підходу, «ініціативність» розглядається через систему компонентів, що забезпечують процес ініціації.

В. Сухомлинський також вважав ініціативність структурним елементом творчості. У своїй практичній діяльності він доводив, що творчою та ініціативною дитину робить радість, щастя, життєрадісне світосприйняття, емоційно-позитивний настрій. Саме так дитина не лише пізнає навколишню дійсність, а й виявляє свої задатки, здібності, таланти, творчу ініціативність [60]

Питання класифікації ініціатив вивчали різні автори В. Агіляр Туклер, С.Костюк, О.Семенов, В.Шапран [1,3,4,6].

Вчені у своїх наукових дослідженнях виокремлюються:

- творча ініціатива, що виявляється в основному виді діяльності дошкільника – гри;
- ініціатива як цілепокладання, що проявляється в різних видах продуктивної діяльності, спрямована на одержання закінченого продукту;

- комунікативна ініціатива, пов'язана із входженням дитини в спілкування з однолітками й дорослими;
- пізнавальна ініціатива, або допитливість, що мотивує дошкільника до пізнання навколишнього світу й причинно-наслідкових зв'язків предметів та явищ;
- рухова ініціатива, що виявляється як рухова активність, спрямована на досягнення мети, що є результатом активних дій.

Таким чином, проведений аналіз психолого-педагогічної літератури дає змогу схарактеризувати ініціативність (найважливішу якість, що забезпечує успішність конкретної особистості та суспільства загалом, згідно з сучасними поглядами) дітей старшого дошкільного віку як комплексну здатність дитини проявляти свою проактивну позицію та виявити її важливість для розвитку особистості. При цьому варто зазначити, що розвиток ініціативності доцільно розпочинати в дошкільному дитинстві, що також пов'язано розвитком таких якостей, як суб'єктність, активність, самостійність.

Список використаних джерел

1. Агіляр Туклер, В. В. Ініціативність дитини дошкільного віку як психолого-педагогічна проблема сучасності. Дослідження молодих учених у контексті розвитку сучасної науки: матер. VI щорічної Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 21 квітня 2016. Київ., 2016. С. 77–84.
2. Беленька, Г., Гавриш, Н., Васильєва, С., Маршицька, В., Нечай, С., Орлова, Г., Шкляр, Н. Виховуємо базові якості особистості старшого дошкільника в умовах ДНЗ: методичний посібник. Харків: Мадрид. 2015
3. Костюк С. Теоретична сутність поняття «ініціативність» та її компоненти. Слов'янськ: ДДПУ.2013. Вип. 62, ч. 1, С. 82–88.
4. Семенов О.С. Творча спрямованість дошкільника – запорука розвитку успішних націй. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді.*: зб. наук. праць. Вип. 18. 2014.
5. Старинська, О. В. Формування інтелектуальної ініціативності молодших школярів. *Практична психологія та соціальна робота.* 2014. № 5. С.1–12.
6. Шапран, В. Ю. Види ініціативності та їх класифікація. *Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».* Вип. 21. 2001. С. 408–413

Свінтуховська Оксана

Вихователь – методист комунального закладу «Луцький заклад дошкільної освіти (ясла-садок) №11 Луцької міської ради», вихователь-методист

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Підґрунття для майбутньої успішної економічної діяльності людини закладається в дитинстві. Саме тому надзвичайно важливим є виховання нового покоління, яке буде позитивно сприймати економічну інформацію, адекватно реагуватиме на суспільні зміни, володітиме навичками економічно доцільної поведінки.

Економічне виховання в сучасний період – актуальна проблема як для дітей, так і для дорослих. Дошкільник і економіка – поняття зовсім не сумісні, скажете ви... Гроші, супермаркет, реклама, чек... Стикаються з цими словами наші діти? Так! Отож питання: «Чи потрібно і навіщо дошкільнику економічне виховання?» - набуває нині особливої уваги і вимагає серйозної педагогічної корекції.

Мета економічного виховання – розкрити дитині навколишній предметний світ як світ духовних і матеріальних цінностей, як частину загальнолюдської культури і в процесі пізнання навчити відповідним формам поведінки. Повсякденне життя, сім'я, спілкування з однолітками, освітня робота в умовах закладу дошкільної освіти формують той емпіричний досвід, який стає базою для подальшої роботи з економічного виховання. І ось тут-то педагог повинен стати для дитини авторитетом, який допоможе правильно осмислити нові явища, факти, поняття.

Необхідно знайомити дітей із найпростішими економічними термінами: економіка, бюджет, ціна, гроші, товар, вартість, банк, кредит, дохід, збиток, бізнес, реклама; з новими професіями такими як: менеджер, підприємець, бізнесмен, фінансист, брокер, рекламодавець. Ознайомити з поняттями дорожче – дешевше, невигідно, виграв.

Увесь процес формування економічного досвіду дошкільнят відбувається за двома напрямками:

- по-перше, дитина засвоює досвід попередніх поколінь у вигляді сталих економічних законів та понять (через телебачення, гру з друзями, батьками);

- по-друге, елементарний економічний досвід дитини формується у різних видах діяльності і є результатом її власної економічно доцільної поведінки. Це може бути спостереження за економічними процесами, виконання соціально-економічних ролей, участь у налагодженні найпростіших економічних взаємозв'язків між різними людьми (обмін, продаж, купівля).

Діти з раннього віку опиняються серед потоку різноманітної економічної інформації, спостерігаючи за веденням домашнього господарства, разом з батьками купуючи продукти та інші товари. Обираючи форми роботи з дітьми, спрямовані на формування їх економічної компетентності, необхідно враховувати вікові особливості сприймання дошкільниками матеріалу.

Так, основною метою проведення ігор економічного спрямування з дітьми молодшого дошкільного віку є ознайомлення їх з найпростішими економічними поняттями, формуванню уявлень про основні види суспільно-економічних відносин. Скажімо, ознайомлюючи молодших дошкільників з темою «Гроші», варто проводити з ними дидактичні ігри, що сприяють формуванню уявлень про грошову одиницю, прибутки і витрати, вихованню ощадливого ставлення до грошей.

Для дітей середнього дошкільного віку необхідно створювати умови, що сприяють збагаченню набутих ними економічних знань і досвіду. Для цього використовують сюжетно-рольові ігри, метою яких є формування способів поведінки в певних економічних ситуаціях. Ці ігри передбачають участь дітей у розігруванні різних ситуацій купівлі-продажу, формування в них навичок рахувати гроші та користуватися ними. У цьому віці діти мають здобути досвід самостійної купівлі товарів, навчитися співвідносити вартість товару з купівельною спроможністю покупця, усвідомити необхідність ощадливого ставлення до грошей та раціонального їх використання.

Діти старшого дошкільного віку поглиблюють отримані раніше знання, набувають корисного досвіду та навчаються застосовувати його на практиці,

розв'язуючи різнобічні життєві ситуації під час різних видів ігор економічної спрямованості. Поглибленню економічних знань дітей старшого дошкільного віку найліпше сприяють ігри, що містять чітко визначену ціль, передбачають розподіл обов'язків між дітьми та спільну покрокову реалізацію мети.

Гратися можна як з усією групою чи підгрупою, так і індивідуально. У процесі ігрової діяльності кожна дитина отримує змогу практично застосовувати набуті знання, розширюючи власний досвід. Залежно від поставленої пізнавальної мети, у роботі з дітьми доречно використовувати такі види ігор економічного спрямування:

- Ігрові імпровізації;
- Ділові ігри, тренінги, ігри – стратегії;
- Розвивально-дидактичні ігри;
- Сюжетно-рольові ігри;
- Драматизації казок;
- Різні види праці;
- Продуктивна діяльність;
- Екскурсії;
- Гурткова робота.

В ігровій діяльності розвиваються мовлення і мислення кожної дитини, формуються її почуття й сприймання світу, збагачується емоційна сфера. Під час гри дошкільники ознайомлюються із сімейною економікою, отримують уявлення про розмаїття та вичерпність природних ресурсів, починають розуміти, звідки і як з'являється продукт, якими способами реалізують товар. Для прикладу, в сюжетно – рольових іграх «Супермаркет», «Ринок», «Рекламне агентство», «Салон краси», «Кафе» діти опановують вміння самостійно приймати рішення та прогнозувати наслідки своєї діяльності. В іграх-стратегіях «Наш бізнес», «Кругосвітня подорож», «Поїздка на острів», «Магазин іграшок» діти спільно з вихователем планують, проектують свої дії, розподіляють обов'язки і ролі, покроково реалізують спільний задум. Дидактичні ігри з теми «Професії людей» спрямовані на засвоєння дітьми економічної термінології.

Настільно-друковані ігри «Кому що потрібно», «Граємо в професії», «Доміно», «Моя перша купівля», «Упізнай професію»; «Послуги»; «Реклама» вчать добирати наочність відповідно до чітко сформульованих правил економічної гри.

Важливим фактором успішної роботи з економічного виховання дошкільників є підтримка дитини вдома, в родині, адже лише спільна діяльність педагогів і родини з цього питання є ефективною і сприяє формуванню відповідальнішого ставлення дорослих до економічного виховання власних дітей.

Досвід практиків дозволяє визначити такі форми співпраці педагогів і батьків із формування первинного економічного досвіду дошкільнят:

- Анкетування, консультування.
- Виготовлення буклетів, папок-пересувок, інформаційних стендів, пам'яток з економічного виховання.
- Організація роботи консультпункту «Світ економіки», довідкового бюро «Таємниці економічних понять».
- Проведення батьківських зборів, «круглих столів» з обміну родинним досвідом, економічних ярмарків, свят, розваг, конкурсів, Днів відкритих дверей.

Практичні поради, які допоможуть батькам виховати дитину ощадливою:

1. Разом з дитиною йдіть до магазину. Візьміть список покупок і невелику суму грошей - саме стільки, скільки потрібно, щоб зробити покупки за списком. Дайте дитині можливість самій вибрати товари та оплатити їх у касі. Ви можете допомогти підсумувати вартість товарів, щоб вона не перевищувала суму взятих грошей.

2. Разом з дитиною йдіть до крамниці. Дайте їй дві суми: одну – монетами, іншу – паперовими грошима. Нехай вона розрахується за покупки і на власному досвіді відчує, як розраховуватися зручніше – металевими чи паперовими грошима.

3. Разом з дитиною спробуйте згадати всі послуги, які доводиться оплачувати вашій родині. Можливо, це будуть комунальні послуги, послуги автосервісу, або ремонту побутової техніки.

4. Запропонуйте дитині піти на кухню і що-небудь приготувати, наприклад, вареники з улюбленою начинкою. Які ресурси вам знадобляться? (Борошно, вода, сіль, начинка).

Опанування економічною грамотністю – процес складний, але ж і цікавий. І чим раніше діти зрозуміють основні економічні поняття, тим швидше будуть сформовані елементарні уміння й навички економічної свідомості. А потім, коли малюк виросте, він стане фінансово сильним і незалежним. А ще – добрим і щедрим, тому що ви обов'язково поясните йому, що таке меценатство і благодійність.

Список використаних джерел

1. Григоренко Г. І. Дошкільник у світі економіки. Х.: Вид-во «Ранок», 2016. 160 с.
2. Значення ігрової діяльності в розвитку дитини дошкільного віку: методичні рекомендації / укл.: Л. Б. Міщенко. Суми: Ніко, 2017. 66 с.
3. Іванова А. В. Економічний досвід – старшим дошкільнятам. *Дошкільне виховання*. 2006. № 7. С. 22–25.
4. Сverdlova I. Формування економічної досвідченості дошкільників засобами гри. *Дошкільне виховання*. 2013 р. № 1. С. 54–64.

Якобчук Оксана

Практичний психолог комунального закладу «Луцький заклад дошкільної освіти (ясла-садок) № 18 Луцької міської ради»

ЯК ПІДТРИМАТИ ТА ЧИМ ЗАЙНЯТИ ДІТЕЙ В УКРИТТІ

Українські діти відчували на собі реальність російського вторгнення. Замість комфортного відпочинку вдома, спокійного навчання в закладі освіти, вони змушені ховатися в укриттях і це великий стрес не тільки для них, але і для батьків, педагогів. Тому Дитячий фонд ООН опублікували поради, як заспокоїти та підтримати дитину в укритті. Якщо ви разом з дитиною змушені

перебувати в укритті, основне підтримати малюків та знизити рівень стресу.

Отже:

1. План дій. Розкажіть дитині про план дій. Фахівці відзначають, що наявність плану заспокоює і дарує впевненість, навіть у найбільш вразливих ситуаціях. Складіть послідовність маршруту до укриття, проговоріть інструкцію дитині щодо послідовності її дій. Говоріть короткими та чіткими фразами. Намалюйте карту укриття, зобразіть локації в укритті, що і де знаходиться, як воно функціонує, де вхід і вихід, де ваше місце, де будуть знаходитись рідні (намалюйте, зобразіть, напишіть – діти краще сприймають наочно).

2. Як ти почуваєшся? Спостерігайте за станом дитини та реагуйте на її потреби. Ставте дитині відкриті запитання, слідкуйте за емоційною реакцією дитини та рівнем її активності. Важливо аби дитина проговорювала, задавала запитання, проявила свій емоційний стан. Можна також масажувати кінчики пальців, мочки вух, запропонувати гру, або ж дати завдання щодо дії (принеси, подай, зроби), також дати випити води, чаю, поїсти та обійняти. Реагуйте на потреби, задовольняйте їх за можливості - це поверне дитину до відчуття.

3. Розкажи, що ти відчуваєш. Проговорюйте і проявляйте емоції Якщо ваша дитина переживає чи відчуває злість через те, що відбувається навколо, слова «не переживай» чи «тобі не варто злитись» не заспокоюють дитину. Скажіть: «Я бачу / мені здається що ти налякана / злишся». Дитина буде розуміти, що вона не залишилась один на один зі своїми переживаннями. У якості підтримки не варто давати обіцянок, які не залежать від вас: «все буде добре», «нічого не станеться», натомість скажіть: «що би не сталося, головне – ми поруч один біля одного». Якщо діти грають чи малюють «війну» – не забороняйте їм. Програйте, прокричіть, прозвучіть, промалюйте емоцію (наприклад, ричи, як собака). Саме так ви можете допомогти впоратися з емоціями та знизити рівень тривоги, напруги.

4. Дозволь обійняти тебе. Обіймайте дитину. Тілесний контакт допоможе знизити рівень напруги та допомогти дитині заспокоїтись, залишитись на рівні діяльності. Можна спробувати одну з вправ:

- «Обійми метелика» – дитина обіймає свої плечі двома руками і може себе похлопати по плечах.
- «Водоспад» – дорослий підходить до дитини і руками погладжує з плеч і до поясу, наче знімаючи щось з плеч.
- «Кокон» – права рука дитини обіймає ліве плече, а ліва рука живіт.

Важливо слідкувати, як дитина дихає і чи не затримує дихання. Допомогти вийти зі стану ступору та знизити рівень стресу – це відновити стабільне дихання. Можна спробувати таку вправу: вдих носом і повільних видих ротом, можна зі звуком «А», «О», подихати декілька разів животом. Відновлення стабільного дихання та фізичної активності допоможе знизити рівень впливу події та стресу на організм.

5. Який у нас режим дня? Відтворення послідовності дня. Фахівці зазначають: у часи невизначеності важливо відтворювати послідовність дня - це надасть відчуття контролю над власним життям. З самого ранку і до вечора, загинаючи пальчики проговорюйте та відтворюйте послідовність дня.

6. Я піклуюсь про тебе і про себе. Дбайте про себе. Ви краще допоможете дитині, якщо піклуватиметеся про себе. Дитина бачить, як ви реагуєте на новини та копіює вас. Тому для дитини важливо розуміти, що ви зберігаєте спокій і маєте план дій. Якщо ви занепокоєні або засмучені, знайдіть час для себе, за можливості, поспілкуйтесь з друзями та рідними. Важливо почути голос інших – це надасть відчуття зв'язаності з іншими та зв'язку зі світом.

7. Ми з усім справимось. Обережно закінчуйте розмови. Дитині важливо знати, що вона не залишиться на самоті. Коли ви завершуєте розмову про важливі речі, оцініть емоційний стан та рівень фізичного реагування: спостерігайте за мовою тіла, оцінюйте рівень занепокоєння, завершуйте на позитивному, створюйте спільні традиції дня та його завершення (обійматися, молитися, пити чай або ж співати).

- Обмежте кількість розмов та прослуховування новин про війну в присутності дитини.

- Надайте дитині перевірену інформацію, дозовано і відповідно до її віку.

У надзвичайній ситуації діти переживають стрес, страх і невизначеність. Дорослим потрібно продовжувати оточувати малюків турботою та спробувати переключити їхню увагу. Дуже добре з цим завданням впораються ігри, адже вони:

- відволікають від незвичних обставин;
- навчають конструктивно переживати емоції;
- розвивають комунікаційні навички;
- забезпечують спільну діяльність із дорослими чи іншими дітьми.

Ви можете допомогти дитині зняти напругу за допомогою простих вправ:

- «М'яч». Ця вправа знімає м'язову напругу та масажує руки. Зробіть м'ячик для зняття стресу, наприклад, для цього ви можете наповнити повітряні кульки сухим горохом або рисом. Візьміть м'яч в руку, можете взяти два в обидві руки, стисніть м'яч і розслабте руку. Проекспериментуйте зі стисканням м'яча. Знайдіть спосіб, який підходить саме вам, змінійте швидкість стискання, силу та тривалість стискань так, як вам буде подобатися.

- «П'ять відчуттів». Дайте дітям завдання: «Покажи 5 предметів червоного (зеленого, блакитного тощо) кольору», «Торкнися 4 різних речей і розкажи, які вони (м'які, холодні, шорсткі)», «Повтори 3 звуки, які ти щойно почув навколо», «Опиши словами 2 запахи, які тебе оточують»...

- «Спільна історія». Вигадайте послідовну історію разом, говорячи по одному реченню по черзі.

- «Ловіть ритм». Разом із дитиною співайте пісню та відбивайте її ритм чайною ложечкою по чашці або долонькою по коліну. Спробуйте загадати пісню й відгадати її за ритмом.

- «Креативне мислення». Учасники по черзі заплющують очі. За командою ведучого треба розплющити очі й назвати перший предмет, що

потрапив у поле зору. А далі — знайти щось незвичайне в цьому звичайному предметі або знайти новий спосіб його використання.

Дихальні вправи - найпростіший спосіб впоратися із сильними емоціями. Вони не займають багато часу, їх можна виконувати у будь-якому місці та адаптувати відповідно до власних потреб. Бажано звертати увагу на те, щоб при диханні використовувалася діафрагма. Варто зазначити, що дихальні практики можуть подіяти не відразу, призвести до відчуття легкого запаморочення.

- Вправа «Кульбаба». Для виконання вправи необхідно уявити білосніжну пухнасту кульбабку в руці (можна взяти олівець, ручку, лінійку тощо). Завдання - подути на квітку так, щоб з неї злетіли всі пушинки. Для цього слід зробити один короткий глибокий вдих через ніс і довгий видих через рот. Здути всі пушинки з кульбабки потрібно за 1–3 рази.

- «Квітка та свічка». Це проста вправа на розслаблення, що сприяє глибокому диханню. Уявіть, що у вас в одній руці приємно пахне квітка, а в іншій - запалена свічка. Повільно зробіть вдих через ніс, й уявіть, що відчуваєте запах квітки. Повільно видихніть через рот, наче задуваєте свічку. Повторіть кілька разів.

Діяльність в укритті має організовуватись залежно від ситуації та психологічного стану вихованців. Як на етапі сповіщення про небезпеку, під час повітряної тривоги великого значення надається психологічному супроводу дітей. Для зняття напруження рекомендовано (Світлана Ройз): співати пісні; читати дітям казки; промовляти дражнили про російську армію, щоб знецінити ворога та зменшити страх перед його діями; робити масаж вух та постукування зони за вухами; виконувати дихальні практики з гучним видихом; грати в терапевтичні ігри (як-от «Слоник», що «обмахується вухами»: долоні притуляють до вух, відтуляють та затуляють їх; «Комахи»: дітям пропонують уявити, що в приміщенні багато комарів, і ловити їх, гучно плескаючи в долоні, але не торкаючись сусідів); позіхати (для цього потрібно провести від вушної раковини до щелепного суглоба дитини і запропонувати їй позіхнути); запропонувати дітям льодяники, сухофрукти тощо.

Організація освітнього процесу в закладах дошкільної освіти в умовах воєнного стану – серйозний виклик для педагогів, адміністрацій закладів, системи дошкільної освіти загалом. Гідно відповісти на нього допоможе чітке розумінні того, як діяти в ситуаціях небезпеки, які механізми та інструменти застосовувати, щоб мінімізувати руйнівний вплив воєнних реалій на дітей і допомогти упоратися з його наслідками.

Список використаних джерел

1. UNICEF. Як батькам підтримати дитину в укритті? URL: <https://www.unicef.org/ukraine/stories/how-to-support-a-child-in-a-shelter>.
2. Корольчук М. Як батькам підтримати дитину в укритті? URL: <https://learning.ua/blog/202203/yak-batkam-pidtrymaty-dytynu-v-ukrytti/>.
3. ЮНІСЕФ Україна. Як підтримати та чим зайняти дітей в укритті: поради для батьків. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/yak-pidtrimati-ta-chim-zaynyati-ditey-v-ukritti-poradi-dlya-batkiv-2001601.html>.

Ящинська Лариса

вихователь комунального закладу «Луцький заклад дошкільної освіти (ясла-садок) № 14 Луцької міської ради»

СТВОРЕННЯ Й ВИКОРИСТАННЯ КОРЕКТУРНИХ ТАБЛИЦЬ – ОДИН З КЛЮЧОВИХ ЗАСОБІВ ЗБАГАЧЕННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ДОСВІДУ ДОШКІЛЬНИКІВ

Мова – невичерпне джерело розумового розвитку дитини й скарбниця всіх знань. Видатний педагог К. Д. Ушинський образно називав мову народним педагогом, наставником і вихователем. Слово виховує, навчає і розвиває дитину. Під впливом мови вдосконалюються її відчуття і сприймання, збагачуються знання про навколишній світ. Мова допомагає дитині встановлювати контакт з іншими дітьми. Вільно передавати свої думки й бажання, сприяє в майбутньому успішному навчанні в школі.

Мовленням дитина оволодіває в процесі спілкування під час різних видів діяльності, адже всі вони тісно пов'язані з мовленням і супроводжуються ним. Оскільки дитина – дошкільник мислить переважно образами, то використання наочності сприяє активізації мовлення і робить його ефективним.

Сьогодні педагог має у своєму розпорядженні цілий арсенал засобів для оптимізації освітнього процесу та особливості розвитку кожної дитини. Одним із таких засобів є робота по застосуванню коректурних таблиць за авторською технологією доктора педагогічних наук Наталії Василівни Гавриш. Експерт з дошкільної освіти, професор Наталія Гавриш, є автором понад 140 наукових і науково-методичних робіт та методів роботи з організації навчально-виховного процесу з дошкільниками. Одним з таких методів – це метод використання коректурних таблиць, робота з якими активізує пізнавальні, психічні процеси дошкільника, сприяє розвитку комунікативності, вдосконаленню сприймання, уваги, пам'яті, забезпечує інтерес до інтелектуальної діяльності та формує здатність творчо, не шаблонно мислити, самостійно поповнювати свої знання.

Саме коректурні таблиці Н. Гавриш сприяють розвитку мислення та мовлення у дітей через завдання, ігри та вправи. Спираючись на принцип багатоваріантності, принцип радісного навчання, принцип партнерства, дитина сама відкриває горизонти своїх знань. Коректурні таблиці можна виготовити різної тематики, але вони мають відповідати вимогам освітніх ліній Базового компонента: «Мовлення дитини», «Дитина в природному довкіллі», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», «Гра дитини». Вона майже не змінюється в різних вікових групах, розширюється лише змістове наповнення та урізноманітнюються зв'язки між елементами теми. Скажімо тема: «Давайте познайомимось» для молодших дошкільників представлена коректурними таблицями з підтем: «Сім'я», «Я серед інших», «Дитячий садок». А для старших дошкільників дану тему розширено ще й такою підтемою, як от: «Хлопчики-дівчатка».

Коректурні таблиці являють собою інформаційно-ігрове поле з різною кількістю клітинок (від дев'яти до двадцяти п'яти), заповнених предметними картинками (цифрами, або буквами; цифрами і буквами; символами чи знаками; геометричними фігурами). Картинки добираються за змістом тематично, можливо це і пояснює саму назву таблиці – коригувати наше сприйняття предметів й об'єктів дійсності, кожного разу ті самі елементи

дійсності можна розглядати в новому ракурсі, під іншим кутом зору, звертати увагу на особливі якості та відмінності предметів один від одного.

Розвивальний ефект коректурних таблиць забезпечується дотриманням низки правил їхнього виготовлення та використання. Необхідно врахувати, незалежно від формату (демонстраційні – для роботи з усією групою, роздаткові – для індивідуальної, парної чи підгрупової роботи), картинки обов'язково мають бути предметними, щоб забезпечити якість та чіткість сприйняття (слухового – завдання, запитання дорослого і чіткого — пошуку й знаходження відповіді на запитання та завдання в таблиці). Працюючи над створенням коректурних таблиць потрібно дотримуватися рекомендацій щодо їх виготовлення, розроблених Наталією Гавриш.

Ігрова діяльність на основі коректурних таблиць стимулює пізнавальний інтерес. Незалежно від формату таблиці картинки обов'язково мають бути предметними, щоб забезпечити якість та чіткість сприйняття: слухового (завдання чи запитання дорослого) і зорового (пошуку й знаходження відповіді на запитання чи розв'язання завдання в таблиці). Картинки мають бути достатньо крупними, реальними, які легко впізнати, бажано одноманітними (за принципом виготовлення) для полегшення їх сприймання дітьми і дотримання естетичних вимог.

У сучасній дошкільній освіті коректурні таблиці застосовують не лише для формування уваги і спостережливості, а й для розвитку пізнавальних, інтелектуальних, мовленнєвих навичок, математичних умінь, уміння орієнтуватися у просторі тощо.

Коректурні таблиці, як будь-які інші ігри, можна використовувати в різних формах життєдіяльності дітей – не лише в партнерській діяльності з дорослим, а й під час організованої діяльності на різних етапах заняття відповідно до поставленої мети. Коректурна таблиця, яку використовують на початку заняття, служить сильним мотивуючим чинником, стимулюючи інтелектуальну та мовну активність. Вона може бути заповненою, або порожньою, тобто зображуватися у вигляді рамки, яка в окремих випадках

виконує роль своєрідного поля для складання стратегічної карти заняття. У такому випадку вихователь разом з дітьми заповнює порожні клітинки, охоплюючи при цьому всі змістові лінії, які потрібно розглянути під час ознайомлення з обраною темою.

Робота коректурних таблиць полягає у знаходженні максимальної кількості зв'язків між її елементами, а саме:

- кількість;
- форма;
- номер по порядку;
- розмір;
- колір;
- розташування.

Завдання, що виконуються за допомогою коректурної таблиці, мають пошуковий характер, передбачають різні варіанти відповіді. Діти повинні сприйняти на слух вказівку дорослого, зосереджено роздивитись таблицю, знайти правильну відповідь чи виконати завдання (накрити, полічити, співвіднести зі схемою, символом тощо), та прокоментувати результат. Формування особистості, її базових якостей відбувається у процесі практичної, творчої і пізнавальної діяльності, мета якої — навчити дитину орієнтуватися в інформації, успішно її використовувати, творчо, нешаблонно мислити. Тут стане у пригоді багатофункціональне обладнання, працюючи з яким дитина пізнає нове, порівнює, систематизує, співвідносить, лічить тощо.

Поза межами організованого навчання коректурні таблиці можна застосовувати, як своєрідну інтелектуальну гру, в якій діти змагатимуться поодиночці, або командами на швидкість реакції, точність і широту сприймання, багатший словник тощо. Головне, що забезпечує успіх їхнього використання — живий інтерес дітей, радість відкриття, допитливість, мовленнєва ініціативність, задоволення від відчуття своєї інтелектуальної спроможності, які дорослий має підтримувати, ретельно оберігаючи в процесі роботи з коректурною таблицею її пізнавально-ігровий статус. Будь-який примус, тиск,

різкість, формалізм з боку дорослого можуть загасити емоційний відгук дітей на інтелектуальну гру й істотно знизити її результативність. Кількість учасників такої інтелектуальної гри не обмежується. Організувати гру можна як з однією дитиною, так із групою дітей: у будь-якому разі кожна дитина виконує завдання індивідуально. А організація групових ігор сприяє розвитку товариських, партнерських відносин між дітьми. Дидактичні ігри за коректурною таблицею, які проводять у формі змагання, діти грають охоче, з винятковою віддачею, вболіваючи за командні результати гри. Систематичне використання коректурних таблиць на заняттях забезпечує ефективний розвиток пізнавальних здібностей дошкільників.

Впевнено можна сказати, що використання в освітньому процесі коректурних таблиць Наталії Гавриш, є надзвичайно ефективним засобом розвитку комунікативної діяльності, креативності, пізнавальної активності та самостійності дошкільників.

Список використаних джерел

1. Богущ А.М., Луцан Н.І. Мовленнєва ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи, видання друге, доповнення: навч. посібник. К: Видавничий Дім «Слово», 2012. 304 с.
2. Гавриш Н. Калейдоскоп інформаційно-ігрової творчості дошкільників. Київ: Слово, 2012.
3. Гавриш Н. Розвиток зв'язного мовлення дошкільнят: навч.-метод. посібник. К., 2006.
4. Гавриш Н., Безсонова О. Калейдоскоп інформаційно-ігрової творчості дітей. Коректурні таблиці. Методичні рекомендації щодо використання коректурних таблиць. К.: Видавничий дім «Слово», 2016. 256 с.
5. Програма розвитку дитина дошкільного віку «Українське дошкілля» (О.І.Білан, Л.М. Возна, О.Л.Максименко та інші) Тернопіль: Мандрівець, 2013 264 с.
6. Ушинський К.Д. Рідне слово : твору 2 т. К.,1963. Т. І.
7. <https://vseosvita.ua>.

СЕКЦІЯ 4. ПІДГОТОВКА І ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ВИХОВАТЕЛЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Бартків Оксана

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОНФЛІКТОЛОГІЇ

Сучасні підходи до реформування українського сегменту вищої освіти ставить завдання передер закладами вищої освіти пошуку шляхів, спрямованих на визначення ефективних форм та методів організації освітнього процесу. Особлива роль у підготовці фахівців відводиться організації самостійної роботи. З одного боку, самостійна робота є навчальним завданням, тобто об'єкт діяльності здобувачів освіти, пропонуваній науково-педагогічним працівником чи передбаченим силабусом освітнього компонента, а з іншого – форма вияву певного способу діяльності, спрямованого на виконання відповідного навчального завдання, а саме: спосіб діяльності людини або задля отримання зовсім нового, раніше невідомого їй, знання, або задля впорядкування, поглиблення вже наявних знань. Самостійна робота сприяє розвитку самостійності майбутніх педагогів, розвиває увагу, здатності аналізувати, систематизувати, розмірковувати, узагальнювати та ін.

Питання організації самостійної роботи та самостійної навчальної діяльності здобувачів вищої освіти, особливостей її організації знаходимо в наукових доробках Н. Бойко, О. Долгопол, О. Малихіна, О. Коновал та ін. Наприклад, Н. Бойко узагальнює умови вдосконалення самостійної роботи майбутніх фахівців як провідної форми здобуття освіти в закладах вищої освіти, пропонує систему та інноваційну технологію організації самостійної роботи здобувачів освіти [2, с. 64]. Уже О. Малихін узагальнює досвід вивчення проблеми самостійної навчальної діяльності студентів в історико-дидактичному ракурсі, аналізує сучасні підходи до трактування понять «самостійна робота»,

«самостійна пізнавальна діяльність» та «навчальна діяльність», на основі яких обґрунтовує поняття «самостійна навчальна діяльність студентів вищих навчальних закладів» [4, с. 2]. Проте, на наш погляд, недостатньо науковцями висвітлюються питання організації самостійної роботи здобувачів освіти у процесі вивчення вибіркового освітнього компонента «Педагогічна конфліктологія».

Самостійна робота здобувачів вищої освіти як багатовимірне педагогічне явище включає систему взаємопов'язаних структурних і функціональних компонентів, що утворюють цілісну єдність, підпорядковану цілям виховання, освіти й розвитку в умовах її опосередкованого управління та самоуправління (Н. Бойко [2]). О. Малихін під самостійною роботою розуміє виконання різних завдань навчального, виробничого, дослідницького й самоосвітнього характеру, які виступають як засіб засвоєння професійних знань, способів пізнавальної й професійної діяльності, формування вмінь і навичок творчої діяльності й професійної майстерності. Автор значну увагу приділяє дотриманню принципів організації самостійної роботи [4, с. 140].

О. Долгопол визначає умови самостійної роботи:

- наявність «інформаційного вакууму», який виникає у майбутнього фахівця, коли з'являється потреба дізнатися, оволодіти чимось новим, невідомим, важливим, а засоби задоволення таких потреб у навчальному процесі відсутні. Це в свою чергу припускає необхідність спрямованої роботи викладача на створення передумов виникнення в них такої потреби;

- подання нового навчального матеріалу, нових пізнавальних завдань, які не можна розв'язати відомими способами;

- індивідуалізований характер навчання – робота за індивідуальними планами, що доповнюють, розширюють і поглиблюють знання здобувачів освіти [3].

Здійснивши аналіз психолого-педагогічної літератури самостійну роботу розглядаємо як самостійне виконання майбутніми фахівцями завдань і дій самоосвітнього дослідницького змісту, спрямованих на засвоєння, закріплення,

узагальнення чи систематизацію ключових професійних компетентностей. Визначимо основні характеристики самостійної роботи, а саме, самостійна робота здобувачів вищої освіти може здійснюватися індивідуально, колективно чи у груповій формах, має на меті поглиблення здобутих в освітньому процесі знань, умінь та навичок..

Структура самостійної роботи ідентична структурі будь-якої педагогічної системи, тобто передбачає наявність таких компонентів (рис. 1):

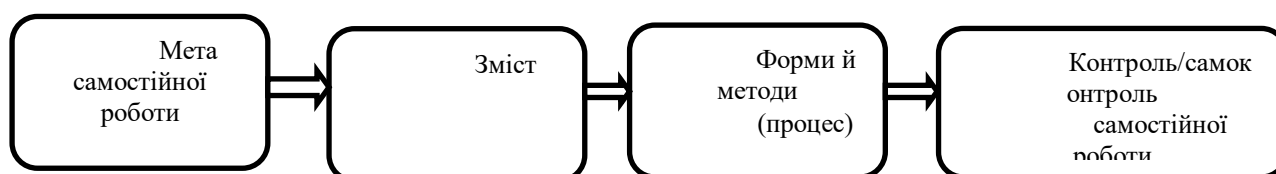

Рис.1. Структура самостійної роботи

Відповідно до силабусу вибіркового освітнього компонента (далі ОК) «Педагогічна конфліктологія» встановлюється співвідношення між самостійною й аудиторною роботою [1]. Мета та цільові завдання навчання у процесі самостійної роботи узгоджені з метою вивчення всього ОК. Нами розроблено завдання для самостійної роботи майбутніх педагогів, які передбачають самостійний пошук джерел з окресленої проблеми й аналіз їх основних положень; здійснення категоріально-порівняльного аналізу підходів вчених до трактування основних понять педагогічної конфліктології, обґрунтування сучасних підходів до розкриття змісту конфліктологічних явищ, процесів і ін. Тому в процесі відбору форм і методів самостійної роботи здобувачів освіти нами враховувалася специфіка професійної підготовки, яка полягала в її інтегративному характері, перш за все, в поєднанні, взаємозбагаченні спеціального (предметного) і психолого-педагогічного знання.

При вивченні ОК «Педагогічна конфліктологія» нами запропоновано такі завдання для самостійної роботи [1, с. 12]:

1. Здійснить категоріальний аналіз поняття «конфлікт» за зразком, поданим у таблиці 1.

Таблиця 1

№ з/п	Джерело	Визначення поняття	Категоріальні ознаки
1.			
2....			

Виконання завдання 1 самостійної роботи з теми «Педагогічна конфліктологія як наука» сприятиме формуванню в здобувачів освіти компетенцій самостійного пошуку наукових джерел з означеної проблеми, аналізу й визначення категоріальних ознак поняття «конфлікт»; виокремлення найбільш суттєвих його характеристик, на основі яких кожен може запропонувати власне розуміння сутності цього терміну.

Завдання 2 «Схематично представити структуру педагогічного конфлікту, обґрунтувати її компоненти», передбачає узагальнення здатностей майбутніх педагогів встановлювати логічні зв'язки між компонентами та обґрунтовувати взаємозалежності кожного з них.

Уже в ході вивчення теми «Типи та функції педагогічних конфліктів» [1, с.34] нами здобувачам вищої освіти запропоновано на основі аналізу конфліктологічної та педагогічної літератури заповнити фрейм позитивних і негативних функцій конфлікту. Варто зауважити, що фрейм – це структура подання знань, організована навколо певного поняття, що, на відміну від асоціацій, містить дані про його суттєві, типові, головні ознаки; рамочна структура ключової ідеї навчального матеріалу, яку можна «накласти» на більшість тем і розділів, виражена в графічній формі [1]) (Рис. 2).

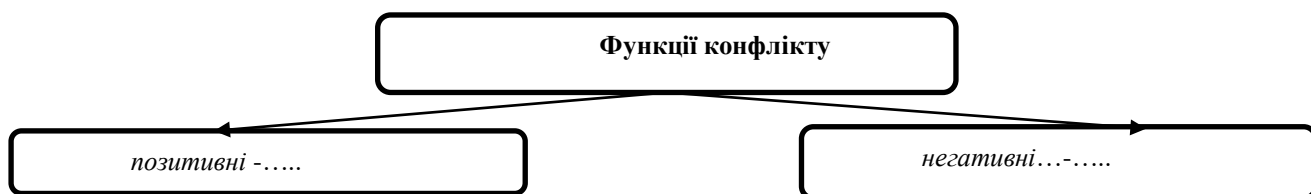

Рис. 2. Функції конфлікту

Таким чином, самостійне заповнення майбутніми педагогами фрейму функцій контролю дозволить систематизувати знання про їх види позитивні і

негативні функції конфлікту. Як завдання на аналогію, пропонуємо скласти фрейм функцій педагогічного конфлікту.

Цікавими для здобувачів освіти є творчі завдання самостійної роботи. Наприклад: складіть глосарій на тему: «Основні категорії педагогічної конфліктології» «Обґрунтуйте різні підходи науковців до визначення моделей ескалації конфлікту», «Окресліть причини виникнення вертикальних конфліктів (студент – викладач, викладач – адміністрація, ректорат) та горизонтальних (студент – студент, викладач – викладач) у системі вищої освіти», «Запропонуйте рекомендації та поради щодо впливу на конфліктну ситуацію в освітньому процесі» і ін.

Отже, самостійна робота – одна з важливих передумов повноцінного оволодіння здобувачами вищої освіти системою професійних компетентностей. Чітко й раціонально організована самостійна робота розвиває Soft skills: (системне, аналітичне та критичне мислення, комунікативні навички, навички командної роботи, лідерство, креативність, адаптивність, крос-функціональність у майбутніх педагогів. У процесі організації самостійної роботи потрібно чітко виокремити її мету, зміст, методи й форми, а також передбачити контроль і самоконтроль рівня виконання усіх її завдань.

Список використаних джерел

1. Бартків О.С., Дурманенко Є.А., Пугач І.М. Педагогічна конфліктологія : метод. рек. для здобувачів вищої освіти за спеціальностями 012 Дошкільна освіта та 014 Середня освіта. Луцьк, 2024 р. 66 с.
2. Бойко Н. І. Організація самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів в умовах застосування інформаційно-комунікаційних технологій:автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2008. 27с.
3. Долгопол О.А. Особливості організації самостійної роботи студентів під час вивчення гуманітарних дисциплін в процесі дистанційного навчання. *Наукові записки Харківського національного університету міського господарства*. № 207, 2022р. <https://pednauk.cusu.edu.ua/index.php/pednauk/article/view/1433/1385>
4. Малихін О. В. Принципи організації самостійної навчальної діяльності студентів. *Формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. № 53. 2017 : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Pfto_2017_53_63

Пугач Ірина
Директор комунального закладу «Луцький заклад дошкільної освіти
(ясла-садок) № 18 Луцької міської ради»

АСЕРТИВНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВИЙ НАВИК У РОБОТІ ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Впродовж життя в нас неодноразово трапляються ситуації, коли важко відмовити чи відстояти свою позицію. Більшість з нас не вміють говорити «Ні», навіть якщо це завдає шкоди нашій особистості.

Асертивність – це вміння відстоювати свої права та межі, висловлювати почуття, погляди, поважаючи себе та свого співрозмовника. Асертивність – це вміння говорити «Ні». Асертивна поведінка поєднує внутрішню силу та ввічливість по відношенню до оточуючих. Це здатність у ситуаціях зовнішнього тиску коректно відстояти свої інтереси, спокійно сказати «ні» тому, що вас не влаштовує.

Вчені описали три стилі поведінки у спілкуванні.

1. Пасивна поведінка - це коли людина не бажає висловлювати свою позицію, погляди. Такі люди нехтують власними інтересами, власним «Я», не вміють відмовити, навіть коли це не вигідно чи небезпечно. Вони дуже легко піддаються впливу та ризикують стати жертвою шахраїв чи потрапити до небезпечної компанії.

2. Агресивна поведінка - це коли людина обирає «напад», не розібравшись у ситуації, не вислухавши поглядів інших, не сформувавши чітко власної позиції. Таку манеру спілкування важко назвати етичною, ввічливою.

3. Асертивна поведінка. Її називають золотою серединою. Це вміння домовлятися, вислухати та врахувати інтереси всіх сторін, ввічливо відмовитися від того, що не підходить та рішуче від того, що може бути небезпечним. Це - спілкування на рівних.

Техніка асертивної поведінки передбачає:

1. Впевнену позу, жестикулювання, міміку.

2. Відкритий, спокійний погляд.
3. Впевнений голос, оптимальні силу голосу і темп мовлення.
4. Асортимент поведінки у «важких» ситуаціях, продуманих заздалегідь.

5. «Репетиція» перед дзеркалом варіантів поведінки.

Асертивна поведінка орієнтована на довгострокові взаємини, як на близькі, так і на робочі. Тому вона тісно пов'язана з емоційною компетентністю вихователя. Адже тільки вмючи управляти своїми емоціями, людина може тримати їх під контролем.

Отже, асертивна людина вміє:

- вільно висловлювати свої почуття як словами, так і діями;
- відкрито і прямо спілкуватися з різними людьми в своєму житті: родичами, друзями, колегами, незнайомцями;
- ставити цілі і дотримуватися активної життєвої позиції;
- поважати і цінувати себе, діяти і приймати рішення для підтримки самоповаги і нести відповідальність за ці рішення;
- вести переговори і знаходити максимальний загальний вигравш, так як це допомагає досягненню своїх інтересів і одночасно інтересів партнера по спілкуванню.

Асертивні люди завжди успішно справляються з ситуаціями, у яких необхідно відмовити у чомусь. Вони знають, як захиститися від нахабних вимог, вмюють розпізнати і адекватно виражати свої емоційні реакції, без обману і провини сказати «ні». Розвиток асертивності вимагає певних зусиль, пов'язаних зі зміною звичних моделей поведінки.

Часто саме відмова стає перепоною у розвитку у себе асертивності. Деяким людям, в силу характеру або пережитого досвіду, буває важко сказати «ні». Є шість способів навчитися відмовляти:

- «ні», як базове право на відмову: іноді досить просто сказати «ні» без пояснень або виправдань (наприклад, при відмові від послуги, яка вас не цікавить);

- обґрунтоване «ні»: відмова з поясненням своєї позиції (наприклад, у робочих відносинах співрозмовнику слід аргументувати свою відмову, так як він може не знати про вашу зайнятість);
- співпереживаюче «ні»: іноді людині не так важлива згода, як те, що її вислухали;
- відтерміноване «ні»: коли ви відчуваєте, що у ситуації, яка склалася, вашу відмову не приймуть, візьміть собі час подумати, зібратися з думками - можливо, це подіє і на вашого співрозмовника і відмова буде прийнята не так болісно;
- дипломатичне «ні»: є ситуації, у яких ви готові допомогти, але не тим шляхом, яким хоче співрозмовник. Ви можете запропонувати якесь інше рішення проблеми;
- компромісне «ні»: коли ви готові погодитися, але зі зміненими умовами, наприклад, «я можу вам допомогти, але не через дві години, а через чотири».

Асертивність, як комплекс навичок, пов'язаних зі спілкуванням, впливає на професійну діяльність вихователя. Важливими в асертивній поведінці є три якості - чесність, відкритість і прямота у розмові, але не за рахунок емоційного стану іншої людини. Йдеться про вміння сказати те, що ви думаєте або відчуваєте щодо будь-якого питання, не засмучуючи при цьому свого співрозмовника, але спираючись на власні почуття і думки.

За своєю суттю асертивність - це філософія особистої відповідальності. Тобто мова йде про те, що ми відповідальні за свою власну поведінку і не маємо права звинувачувати інших людей за нашу реакцію на їх поведінку. Це усвідомлення вкрай полегшує спілкування із батьками вихованців, колегами на роботі, зі знайомими, друзями, родичами.

Асертивність вкрай важливий навик у роботі вихователя. Іноді люди замовчують своє невдоволення на роботі, бояться говорити про проблеми. Асертивний підхід забезпечує чесність, прозорість, відкритість і вирішення

проблем. Така тактика позитивно впливає і на колег, адже їм не доводиться терпіти і мовчати про проблеми, а, значить, можна сконцентруватися на роботі.

Стратегії асертивності:

- Зламана платівка. Будьте наполегливими, повторюйте знову і знову, чого ви хочете, не дратуючись і не підвищуючи голос. Дотримуйтеся своєї точки зору.

- Корисна інформація. Навчіться слухати співрозмовника і зчитувати інформацію, яку він вам дає. Вона дозволить вам наводити аргументи, спираючись на озвучені співрозмовником фрази.

- Розкриття інформації. Асертивно розкривайте інформацію про вас: про те, що думаєте, відчуваєте і як ставитеся до інформації, яка йде від співрозмовника.

- Затемнення. Ця техніка допоможе впоратися з критикою стосовно вас. Не заперечуйте критику і не йдіть в контратаку.

- Погодьтеся з правдою. Знайдіть у критиці те, що є правдою, і погодьтеся саме з цією частиною сказаного.

- Погодьтеся з тим, що виникло непорозуміння.

- Погодьтеся цілком. Скажіть: «Це має сенс».

- Заперечуйте неправильні висновки. Асертивно реагуйте на неточності і логічні помилки.

- Знайдіть компроміс.

Бувають випадки, що асертивних людей вважають грубими або невихованими, а відмови сприймаються за хамство. Але це швидше пов'язано з установками чи вихованням співрозмовника, якому самому не властива впевненість у собі. Адже асертивні люди вміють не тільки чітко говорити «ні», але і приймати чужу відмову як безумовне право іншої людини, а не якусь особисту образу або бажання зачепити.

Напрошується висновок, що асертивність - синонім впевненості в собі. Відстоюйте себе, впевнено говоріть «ні», при цьому шанобливо ставтеся до співрозмовника і все у вас буде добре!

Список використаних джерел:

1. Білоущенко, В. В. Асертивність як комплексна характеристика особистості // Інсайт. Херсон : ПП Вишемирський, 2015. Вип. 12. С. 41–45.
2. Соціально-психологічний словник / Ав.-уклад. У. М. Галіцький, О.В. Мірошник, В. В. Синявський. 2004. 250 с.
2. <https://uccbt.com.ua/blog/asertyvnist-kodeks-hamstva-abo-vazhlyva-navychka/>
3. <https://itexpert.work/uk/shho-take-asertyvnist-ta-yak-rozvyvaty-czyu-navychku-u-svoyih-spivrobotnykah-porady-ld-fahivziv/>

Смолюк Світлана

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

РОЛЬ І МІСЦЕ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО ТРЕНІНГУ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сучасні умови розвитку освіти висувають нові вимоги до підготовки педагогічних кадрів, зокрема вихователів закладів дошкільної освіти (ЗДО). Ефективна діяльність вихователя вимагає не лише глибоких теоретичних знань, а й високого рівня психолого-педагогічної компетентності, емоційної стійкості, здатності до конструктивного спілкування та вирішення складних педагогічних ситуацій.

Традиційні методи підготовки фахівців не завжди достатньо сприяють розвитку цих важливих якостей, що актуалізує потребу у впровадженні сучасних методик, зокрема психолого-педагогічного тренінгу. Тренінги такого формату забезпечують інтеграцію теоретичних знань із практичними навичками, сприяють формуванню професійної рефлексії, комунікативних здібностей і стресостійкості.

Зважаючи на важливість якісної підготовки майбутніх вихователів для розвитку дошкільної освіти, дослідження ролі та місця психолого-педагогічного тренінгу є актуальним завданням. Воно дозволить визначити ефективність тренінгових методів, їх вплив на професійне становлення вихователів, а також сприятиме вдосконаленню системи їхньої професійної підготовки у відповідь на сучасні освітні виклики.

Проблема підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти є предметом активного наукового вивчення. Особливий інтерес викликають психолого-педагогічні аспекти їхньої професійної підготовки, які спрямовані на формування як теоретичних знань, так і практичних навичок. Проблемами психолого-педагогічної компетентності педагогів як ключової складової професійної підготовки вихователів присвячені роботи Н. В. Кузьміної, О. М. Бойко та інших. Їх дослідження присвячені аналізу впливу спеціально організованих тренінгів на розвиток емпатії, комунікативності та здатності до рефлексії у майбутніх вихователів. Використання тренінгових технологій у підготовці педагогів розкриті у дослідженнях Г. О. Балла та І. П. Підласого, де висвітлюються ефективність тренінгових форм навчання у педагогічній підготовці. Вони наголошують, що тренінги сприяють кращому засвоєнню теоретичного матеріалу та розвитку практичних навичок, необхідних для роботи з дітьми дошкільного віку. Інноваційні методики підготовки педагогів розкриті у сучасні дослідження І. В. Гавриш, Н. А. Ярмаченко, які акцентують увагу на впровадженні інтерактивних методик і технологій, таких як: тренінги, кейс-методи, рольові ігри, які підвищують мотивацію здобувачів освіти і сприяють їхньому професійному зростанню.

Волкова Н. П. в своєму дослідженні зазначає, що «тренінги доцільно розглядати у контексті діяльнісного навчання, вони спираються на основні принципи ігрового моделювання (ефекту, вправи, асоціації, спілкування, досягнення очікуваних результатів тощо), а головне, є збалансованими за рахунок традиційних та нетрадиційних імітаційних методів навчання. Доцільність упровадження тренінгів у процес навчання можна пояснити такими виконуваними функціями: навчальна – засвоєння дисципліни й формування необхідних умінь і навичок; розвивальна – створення умов для розкриття творчого потенціалу й розвиток індивідуальних здібностей; мотивувальна – налаштування на активне навчання й психологічну готовність для засвоєння великих обсягів інформації; комунікативна – становлення й розвиток контактів між слухачами, формування прагнення до співпраці з високим рівнем довіри й

сприйняттям інших членів команди; релаксаційна – зняття емоційного напруження, викликаного навантаженням на нервову систему у процесі інтенсивного навчання» [1, с.126].

У своєму дослідженні Миськова Н. зосереджує увагу на тому, що використання психолого-педагогічних тренінгів у підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти сприяє кращому навчанню і трактує його як «сукупність методів навчання, за допомогою яких учасники активно залучаються у процес навчання, тобто є активними учасниками навчання» [3, с. 19].

Способи, форми та шляхи розвитку професійної компетентності студентів Зданевич Л. розглядає, з одного боку, як самоосвітню діяльність щодо самовдосконалення, а з другого – як діяльність освітньої системи закладу вищої освіти, що створює можливості для адекватного розвитку особистості з урахуванням її здібностей та потреб, які можна за допомогою спеціально розробленого інструментарію діагностувати. І до засобів особистісного самовдосконалення відносить участь у тренінгах [2, с. 14].

Під час тренінгу на занятті широко використовуються методи, які спрямовані на стимуляцію взаємодії та власну активність учасників під час динамічного освітнього процесу.

Використання психолого-педагогічного тренінгу на заняттях забезпечує майбутнім фахівцям дошкільної освіти: покращення майстерності (оволодіння знаннями та навичками, навчання, розуміння, розвиток: «я добре розумію і знаю як це якісно зробити») і покращення самопрезентації (оволодіння навичками самопрезентації, так аби щонайменше удосконалення умінь та навичок сприймалися оточуючими як визначне досягнення: «ця людина добре робить свою справу»).

Психолого-педагогічний тренінг включає активні групові методи як от: дискусійні (групова дискусія, розбір випадків з практики, аналіз ситуацій морального вибору та ін.); ігрові: дидактичні і творчі ігри, в тому числі ділові (управлінські) ігри, рольові ігри (поведінкове навчання, ігрова психотерапія,

психодраматична корекція), контргра (транзактний метод усвідомлення комунікативної поведінки); сенситивний тренінг (тренування міжособистісної чутливості і сприйняття себе як психофізичної єдності).

По суті психолого-педагогічний тренінг – це комплекс вправ, спрямованих на підвищення здатності до саморегуляції, розвитку активності, творчості, інтуїції, високої працездатності, конструктивності мислення, стресостійкості.

Знання на тренінгу не подаються у готовому вигляді, а стають продуктом активної діяльності самих учасників. У центрі уваги – самостійне навчання учасників та інтенсивна взаємодія. Відповідальність за результативність навчального процесу несуть однаковою мірою як викладач, так і кожний учасник тренінгу [4, с.156].

Психолого-педагогічний тренінг відіграє ключову роль у підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти, забезпечуючи їх комплексний професійний розвиток. Завдяки інтеграції теоретичних знань із практичними навичками, тренінг сприяє формуванню психолого-педагогічної компетентності, емоційної стійкості, комунікативних і соціальних умінь, які є основою ефективної роботи вихователя.

Підсумовуючи вище викладене, зазначимо, що аналіз сучасних наукових публікацій свідчить, що психолого-педагогічний тренінг є дієвим засобом вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти. Він допомагає формувати ключові компетентності, необхідні для успішної професійної діяльності, і створює умови для інтеграції теоретичних знань із практичними навичками. Психолого-педагогічний тренінг займає вагомe місце в системі підготовки майбутніх вихователів ЗДО, забезпечуючи якісну підготовку фахівців, здатних ефективно реалізовувати свої професійні завдання в умовах постійно змінюваного освітнього середовища.

Список використаних джерел

1. Волкова Н. П. Інтерактивні технології навчання у вищій школі: навчально-методичний посібник. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 360 с.
2. Зданевич Л. В. Модель професійної підготовки майбутніх вихователів ДНЗ до роботи з дезадаптованими дошкільниками. *Теорія і практика професійної майстерності в*

умовах цілежиттєвого навчання: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во Рута, 2016. С. 136-154. Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/24645/1/%D0%97%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87%20%D0%9B.pdf>

3. Миськова Н. Педагогічний тренінг як форма підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до реалізації ідей сталого розвитку. Педагогічний дискурс. 2018. Вип. 24. С. 17–22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/0peddysk_2018_24_5

4. Федоренко Н. І. Інтерактивне навчання у вищій освіті: ефективне використання тренінгових технологій. Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. 2015. №1 (26). С. 155–160. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/229858657.pdf>

Щербакова Світлана

директор комунального закладу «Луцький заклад дошкільної освіти (ясла-садок) № 23 Луцької міської ради»

Піддубна Лариса

вихователь-методист комунального закладу «Луцький заклад дошкільної освіти (ясла-садок) № 23 Луцької міської ради»

ПРОФЕСІЙНА МОБІЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГА ЗДО В КОНТЕКСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Імідж закладу дошкільної освіти, його рейтинг серед споріднених закладів знаходиться в прямій залежності від рівня професійної діяльності педагогічного колективу, кожного педагога, його професійних та особистісних якостей. За якість педагогічних послуг голосує дитина своїм бажанням або небажанням іти в дошкільний заклад.

На сучасному етапі необхідне створення умов, розвиток умінь організувати колективну інноваційну діяльність педагогів, яка сприяє не тільки підвищенню результативності освітнього процесу в ЗДО, але й стимулює їх особистісне і професійне зростання. Серед інноваційних підходів в організації методичної роботи є: уникнення формалізму, подолання категоричності й регламентації, поверхового «ознайомлення» з теоретичними розробками, нав'язування «новомодних» її форм, а натомість - спрямування цієї ланки педагогічної системи на активізацію й розвиток творчих здібностей, самореалізацію в професійній діяльності, а отже – формування професійної мобільності як окремого педагога, так і всього педагогічного колективу.

Професійна мобільність – це інтегральна якість особистості та діяльності педагога, що формується і виявляється в процесі професійної підготовки, самовиховання і творчої самореалізації фахівця. При цьому важливо формувати наступні якості педагога - гнучкість, здатність міркувати, рефлексувати, займати активну соціокультурну позицію. Сучасні реалії показують, що без наявної добре розвиненої професійної мобільності педагог не має перспективи професійного зростання.

Здійснюючи інноваційний пошук шляхів модернізації роботи з педагогами, розпочали у 2019-2020 н.р. роботу над методичною проблемою «Професійна мобільність педагога в контексті використання інноваційних технологій». Взявши до уваги показники ефективності методичної роботи, враховуючи результати діагностики професійної компетентності педагогів, визначили наступні завдання:

- формування вміння самостійно конструювати власну діяльність, орієнтуватися в інформаційному просторі, розвиваючи мотивацію;
- створення умов для розвитку професійної компетентності педагогів, удосконалення професійних знань, вмінь, навичок на основі досягнень психолого-педагогічних наук, передового педагогічного досвіду;
- здійснення диференційованого підходу до вибору інноваційних технологій та розвиток професіоналізму;
- модернізація освітнього середовища щодо впровадження інноваційних технологій.

Здійснюючи управлінсько-методичний супровід професійного розвитку педагогів, удосконалення їх психолого-педагогічної культури, використовуємо такі форми методичної роботи: індивідуальні (консультування, самоосвіта, наставництво, вивчення перспективного педагогічного досвіду), колективні/групові (семінари-практикуми, тренінги, майстер-класи, колективні перегляди, ділові ігри, творчі групи, студія творчих проєктів, скриня творчості, педагогічний дайджест ідей, методичні посиденьки тощо). Однією з найбільш дієвих форм роботи став проєкт «Професійне зростання педагога: нові

можливості та інструменти», проведений у 2022-2023 н.р., що дав змогу продемонструвати можливості педагогів-початківців, окреслити шляхи професійного самовдосконалення педагогів-пошуківців та творчі здобутки педагогів-майстрів.

Однією з найважливіших умов успіху інноваційної діяльності в закладі освіти є спроможність адміністрації заохочувати педагогів до високих досягнень в обраному ними напрямі роботи. Згідно структури освітнього процесу в ЗДО ефективно використовуються такі інноваційні технології: проектна діяльність, кольорові палички Кюїзенера, круги Луллія, методика розвитку творчих здібностей шляхом використання нетрадиційних інструментів, ТРВЗ, едьютейнмент, спадщина В.О. Сухомлинського, музейна педагогіка, STREAM-освіта, «Стіни, які говорять» К. Крутій. Кожен педагог має змогу долучитися до інноваційної діяльності як на рівні новаторства – творця, автора нової педагогічної технології, так і на рівні добросовісного виконавця чи раціоналізатора.

Для успішної реалізації будь-якої інноваційної технології важливим є створення багатофункціонального та універсального розвиваючого простору. Зокрема, працюючи за технологією ТРВЗ, вихователь для складання дітьми творчої розповіді за картиною використовує прийом приходу маленьких помічників (Малювайко, Побачко, Почуйко, Ароматик, Апетитик, Доторкайко, Розділяйко, Збирайко, Об'єднайко, Відставайко, Забігайко, Порівняйко, Складайко, Розповідайко), кожен з яких уособлює той чи інший сенсорний аналізатор. Музей «Цікавинки рідного краю» в ЗДО є оригінальним простором для розвитку мейкерства та впровадження STREAM-освіти, для «пробудження» творчої активності дитини, розвитку її допитливості. Використання творів В. О. Сухомлинського відбувається у поєднанні із створенням казок з допомогою «Фетрових помічників». Цікаво та змістовно організувати освітню діяльність з дітьми дошкільного віку допомагає технологія «едьютейнмент», яка поєднує в собі розважальні прийоми, методи інтерактивного й активного навчання, мотивацію до пізнання та взаємодії. Спеціально облаштована художня студія в

ЗДО сприяє реалізації творчих задумів, розвитку вміння відтворювати в малюнках настрої та емоції, створювати вироби, використовуючи нетрадиційні матеріали. Характерними особливостями освітньої технології «Стіни, які говорять» К. Крутій, що реалізується в створеному педагогами предметно-розвиваючому середовищі є те, що дитина, отримуючи необхідну інформацію, має право вибору планувати власну діяльність, конструктивно використовувати наявні ресурси. Стіни, стеля та підлога ніби стимулюють дітей експериментувати, досліджувати.

Отже, успіх управлінської та методичної діяльності щодо формування професійної мобільності педагогів в першу чергу залежить від чіткої окресленої стратегії дій, вибору ефективних форм і методів роботи та готовності кожного формувати в собі внутрішній стрижень особистісного зростання, яке є неодмінною умовою досягнення професіоналізму.

Список використаних джерел

1. Щоголева Л., Мокану Г. Іноваційні аспекти управлінської діяльності. 2007. С. 3 – 4, 45–46.
2. Смеєрс Р., Машовець М., Найда Ю. Використання інноваційних освітніх технологій для підготовки вихователів дошкільних навчальних закладів / за заг. ред. М. Машовець, Всеукраїнський фонд «Крок за кроком». К.: СПД-ФО Парашин К.С., 2009. С. 6–8.